

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවලිය
පටිඨම නාගය

ආති සුප්භිය උච්චරියගම ධම්මජීව ස්වාමීන්වහන්සේ

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවලිය

ජට්ඨම භාගය

ධම් දේශනා 46-52 දක්වා

(ධම්මානුපස්සනා - ආයතන පබ්බය.)

මිනිරිගල නිස්සරණ වනයේ ප්‍රධාන කර්මස්ථානාවායථී

උඩර්වයගම ධම්මජීව ස්වාමීන් වහන්සේ

නිස්සරණ වනය අරණ්‍ය සේනාසනය

මිනිරිගල

ධම්දනය පිණිසයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2020

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවලිය - ඡට්ඨම භාගය
(ධම්මානුපස්සනා - ආයතන පබ්බය)

පූජනීය උඩරේයගම ධම්මජීව ස්වාමීන් වහන්සේ

අයිතිය:

මිනිරිගල නිස්සරණ වනය සංරක්ෂණ මණ්ඩලය

මිනිරිගල, 11742

දුරකථනය: 033 2253295

nissaranavanaya@gmail.com

www.nissarana.lk

ISBN : 978-624-5512-09-6

මුද්‍රණය

කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැහිරිවත්ත පාර,

ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථනය: 0114870333

පෙරවදන

අපගේ මේ සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවලියෙහි 6 වන කොටස මෙතරම් ඉක්මනින් මෙතරම් පිරිසිදුව ඵලදායීවම හැකි වීම ගැන අවංකවම සතුටු වෙමු. මෙම කොටසෙහි දැක්වෙන ද්වාදස ආයතන කියවන ඔබට මිලඟට කියවන්නට ලැබෙන්නේ සත්ත බොජ්ජංග සම්බන්ධවයි.

මේ තරම් කාර්යබහුලව වැඩ අධිකව සිටින අවස්ථාවක මුත් මෙලෙසට මෙම පොත් ඵලදායීවම අවස්ථාව ලැබෙන්නේ ඒ සඳහා සැඳි පැහැඳි සිටින කාර්ය මණ්ඩලයේ තියුණු උනන්දුව නිසාමය. ඒ සියලුදෙනාටම පින් සිදු වේවා! මේ සියලු පින් බෙලෙන් ලක්දිව බුදු සසුන බැබළේවා!

තෙරුවන් සරණයි!

උඩර්ගම ධම්මජීව හිමි
නිස්සරණ වනය අරණ්‍ය සේනාසනය
මීතිරිගල - 11742
2020-11-25

සම්පාදක සටහන

මිනිරිගල නිස්සරණ වනය අරණය සේනාසනයට සම්බන්ධ වී කලක සිට ධර්ම ග්‍රන්ථ පිළිබඳව කටයුතු කරන්නට මා හට අවස්ථාව ලබා දුන් අති පූජ්‍ය උඩර්ටියගම ධම්මජීව නායක ස්වාමීන් වහන්සේට මාගේ ගෞරව පූර්වක ප්‍රණාමය පළමුවෙන්ම පුද කරමි.

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය පාදක කරගෙන උන්වහන්සේ විසින් දේශිත ධර්ම දේශනාවලිය ලේඛනගත කිරීමේ කටයුත්ත දැනට සෑහෙන ප්‍රමාණයකට ඉටු වී ඇත. මේ එම ග්‍රන්ථාවලියේ හයවැන්න (දේශනා 46-52) වේ. පෙර පරිදීම මෙම කෘතිය සකස් කිරීම සඳහාද නිස්සරණ වනය අරණයවාසී මහා සංඝ රත්නය ඉදිරිපත් වූහ. මෙම ධර්ම දේශනා පටිගත කොට ඇත්තේ දශකයකට පමණ පෙර බැවින්, එම හඬ පටවල ශ්‍රවණ තත්ත්වය දුර්වල බවත් සමහර තැන්වල ඇතැම් ධර්ම කොට්ඨාශ මැකී ගොස් ඇති බවත් මෙම කටයුත්ත කරගෙන යාමේදී අප හට වැටහිණ. එහෙයින් ඒවා නිවැරදිව අර්ථවත්ව පිටපත් කිරීම ඉතාම දුෂ්කර කාර්යයක් විය. මේ නිසා, මෙම දේශනාවලියේ කිසි යම් තැනෙක අඩුපාඩුවක් හෝ නොගැළපීමක් වේ නම්, එය අති පූජ්‍ය දේශකයාණන් වහන්සේගේ පමාවක් නොව දේශනා පිටපත් කළ අප අතින් සිදු වූවක් බව විශේෂයෙන් සඳහන් කරන අතර, එසේ වී ඇත්නම් අපි උන්වහන්සේගෙන් සමාව අයදීමු.

මේ අන්දමේ උනතනා අවම කරනු සඳහා පූජ්‍ය දෙල්ගමුවේ ධම්මසුභද්ද ස්වාමීන් වහන්සේ අදාළ දේශනා ඇතුළත් හඬ පට නැවත නැවතත් අසමින් ටයිප් පිටපත් නිවරද කිරීමේ යෙදුණහ. එම ඉමහත් කැප වීම මේ ග්‍රන්ථාවලිය පළ කරන්නට බෙහෙවින් උපකාරී විය. එහෙයින් උන්වහන්සේට මාගේ ගෞරව පූර්වක ප්‍රණාමය පුද කරමි.

තවද, මෙය සංස්කරණය කිරීමෙන් සහ සෝදු පත් පිරික්සීමෙන් රාණි රාජපක්ෂ මහත්මියන් අලංකාර ලෙස පිට කවරය නිර්මාණය කොට එහි මුද්‍රණ කටයුතු සම්බන්ධීකරණය කිරීමෙන් අමිල් කුමාර මහතාත් මෙහිදී සහාය වූහ. නිස්සරණ වනය සංරක්ෂණ මණ්ඩලයේ හේමන්ත රණවක මහතා මුද්‍රණ කටයුතු සම්බන්ධීකරණයෙන් සහාය විය. ඒ මහත්මමහත්මීන් තිදෙනාද කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස් මුද්‍රණාලයේ අධිපති ජයසෝම මහතා සහ කාර්ය මණ්ඩලයද මෙමඟී පූජීකව ගෞරවයෙන් සිහිපත් කරමි.

අප නිස්සරණ වනය සංරක්ෂණ මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරී සාමජිකයකු වූද ධර්ම ග්‍රන්ථ සකැසීම් සහ මුද්‍රණ කටයුතුවලදී මහඟු සේවයක් කළා වූද ලිතිර ප්‍රින්ටර්ස් මුද්‍රණාලයේ අධිපති, අප කලාණ මිත්‍ර කමල් ඇඹුල්දෙණිය සොහොයුරා මීට වසරකට පමණ පෙර අභාවප්‍රාප්ත විය. එතුමා විසින් කරන ලද ඒ මහඟු සාසනික සේවාවේ ආනුභාවයෙන්, උතුම් වූ නිවනින් සැනසීම ලැබේවායි ප්‍රර්ථනා කර සිටිමු.

සම්පාදක
2020-11-25

පටුන

පෙරවදන		i	
සම්පාදක සටහන		iii	
පටුන		v	
46		චක්‍රධරයකරණය	1
47		සෞභාග්‍යකරණය	31
48		සාමාන්‍යකරණය	59
49		ජීවිතායකරණය	87
50		කාර්යාලකරණය	115
51		කාර්යාලකරණය	145
52		මනාසකරණය	173
මෙම උතුම් ධර්ම දනයට දයකත්වය.		202	
ධර්මදේශනා සකස් කිරීමට සහාය දුන් පින්වත්තු		205	

නමො තස්ස හගචතො අරහතො සමා සමුදාසස්ස

පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣතතිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣතතිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු:

ඉධ, භික්ඛවෙ භික්ඛු චක්ඛුඤච පජානාති, රූපෙ ච පජානාති, යඤච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාඤ්ජනං තඤච පජානාති, යථා ච අනුප්පනස්ස සඤ්ඤාඤ්ජනස්ස උප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති. යථා ච උප්පනස්ස සඤ්ඤාඤ්ජනස්ස පහානං හොති තඤච පජානාති. යථා ච පභීනස්ස සඤ්ඤාඤ්ජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති'ති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංසරත්තය ප්‍රධාන යෝගී පිරිසෙන් අවසරයි. අද අපි සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ අවසාන අනුපස්සනාව වන ධම්මානුපස්සනාවේ ආයතන පබ්බයටයි මේ ආරම්භය ලබන්න, ප්‍රවේශයක් ලබාගන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. ආයතන පර්වයට එන්න කලින් සතිපට්ඨාන තුනක් මග ගෙවාගෙනයි අද මෙතෙන්ට සපැමිණියේ; නම් වගයෙන් සඳහන් කරනව නම් කායානුපස්සනාව, වේදනානුපස්සනාව, චිත්තානුපස්සනාව, ධම්මානුපස්සනාව. ධම්මානු පස්සනා කොටසේ අපි මේ වෙනකොට නීවරණ කොට්ඨාශ සම්බන්ධ නීවරණ පබ්බය සාකච්ඡා කලා. පසුගිය වාරේ වෙනකොට

ස්කන්ධ පබ්බය, පඤ්චස්කන්ධය කොටස හමාර කළා. අද අපි මේ ප්‍රවේශයක් ගන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නේ ආයතන පබ්බයට.

‘ඡසු අජ්ඣාතතිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු’ කියල තමයි මේකට සඳහන් කරන්නේ. ‘කථඤ්ච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣාතතිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු’ ඉතින් අපි සතුටු වෙන්න ඕනෑ එක පැත්තකින් මේ එකම පිරිසක් බණ අහගෙන එන නිසා පහසුයි තේරුම්ගන්න, එහෙම නැත්නම් අද මේ ධර්ම කොට්ඨාසය එකම වචනයක්වත් තේරෙන්නෙ නෑ කියන මට්ටමට, ගම්හීර කොට්ඨාසයක් වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් අන්ද මන්ද කරවන කොට්ඨාසයක් වෙන්න පුළුවන්. වෙනත් විදියකට කියනවා නම් මේ බණ කොහොමටක්වත් පොදුවේ කියන්න පුළුවන් බණක් නම් නෙවෙයි.

අපි එකම පිරිසක්, එහෙම ගොනු වෙච්ච පිරිසක්. මේ වෙන කොට අපි සති 46 ක් ගෙවාගෙන ආපු මගක අර හදගෙන ආපු සම්පූර්ණ පෙළගැස්ම, අපේ මතක සටහන්, අපේ අත්දැකීම්, අපේ කුසලච්ඡන්ද, සෑම දෙයක්ම අපි දැන් ඉදිරිපත් කරගන්න වෙනවා අද මේ ධර්ම කොට්ඨාසයේ ධර්ම රසයත් ධර්ම ඕජාවත් භුක්ති විඳින්න. ඒ භුක්ති විඳීම මේ ධර්මයේ ඇත්තා වූ ආදී කලාණයට වැටෙනවා සුතමය ඤාණය වශයෙන් කල්පනා කරලා බැලුවම. භාවනා වශයෙන් ‘වක්ඛුඤ්ච පජානාති, රූපෙ ච පජානාති’ ආදී වශයෙන් කියනකොට කායානුපස්සනා කොටසේ සඳහන් වුණා වූ රූප ධර්ම පිළිබඳව මම මේ අවබෝධ කරගන්නවා, මම මේ දැකපු දේ මෙහෙමයි කියලා තමන්ගේ අත්දැකීම සම්බන්ධ වෙනකොට ‘යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාජනං තඤ්ච පජානාති’ කියනකොට මේ නාම ධර්ම පිළිබඳවයි කියන්නේ. මට භාවනාවේ මෙහෙමයි වැටහෙන්නේ කියල යම් කිසි කෙනෙක් විපස්සනාවෙන් දකිනවා නම් අපි ඒකට කියනවා මජ්ඣේ කලාණය කියලා. භාවනාවේ මජ්ඣේ කලාණය කියන්නේ අපි ඒ දේ අහල නතර කරල විතරක් නෙවෙයි, අපේ අත්දැකීම සර්වඥ වහන්සේගේ ධර්මයට සම්බන්ධ කරමින් සම්බන්ධ කරමින්, සූත්‍රවලට බහා ලමින් අපි මේ ඉගෙනගන්නවා කියන එක මජ්ඣේ කලාණයට වැටෙනවා. යම් කිසි කෙනෙක් සෝවාන් ආදී

මාර්ග ඵල ලබලා, තව ඉදිරියටත් කටයුතු කරමින් මේ යන මාර්ගයේ අර්හත් මාර්ගයට මේක හේතු වුණා නම් එතෙන්දී අපි කියනවා, පරියොසාන කල්‍යාණයට මේක හේතු උනා කියලා. ඒ නිසා මේ ආදී කල්‍යාණ, මජ්ඣේක කල්‍යාණ, පරියොසාන කල්‍යාණ කියන්නා වූ ධර්මයේ ස්වාක්ඛාත ගුණය දක්වන්න ඉතාමත්ම අත්‍යන්ත වශයෙන් ලෝකයේ වශයෙන් සම්බන්ධ වන ධර්ම කොට්ඨාසයක් කියල හිතාගන්න ඕනෑ මේ ආයතන ධර්ම.

ඉද්ධ විපස්සනා භාවනා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දෙනකොට යෝගාවචරයා කැමති උනත් නැති උනත්, යෝගාවචරයාට දිව්‍යාගන්ත පුළුවන් උනත් බැරි උනත් ආරම්භක පාඨයක් ලෙස සඳහන් කරන්නේ මේ භාවනාවේ පරමාර්ථය මොකක්ද? මේ අපේ රූප ආදී වක්ඛු ඉන්ද්‍රිය ආදී ආයතන හය තේරුම්ගැනීමටයි කියලා පටන්ගන්න ඕනෑ. නමුත් ඒක සතිපට්ඨානය අහපු ගමන්, භාවනාවට පෙළඹිවීම් ගමන්, ඒ කෙනාට බොහෝමත්ම බරපතළයි. ඒ වුණාට ඒක ධර්ම ගෞරවය ඇති කිරීමට බොහෝම උපකාරියි. ඒ මොකද මේ හය - අජ්ඣන්තික ආයතන හය, බාහිර ආයතන හය, ඒ තදුප්පන්න, එයින් උපන්නා වූ මේ සංයෝජන ධර්ම හය කියන්නා වූ දහසක් රූපවලට තමයි බුදු භාමුදුරුවෝ සබ්බ කියන පදය පාවිච්චි කළේ. යම් කිසි කෙනෙක් සියල්ල දත් කියල කියනව නම්, සියල්ල දන්නවා කියල කියනව නම්, භාවනාවේ දත යුතු සියල්ල කුමක්ද කියල අහනව නම් ඒකට කියන්න තියෙන්නෙ සත්ත්වයාගේ ඉන්ද්‍රිය හයයි රූපාදී ආරම්භණ හයයි එයින් ඇති වෙන්නා වූ සංයෝජන හයයි කියන මේ දහඅට දන්නවා නම් දන්නවා. ප්‍රයෝජනය සලකලා ධර්මය දන්නවා; එයින් එහාට ඔය මොන උපාධියක්වත් වෙන මොන කටපාඩම් කරන ලැයිස්තුවක්වත් මොනම ප්‍රස්තාරයක්වත් මොනම මානසික තත්ත්වයක්වත් අවශ්‍ය නෑ.

ඒ දූතගැනීම වක්ඛුසය දූතගැනීම, රූපය දූතගැනීම, මේ 'තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංකෘත්තං' කියන තාලෙට එයින් ඇති වෙන්නා වූ එස්ස වේදනා ආදී ධර්මයන් දූතගැනීම ආරම්භක යෝගාවචරයාට වැඩිය බොහෝම විස්තාරයී ඉස්සරහට තව භාවනා කරගෙන යනකොට. ඒක තමයි මේ බණ අහනකොට මජ්ඣේක

කල්‍යාණය වශයෙන් භාවනා කරන අයට ලැබෙන ලාභය. තමන් දන්නා කොටස තව තවත්, තව තවත් ධර්මානුකූලව බෙදිබෙදී විස්තර වෙන්න පටන්ගන්නවා. කවමදුවත් එපා වෙන්නෙ නෑ. කවමදකවත් අපි දන්නවයි කියල කියන්න හම්බ වෙන්නෙත් නෑ. ඒ තරම් ගැඹුරක් මේකේ තියෙන්නේ. නමුත් මේකට අපි සාදර වෙන්න ඕනෑ. අපි මේක පිළිබඳව නිතරෝම එළඹ සිටි සිහියෙන් ගත කරන්න ඕනෑ. ඒ මොකද, ජීවත් වෙනවයි කියල කියන්නේ මේ ආයතන හය වැඩ. එහෙම නැතුව කියනව නම්, නිදගෙන ඉන්නෙ නැතැයි කියනව නම් මේ හයෙන් එකක් වැඩ. එක්කො ඇහූ, එක්කො කන, එක්කො නාසය, එක්කෝ දිව, එක්කෝ කය. මනසත් වැඩ.

නමුත් නින්ද ගිහින් තියෙන අවස්ථාව අපිට භාවනා කරන අවස්ථාවක්ද කියල දැනගන්න බැරි නිසා වැඩ නැහැ කියල හිතනවා. ඒ වුණත් කියනවා "තිඨං වරං නිසිනොවා සයානොවා යාවතසස විගතමිඳො එතං සතිං අධිධොසා ඛුභමමෙතං විහාරං ඉධමානු" කියලා. යම් කිසි තාක් හිටගෙන ඉන්නව නම්, යම් කිසි තාක් ඉදගෙන ඉන්නව නම්, යම් කිසි තාක් ඇවිදිමින් ඉන්නව නම්, යම් කිසි තාක් හාන්සි වෙලා ඉන්නව නම්, නිදගන්නව නම්, තද නින්දේ හැර ඒ සෑම අවස්ථාවකම එළඹ සිටි සිහියෙන් ගත කරන්න ඕනෑ. ඒක බ්‍රහ්ම ජීවිතයක්. තද නින්දේ වැටිල ඉන්න වෙලාවේ අපේ හිත ආධුනික යෝගාවචරයාට කැප නෑ. මෙන්න මේ විදිහට බලනකොට යෝගාවචරයා කුරුලු දූලකට අහු වෙච්ච කුරුල්ලෙක් වාගේ. මේ සයඉන්ද්‍රියන්ට සෑම තැනකම අහු වෙලා තියෙන්නේ. සර්වඥයන් වහන්සේ විසි කරන දූල, ධර්මය නැමති දූල ඒ අහු වෙලා තියෙන සෑම අංශුවක්, රේඛාවක් ගානේ යමින් ඒ සෑම බන්ධනයක්ම විමුක්තියක් බවට පත් කරනවා. ඒ නිසා එතෙන්දී බන්ධන යම් තාක් තියනවද ඒ සියල්ලම ධර්ම කොට්ඨාසවලට අයිතියි. ඒවායේ විමුක්තිය තමයි සර්වඥ විමුක්තිය කියන්නේ. ඒ නිසා මේ බන්ධන පිළිබඳ ඉගෙනගැනීම පවු ඉගෙනගැනීමක්, අසුභ දෙයක් ඉගෙනගැනීමක්, නරකක් ඉගෙනගැනීමක් කියන්න එපා. ඒ මොකද, අපි රෝගය හරියට දන්නේ නැත්නම් වෙදකම වෙන්නේ නෑ. රෝග මූලය හොයාගන්න ඕනෑ. රෝග මූලය හොයන්න ගියාම ලෙඩා

අතගාන්ත ඕනෑ. ලෙඩත් එක්ක කතා කරන්න ඕනෑ, උපස්ථායකත් එක්ක කතා කරන්න ඕනෑ, ලෙඩා ඉන්න පරිසරය බලන්න ඕනෑ.

ආන්න ඒ වගේ තමයි, මේ සියලු අප්ඤානුකම්ම බාහිර ආයතන ගැන ඉගෙනගන්න නම් එව්වා අපිව මත් කරවන හැටි, මත්මත් කරවන හැටි, නන්තත්තාර කරවන හැටි, අපිව අන්දමන්ද කරවන හැටි, සෑම දේකදීම අපි සතියෙන් අතගාන්ත ඕනෑ. ඒ නිසා මම සතියෙන් ඉන්නකොට මගේ හිත අන්ද මන්ද වෙනවා, මගේ හිත නන්තත්තාර වෙනවා, මගේ හිත පාලනයක් කරගන්න බැරි වෙනවා කියලා අඩන්න කිසිම දෙයක් නෑ යෝගාවචරයාට. යෝගාවචරයා දැනගන්න ඕනෑ ඔය ධර්ම කොට්ඨාසවල වටිනාකම හදරන වෙලාවට, වටිනාකම වැටහෙන වෙලාවට අන්දමන්ද භාවයක් එනවා. ඒකයි අපි මේ භාවනා මධ්‍යස්ථානවලට එන්නේ. ගෙවල් දොරවල්වල ඉන්න ඇත්තන්ට අපිව පෙනෙන්නේ පිස්සො වාගේ. භාවනා පිස්සො කියලා කියන්නේ.

අපේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේගේ පොතේ සදහන් කරලා තියනවා මේ තරම් උතුම් කටයුත්තක් කරන තමන්ගේ ඔය කියන හය අප්ඤානුකම්ම බාහිර ආයතන, එයින් උපදිනා වූ දේවල් පිළිබඳ ඉතාම සැලකිල්ලෙන් සොයමින් තමන්ගේ අඹුදරුවන් ගැන, තමන්ගේ වස්තු මුදල් ගැන, රටේ දේශපාලනය ගැන නොසොයා කටයුතු කරන කෙනාට රටට කියන්නේ භාවනා පිස්ස, භාවනා පිස්සායි කියලා. කොටින්ම ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ උපමාවක් සපයනවා, කෙළ පිරිවිච පඩික්කමකට තරම්වත් සලකන්නේ නෑ කියලා මේ තරම් උතුම් ධර්ම කොට්ඨාස සලකන යෝගාවචරයාට. ඒකයි අපි මේ භාවනා මධ්‍යස්ථානවලට එන්නේ. ඒ භාවනා මධ්‍යස්ථානවල ඉන්නේ ඉන්න හරියක් ඔය කියන පිස්සොම තමයි. එනිසා ඉතින් පිස්සන් කොටුවෙම දෙයක් නම් ඕනෑ කෙනෙකුට පිස්සුම නටන්න පුළුවන්. නමුත් මේ පිස්සුව සර්වඥයන් වහන්සේ දකින්නේ නෑ පිස්සුවක් විදිහට. උන්වහන්සේ දකින්නේ මේ අන්ධභූත ලෝකේ තිබෙන්නා වූ පිස්සුවක්. මෙන්න මේ කාරණාව තේරුම්ගැනීමේදී මේ අප්ඤානුකම්ම බාහිර ආයතන පිළිබඳ අවබෝධය ඉතා වැදගත්.

මේ විදියටම අපි බහින්නවා සූත්‍ර විචරණයටම 'කථාඤ්ඤා පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣධත්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු' මහණෙනි, මේ ආධ්‍යාත්මික වූත්, බාහිර වූත් මේ භයක් වූ ආයතන කෙරෙහි ධර්මයේ ධර්ම දකිනාසුලුව ගත කරනවා කියල මං කියන්නේ මොකක්ද? මොකදද මේකේ අදහස? එතකොට අපි ඉදිරිපත් කරගන්නේ මේ එක ආයතනයක්; ඒකට අපි කියනවා වක්ඛායතනය කියලා. ඔන්න සර්වඥයන් වහන්සේගේ ශුද්ධ සද්ධර්ම වචන 'චක්ඛුඤ්ඤා පජානාති, රූපෙ ච පජානාති, යඤ්ඤා තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාඤ්ජනං තඤ්ඤා පජානාති' මහණෙනි මේ විෂයෙහි ඒ යෝගාවචර භික්ෂුව - භික්ෂුව කියන අදහස අපි මෙතෙක්දී විස්තර කරගනිමු. සංසාර භය දන්නා වූ, සංසාර භයින් ගැලවීමට කටයුතු කරන්නා වූ, පැවිදි වේවා, ගිහි වේවා, ස්ත්‍රී වේවා, පුරුෂ වේවා අපි එයාට කියනවා භික්ෂුව කියලා.

ආන්න එවැනි භික්ෂුවක් චක්ඛුඤ්ඤා පජානාති කියල ඇහැ විශිෂ්ට ඥානයෙන් දැනගන්නව. රූපෙච පජානාති - මේ ඇහැට ඒ වෙලාවේ ගොදුරු වන්නා වූ වර්ණ රූපය තියනව නේ. ඒ වර්ණ රූපය ඒ විශිෂ්ට ඥානයෙන් දැනගන්නවා. යඤ්ඤා තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාඤ්ජනං තඤ්ඤා පජානාති මේ ඇහැ දැක්කා හොඳ, මගේ ඇහැ පෙනීම බොහෝම හොඳයි. මේ රූප වෙත කචිරුවත් දැක්කේ නැහැ. මං විතරයි නෙව දැක්කේ කියල ඒ දකින රූපය අල්ලගෙන අපිට සමහර වෙලාවලට ඒක පිළිබඳ අගයක් ආඩම්බරයක් සිතට එනවා. ඒ දැක්කා හොඳ, එහෙම නැත්නම් මම අහවල් දේ දකින්නට යන්න ඕනැ, ඒ දැක්ක කෙනා තමයි ලෝකේ ගණන්ගන්නේ. ඒ නිසා ඒකත් දකින්නට ඕනැ කියල වටිනා වස්තු දකිනකොට ඒ වස්තු විෂයෙහි හෝ දැක්ක ඇහැ විෂයෙහි හෝ සංයෝජන පහළ වෙනවා. ඉතින් සංයෝජන පහළ වෙන වෙලාවේදී මේ සංයෝජන ධර්මත් දන්නව නම්, ඇහැත් දැක්කා රූපෙත් දැක්කා සංයෝජනයත් දැක්කා. එතකොට මේ සර්වඥ වචනය අනුව බලනකොට මේ වක්ඛායතනය සම්බන්ධයෙන් දැන යුත්ත ඔව්වරයි.

ඒ සංයෝජන ධර්ම සම්බන්ධයෙන් ටිකක් විස්තර කරනවා, 'යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤාඤ්ජනස්ස උප්පාදෙ හොති තඤ්ඤා

පජානාති' සාමාන්‍ය දෙයක් දිහා මේ බලාගත ඉන්නවා. ඉන්නකොට සංයෝජනයක් තිබ්බේ නෑ. දැන් ටික වේලාවක් බලාගෙන ඉන්නකොට සංයෝජන පහළ වෙලා. අනේ මට මේක වුණා නම් හොඳයි, මේක විනාස කරගන්න වුණා නම් හොඳයි, මේක ළං කරගන්න උනා නම් හොඳයි, බද්දගන්නා උනා නම්, මගේ කියාගන්න උනා නම් හොඳයි ආදී වශයෙන් සමහර වේලාවලට අපේ හිත්වලට පෙර නොවුණා වූ මේ සංයෝජන ධර්ම පහළ වෙන හැටි, ඇත්ත වශයෙන්ම කියනව නම්, අර මජ්ඣෙක කල්‍යාණය වශයෙන් හොඳට ගැඹුරෙන් භාවනා කරන විපස්සනා කරන යෝගාවචරයට වැටහෙනවා. ඒ වාගෙම තමයි 'යථා ච උප්පන්නස්ස සංඝොක්ඛණස්ස පහානං හොති' ඔන්න භාවනා කරනකොට හොඳට හිතට ප්‍රිය මනාප රමණීය කමණීය රූපයක් මතු වෙනවා. භාවනා අරමුණින් හිත ගිහිල්ලා. දැන් අරක පිටිපස්සේ ඇදීගෙන හිත යනකොට කල්පනා වෙනවා, මේ මම සිල් අරගෙන ඇවිල්ල මේ බොහෝම කලාතුරකින් හම්බූ වෙච්ච වටිනා භාවනා පර්යංකය අවස්ථාවේදී මේ කුණු කන්දලයක් බද්දගෙන අර මොකාදෝ වාගේ ඒක පිටිපස්සේ යන එක හොඳද? මම සිල් අරගෙන මම මෙච්චර දුර එන්ට ඕනෑද ඔය කුණුකන්දල් කල්පනා කරන්න කියලා, අර සංයෝජන ධර්මයයි ඒ පිළිබඳ තිබුණු ආසාවයි සියල්ලම දැඩි නිග්‍රහ හිතකින් යුක්තව සීලය ආචර්ජනය කරලා, තමන්ගේ මට්ටම ආචර්ජනය කරලා ඉන්න තැන ආචර්ජනය කරලා ප්‍රභාණය කරනවා. දුරු කරනවා.

එතකොට ඒ ප්‍රයත්නය නිසා සමහර විටක ඒ උපන්නා වූ සංයෝජනය ප්‍රභාණය වන හැටි ඒ යෝගාවචරයා දකගන්නවා. මේකත් මේ අප්ඤ්ඤානික බාහිර සංයෝජන ධර්ම දැනගැනීමේ එක පියවරක්. 'යථා ච පහිනස්ස සංඝොක්ඛණස්ස ආයතිං අනුස්සාදෙ හොති' යම් ආකාරයකට එහෙම ප්‍රභාණය කළාට හිතේ කැදරකම තියනව නම්, හිතේ ලෝභකම තියනව නම්, හීන් සැරේ ආයේ සැරයක් අර දුන්නු අදහස, අර දුන්නු ආසාව හිතට ඊරිගනවා. ඒ යෝගාවචරයාට ආයෙන් විත්ත පීඩාවක් ඇති වෙනවා. අධිෂ්ඨාන ශක්තියේ පිරිහීමක් ඇති වෙනවා. මේක අයින් කෙරුවත් ඕන් බලමු ආයෙන් ඇවිල්ලා ලැගගෙන තියනව නේ කියලා ඉතින් ආයෙන් අරක

අයිත් කරනවා. ඕහොම කරගෙන යන වෙලාවල සමහර විටක යෝගාවචරයා මහා කැලේක අඳුරක කුඩැල්ලො සර්පයො ඉන්න තැනක රිංගාගෙන රිංගාගෙන ගිහිල්ලා හොඳ කලඑළියකට පත් වුණා වගේ, වෙල් එළියකට ආවා වගේ සමහර වෙලාවකට කිසිම බාධක ධර්මයකින් තොර ඉස්පාසු තැනකට පත් වෙනවා. අන්න එතකොට නම් තේරෙනවා, ඉස්සර නං හිත මේ වගේ සංයෝජන ධර්ම එක්ක රණ්ඩු කර කර හිටියා, දැන් නම් හිත ඕන්න හොඳ කලඑළියකට ආවා කියලා. එතකොට දන්නවා ආයේ මේ කලඑළිය තුළ නම් ආයේ අර වගේ කුණුකන්දල් සංයෝජන පහළ වෙන්නේ නෑ. හැබැයි ඒක තාවකාලික දෙයක්. ඒ වෙලාවට ඒ තත්වවෙට එන්නේ කොහොමද? උපන්නා වූ සංයෝජන ධර්ම නැවත මතු නොවන ආකාරයට අයිත් වුණා කියලා දැනගන්නවා. නමුත් ඒ දැනගැනීම තාවකාලිකයි.

යම් ආකාරයකට මාර්ග ඥානයකින් මේක බිඳල හෙළවා නම් නැවත මතු නොවන ආකාරයකට, ඒකට අපි කියනවා මාර්ග ඥානය කියලා. එතකොට ඒ සෝවාන් මාර්ගයට සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස ආදිය ආයේ එන්නෙම නෑ. නමුත් මේ භාවනා මධ්‍යස්ථානයේ විපස්සනා කරන අවස්ථාවේදී අර වගේ කලඑළි උනාට ආයේ නොඑනවා කියන එක ගැන සැක අදහසක් යෝගී මනසට ආවට ඒක තාවකාලිකයි. නමුත් ඒක හොඳට අත්දකින්න පුළුවන් දෙයක්. ඒ නිසා දැකීම සම්බන්ධයෙන් ඇහැන් දැකීමත් කියන මේ සංකල්ප තුළින් බලනව නම් අජ්ඣන්තික බාහිර ආයතන දැනගත්තා කියලා කියන්නේ, දැන් මම බලන බව, බලන්නෙක් බව, මෙනෙහි කරන අවස්ථාවේදී මගේ දැන් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ ඇහැයි කියල දැනගැනීම, කටින් නෙමෙයි, නාහෙන් නෙමෙයි, දිවෙන් නෙමෙයි, ශරීරෙන් නෙමෙයි, ඇහැයි දැන් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ කියලා දැනගන්නා ගතිය, චක්ඛුච දැකගැනීමේ පළවෙනි පියවරයි.

මෙතෙන්දී මේ චක්ඛුසයට ශබ්ද අරමුණු වදින්නේ නෑ, ගන්ධ ආරම්මණ වදින්නේ නෑ, පොට්ඨබ්බ ආරම්මණ වදින්නේ නෑ, රස ආරම්මණ වදින්නේ නෑ, ධම්මාරම්මණ වදින්නේ නෑ, වදින්නේ රූපාරම්මණය පමණයි. මගේ ඇහැ කිතිකවන්න පුළුවන් වන්නේ රිද්දන්න පුළුවන් වන්නේ උනන්දු කරවන්න පුළුවන් වෙන්නේ

රූපෙට පමණයි, ආලෝකය පමණයි කියලා, මෙන්න ඒකට හේතු වෙච්ච ආලෝකය මෙන්න ඒකට හේතු වෙච්ච වර්ණ රූපය කියලා, ඒ වෙලාවේ අපේ හිත කිතිකවන අපේ ඇහැ කිතිකවන රූපය මේකයි කියලා ඔහු දැනගන්නවා. එතකොට ඒක බාහිර ආයතනය දැක්කා වෙනවා. මේ දෙක - ආධ්‍යාත්මික ඇහැත් බාහිර වූ රූපයත් දෙක ගැටීම නිසා මේ දකින රූපය මට වේවා හෝ නොවේවා හෝ මහා අපලයක් කියල හෝ සුභ ලක්ෂණයක් කියලා හෝ අපි ඒක පිළිබඳව උපදනා වූ සෙනෙහස, සමහර විටක දක්‍ෂ යෝගාවචරයාට එතනින්ම දැකගන්නට පුළුවන්. ඒකට අපි කියනවා එතකොට 'යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ඣති සංකොඤ්ඤජනං තඤ්ච පජානාති' හැබැයි කවමදකවත් මේ දෙන්නා එකට නම් දකින්න හම්බ වෙන්නේ නෑ. මේක පිළිබඳව යෝගාවචරයා හොඳට කල්පනා කරන්න ඕනෑ. ඇහැ දකින වෙලාවේ ඇහැ අවබෝධ කරන වෙලාවේ, ඇහැ මෙනෙහි කරන වෙලාවේ, ඇහැ මත භාවනා කරන වෙලාවේදී රූපෙකට යන්න විදිහක් නෑ. හිතට එක වරකට එකයි කරන්න පුළුවන්. අපේ හිත බාහිර ආයතනය වන, රූප බලබලා ඉන්නව නම් කවදකවත් ඒ හිතට ඇහැ විෂයගෝචර වෙන්නේ නැහැ. එහෙම නැතුව ඇහැත් රූපයත් නැතුව, මේ ඇහැත් රූපයත් නිසා ඉපදුණා වූ රූපෙට මම බැඳුණා, ගැටුණා, වේවා, නොවේවා, මංගල අවමංගල, නිත්‍ය වශයෙන් දකිනව නම්, ඒ සංයෝජන දකින වෙලාවේදී ඒ හිතට ඒ භාවනා හිතට ඇහැවත් රූපයවත් ගෝචර වෙන්නේ නෑ.

නමුත් පළවෙනි චිත්තක්‍ෂණය ඇහැ, ඊළඟ චිත්තක්‍ෂණය රූපය, ඊළඟ චිත්තක්‍ෂණය මේ සංයෝජනය ධර්මය කියලා මාරු කිරීමට හිතට කිසිම අපහසුකමකුත් නෑ. මෙයින් යමක් ප්‍රකටද, ඒ දේට තමයි හිත යන්නේ. ඒ නිසා යෝගාවචරයා කවදකවත් නරකයි මට ඇහැ දකින්න ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා උපදවන්න. කවදකවත් නරකයි මට රූපය දකින්න ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා උපදවන්න. කවදකවත් නරකයි මට මේ දෙක නිසා උපන්නා වූ සංයෝජන ධර්මය දකින්න ලැබේවා කියලා කියන්න. දකින්නේ මොකක්ද, ඒකෙන් පිවිසෙන්නයි කියන්නේ. ඒකෙන් පටන්ගන්නයි කියන්නේ. එතනින් බැහැගන්නයි කියන්නේ. ඒ නිසා විසුද්ධි මාර්ග ටීකාවේ (නැතිනම්

විසුද්ධි මාර්ගයට ලියපු අටුවාවක් කියමුකෝ), ඒකේ සඳහන් කරලා තියනවා. 'යාථා පාකටං විපසන්නාහිනිවෙසො' යමක් ප්‍රකටද, එතනින් අහිනිවෙසනය කරන්න, එතනින් විපස්සනාව පටන්ගන්න. බලාගන බලාගන යනකොට මේ බුද්ධ දේශනාව අනුව ඊගාවට තියන එක ඊගාව තැනදී, ඊගාවට තියන එක ඊගාව තැනදී. යෝගාවචරයාට තියන්නේ මේ කොටස මේ කොටස වශයෙන් විඤ්ඤණයට එන්න ඉඩ තියලා, දකින දේ ප්‍රකට දේ තමන් ඉදිරියේ විකාශය වන දේ කෙරෙහි ඒ ආකාරයෙන්ම සතිය පිහිටුවන එකයි.

වක්ෂුසය පිළිබඳව ඇහූ පිළිබඳව ඇයි සර්වඥයන් වහන්සේ මේ ඉස්ඉස්සෙල්ලම දේශනා කළේ? අපේ මුළු ජීවිතේම වැඩියෙන්ම සංසාරයට බදින්නේ ඇහෙන. ඇහූ නැති වුණොත් අපි අඬනවා, අපෝ ඇහූ වගේ තිබ්බ එකට මොන දෙයක් වුණත් හරි, අපි කියන්නේ ඇහූ වාගේ කියලා. ඇහූ නැති උනාට පස්සේ අපිට සක්විති රජකම හම්බ උනත් වැඩක් නෑ. හුඟාක් වයසට ගිය ඇත්තන්ට මේ ලෝකේ නිරස වෙන්ට නිර්වර්ණ වෙන්ට ආරෝග්‍ය අඩු වෙන්ට ඇගේ පතේ රුද ඇති වෙන්ට එක ප්‍රධානම හේතුව මොකක්ද? ඇහූ පෙනෙන්නේ නෑ. ඇහෙන එන කිතිකැවීම නෑ, ඇහෙන දෙන කුතුහලය නෑ. ඒ නිසා රූපෙ විවර්ණ වෙනවා. සද්දෙන් කොච්චර කෙරුවක්වත් ඇහෙන තරමට අපට ඒ කුපිතකම, ඒ කුප්පකම, ඒ වින්දන ගතිය ලබන්න අමාරුයි. ඒ නිසා ඇහූ තමයි අපිව මේ සංසාරයට බදින ප්‍රධානම දේ.

මේකට සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරල තියනවා පුරාණ කම්ම කියල. පරණ ණයක් මේක. ඒ වුණාට අපි ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ හොඳ ඇස් දෙකක් ලැබේවා, හොඳට දකිනට ලැබේවා කියලා තමයි සාංසාරික වශයෙන් අපිත් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ. අපි අනුන්ටත් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ. නමුත් යෝගාවචරයාගේ පැත්තෙන් බලනකොට ඇහූ විතර අපිට මේ සංසාරේ වද දෙන දෙයක් ඇත්තේ නෑ, සංසාරයට බන්දන සංයෝජන උපදවන දෙයක් ඇත්තේ නෑ. මේක රජ්ජුරුවො දන්නවා. ඒක නිසා තමයි රජ්ජුරුවො මිනිහෙක් මරන්න ඉස්සෙල්ල කළුවර කාමරේක දන්නේ. එදට ඌ මළා හා සමානයයි. බඩළුය යන්න පටන්ගන්නවා. නින්ද යන්නේ නෑ, ගැහෙනවා ඇඟ.

ඒ මොකද ඒ පුද්ගලයාට දැන් රූප ජේතනෙ නැති නිසා මරණයම තමයි මැවීමැවී පෙනෙන්නේ. තමන් ඒ කරපු අපරාධයමයි මැවීමැවී පෙන්නේ. තව ටික දවසකින්ම මම ඵල්ලුම් ගහේ ඵල්ලන බව මැවීමැවී ජේතවා. ඉතින් ඒ මනුස්සය මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල මරනවා.

නමුත් යෝගාවචරයකුට නම් අන්ධකාර තැන කියලා කියන්නේ නිවනට මාර්ගයක්. ඔහු දන්නවා දැන් ඇහෙන්න එන සංයෝජන ධර්ම උපදවන්න තියන අවස්ථාව අඩුයි. ඒ නිසා ආලෝකය ටිකක් අඩු කරල පහන් නිවල වාඩි වෙනවා. මේක ඇහැම නොවෙයි, ඇහැට හේතු වෙච්ච රූපය සම්බන්ධයෙන් අපි ක්‍රියාත්මක වෙන හැටි. මේ නිසා සංසාරේ වැඩියෙන්ම අපි සංයෝජන ධර්ම ඇති කරන්නේ ඇලෙන්තේ ගැලෙන්තේ බැඳීගන්නේ, එහෙම නැත්නම් අපේ හිත වැඩියෙන්ම කුපිත වෙන්නේ අපේ හිත වැඩියෙන්ම සලිත වෙන්නේ මේ වර්ණ රූපෙට තමයි. ඒ නිසයි, සර්වඥයන් වහන්සේ ඉස්සෙල්ලාම දැනගත යුතු දෙයක් විදිනට 'වක්ඛුඤ්ඤා පජානාති, රූපෙ ච පජානාති, යඤ්ඤා තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංඤ්ඤාජනං තඤ්ඤා පජානාති'

ඊට වැඩිය අවබෝධය අතින් නම් කන ලේසියි. මොකද, කන ඒ තරම්ම අපිව මත් කරවන්නේ නෑ. කන ඒ තරම් අපිව අන්දමන්ද කරවන්නේ නෑ. ඊට වඩා දිව, ඊට වඩා නාසය, අන්තිම ලේසි එක තමයි කය. ඒක පිම්බීම හැකිලීම සහ ආනාපානය කියන මේ දෙකට, නැත්නම් කායානුපස්සනාවට සම්බන්ධ කරල ඒකෙන් පටන් අරගන්නවා. ඒ කියන්නේ අර කලින් සංකල්පයමයි. 'යථා පාකටං විපසස්සනාහිනිවෙසො' යම් තැනක් ප්‍රකටද එතනින් බැසගන්න. හැබැයි එතනින් බැසගත්තට අපි කය පිළිබඳව හුස්ම පිළිබඳව පිම්බීම හැකිලීම පිළිබඳව කොච්චර දැනගත්තත් ඒක යන්නම් පළවෙනි පංතිය සමත් වීම විතරයි. ඊගාවට අපිට සිද්ධ වෙනවා, මෙතනදී කියනවා අපි කය වශයෙන් ගත්තත් එතනත් ආයෙන් විදහලා ඒ කයේ තියන පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ කියල තියනවා. ඒ හතරෙන් ප්‍රධානතම දේ වන වායෝ ධාතු ව ලේසියි අවබෝධ කරන්න. එතනින් පටන් අරගත්තට ඉවර නෑ. වායෝ ධාතුවේ ක්‍රියාකාරීත්වය පදනම් වෙලා තියන්නේත් පයවි ආපෝ තේජෝ මත. එතකොට පයවි ආපෝ

තේජෝ සම්පූර්ණ කරගන්නේ නැතුව, ඒ කියන්නේ වේදිකාව දකින්නේ නැතිව නළුවන් දූකලා බැ නේ. සම්පූර්ණ දේ දූකගන්නකොට ඔන්න රූප ධර්ම සම්පූර්ණ වෙනවා.

ඒ රූප ධර්ම සම්පූර්ණ කළාට, කය පිළිබඳව අවබෝධ කළාට නාසයෙන් සිදු වෙන්නා වූ කොට්ඨාස පිළිබඳව අලුතෙන් අර දැනුම විකාසනය කරලා පළල් කරලා සියුම් කරලා යොදන්න යෝගාවචරයා මේ ආයතන පබ්බයෙන් උනන්දු කරවනවා. ඒක තේරුම්ගත්තට පස්සේ දිව, දිවෙන් කන, කනෙන් වක්ෂුවට. වැඩේ හමාර වෙන්නේ ඇහැ දැකීමෙන් තමයි. ඒ නිසා ධර්මාවබෝධය ලැබුණට පස්සේ 'වක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි' මේ ඇහැ යටත් කරගත්ත දවසේ තමයි ප්‍රඥලෝකය පහළ වෙන්නේ. අපේ මනුස්සයෝ ආලෝක දැක්කම ඇහැ නොවේ, කටත් ඇරගෙන නේ බලන්නේ. නිවන් දකින්න නොවේ සැපත හොයාගෙන යන්නේ සංසාරට බැඳෙන්න. විවිධාකාර වර්ණ රූප තමයි බලන්නේ. සමනල රූප ඉල්ලනවා, විවිධ සිද්ධි ඉල්ලනවා. ඒ සිද්ධි දූකපුවම කටත් ඇරගෙන බලාගෙන ඉන්නවා. යෝගාවචරයන් වන අපි ඒ නිසා තේරුම්ගන්න ඕනෑ ඒවාට අපි බැඳෙනවා. දූතගත්තා හෝ නොදූතගත්තා විශාල සංයෝජන ධර්ම මණ්ඩලයක ගත කරන්නේ. විවිධ රූප දකිමින් විවිධාකාරයෙන් මේ අරමුණු මාරු කරමින් කවදකවත් අපිට ඇහැ අවබෝධ කිරීමත් රූපය අවබෝධ කිරීමත් එයින් උපන්නා වූ සංයෝජන ධර්ම අවබෝධ කිරීමත් අමාරුයි.

ඒ නිසයි සර්වඥයන් වහන්සේ කියන්නේ එකම අරමුණක් ගන්න. ඇස් බෝල කරකව කරකව වටපිට බලන්න එපා. ඇස් වහගන්න. ඇහෙන් බලන්න වාගේ අර අරමුණු දිහාම බලාගෙන ඉන්න. එතකොට තමයි ලොකු ප්‍රශ්න එන්නේ. එතකොට තමයි නලියන්නේ. එතකොට තමයි අමාරු. එතකොට තමයි එහෙට මෙහෙට දගලන්නේ. යම් අවස්ථාවක ඒ දකින දේ, පිම්බීම හැකිලීම, ආනාපානය, එහෙම නැත්නම් ඇස් දෙක ඇරගෙන අපි බලන දේ දකිනවා දකිනවා කියලා මෙනෙහි කිරීමට පටන් අරගත්තොත් උපදින්නා වූ සංයෝජන ධර්ම බොහෝම ඉක්මනට නිරුවත් වෙන්න

පටන්ගන්නවා. ඒ සංයෝජන ධර්මවලට තියෙන ආලේපන ගතිය, ආටෝප ගතිය, ඔපවත් ගතිය දුරු වෙන්න පටන්ගන්නවා. ඒක අපිව බැඳගන්න, මෝහනය කරගන්න, මත් කරවන්න පුළුවන් ගතිය අඩු වෙන්න පටන්ගන්නවා.

දැන් දහඅට සන්නිය අපිට ජේන්න පටන්ගන්නවා. අනිත් කෙළිසෙල්ලම් ටික ඔක්කොම දැක්කට පස්සේ අපිට තව දුරටත් එහි අගය නැතිව යනවා. එතකොට අපි කියනවා අරමුණ සියුම් වුණා, අරමුණ නොදැනී ගියා කියලා. එහෙම නැත්නම් දැන් මම මොකටද භාවනා කරන්නේ කියලා අර එකම දැකපු අරමුණේ සංයෝජන ප්‍රදේශය, ඇලවෙන ඇලෙන බැඳෙන සිත් ගන්න ආටෝප සාටෝප ගති නැති වෙනකොට යෝගාවචරයා කම්මැලි වෙනවා. යෝගාවචරයා දන්නේ නෑ මේ භාවනාව නිරස උනේ සංයෝජන ධර්ම දුරු වීමෙන් කියලා. එයා හිතන්නේ සතිය නැති වෙලාදෝ, සමාධිය නැති වෙලා වෙන්න ඇති, නැත්නම් මේක කරපු තැන හරි නෑ, ගුරුවරයා හරි නෑ, භාවනා ක්‍රමය හරි නෑ කියලා. අර සංයෝජන ධර්මය දුරු වෙනකොට දුරු වෙනකොට ඒ සංයෝජන ධර්මය හොඳට දනගන්න නම් ප්‍රකට වෙලාවේත් දකින්න ඕනෑ. අප්‍රකට වෙලාවේත් දකින්න ඕනෑ. මතු වෙනවත් දකින්න ඕනෑ. පහ වෙනවත් දකින්න ඕනෑ.

නමුත් මේ යෝගාවචර හිත, ආධුනික හිත බොහෝ විට මේ සංයෝජනයාගේ විචිත්‍ර භාවයයි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. නිතර මාරු වෙනකොට නම් ඒක රසයි. එකම දේ දිගටම බලාගෙන ඉන්නකොට සංයෝජන ධර්ම දුරු වෙනවා කියන එක බුදුභාවමුදුරුවන්ගේ වැඩක් නොවෙයි. ඒක ලෝක සම්මතයක්. “දෙවේලේ දකින කුකුළාගෙ කරමලා - මෙවෙලේ පෙනේ සක සේම සුදු වෙලා” කියල කියන්නේ, එහෙම නැතිනම් “පහු පහු වෙනකොට කොහු කොහු වෙනවා” කියල කියන්නේ, භාවනා යෝගාවචරයා හුඟාක් කල් භාවනා කරන කෙනෙක් නම් ඒ පුද්ගලයා හොඳට දන්නවා. මොන අරමුණක් ඇහැට දුන්නත් නැත්නම් මනින්ද්‍රියට දුන්නත් හුඟ වෙලාවක් බලා ඉන්නකොට ඒකේ සංයෝජන ධර්ම පහ වෙන්න පටන්ගන්නවා කියල. ඒකට තමයි අපි නිබ්බදි ශුණ කියල

කියන්නේ. ඒකේ වින්දන ශක්තිය නැති වෙනවා. නිර්වින්දනයක් පහළ වෙනවා.

අභාග්‍රාය කියල කියන්නේ මාරයා මේ වෙලාවේ විශාල සේනාවක් අරගෙන ඇවිල්ල යෝගාවචරයට කියනවා, ඕක තමයි මං කිව්වේ, ඕක තමයි මං කිව්වේ අර හිටපු විදිහට පින් දහම් කරගෙන ආගමික ජීවිතයක් ගත කළා නම් කොච්චර හොඳද? දෑත් බැලූ බැලූ තැන හරි පාළයි. මොනම දේකවත් රසයක් නෑ. කැම ගන්නක් බෑ. නින්ද යන්නෙන් නෑ. මේ බණන් එපා වෙලා. ඉතින් ඒක නිසා ඕක අතඇරලා දලා නරකද අපි ආගමික, ධාර්මික ජීවිතයක් ගත කරගෙන හිටියොත් කියල අර යෝගාවචරයට ගෙනල්ලා වෙනත් යෝජනා පත්‍රයක් ඉදිරිපත් කරනවා. ඒක දන්න නිසයි සර්වඥයන් වහන්සේ මෙතෙන්දී දේශනා කරන්නේ 'යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පස්සති සංයෝජනං තඤ්ච පජානාති' මේ ඇහැත් රූපයත් නිසා යම් සංයෝජන ධර්මයක් පහළ වුණා නම්, සංයෝජන ධර්මය වශයෙන් දැනගත යුතුයි. 'උප්පන්නස්ස සංයෝජනස්ස පහානං හොති තඤ්ච පජානාති' තිබුණා වූ සංයෝජන ධර්ම ප්‍රභාණය වෙනවා නම් ඒකත් දැනගන්නවා. නොතිබුණා වූ සංයෝජනයක් පහළ වුණා නම් ඒකත් දැනගන්නවා. තිබුණා වූ යට ගියා වූ සංයෝජන ධර්ම නැවත පහළ නූනා නම් ඒකත් දැනගන්නවා. මේක කොච්චර ගැඹුරුද, මේක පිළිබඳ සර්වඥයන් වහන්සේගේ දැනුම කොහොම වෙන්නට ඇත්ද කියල අපිට පුළුවන් වෙන්නෙ පුංචි කරුණු සංසන්දනයක් කරන්න විතරයි.

අපි දෑත් මේ සංයෝජන කියන වචනය පොඩ්ඩක් කල්පනා කරලා බැලුවොත් කොහොමද මේ සංයෝජනය පහළ වෙන්නේ? මේක ඇහේ තිබුණ සංයෝජනයක්ද, මේක රූපයේ තිබුණ සංයෝජනයක්ද නැත්නම් කොහොමද උනේ කියලා. මේක ගැඹුරුයි. මේවා අපි නෙවෙයි, රහතන් වහන්සේලා පවා සාකච්ඡා කරල තියනවා. කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු ඕනෑම දෙයක් අර්ථ විචරණ දෙන්න එද හිටපු නම් ලබපු අභිඥාලාභී රහතන් වහන්සේ කෙනෙක්. උන්වහන්සේ අහනවා, ස්වාමීන් වහන්ස මේ ඇහේද මේ සංයෝජන තියෙන්නේ, රූපෙද මේ සංයෝජනය තියෙන්නේ, නැත්නම් කොහෙත්ද මේ සංයෝජන පහළ

වෙන්වේ? කනේද මේ සංයෝජනය තියෙන්නේ, සද්දෙද මේ සංයෝජනය තියෙන්නේ? නාසයේද සංයෝජනය තියෙන්නේ, ගඳ සුවදේද සංයෝජනය තියෙන්නේ? නැත්නම් රසේද දිවේද? කයේද ස්පර්ශයේද? මනසේද ධර්මවලද? උත්තරේට කියනවා කවදකවත් ඇතේ සංයෝජන නෑ. කවදකවත් රූපයේ සංයෝජන නෑ. මේ දේ තේරුම් අරගන්න තියෙන්නේ මෙහෙමයි. අපි යම් කිසි සිද්ධියකට ගියාම යම් කිසි දර්ශනයකට අපි ඉදිරිපත් වෙච්චාම යම් කිසි තැනකට අපි ගියාම ඒක අත්දකින්න පුළුවන්. අපිට ඒක රූප මාර්ගයෙන් අත්දකින්න පුළුවන්. එතනදී සිද්ධ වෙන සද්ද මාර්ගයෙන් අත්දකින්න පුළුවන්. එතන තියන ගදින් පුළුවන්. එතන තියන රසෙන් පුළුවන්. එතන තියන පහසෙන් පුළුවන්. අපිට මිනිස්සුන්ගේ ඉරියව් දිනාබලලා හැසිරීමෙන් බලන්න පුළුවන්.

මෙහෙම හය ආකාරයකින් අපිට ඒ සිද්ධියට සම්බන්ධ වෙන්න පුළුවන්. නමුත් හිතට කවමදකවත් හයම ගන්න බෑ. හිත එක වරකට ගන්නේ එකයි. ආන්න ඒ එක ගැනීම නිසා පහක් වහන්න සිද්ධ වෙනවා. ඇහැ ක්‍රියාත්මක නම් කන වහන්න ඕනෑ. නාසය වහන්න ඕනෑ. දිව වහන්න ඕනෑ. කය වහන්න ඕනෑ. අනෙකුත් කල්පනා වැහෙන්න ඕනෑ. මෙන්න මෙහෙම වහල රූපයට විතරක් ඇහැ යොමු කෙරුවා කියන එක කවදකවත් අපි තේරුම්ගන්නේ නෑ. ඒ වෙනුවට සංස්කාර ධර්මය මොකද කරන්නේ? උඹ ඇහුව. ඇහුව විතරක් නෙවෙයි දැක්ක. දැක්ක විතරක් නෙවෙයි රස බැලුවා. රස වින්ද විතරක් නෙවෙයි ගඳත් බැලුවා. ගඳ බැලුවා විතරක් නෙවෙයි අල්ලලත් බැලුවා. අල්ලලත් බැලුවා විතරක් නෙවෙයි කල්පනා කරලත් බැලුවා, කියලා අර ඉතුරු ටික ඔක්කොම ගෙනල්ලා සංස්කරණ කරල අපිට පෙන්නුවාම ඇහුවා, දැක්කා, රස බැලුවා, ගඳ බැලුවා පහස ලැබුණා, ඔක්කොම හරි කියලා ඉතින් අපිත් හිතාගන්නවා. ඇත්ත තමයි, මම දැක්කා විතරක් නෙවෙයි ඒ වෙලාවේ මම ඇහුවා. ඒ මොකද ඊගාව විත්තක්ෂණය ඇහුව වෙන්න පුළුවන්. ඇත්ත.

නමුත් එක විත්තක්ෂණයක භාවය එකයි. ඒ නිසා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම කියන මේ හය හැමද්ම එළඹිලා තියනවා

ඤාණ සම්පත්තිය අත් වෙච්ච පුද්ගලයාට. නමුත් ඤාණ සම්පත්තිය අත් වෙච්ච පුද්ගලයාගේ හිතට කවදකවත් නෑ හයම එක වර පැමිණෙන්නේ. නමුත් ඒ පුද්ගලයා හිතාගෙන නම් ඉන්නවා මම දැක්කා, එතන හිටපු මිනිස්සුන්ටත් ඡඩ්ඉන්ද්‍රියම තිබුණා, මටත් ඡඩ්ඉන්ද්‍රියම තිබුණා, අපි ඡඩ්ඉන්ද්‍රියයෙන් ඡඩ්ඉන්ද්‍රියම සම්බන්ධ වුණා කියලා හිතනවා. නමුත් බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වෙනවා, අපේ ථෙරවාදයේ සඳහන් වෙනවා, කවමදකවත් එක විත්තඤාණයකට මේ හයම ගන්න බෑ. ඒ නිසා සංස්කාර මොකද කරන්නේ, එව්වා ගන්නා වාගේ බොරු පහක් අර එක සත්‍යයට එකතු කරල කලවම් කරල තමා අපට දෙන්නෙ. ඉතින් ඊට පස්සේ කියන්නේ මම දැක්කා, මම ඇහුවා කියලා අර නොදැක්ක, නොඅහපු, නොබලපු, රස නොබලපු දේවල් බැලුවා කියන්න තමා මේ උදේ ඉඳල හැන්දෑව වෙනකල් රණ්ඩු වෙන්නේ.

මේ නිසා රූප, ගන්ධ, ශබ්ද, රස, ස්පර්ශ, ධම්ම කියන මේ හය තියෙද්දීත් රූපයට විතරයි නම් අපේ ඇහැ යොමු වුණේ, අනික් දේවල් වහල රූපයට ඇහැ යොමු වීම පිළිබඳව ලොකු උනන්දුවක් අපේ හිත ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් කොටින්ම කියනව නම් ඇහැ කියාගන්නවා, හිතාගන්නවා මම ප්‍රබල නිසා, රූපය ප්‍රබල නිසා කනට දැන් තැනක් දෙන්න බෑ, ශබ්දයට තැනක් දෙන්න බෑ. රූපය සහ ඇහැ අපේ හිත උදුරගන්නවා. අපේ හිත පැහැරගන්නවා. පැහැරගන්න ගමන් එතනම වක්‍රසයට, වක්ඛු විඤ්ඤාණයට අනෙකුත් විඤ්ඤාණයට කිරීමේ, යට කරගන්න පුළුවන් වීමේ උදරකමක්, ආඩම්බරකමක් ඇති වෙනවා. මේ නිසා මමයි ලොක්කා, මම කරපු දේ හරි කියලා එතන ඉබේම බැඳීමක් ඇති වෙනවා. සංයෝජනයක් පහළ වෙනවා. ඒ නිසා රූපයට හෝ ඇහැට හෝ ඇලෙනසුලු ගති නෑ. ඇහේ නෑ සංයෝජන ධර්ම. ඇහේ නෑ කෙලෙස්. ඇහේ නෑ මේ ඇලෙන ආලේපන ගතියක්. රූපෙන් නෑ. නමුත් රූපයයි ඇහැයි සම්බන්ධ වෙන මේ මගුල කරන්න නම්, කනයි ශබ්දයි සම්බන්ධ මගුල දික්කසාද කෙරෙන්න ඕනෑ. නාසයයි ආඝ්‍රාණයයි අතර වෙන් නියන සම්බන්ධය කඩාදන්න ඕනෑ. දිවයි රසයි අතර නියන සම්බන්ධය කඩන්න සිද්ධ වෙනවා. කයයි ස්පර්ශයයි අතර

සම්බන්ධය කඩන්න සිද්ධ වෙනවා. මේ කැඩීම නිසාම දිනුවා වූ ඒ වල්ලභයා, එහෙම නැත්නම් ඒ විත්‍රපටියේ ප්‍රධාන නළුවා ඉතින් ලොකු ආඩම්බරයක් ඇති කරගන්නවා, මම දිනාගත්තා කියලා. මේකම සංයෝජනයක්.

නමුත් ඒකයි කියන්නේ කනකොට දකිනකොට ඒ බව මෙනෙහි කරන්න කියලා. ඇහීමෙන් දැකීමට, දැකීමෙන් ස්පර්ශයට, ස්පර්ශයෙන් නාසයට ඔහොම ඇවිදින්න යන හිතේ කවදකවත් වාරයක් ඇති කරගන්න බෑ. කවදකවත් විනයක් ඇති කරගන්න බෑ. කවදකවත් ඇති හැටිය දකින්න බෑ. දකිනකොට මම දකිමින් ඉන්නවා කියලා යම් කිසි කෙනෙක් මෙනෙහි කරන්න පටන් අරගත්තොත් ධර්මයෙන් අපිට ශක්තියක් ලැබෙනවා - එහෙනම් මම අහමින් නෙවෙයි, එහෙනම් මම රස බලමින් නෙවෙයි, එහෙම නම් මම ගඳ බලමින් නෙවෙයි, එහෙම නම් මම පහසු ලබමින් නෙවෙයි, දකිමින් ඉන්නේ. එතකොට ඔන්න ඇහූ උදම් අනන්‍යවා. කනේ වැඩේ මං කොහොම හරි කඩලා දැමීම නේ, නාසයේ වැඩේ කඩල දැමීම නේ, දිවේ වැඩේ කඩල දැමීම නේ, කයේ වැඩේ කඩල දැමීම නේ, මම තමයි දිනුවේ කියලා ඉබේම රූපයක් දැකීම ඇහූට නම්බුවක් වෙනවා. ඒ රූපය ස්ත්‍රී රූපයක් නම් පුරුෂ ඇහූකට සංයෝජනයට ලොකු ශක්තියක් එනවා. මම මේ පුංචි දේකට නෙවෙයි ඉතාම බරපතල දේකටයි මේ සටන කරල දිනුවේ. මේ ලස්සන ස්ත්‍රී රූපයක් දැක්කා. කවුරුවත් දැක්කේ නෑ, මම දැක්කා. එහෙම නැත්නම් මම මලක් දැක්කා. මම බුදු පිළිමයක් දැක්කා ආදී වශයෙන් අර යටපත් කරපු සතුරාගේ බලවත්කම වැඩි වෙන්න වැඩි වෙන්න දිනාගත්තේ වරක ගෙඩිය උනත් කමක් නෑ, ගෝවා ගෙඩියක් උනත් කමක් නෑ, ඒක උඩ දන්න පටන් අරගන්න ගතියක් ඉබේම තියෙනවා මේ සංයෝජන ධර්මවල. අපි දන්නවා නේ සීමිත ආසන සංඛ්‍යාවක් තියන ශාලාවක නර්තනයක ප්‍රධාන දර්ශනයකට අපිට ආසනයක් ලබාගන්න පුළුවන් නම්, විශාල පිරිසකට එළියේ බලන්න බැරි වෙන්න බැරි වෙන්න අපේ ආසනය ලොකු නම්බුවක් වෙනවා, විශාල සටනක් දීලයි මම මේ ආසනයක් දිනාගත්තේ කියලා. විත්‍රපටියේ දක්වන දර්ශනය කොච්චර

කැන දෙයක් වුණත් විශාල පිරිසක් ජයගෙන මට ආසනයක් ගන්න පුළුවන් වුණයි කියන එකත් ලොකු සටනක්.

අන්න ඒ වගේ තමයි මේ ඡඩ්දුන්දිය කිසිම එකකට ආත්මයක් කොන්දක් නැති ඔළුවක් නැති සත්තු ටිකක්. මේ සත්තු තමා අපි එක එක වෙලාවට ඇහැට පණ දීලා, කනට පණ දීල ඒකට ආත්මය රිංගවල ආත්මයක් හදල වැඩ අරගනිමින් අනිකාව ඒ මොහොතේම අතඇරලා දනවා. මෙන්න මේ ආත්ම සංකල්පය නම් ඇහෙන් කනට, කනෙන් නාසයට, නාසයෙන් දිවට ආදී ගමන් කරමින් දිගට යනවා වගේ ජේනවා. නමුත් ඇහේ තියන ඒ ආත්ම සංකල්පය මේ පැත්තෙන් බලනකොට ජේනවා මෙතන තියෙන්නේ බොරුවක්. පුස්සක්. මේක ඉක්මනින් සීඝ්‍රයෙන් කලට මාරු වීම නිසා අපට මේක පිළිබඳ පශ්චාත් මරණ පරීක්ෂණ කරන්න වෙලාවක් නෑ. අපිට හරියට වැඩ. නමුත් ධර්මයේ පෙන්නල දෙන්න පුළුවන් පැහැදිලිවම, කවදකවත් අපි කරා ගමන් කරන්නා වූ සන්නිවේදන ධර්ම එක වර අත්දකින්න පුළුවන් ශක්තියක් හිතට නැති නිසා ඉතාම සීමිත කොටසයි ගන්නේ. ඒ ගන්න කොටසත් බදුගන්නවා. කපන්න බැරි අත ඉඹින්න වගේ. එතකොටයි එතන සංයෝජනය පහළ වෙන්නෙ.

උපමාවක් වශයෙන් කියනවා නම්, කළු හරකෙකුයි සුදු හරකෙකුයි දෙන්නෙක්ව අල්ලලා ලණුවකින් ගැට ගැහුවට පස්සේ කෙනෙකුට අහන්න පුළුවන් කළු හරකා සුදු හරකට බැඳිලා ආදරෙන් ඉන්නවද, සුදු හරකා කළු හරකට ආදරෙන් බැඳිලා ඉන්නවද කියලා. නෑ. උන් දෙන්නා කැමති විවේකයේ හැසිරෙන්නයි. නමුත් අර ලණුවට අහු වෙලා. බැඳිවිල ලණුවෙයි තියෙන්නේ සංයෝජනය. ඒ නිසා යම් වෙලාවක ඇහෙන් කටයුතු සිද්ධ වෙනකොට සංයෝජන ධර්මයක් එනවමයි. පෘථග්ජන හිතේ එනවමයි. නමුත් ඒක අල්ලන්න අමාරුයි. අපිට අල්ලන්න පුළුවන් වෙන්නේ අඩුම තරමින් ඇහෙන් දකිමින් ඉන්නවා කියන එක නම් ගොරෝසුවට අල්ලතැහැකි. ඇල්ලුවොත් - දකිමින් ඉන්න බව ඇල්ලුවොත් - ප්‍රධාන පාඩුවක් සිද්ධ වෙනවා යෝගාවචරයාට. දකින දේ රස බලාගන්න බැරුව යනවා. ගැඹුරු යෝගාවචරයාට හොඳටම සිද්ද වෙන දෙයක් තමයි, හොඳට යම් කිසි දෙයක් දිහා බලබලා ඉන්න වෙලාවට දකිනවා දකිනවා

දකිනවා නැත්නම් බලනවා බලනවා බලනවා කියලා මෙනෙහි කළොත් ඒ රූපයේ තියන අංග ප්‍රත්‍යංග, රස ආලේපන මේ රූප ලාවණ්‍ය හීන වෙන්න පටන්ගන්නවා. දුර්වල වෙන්න පටන්ගන්නවා.

ඉතින් ඒක නිසා මේක නිතරෝම නවමුව තියාගන්න තමයි අපි රූප බලල විත්තක්‍ෂණයකින් සද්ද අහනවා, සද්ද අහල විත්තක්‍ෂණයකින් ගඳ බලනවා ආදී වශයෙන් දිගින් දිගට දිගින් දිගට මාරුව තමයි මේ දුක්ඛ සත්‍යයේ පළවෙනිම හේතුව. අරමුණු රස මාරු කිරීම තමයි දුක්ඛ සත්‍යයේ පළවෙනිම හේතුව. මේකට තමයි අපි කරන්නේ ටෙලිවිෂන් එක බලනවා. නැත්නම් පත්තරේ ගන්නවා. පත්තරේ නැත්නම් කට්ටිය එක්ක එකතු වෙලා හැන්දෑවට ඇවිදින්න යනවා. මොනව හරි දේකින් උදේ ඉඳල හැන්දෑ වෙනකල් මේ රූප මාරු කර කර ඉන්නවා. එක තැනක ඉන්න ගියාම නිකං උණ වගේ. ඇඟට නිකං මහ මොකක්දෝ අමාරු ගතියක් තියනවා එකම දේ නැවත දකිනකොට. ඒ මොකද, අලුත් වීමෙන් පහළ වෙන සංයෝජන ධර්ම එන්න එන්න එන්න එන්න දුරු වෙනවා. එනිසා කසිණ භාවනා කරන කෙනාට කියනවා, පැය ගානක් එකම කසින මණ්ඩලය දිහා බලාගන ඉන්න කියල. ආනාපානය කරන එක්කෙනාට කියනවා, පැය ගානක් ආනාපානය දිහා බලාගන ඉන්න කියලා. පිම්බීම හැකිළීම කරන එක්කෙනාට කියනවා පැය ගානක් පිම්බීම හැකිළීම බලන්න කියලා. ඉතින් යෝගාවචරයාට ඒක හරි පාඨයි. ජේත්තෙ නැතුව යනවා. බොද වී යනවා. එපා වෙලා යනවා. බය හිතෙනව නේ, ඔක්කාරට එනව නේ, පැද්දෙනව නේ, ගැස්සෙනව නේ හුළං හමනව නෙ, ඉතින් නා නා ප්‍රකාර දේවල්.

මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නොදැන කළ දෙයක් නොවේ. මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දීපු මාර්ගය. හැබැයි ටිකක් දැනගෙන ඒක දිගේම බලාගෙන හිටියොත් ඒකාන්තයෙන්ම ඒ සංයෝජන ධර්ම එන්න එන්න දුරු වෙනවා. වෙන විදිහකට කිව්වොතින් භාවනා කෙරුවොත් ප්‍රතිඵල තියනවාමයි. බොහෝ අය භාවනා කරන්නේ මේ වගේ සංයෝජන ධර්ම දුරු කරන්න නෙමෙයි. නිරස භාවයක් දැකල ඒක තුළින් මේ නිබ්බදි ශුණ පහළ කරගන්න නෙමෙයි. මොකක් හරි නම්බුක් ලබාගන්න. අනුන්ට භාවනා උගන්නන්න. එහෙම නැත්නම්

ඒ අනෙකුත් ලෝකයේ තියෙන්නා වූ විෂයක් වාගේ, භාවනාව විෂයක් කරන්න හදනවා. එතකොට නම් උගුරේ හිර වුණා වගේ වෙනවා, ගිලගන්නත් බැරි වමාරගන්නත් බැරි උගුරේ හිර වුණා වගේ තත්ත්වයකට පත් වෙනවා. ඒ නිසයි අපි මේ සිවුර පොරවාගෙන කියන්නේ, “සබ්බදුකක නිසාරණ නිබ්බාන සච්චිකරණත්තාය” කියලා. වෙන මොකකටවත් නෙවෙයි මේ සිවුර කරේ දගන්නේ. ඒ නිසයි මේ අය සිල් සමාදන් කරවලා ඇවිල්ල කියන්නේ අසමාදෙන සමපාදෙඵ; ඒක තියෙද්දී වෙනින් මොකක් හරි දෙයක් සම්පාදනය කරන්න පටන් අරගත්තොත් මේ භාවනාවත් එක්ක නම් විහිළ කරන්න බෑ.

ඒ නිසා වක්‍රසය පිළිබඳව අවබෝධ කරනවයි කියන්නේ සෝත, ඝාන, ජ්වහ, කාය කියන දේ අමතක කිරීමක් වන නිසා, ඒ නිසාම වක්‍රසය පිළිබඳව හෝ රූපය පිළිබඳව සංයෝජන ධර්මය දැනගන්නවා. මේ වක්‍රසය හොඳට භාවනා කරගෙන යනකොට ජේනවා මේ නිශ්ශබ්ද හිත කුප්පන්න තියන එක දෙරක්. සෝතය - කන මේ නිශ්ශබ්ද හිත කුප්පන්න තියන තව දෙරක්. ඒ නිසා මේකට කියනවා පුරාණ කම්ම කියලා. පෙර කළ අකුසල කර්මයක් හෝ සමහරු කියනවා කුසල කර්මයක් කියලා, කොහෝම හරි කර්මයක විපාක වාරයක් තමයි වක්‍ර, සෝත, ඝාන, ජ්වහා, කාය, මන කියන්නේ. එව්වා ආයතන කියලා කියන්නේ එව්වා වැඩ පටන්ගත්ත දවසේ උන්දෑ තමා ලොක්කා. එයා තමා නායකයා. අනිත් දේවල් යටපත් කරනවා. ඇහූ වැඩ කරන වෙලාවේදී, චක්ඛායතනය වැඩ කරන වෙලාවේදී සෝත ආයතනයට කැලම ඉඩක් නෑ. ඝාන ආයතනයට, ගන්ධායතනයට, කාය ආයතනයට, කයට කැලම ඉඩක් නෑහැ. ඒ නිසා ඒව ආයතන ස්වරූපයේ කැපී පෙනෙන ගතියක් ඇති කරන නිසා ඒවට ආයතන කියනවා. ලොක්කා වෙනවා, මුදුනා වෙනවා. අපි දන්නවා සාමාන්‍යයෙන් ගහක් වැවෙනකොට ඒ පැලේ මුදුන් දල්ල තියන තාක් කල් ඒ මුදුන් දල්ලෙන් නිකුත් වන ශ්‍රාවය නිසා අනෙකුත් පල්ලෙහා තියන හැම අංකුරයක්ම අක්‍රිය තත්ත්වයෙන් තියාගන්නවා. ඒකට Apical dominance කියලා කියනවා, ඒකෙන් නිකුත් වෙනවා ශ්‍රාවයක් හැමදුම. ඒ ශ්‍රාවය නිසා

පල්ලෙනා තියෙන අංකුර ඔක්කොම යටපත් කරගෙනමයි ඉන්නේ. යම් වෙලාවක මුදුන් දල්ල කඩලා දැමීමොත් අර පල්ලෙනා අංකුර ඔක්කොම ක්‍රියාත්මක වෙනවා.

ඒ වගේම තමයි වක්ඛුසය වැඩ කරන වෙලාවේදී ඒකාන්තයෙන්ම සෝත, සාන, ජීව්හා, කාය, සම්පූර්ණයෙන් තලා ඔබනවා. ඒව මැරලා. නමුත් අපිට හරි ලැජ්ජයි ඒක කියන්න. අපි හිතනවා, නෑ අපේ ඡඩ්ඉන්ද්‍රියම හැම වෙලාවෙම වැඩ කියලා. ඒ වගේම ළඟ ඉන්න මනුස්සයගේ ඉස්සරහ ඉන්න කෙනාගෙන් ඒ ඉඳුරන් හය එහෙම ගෙඩිය පිටින්ම තියනවා අපිට පේනව නේ. නමුත් භාවනා කරනකොට දකින වෙලාවට මෙනෙහි කරන්න පටන් අරගත්තොත්, අහන වෙලාවට මෙනෙහි කරන්න පටන්ගත්තොත් ඒ වෙලාවෙ තේරෙයි ඒ දකින වෙලාවෙ පූර්ණ දැකීම තුළ මමෙක් නෑ. හුදු දැකීමක් පවතිනවා. එතෙන්ට අපි යන්න බයයි. එතෙන්ට යන්න ගොඩාක් වීරිය තියෙන්න ඕනෑ. එතෙන්ට යන්න ගොඩාක් සමාධිය තියෙන්න ඕනෑ. එතෙන්ට යන්න ගොඩක් ශාන්තිය ඤාණ, චිත්තාමය ඤාණ තියෙන්න ඕනෑ. අවබෝධ වෙච්චි දවසෙ නම් තේරෙනවා "යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාඤ්ජනං තඤ්ච පජානාති" මේක අවබෝධ කරන්න චිත්තක්‍ෂණයකට වැඩිය යන්නෙන් නෑ.

ඒ නිසයි මේ ධර්මය ගැඹුරැයි කියලා කියන්නේ. මේක මේ තේරුම් අරගෙන, අවුරුදු ගණන් පශ්චාත් උපාධියක් කරන්න වගේ මහන්සි වෙන වැඩක් නෙවෙයි. තේරුම්ගත්තා නම්, එකම චිත්තක්‍ෂණයකදී මේ වැඩේ සිද්ද වෙනවා. නමුත් මේ පොතේ ගුරාල නම් කියන්නේ අපෝ එහෙම කොහොමද කරන්නේ, මේකට මේ මේ දේවල් ඕනෑ. නොකෙරෙන වෙදකමට කෝදුරු තෙල් කළ හතකුත් පතක් ඕනෑ කියල තමයි කතා කරන්නේ. අවිචර දූතගන්න ඕනෑ, මෙච්චර දූතගන්න ඕනෑ. අරවා කටපාඩම් කරන්න ඕනෑ. මේවා කටපාඩම් කරන්න ඕනෑ. නමුත් වැඩේට බහින්න, පටන්ගන්න මොනම දෙයක්වත් අවශ්‍ය කරන්නේ නෑ. අවශ්‍ය කරන්නේ මේ වක්ඛුසය කියල කියන්නේ අනිත්‍ය භාවයක්, දුක්ඛ භාවයක්, අනාත්ම භාවයක්. රූපය කියල කියන්නෙන් අනිත්‍ය භාවයක්, දුක්ඛ භාවයක්, අනාත්ම භාවයක්. එයින් ඉපදුණා වූ යම් සංයෝජනයක් තියනවා නම්

ඒකෙත්තං තියෙනන්තේ ඒකාන්තයෙන්ම අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම බව. නිත්‍ය සුඛ ආත්ම සංඥාවෙන් බැලුවොත් නම් සංඛාර වර්ධනයක්, පුරාණ කර්මයක්. ඒකට කියන්න තියෙනන්තේ සංඛතයි, අභිසංඛතයි, වේදයිතයි. ඇහැ සංඛතයක් අභිසංඛතයක් අභිසංවේතයිකයක්. හිතීන්ම මවාගත්ත දෙයක්. වේදනාවෙන්මයි දැකගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. චක්ඛුප්‍රසාදය කවදවත් දකින්න බෑ. මේක හරි පුදුම හොල්මනක් වගේ ජේන්නේ. චක්ඛු ප්‍රසාදය ගණන්ගන්නේ රූප ධර්මයක් විදිහට. කවදකවත් දකින්න බෑ. සෝත ප්‍රසාදය කවදකවත් අහන්න බැහැ. ඝානප්‍රසාදය කවදකවත් ගඳ බලන්න බෑ. ජීවිතාප්‍රසාදය කවදකවත් රස බලන්න බෑ. පොට්ඨබ්බප්‍රසාදය කවදකවත් ස්පර්ශ කරන්න බෑ. එතන තමා රහස තියෙනන්තේ.

ඒ හින්ද අපි කවද හරි උත්සාහ කරන්න ඕනෑ චක්ඛුප්‍රසාදය දැකගන්න ඕනෑ කියනවා වගේ. මේක කරන්න බෑ කියලා තමයි දේශනාවේ සඳහන් වෙන්නේ. අපි උත්සාහ කරන්න ඕනෑ කොහොමද රූපයක් ඇවිල්ල මගේ චක්ඛුප්‍රසාදය කිතිකවන්නේ. එහෙම කරන ගමන් අපිට රූපයන්ගේ අංගපුලාව බලන්න හම්බ වෙන්නේ නෑ නේ. අපිට සිද්ධ වෙනවා චක්ඛුප්‍රසාදයේ ඇත්තා වූ රූපයෙන් කුපිත වෙන ගතිය දිහා බලන්න. රූපය බලනකොට කියන්න පුළුවන් මේ රූපයට සෝතප්‍රසාදය කිතිකවන්න බෑ. ගන්ධප්‍රසාදය, ඝානප්‍රසාදය කිතිකවන්න බෑ. පුළුවන් චක්ඛුප්‍රසාදය විතරයි. අපි ඒක දිහා බැලුව නම් ඒ රූපය ස්ත්‍රී පුරුෂ බවක් හිතට ගන්නවා. ඒ කියන්නේ චක්ඛුප්‍රසාදය කිතිකවනවා. ඒ අනුව දිගටම සංඛාර වර්ධනය වෙනවා.

මේ වගේම මේ ඉන්ද්‍රිය පහටම ඒවාට විශේෂ වූ ආරම්භණ තියනවා. අපි දන්නවා මේ ගෙඩිය එල්ලල තියෙනවා. ඒ ගෙඩියට ගහන්න අතක් එල්ලල කියනවා, අත ගිහිල්ල ගෙඩියට වදිනකොට ශබ්දයක් පිට වෙනවා. ගෙඩියට තියනවා අතක් වැදිව්වාම ශබ්දය නිපදවීමේ හැකියාව. ඒ ගෙඩියට හුළං පිම්බටවත් වතුර වැක්කෙරුවනමවත් ගින්නට ළං කෙරුවනමවත් වෙන මොනව හරි කෙරුවටවත් ඒ ශබ්දය එන්නේ නෑ. අතෙන්ම ගහන්න ඕනෑ. ඒකටම වෙනම ඒ වගේ උපකරණයක්ම ඕනෑ. මේකට අපි කියනවා

ආරම්භණය කියලා. මේ දෙක වැදිවිච්චිනි පස්සේ ඒ දෙකේ ගැටීම නිසා උපන් ශබ්දෙට අපි කියනවා තදුපපන්න - එයින් නිපන් දේ. ගිනිකුරු පෙට්ටියේ වෙඩි බෙහෙත් තියෙනවා. ගිනිකුරු හිසේ වෙඩි බෙහෙත් ජාතියක් තියෙනවා. ඒ දෙක එක්තරා කෝණයකට අනුව වැදිවිච්චාම එයින් ගින්දර පුළුගුවක් පනිනවා. ගිනි පෙට්ටියේ පැත්තේ ගින්දර තියනවා කියලා කියන්න පුළුවන්කමක් නෑ. ගිනිකුරු හිසේ ගින්දර තියනවා කියලා කියන්න පුළුවන්කමක් නෑ. මේ දෙක ඇත් කරල තියන තාක් කල් කවදවක් ගින්දරක් නෑ. මේ දෙක ගැහුවත් අර නියම කෝණයට වැදුණේ නැත්නම් ගින්දර උපදින්නෙත් නෑ. ඒ නිසා ගිනිකුරු හිසේ ගිනි හිස, ගිනිකුරු පෙට්ටියේ පැත්තේ ගිනි තියෙන තැන වැදිවිච්චාම උපදින්නා වූ ගිනි පුළුගුව වාගේ වක්ඛුසයට ඇවිල්ලා රූපයමයි වැදිය යුත්තේ. ශබ්දයක් නොවේ. ගන්ධයක් රසයක් නොවේ. වදිනකොට ඒ කෝණයේදී දැකීම ඇති වෙනවා.

දැන් මේක ආනාපානයට දැමීමෙන් ඒක තමයි මෙතන ගැටේ ලිහන ක්‍රමය. ආනාපානයට දැමීමේ හමේ තියනවා යමක් වැදිවිච්චාම වැදිවිච්ච බව දැනගැනීමේ සන්නිවේදනයක්. අපි ඒකට කියනවා කාය ප්‍රසාදය කියලා. උණුසුම් සිසිල් ගති, තද ගති මෙළෙක් ගති, දිග දෙයක්ද පැතලි දෙයක්ද, ඔක්කොම දැනගැනීමේ ශක්තියක් මේ හමට තියනවා. ඒකට ඇවිල්ලා හුළං පාරක් වදිනකොට ඒ හුළං පීරේ ස්වභාවය, උණුසුම් සිසිල් ගතිය, චංචල, ආකුල ව්‍යාකුල ගති දැනගැනීමේ හැකියාවක් තමයි නාසිකාග්‍රයට තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ නාසිකාග්‍රයට අපි කියනවා කාය ප්‍රසාදය කියලා. කයේ ඔපය. මේකට ඇවිල්ලා වදින්නා වූ හුස්ම රැල්ලට අපි කියනවා ආරම්භණය කියලා. ආනාපාන ආරම්භණය. ඒක ඇවිල්ලා වදිනකොට අපිට දූනෙනවා දැන්, මෙන්න හුස්ම ඇතුළට යනවා, මෙන්න හුස්ම පිටතට යනවා. ඇතුළට යන හුස්ම සීතලයි. පිටතට යන හුස්ම ගොරෝසුයි. ඇතුළට යන හුස්ම කීකරුයි, අනාකුලයි. පිටතට යන හුස්ම ආකුලයි, හිතුවක්කාරයි. ඇතුළට යන හුස්ම දිගයි. පිටතට යන හුස්ම කෙටියි. මෙන්න හුස්ම පටන්ගත්තා. මෙන්න ඇදිගෙන ගියා. මෙන්න ඉවරයි. මෙන්න පිට වෙන්න පටන්ගත්තා. මෙන්න පිට වේගෙන ගියා.

ඉවරයි. ආදී වශයෙන් මේක සංයෝජන සංජානන රාශියක් පහළ වෙනවා.

ඒ නිසා එතනදී, ඒ කියන්නේ කායප්‍රසාදය ගැනයි මේ කතා කරන්නේ. අපි ඉස්සරහදී මේකට එනවා. ඒ කය අපි කියනවා අර ගෙඩිය ගහන්න ගත්තහම ගෙඩිය වාගෙ. ඇවිල්ල වදින අත වාගේ තමයි හුළං රැල්ල. මේ දෙක නිසා හටගන්නා වූ උණුසුම් සිසිල් ගතිය, ඇතුල් වෙන බව දැනගැනීම, පිට වෙන බව දැනගැනීම තමයි තදුපපන්න බව - එයින් නිපන් දේ. මෙන්න මේ තත්ත්වය දිහා බලාගන ඉන්නකොට බොහෝම වැදගත් ගැටයක් ලිහෙනවා. මේ තුනම එක වරම දැනගන්න උත්සාහ කෙරුවොත් අපි කියනවා ඒකට විපස්සනා ඤාණය කියලා, විපස්සනා භාවනාව කියලා; මෙයින් මෙන්න මේ ආරම්භණය පමණක් දැනගන්න ගන්න උත්සාහය, හුස්ම රැල්ල ගැන පමණක් දැනගන්න ගන්න උත්සාහය සමථ භාවනාව කියලා. සමථයේදී අපි ගන්නේ අත්දකින්න පුළුවන් පැත්ත තෙමෙයි, සම්මතය. සම්මත ආරම්භණය. ඒ අත්දකීමට හේතු වන්නා වූ කිතිකවන වස්තුවට, ආරම්භණයට අපි කියනවා සමථ අරමුණ කියලා. ඒකත් අඩංගුව, හුස්මේ හැටි, කොකිත වෙන හැටි, හමේ ප්‍රසාදය, ඒ ඔක්කොම එක වර අරගත්තොත් තමයි විපස්සනාව කියන්නේ.

මේක මේ අමතර දැනගැනීම සඳහා භෞතික භාවය සඳහා කරන කතාවක්. යෝගාවචරයා මේවා දැනගත්තත් එකයි නොදැනගත්තත් එකයි. නමුත් සමහර වෙලාවට මේවා කියනකොට ලොකු සතුටක්, ජීවිතයේ අවබෝධ කරගැනීමේ ලොකු ශක්තියක් ඇති වෙනවා. ඒ නිසා අපි සමථ භාවනා කරන යෝගාවචරයාට කියනවා හුස්ම රැල්ල දිහා බලන්න. ඇතුල් වෙන හැටි බලන්න, පිට වෙන හැටි බලන්න. ඇතුල් වීම පිට වීම හොඳට වෙන් කරල අත්දකගන්න. ඒ කරල බලන්න එක තැනක ඉඳලද ඒක කෙරෙන්නේ, එහෙම නැත්නම් හිත දුටමින් කරනවද? හිත මිඳෙන්න යනකොට ලොකු ගොනුවක් ඇති වෙනවා, ලොකු එකලාසයක් ඇති වෙනවා, කරුණු හතරක් පහක් ගොනු වෙලා. ආන්න එහෙම නම් විතරක් ඒ ඔක්කොම ගොනු උනා නම්, ඒ යෝගාවචරයාට කියනවා එහෙම නම් ඒ හුස්ම රැල්ලේ දිග භාවයද තියෙන්නේ නැත්නම් කෙටි භාවයක්ද

බලන්න. ඇතුළු වීමක්ද බලන්න, පිට වීමක්ද බලන්න. ඒකෙන් කියන්නේ හිත නාසිකාග්‍රයට යන්න දෙන්න එපා කියල. නාසිකාග්‍රයේ තියන අත්දැකීම් විදින්න දෙන්න එපා. ඒවා කල්පනා කරන්නේ නැතුව පුළුවන් විදිහට හුස්මේම තියාගන්න. ඒ සඳහා වැඩි දුර අධ්‍යාපනය සඳහා තමයි කියන්නේ ඒ හුස්ම රැල්ල දිග බව බලන්න. කෙටි බව බලන්න. තවත් ඉස්සරහට යනවා නම් අපි මතක් කරනවා, උපදෙස් දෙනවා සර්වඥයන් වහන්සේ ඒ හුස්ම රැල්ල සබ්බකාය වශයෙන් මේකේ මුල කොහොමද, මැද කොහොමද, අග කොහොමද බලන්න කියලා. ඔක්කොම එනකොට ආන්න සංසිද්ධිම පටන්ගන්නවා.

විපස්සනා යෝගාවචරයා එහෙම නෙමෙයි. ඒක නිසා නාසයේ ඇති වෙන්නා වූ කොකිත වීම්, ඇලෙන ගැටෙන ස්වභාවය උණුසුම් සිසිල් ගති, කිතිකැවෙන හැටි, ඔක්කොමත් සම සේ සලකනවා. එතකොට ඒ හුළං වදින තැන, හැපෙන ගතියක් කිතිකැවෙන ගතියක් මේ හමේ වරණය පවතිනකල් ලස්සනට විපස්සනාවට ගොදුරු වෙනවා. මේ දෙක යෝගවචරයා හොඳට තේරුම්ගන්න ඕනෑ. මේ දෙකේදී හිතට සමහර විට කිසිම වාරයක් නෑ. වරෙක විපස්සනාවට යනව හිත, වරෙක සමථයට යනවා. මේ දෙක දන්නේ නැත්නම් යෝගාවචරයා කවදකවත් මේ ගොම ගොඩෙන්, මේ මඩ ගොඩෙන්, ගොහොරුවෙන් කවදවත් ගොඩ එන්නේ නෑ. අනිත් එක, කමටහන් සුද්ධ කරන්න ගියාම කෙලෝරකුත් නෑ කියන කතාවල්වල. හොඳටෝම තේරෙනවා යෝගාවචරයාට අල කොළ මියන කොළ තේරිලා නෙවෙයි කතා කරන්නේ කියල. කට ඇරගෙන කොච්චරදෝ බණ පොත් කියනවනවා, කොච්චරදෝ විභාග පාස් කරනවා, කොච්චරදෝ බණ අහනවා. නමුත් වැඩේට බැස්සට පස්සේ හරියටම වෙච්ච දේ මේකයි කියල කාටවත් කියන්න බෑ. කාටවත් තේරුම්ගන්නත් බෑ.

මේ නිසා බුද්ධ ධර්මය උනත් ඒ අවශ්‍ය ප්‍රයෝජනය සලකල ඒ කටයුත්ත කරන්න යනව නම් ගොඩක් කරදර වෙන්න අවශ්‍ය නෑ කියන කාරණාව හරියට ශ්‍රද්ධාවන්තයට හොඳට වැටහෙනවා. නමුත් ප්‍රඥවන්තයට ඒ ශෘතමය ඥානය ලැබෙන්නට ලැබෙන්නට ලොකු ධෙරියයක් ඇති වෙනවා. ලොකු ගැඹුරකින් මේ බණ කියන්නේ,

ලොකු ගැඹුරකින් මේ උපදෙස් දෙන්නේ, ලොකු ගැඹුරකින් මේ කමටහන් දෙන්නේ බුදුහාමුදුරුවෝ. ඒ නිසා මේ ආවට ගියාට මිනිස්සුන්ගේ හිත සනසන්න කරන දෙයක් නෙවෙයි කියල ඒක පිළිබඳව ලොකු අවබෝධ ඥානයක් ඇති වෙනවා. ඒ නිසා මුළු ලෝකය බෙදන්න පුළුවන් ආකල්පය, ඒකට ඇවිල්ල වදින විකල්පය, ඒ නිසා හටගන්නා වූ සංකල්පය කියල තුනක් තියනවා. කාල් මාක්ස්ගේ ධර්මයේ - ප්‍රධාන වශයෙන් භෞතික වාදයේ පැහැදිලිවම කියා තියනවා වාදය, ප්‍රතිවාදය, සංවාදය Thesis, Antithesis, synthesis කියල. පවතින දේ, ඒකට ඇවිල්ල පිටින් වදින දේ, ඒක නිසා හටගන්න දේ.

සර්වඥයන් වහන්සේ කියන්නේ ආයතනය - ද්වාරය, ආරම්භණය, තදුපපන්නය. මේ තුනට කඩනකොට පැහැදිලිව පේනවා මේකෙ කවදකවත් ආත්මයක් නෑ. ආත්මයක් තියනවා සේ වැඩ කරනවා. මේ යාන්ත්‍රණය දැකගත්තොත් මුළු ලෝකෙම අපට භාවනා අරමුණක් විතරයි. ඇහෙන හුළඟත් අපිට කර්මස්ථාන ආචාර්යවරයෙක් පමණයි. දෙළොස් ස්ථාන, නැත්නම් දහඅට ස්ථානවල හැම තැනකම මේක පෙන්නනවා. අපේ සංස්කාර ධර්මයන් මොකද කරන්නේ, එකක් හරියට පෙන්නන්න දෙන්නේ නැතුව ඔක්කොම කලවම් කරලා කොත්තු රොටියක් කරලා දෙනව. ඉතුරු වෙච්ච වෙච්ච කැලි ඔක්කොම එකතු කරලා රොටියක් හදල දෙනවා. අපි අර පිරිසිදුව බොන වතුර ටිකකට, නැත්නම් තනිකර දේකට වඩා කොත්තු රොටියට කැමතියි. ඒ මොකද තමුන් හදගත්ත කොත්තු රොටිය නේ. මේකෙන් හම්බ වෙන විඤ්ඤණය නම් බඩේ කැක්කුම්කාරකයි. කවදකවත් දිරවලා නෑ. කවදකවත් සතියට යට වෙලා නෑ. ඒ නිසා අපි හොඳට තේරුම් අරගන්න ඕනෑ, පෘථග්ඡනකම කියල කියන්නේ, බහුශෘතකම නෑ කියලා කියන්නේ, චින්තාමය ඥානය නෑ කියලා කියන්නේ මේ කොත්තු රොටිය කන්න තියන ආසාව තමයි.

භාවනාවට යනකොට එකකට සීමා කරනවා. එක සන්නිවේදනයක් වෙන වෙලාවක, ඇහැට රූපයක් වදින වෙලාවේදී දකින බව දැනගන්නවා. ඒකේ සමථ විපස්සනා වෙනසක් නෑ. එහෙම

නැත්නම් ඉන්ද්‍රිය සංවරයක් නෑ. යම් විදිහකට ඇහේ සංයෝජන තියනව නම්, යම් විදිහකට රූපයේ සංයෝජන තියනව නම් කවදකවත් මනුස්සයෙකුට නිවන් දකින්න බැහැ. එහෙම නම් සර්වඥයන් වහන්සේ සර්වඥ නෑ. සර්වඥයන් වහන්සේ දන්නවා ඇහේ කවදකවත් සංයෝජන නෑ. රූපයේ කවදකවත් සංයෝජන නෑ. ඇහැත් රූපයක් හටගැනීම නිසා “ආ මම දැන් රූප බලන්නෙක්, මම ඇස් ජේන්නෙක්” ආදී වශයෙන් අපි මේ ගන්න ආඩම්බර වචන වැඩ නිසා තමයි සංයෝජන ධර්ම පහළ වෙන්නෙ. ඒ සංයෝජන ධර්ම සංයෝජන වශයෙන් දැනගන්නව නම් ඒක හරිම ගැඹුරු භාවනාවක්. ඒක අවබෝධ කිරීම ගැඹුරු ධර්ම අවබෝධයක්. එතනදී පුළුවන් සංයෝජන ධර්ම දුරු කරන්න. නමුත් සංයෝජන ධර්ම දුරු වෙන වැඩ පිළිවෙළ යද්දීත් සංයෝජන දුරු වෙද්දීත් කම්මැලියි කියලා, නීරසයි කියලා ඒක අතහරිනව නම් අපිට කියන්න තියෙන්නෙ මාර පාක්ෂිකයි කියලා. කරුණු හොඳට පැහැදිලි වේගෙන එනකොට, ඒවා ගෙවීගෙන සංසිද්දිගෙන යනකොට යෝගාවචරයා තැන් මාරු කරනවා. හරි සවුත්තුයි, කිසිම රසයක් නෑ, එකම දේ එපා වෙනවා කියලා, අරමුණ නීරසයි අරමුණ සියුම් වේගෙන යනවා කියලා අතහරිනවා.

නමුත් ධර්මය දන්න කෙනාට නම් තේරෙනවා, හරි තමයි දැන් තමයි පොට පැදුණේ. ඒ නිසා යම් අවස්ථාවක අඩුම තරමේ මේ ඇහැ, මේ රූපය, මේ රූපය නිසා ඇති වුණා වූ දැක්ම, මේ කන, මේ ශබ්දය, මේ කන නිසා ඇති වුණා වූ ඇහීම කියලා දැනගන්නත් පැහැදිලිම ලක්ෂණයක් තියනවා. ඒ කියන්නේ මෙතන තියන්නේ සම්පූර්ණ අහඹුවක්. ඒ විතරක් නෙවෙයි ඇහැ කොච්චර සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනවද, රූපය කොච්චර සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනවද, මේ නිසා ඇති වන්නා වූ සංයෝජන ධර්ම මොන තාලෙන්වත් වෙනස් කරන්න පුළුවන්ද, එකක් අල්ලගෙන කොහොමද අපි වාද කරන්නේ, එකක් ඇරගෙන අපි කියන්නෙ කොහොමද මේකමයි සත්‍යය, අනෙක බොරු කියලා? මම දැක්කා කියලා සහතික කරල කියන්නේ කොහොමද?

ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ කියනවා, දැක්කා කියන්න ඉස්සෙල්ලා කෙළකෝටි ලක්ෂවාරයක් බලන්න කියලා. ඒකට තමයි විපස්සනාව කියන්නේ. අමුතු තාලෙට බලනවා. එකම දේ බලනවා. නැවත නැවත බලනවා. බුද්ධ ඇදහිල්ලෙන් බලනවා. ධර්මය ඇදහිල්ලෙන් බලනවා. සංඝයා ඇදහිල්ලෙන් බලනවා. සංසාර දුක් පැත්තෙන් බලනවා. කර්මය සහ කර්ම ඵලය අදහගෙන බලනවා. බලමින් බලමින් බලමින් බලමින් සංයෝජන ධර්ම දුරු වෙනකොට සාකච්ඡා කරලා මේ තමයි පොට පාදගන්න විදිහ කියල වක්‍රසය අභ්‍යන්තරත් අපිට නිවන් දකින්න පුළුවන්. රූපය අභ්‍යන්තරත් නිවන් දකින්න පුළුවන්. එයින් උපදනා වූ සංයෝජන ධර්ම දැකලත් පුළුවන්. අපි කරන්න හදන්නේ කයත් පොට්ඨබ්බයත් එයින් උපදින සංයෝජන ධර්මයත් ඉස්සර කරන එකයි. ඒකෙන් අදහස් කරන්නේ නෑ, කවදවත් ඒකෙන් ඉවර කරනවයි කියල. ඒකේ දිගින් දිගට ගියාට පස්සේ දකින රූපයක් පාසා දකින බව මෙනෙහි කරන්න, අහන ශබ්දයක් පාසා අහන බව මෙනෙහි කරන්න යෝගාවචරයා ගියේ නැත්නම්, අර හැදිගෙන එන පැලේ සරුවට අතු පතර විහිදුවල හැදෙන්නේ නෑ. ඒකට ඇස් වහගෙන ඉඳලත් බෑ. කන්වල පුළුන් ගහගෙන ඉඳලත් බෑ. නාසයට පුළුන් ගහගෙන ඉඳලත් බෑ. කට වහගෙන ඉඳලත් බෑ. එහෙනම් සර්වඥයන් වහන්සේ කියපු විදිහට ඉන්ද්‍රිය භාවනාව හොඳට සිද්ධ වෙනව අන්ධයින්ගේ, බීරන්ගේ, ගොළුවන්ගේ. නෑ. මේවට මෙහෙම වෙන්න අරින්න. සංයෝජනවලට පහළ වෙන්න අරින්න. ඒකෙ ප්‍රශ්නයක් නෑ. ඒ බව දැනගන්නයි මේ ආරාධනා කරන්නේ.

ඒ නිසා ඇහූ කන දිව නාසය කියන එක කපල කොටල දල විනාස කරල දල නිවන් දැකීමක් නෑ. නමුත් ඒක දැනගන්න ඕනෑ මේ පෙර කළ කර්මයක ඵලයක්. ඒ මත යෝනිසෝ මනසිකාරය යෙදෙව්වොත් ඒකාන්තයෙන්ම සංයෝජන වෙනුවට ඒ තුළ සෑම වින්තක්ෂණයකම සමානව මතුව තියෙන්නා වූ විමුක්තිය දැකගන්න පුළුවන්. ඒකෙ හැකියාව තියන එකම සතා මනුෂ්‍යයා. අපි ඉතාම සීමිත, ඉතාම වාසනාවන්ත කොටසක් බවට පත් වෙලා තියනවා. අපි මේ සටනක යෙදිල තියෙන්නේ. ධර්ම දේශනාවේදී ගොඩක් හින්

රිදෙන ජාති, එහෙම නැත්නම් පසුබාන ජාති ගොඩාක් කතා කෙරෙන්න ඇති. නමුත් ඒක කවදකවත් මන්දෝත්සාහී කරන්න කියල කරපු දෙයක් නෙමේ.

සර්වඥයන් වහන්සේත් දුෂ්කර ක්‍රියා කරන කාලේ බොහෝ අඩුපාඩුකම් තිබුණා. අපෙත් තියනවා. අපේ ප්‍රධානම දේ තමා අපි එකිනෙකාට පක්ෂ වෙලා, ධර්මයට පක්ෂ වෙලා මේ අඩුපාඩුකම් ටික දැකගනිමින්, ගෙවෙමින් පවතින්නා වූ සංයෝජන ධර්ම ඒ තාලෙටම දිගටම ගෙවාදගෙන යන්න පුළුවන් වුණොත්, ඒකාන්තයෙන්ම සතිපට්ඨානයේ අවසානයේ සඳහන් කරන විදිහට හත්දවසකින් හත්අවුරුද්දකින් මේකෙ කෙළවරක් පැහැදිලිවම දැකගන්න පුළුවන් වෙනවා. වෙලා නැත්නම් අපිට කියන්න තියෙන්නෙ කබරගොයා තලගොයා කරගන්නවා වෙනුවට, තලගොයා කබරගොයා කරගැනීමක් මෙතන සිද්ධ වෙන බවයි. ඒක මතක් කිරීමෙන් අපි හැම කෙනාටම අවශ්‍ය සංවේග ධර්ම පහළ කරවනවා.

මේ කිසි කෙනෙක් දුප්පත් ඇත්තෝ නෙවෙයි. ධර්ම කොට්ඨාස බලනවා. භාවනා අත්දැකීම් තියනවා. ඒ සෑම දෙයක්ම යෝනිසෝ මනසිකාර පැත්තෙන් හරි පැත්තෙන් නුවණ පැත්තෙන් කල්පනා කරලා තව දුරටත් සැක සංකා දුරු කරගෙන, විතතමනසස පසීදනි කියන විදියට හිත මනස පහදවාගෙන අහිතව මේ ප්‍රශ්නට මුහුණ දීලා මේ එක එක ආයතන, ද්වාර, තදුපපන්න ටික වේලාවකට හම්බ වෙන එකක් හෝ එය සක්විති රජකමකට වඩා තමන්ගේ ජීවිතයේ හම්බ වෙච්ච උත්තම ධර්ම කොට්ඨාසයක් වශයෙන් සලකල දිගින් දිගට දිගින් දිගට ඒ කටයුතු කරනව නම්, ඒකාන්තයෙන්ම යෝගී ජීවිතයේ ශ්‍රමණ ධර්ම සම්පූර්ණ වෙනවා. අපි බලාපොරොත්තු වෙන්නෙත් ඒකයි.

ඒ සඳහා අවශ්‍ය කරන්නා වූ ශ්‍රද්ධාව, චීරිය, සතිය, සමාධි, ප්‍රඥව කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩීමට මේ ධර්ම කොට්ඨාසයත් තමතමන්ගේ අත්දැකීම්‍මත් හේතු වේවා වාසනා වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් අවසන් කරනවා. සැමදෙනාටම තෙරුවන් සරණයි.

නමො තසං භගවතො අරහතො සමා සමුදාසං

පුත ව පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපසී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපසී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු:

ඉධ, භික්ඛවෙ භික්ඛු සොතඤච පජානාති, සද්දෙ ව පජානාති, යඤච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ඡති සඤ්ඤාඤ්ජනං තඤච පජානාති, යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤාඤ්ජනස්ස උප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤාඤ්ජනස්ස පහානං හොති තඤච පජානාති. යථා ච පභීනස්ස සඤ්ඤාඤ්ජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති'ති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝ රත්නයෙන් අවසරයි. අපි මේ මාතෘකාව වශයෙන් සකස් කරලා ඉදිරිපත් කරගත්තේ ආයතන පබ්බයේ දෙවැනි ආයතනය සම්බන්ධවයි. අපි පසුගිය දේශනා වාරයේ 46 වැනි දේශනාව වශයෙන් ඇහැත් රූපයත් ඒ නිසා උපදින සංයෝජනත් ආරම්භයක් කරගත්තා.

ඒක මේ ආයතන පර්වය පිළිබඳ ආරම්භය කියලා අපි හිතාගත්තොත් වක්ෂුසය, නැත්නම් ඇහැ, එයට අරමුණු වන්නා වූ රූපය කියන මේ දෙක, ඇහැ ආධ්‍යාත්මික (අභ්‍යන්තර) ඇතුළත ද්වාර ආයතනය වශයෙනුත් එයට අරමුණු වෙන්නා වූ රූපය බාහිර

ආයතනය වශයෙනුත් ඡසු අජ්ඣන්තිකබාහිරෙසු කියනකොට අධ්‍යාත්මික චක්ෂුසයත් බාහිර වූ රූපයත් කියන මේ දෙක එතැන දිගආරෙන්නවා. ඒ වගේම හයක් මෙතන දක්වනවා සෝත්ත ශබ්ද, ඝාන ගන්ධ, ජීවිතා රස, කාය පොට්ඨබ්බ, මන ධම්ම කියලා. එතකොට චක්ඛු, සෝත්ත, ඝාණ, දිවිතා, කාය, මන කියනකොට හයයි. ඒ හය අපි ගන්නවා අධ්‍යාත්මික වශයෙන්. අජ්ඣන්තික කියලයි මේකට පාලි භාෂාවෙන් දක්වන්නේ. අපේ සාමාන්‍ය පුද්ගල සන්නානයක් ගත්තහම “උද්ධං පාදතලා අධො කෙසමඝකා තචපරියනං” කියලා දෙතිස් කුණුප උගන්වනකොට අන්න ඔය පාදතලයෙන් උඩ, කේශ මත්තයෙන් යට හම පිරිකෙව් කොට ඇත්තා වූ මේ ශරීරය, නාමරූප වශයෙන් ගන්න මේ ශරීරය අධ්‍යාත්මිකයි. මෙතන අජ්ඣන්තික කියන නමටයි ගැළපෙන්නේ. අන්න එතනට තමයි මේ ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මන කියන මේ හයක් එන්නේ. නමුත් මේ හයට කෙළින් තනියම නැගී හිටගන්න අමාරුයි. ඒකට ඒකාන්තයෙන්ම බාහිර ආයතන හයක් හේත්තු වෙලා පවතිනවා. ඇහැට රූප ගොදුරු වෙන්න වගේම ආපාතගත වෙන්න වගේම, සෝත්තය කියන කනට ශබ්ද නැතිව පාඨයි, අසරණයි, අසම්පූර්ණයි. ඒ වගේම තමයි නාසයට ගන්ධය, දිවට රස, කයට පහස, මනසට ධම්ම. එතකොට මේ ‘ඡසු අජ්ඣන්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු’ කියනකොට, අධ්‍යාත්මික ආයතන හය බාහිර ආයතන හය කියලා මේ දෙක අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ.

ඉතින් අපි ගිය සතියේ ගත්තේ “චක්ඛුඤ්ච පට්ඨව රූපෙව” කියලා. සමහර සූත්‍රවල දක්වන විදිහට සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ ‘චක්ඛුඤ්ච පජානාති, රූපෙ ච පජානාති’ කියලා චක්ෂුසය විශිෂ්ට ඥානයෙන් හොඳින් දැනගන්න ඕනෑ. ඒ වගේම එයට ගොදුරු වෙන්නා වූ, නැත්නම් එය කිතිකැවීමට දක්ෂකමක් ඇත්තා වූ, එය උද්දීපනය කිරීමේ හැකියාව ඇත්තා වූ රූපය, වර්ණ රූපය අපි හොඳින් දැනගන්න ඕනෑ. සබ්බ සූත්‍රයේ සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මම යමක් සියල්ල වශයෙන් දේශනා කරනවා නම් මේ ධර්මයේ, ඒ සියල්ල තමයි, ඇහැත් රූපයත් යන මේ සියල්ල කෙනෙක් දත යුතුයි. ඒ වගේම සෝත්තය ශබ්දය කියන මේ දෙක සියල්ලට ගැනෙනවා. ඒ

වගේ මේ ආඝාණය කරන නාසයත් ඒකට ආහාර වෙන්නා වූ ගොදුරු වෙන්නා වූ ආපාතගත වෙන්නා වූ ඒක කිතිකවන්න උලුප්පන්න පුප්පන්න පුච්චන් වූ ගන්ධයත් අපි දූනගත යුතුයි. දිවයි රසයයි, කයයි පහසයි, මනසයි ධර්මයි යන මේ හය දන්නේ නැතුව යම් කිසි කෙනෙක්, පස්සේ සඳහන් කරන සංයෝජන ධර්ම ප්‍රභාණය කළයි කියලා කියනවා නම් ඒක හුදු වචන මාත්‍රයක් පමණයි කියලා කියනවා. මේ නිසා ඒ සංයෝජන ධර්ම ප්‍රභාණය හෝ හඳුනාගැනීම හෝ සංයෝජන ධර්ම පිළිබඳ තමන්ගේ දක්ෂකමක් පරිචයක් දියුණු කරගන්න නම්, මේ කලින් කියන 'ඡස්ස අජ්ඣන්තිකබාහිරෙසු' කියන මේ ආයතන දූනගන්න ඕනෑ.

මේක අපි ගිය වතාවේ හොඳින් මතක් කරගත්තා වාගේ ධර්මයේ ඇත්තා වූ ඉතාමත්ම ගැඹුරුම තැන. මේක දෙළොස් ආයතන වශයෙන් පෙන්වනවා. මේකටම අපි වක්ඛුසයත් රූපයත් ඒ නිසා උපදින්නා වූ වක්ඛු විඤ්ඤණය, සෝතයත් ශබ්දයත් ඒ නිසා උපදින්නා වූ සෝත විඤ්ඤණය කියන මේ විදියට 'තදුපපනන', මේ ආකාරයට "එයින් හටගත්" දේ හයක් වෙනව නම්, ඒ හයත් එකතු වෙච්චහම දහඅටක් වෙනවා. අට්ඨාරස ධාතු, අට්ඨාරස ආයතන වශයෙන් මේක සඳහන් වෙනවා. මේ තමයි නාමරූප වශයෙන් බෙදන හැටි. ඒක තේරුම්ගන්න බැරි නම්, එක නාමය කොට්ඨාශ හතරකට බෙදල ආයෙ කියනවා රූප, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤණ කියන පංචස්කන්ධ වශයෙන්. පංචස්කන්ධ වශයෙන් බෙදලත් තේරුම්ගන්න අමාරු නම්, නැත්නම් තවත් ගුණ විශේෂයකට පත් වුණේ නැත්නම්, මේක හයකට කඩලා පෙන්වනවා වක්ඛු, සෝත, ඝාන, ජීවහා, කාය, මන. අරකමයි, නාමරූපයමයි. ඊට පස්සේ ඉතින් ද්වාදස ආයතන වශයෙන් පෙන්වනවා - වක්ඛුසයත් රූපයත්, සෝතයත් ශබ්දයත්, ඝානයත් ගන්ධයත්, ජීවහාවත් රසයත්, කයත් පහසත්, මනසත් ධර්මයත්. තවත් කඩල පෙන්වන්න ඕනෑ නම්, වක්ඛුසයත් රූපයත් එයින් හටගන්නා වූ වක්ඛු විඤ්ඤණයත්, සෝතයත් ශබ්දයත් එයින් හටගන්නා වූ සෝත විඤ්ඤණයත් ආදී වශයෙන් අට්ඨාරස ක්‍රමයට බෙදීම තමයි අන්තිම බෙදීම.

ඒ නිසා විපස්සනා භාවනාවක් කියලා කියන්නේ, ප්‍රධාන වශයෙන්ම යෝගාවචරයා යොමු කරවන්න හදන්නේ එල්ල කරවන්න හදන්නේ මේ අට්ඨාස ධාතු අට්ඨාස ආයතන තේරුම්ගැනීම සඳහා. ඒ තේරුම්ගන්න විදිය කෝක වෙතත් සංසාරයට බැඳෙන පැත්තෙන් ගත්තොත්, ඒ නිසා තමයි, මේවා පිළිබඳව මේ සබ්බ කියන මේ සියල්ල පිළිබඳ නොදැනීම නිසයි සංස්කාර පහළ වෙන්නේ. මේ සංස්කාර නිසයි පටිච්ච සමුප්පාදයේ ද්වාදසආංග දිගට දුවන්නේ.

ඒ අවිද්‍යාව දුරු කිරීම පැත්තක තිබ්බොත්, අපි මොහොතකට බැලුවොත් මේ අවිද්‍යාව නිසා සංස්කාර පහළ වීමේ වැඩිම සහයෝගයක් සහභාගිත්වයක් සම්මාදමක් සිද්ධ වෙන්නේ ඇහෙන්න. "වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං. තිණාණං සඛ්ඛති එසොසා" ආදී වශයෙන් දක්වන මේ සමීකරණය, මේ සූත්‍ර කොටස, සංයෝජන ධර්ම ගැන කතා කරනකොට ඉස්ඉස්පෙල්ලාම කතා කරනවා. මොකද, ඇහෙන්න හටගන්නා වූ ආශ්‍රව ප්‍රදේශ, සංයෝජන ප්‍රදේශ, සංස්කාර ප්‍රදේශ අනන්තයි. ලෝකෙ, රූප ලෝකෙ කිව්වම පටලවාගන්නෙත් ඔතන තමයි.

රූප කියන වචනයට ධර්මයේ අර්ථ දෙකක් දෙනවා. එකක් තමයි ඇහැට ජේන වර්ණ රූපය. ආයේ සඳහන් කරනවා නිතරම වෙනස් වනසුලු ගති ඇති, ඒ වගේම සටහන් ආකාර දක්වන දේවල්වලටත් රූප කියලා. ඒ අනුව බලනකොට රූපයත් රූපයක්, ශබ්දයත් රූපයක්, ගන්ධයත් රූපයක්, රසයත් රූපයක්, පොට්ඨබ්බයත් රූපයක්. නමුත් ධර්මයට බැහැගෙන කටයුතු කරනකොට ඇර, සාමාන්‍යයෙන් අපි රූපය කියල කිව්වහම ඇහැට ගොදුරු වන දේ. නමුත් ධර්මයේදී අපි ඊට වැඩිය ටිකක් සැලකිල්ලෙන්, ඊට වැඩිය ටිකක් ඉවසිල්ලෙන් කටයුතු කරන්න වෙනවා. රූප කිව්වම නාම රූප කියන දෙකේ මේ ඇහැට ජේන කොටසම නෙවෙයි. නමුත් අපි මේ විස්තර කරන්න හදන ක්‍රමයේ හැටියට සංයෝජන ධර්ම වැඩියෙන්ම පහළ කරවන්නේ, සංස්කාර ධර්ම වැඩියෙන්ම පහළ කරවන්නේ එක්කු ආයතනයයි. මේ රූප ආයතන නිසා අර පටලැවිල්ල අශ්‍රාවත් පෘථග්ජනයන්ට බොහෝම ලේසියෙන් සිද්ධ වෙනවා.

ඒ නිසා සංයෝජන ධර්ම පහළ කිරීම අතින් බලනවා නම් ඉතාමත්ම සීඝ්‍ර ප්‍රවාහයක්, සීඝ්‍ර ඇති වීමක්, විචිත්‍ර භාවයක්, උත්සන්න භාවයක්, මන්මත් කරවන ස්වරූපයක්, මනනන්දනීය ස්වරූපයක් වැඩියක්ම අපිව නතු කරගන්න පුළුවන් ස්වරූපයක් තියෙන්නේ ඇහැට. ඒ නිසා සර්වඥ දේශනාවේදී ඉස්සෙල්ලාම ඇහැ, නැත්නම් ඇහැත් රූපයත් ඒ නිසා හටගන්නා වූ වක්ඛු විඤ්ඤණයත් කියන තුනෙන් තමයි පටන්ගන්නේ. ඊට වැඩිය මන්දගාමී අඩු පිටුවහලක් දක්වන දෙයක් තමයි සෝතයත් ශබ්දයත් ඒ නිසා හටගන්නා වූ සෝත විඤ්ඤණයත්. මේ අනුව ඇහැට වඩා අවබෝධ කිරීමේ පැත්තෙන් බලනකොට අර මායාකාරී ස්වරූපය අඩුයි, ඊට වඩා මන්දවේගීව ක්‍රියා කරන්නා වූ සෝතයත් ශබ්දයත් වටහාගැනීම ලේසියි ප්‍රායෝගිකව බලනකොට. ඊට පස්සේ තියෙන්නා වූ ඝාත, ජීවිතා, කාය කියන තුනම අර්ථත් වඩා ලේසියි. මේ තුනම එක පොදියකටයි බුදුහාමුදුරුවෝ දක්වන්නේ. ඒ අනුව බාහිය සුත්‍රය ආදී තැන්වල 'දිට්ඨො දිට්ඨමතතං, සුතෙ සුතමතතං, මුතෙ මුතමතතං' කියලා කියන්නේ. දිට්ඨො දිට්ඨමතතං කියලා කියන්නේ දුටු දේ දුටු පමණින් දුටු මතින් නතර වෙන්න. වැඩි දුර තොරත් ගහන්න යන්න එපා. සංස්කාර කරන්න යන්න එපා. ඒක දිගේ ප්‍රපංච කරන්න යන්න එපා. වැඩි පද එපා. ඒක තමයි අමාරුම දේ. ඒකෙන් තමයි අපේ පෞරුෂත්වයේ, අපේ රුවි අරුවිකම්චල, අපේ සංයෝජනවල වැඩිම කොටසක් කපා හැරෙන්නේ 'වක්ඛුඤ්ඤ පටිච්ච රූපෙ ච' කියන විදියට, නැත්නම් 'දිට්ඨො දිට්ඨමතතං' ක්‍රමයට. ඒ නිසා ඉස්සෙල්ලාම දැක්වුවාට මොකද, ඒක තමයි අන්තිමට අතගාන්න වෙන්නේ. ඒ තරම්ම බොහොම මායාකාරියි, ඉතාමත්ම යුහුසුලුයි, ඉතාමත්ම විචිත්‍රයි, ඉතාමත්ම උත්සන්නයි.

ඊගාවටයි සෝතය දැක්වෙන්නේ. ඊගාවටයි මුත. ඊටත් එහාට යනකොට මේ තේරුම්ගැනීමේ පහසුව සඳහා නොවෙයි, නමුත් මූලික වන නිසා විඤ්ඤනය දක්වලා තියෙනවා. ඒක නිසා අපි අද ගත්ත මේ සෝතය, නැත්නම් ශබ්ද, සෝත ඇසීම ආදී කියන දේවල් ගත්තහම ඉතාමත්ම ගෞරවයෙන් ධර්මයට ඇහුම්කන් දෙනවා නම්, ඉතාමත්ම ධර්ම ගෞරවයෙන් යුක්තව දිනපතා වර්ෂා ක්‍රියාත්මක

කරලා යෝගාවචර ස්වභාවයෙන් ඵදිනෙද, වැඩවල සක්මනේ පර්යංකයේ ගත කරනවා නම්, සෝතයත් සෝතය නිසා සෝතයට ආපාතගත වන, සෝතයට ගොඳුරු වන, ආහාර වන, සෝත ප්‍රසාදයෙන් කිතිකැවීමේ දක්ෂතාව ඇති ශබ්දයත් ඒ නිසා හටගන්නා වූ එස්සපංචමක ධර්ම, සංස්කාර ස්කන්ධය, එහෙම නැත්නම් ඒ නිසා හටගන්නා වූ සෝත විඤ්ඤණයත් පිළිබඳව තේරුම්ගත්ට පහසුවක් තියෙනවා වක්ඛු ද්වාරය, රූප ආරම්මණය කියන දෙකට වඩා.

එහෙම නමුත් වක්ෂුසයට වඩා රූපයට වඩා සෝතයත් ශබ්දයත් පිළිබඳ අවබෝධය, අධ්‍යයනය පහසු වුණාට එකම සමීකරණය තමයි යන්නේ. එකම සූත්‍රය තමයි යන්නේ, එකම ක්‍රමයමයි යන්නේ. මේකෙන් කියනවා දාර, ආරම්මණ, තදුපපනන. ද්වාරය කියලා කියන්නේ සෝත ද්වාරය. ඒකට කියනවා සෝතප්‍රසාදය කියල. නැත්නම් කනේ ඇත්තා වූ ඔපවත් ගතිය. පැහැදිලි ගතිය. මේක රූප ධර්මයක් විදියටයි ධර්මයේ සඳහන් කරන්නේ. නමුත් අනෙකුත් රූපවලින් ඇති කරන ශබ්ද මේ ප්‍රසාදයේ වැදුණාට පස්සේ මනින්න පුළුවන්, කිරන්න පුළුවන්, දිභාව කියන්න පුළුවන්, හඬ කියන්න පුළුවන්. සෝතප්‍රසාදයේ තියෙනවා අනෙකුත් රූප ධර්ම එකිනෙක ගැටීම නිසා ඇති වෙන්නා වූ ශබ්ද වෙන් කොට හඳුනාගැනීමේ ශක්තියක්, ඔපවත් ගතියක්. ඒ නිසා බැලූ බැල්මට ජේන්නෙ කනේ ඔපය කියන එකෙන් ශබ්ද ඇති වෙන්න විදියක් නැහැ. ඒකෙන් එහෙම ශබ්ද ඇති වෙන්න පටන් අරගන්නොත් අපට ඉන්න හම්බ වෙන්නේ නෑ. අනෙකුත් රූපවලින් ශබ්ද ඇති කිරීමේ ශක්තියක් හැප්පෙන්න පුළුවන්, ඒවා අනෙකුත් කට්ටියක් එක්ක ගොරෝසු වෙලා ඇතිල්ලිලා. අන්න ඒ හැම ශබ්දයක්ම ඇසීම සඳහා කන ලැස්ති වෙලා ඉන්නවා. ඒ නිසා කනේ ශබ්ද නෑ. වෙන විදියකට කියනවා නම් වක්ඛු ප්‍රසාදයට ජේන්නේ නෑ. වක්ඛු ප්‍රසාදය අන්ධයි. ඒකට ඒක ජේන්නෙ නැහැ. එයින් පිට ඕනෑ දෙයක් ජේනවා වක්ඛු ප්‍රසාදයට. නමුත් වක්ඛුප්‍රසාදය ජේන්නේ නෑ. ඒ වගේමයි සෝතප්‍රසාදයට. සෝතප්‍රසාදය ඇහෙන්නේ නෑ. අනෙකුත් ඕනෑම ශබ්දයක් ඇහෙනවා.

ඉතින් හරි ගැටලුවක් මෙතන තියෙන්නෙ. හරි ප්‍රශ්නයක් තියෙන්නෙ. සෝතප්‍රසාදය අපි කොහොමද දන්නෙන්නෙ. ඒකට ඒක අහන්න බෑ. ඒකට පුළුවන් ඉන් පරිබාහිරව ඕනෑ දෙයක් අහන්න විතරයි. මේක එක විදියකට උපමා කරනවා, ලෝකේ තියන ඉතාමත්ම හොඳම කඩුව ගත්තොත් ඒ කඩුවට පුළුවන් ඕනෑ දෙයක් කපන්න. නමුත් ඒ කඩුවට බැහැ තමා කපාගන්න. කඩුවට කඩුව කපන්න බැහැ. අපේ දඬුරැල්ලේ අරගෙන ඒ ඇඟිලි අගින් ඒ ඇඟිල්ල අල්ලන්න බැහැ. ඒ ඇඟිලි අගින් පුළුවන් වෙන ඕනෑම ඇඟිල්ලක් හෝ වෙන ඕනෑ එකක් අල්ලන්න. අන්න ඒ වගේ මේ චක්ඛුප්‍රසාදය ගත්තම සෝතප්‍රසාදය ගත්තම එව්ව අමුතු ජාති රූප. සෝතප්‍රසාදයට පුළුවන් ශබ්ද අහන්න. නමුත් කවදවත් තමන්ගේ ශබ්ද අහන්න බැහැ. අහන්න පුළුවන් වුණොත් එහෙම ඉතින් හැම වෙලාවෙම ඒක අහඅහා ඉදිව්. එතකොට ගොඩ එන්න බැරි තත්ත්වයක් තියෙනවා.

නමුත් හොඳට භාවනා කරන කට්ටිය දන්නවා ශබ්ද මොනවකවත් නැති වෙනකොට අමුතු ශබ්දයක් ඇහෙන්න පටන්ගන්න ගතියකුත් තියෙනවා. මේක තමයි ඇත්තටම කොච්චර කිව්වත් මේ සෝතප්‍රසාදයට ශබ්ද ඇති වෙන්නේ නෑ. සෝතප්‍රසාදයෙන් පුළුවන් වෙන්නේ පිටින් එන ශබ්ද අහන්න තමයි කියලා, පිටින් එන ශබ්ද ඔක්කොම ක්‍රමක්‍රමයෙන් ක්‍රමක්‍රමයෙන් භාවනා මාර්ගයෙන් නැති වෙලා හෝ නිශ්ශබ්ද තැනකට ගිහිල්ලා භාවනා කරගෙන කරගෙන යනකොට පුදුමාකාර විදියට ඒකාකාරී ශබ්දයක් එනවා. ඒකට කියනවා කන්බෙරේ හඬ කියලා. මේක අහපු දවසට පුළුවන් වෙනවා, මේ ශබ්දවලින් එන බාධක කරදර අයින් කරගන්න. කොහේ කවුරු මොනවා කතා කළත් තමන්ට කනෙන් එන ඒ ශබ්දය අහගෙන ඉන්නව නම්, අපට පිටින් එන කටොලු කතා අයින් කරගෙන ඒ කන්බෙරේ හඬට කන්දීගෙන ඉන්න පුළුවන් නම් ඒකත් එක විදිහක භාවනාවක්.

හැබැයි මේක බෞද්ධ භාවනාවකින්ම කළ යුතු දෙයක් නොවේ. බෞද්ධ භාවනාවට හම්බ වෙන දෙයක් බව අපි මෙතෙක්දී අමතර කාරණාවක් වශයෙන් මතක් කරන්න පුළුවන්. ඒ කියන්නේ මේ සෝතය මොකක්දෝ අහමින් ඉන්නවා. පිටින් ශබ්දයක් ආවොත්

ඒකට යනවා. එහෙම නැත්නම් ඒක දිගට ගලන ගැල්මකුත් තියෙනවා. අන්න ඒ ගලන ගැල්ම අහපු දවසට තමයි, අපට කියන්න පුළුවන් වෙන්නෙ අපි නිශ්ශබ්දතාවට ඇහුම්කන් දුන්නයි කියල. අපි කන්බෙරේ හඬට ඇහුම්කන් දුන්නයි කියල. ඒක භාවනාවෙදී ලැබෙන දෙයක් මිසක් මේක භාවනාවක් කියල හිතන්න නරකයි. ඒ මොකද, පාළු ගතිය කියලා කියන්නේ මේකට තමයි. අපි ලෙඩ වෙලා ඇඳක වැකිරිලා ඉන්නකොට, පාළු සොහොන් පිට්ටනියකට ගියාම, අඳුරු පාළු තැනකට ගියාම කන් දෙකෙන් විශාල ශබ්දයක් එන්න පටන් අරගන්නවා. අපිට තේරෙනවා එතකොට අපි තනි උනා, අපි කොටු වුණා කියලා හයක් ඇති වෙනවා. මෙන්න මේක භාවනාවෙදීත් එන්න පුළුවන්. සමහර භාවනා යෝගාවචරයෝ වාර්තා කරනවා, ශබ්ද අහගෙන ඉන්නකොට ශබ්ද දෙකක් මැද දිගට ගලන දෙයක් තියනවා. ඒ කියන්නේ සෝතප්‍රසාදය මොකක්දෝ මේ ආයතනය පවත්වන ගතියක් තියෙනවා. මේකට පිටින් එන ශබ්ද, මේ සෝතප්‍රසාදය පවතින ශබ්ද තමයි මූලිකම වන්නේ, ඊට වැඩිය ගොරෝසු ඕනෑ ශබ්දයක් ආවොත් කන ඒ දිහාවට හැරිලා ඒ පුද්ගලයා අහන්නෙක් බවට පත් වෙනව.

වෙන විදියකට කියනවා නම්, හිත සෝතප්‍රසාදයට යොමු වෙච්චහම ඒක දිගේ දෝරෙ ගලන්න පටන්ගන්නවා, ආසව අනුසය ධර්ම, ආශ්‍රව ධර්ම, සංස්කාර. මේ ඇති වීම දැකගත්තේ නැත්නම්, මේ සෝතය කියලා කියන්නේ කෙලෙසිච්ච දෙයක් නෙවෙයි. පිටින් එන ශබ්ද කියලා කියන්නේ කෙලෙසිච්ච දෙයක් නෙවෙයි. එච්චගෙ ආශ්‍රව නෑ. එච්චගෙ සංයෝජන නෑ. මේ දෙක එකතු වීම නිසා එයට හිත ගියොත්, අහන්නෙක් බවට පත් වුණොත්, එතැනදී අයෝනිසො මනසිකාරයේ යෙදුණොත්, නිත්‍ය සුඛ සුභ ස්වරූපයට මේක බැලුවොත් ඒ මත්තෙහි මේ සංයෝජන ධර්ම, ආශ්‍රව ධර්ම, අනුසය ධර්ම, සංස්කාර රාශි පහළ වෙනවා. යම් වෙලාවක මේ හේතු වන්නා වූ සෝතප්‍රසාදයත් (එක රූප ධර්මයක්) ඒකට ආපාතගත වෙන පිටින් ඇවිල්ලා වදින ශබ්දෙන් රූප ධර්මයත් යන මේ දෙක එකතු වීම නිසා යම් ආකාරයකට සෝත විඤ්ඤාණයක් පහළ වෙලා ඇහැ, නාසය, දිව, ශරීරය අමතක කරලා, කන විතරක්ම වැඩ කරල එයටම අවධානය

යොමු කරලා අනන්තෙක් බවට පත් වුණාට පස්සේ තමයි අයෝනිසෝධර්ම යෝනිසෝධර්මතා අනුව අපි නිවන් මාර්ගයටද සංසාර මාර්ගයටද යන්නේ කියලා තීන්දු වෙන්නේ.

ඒ නිසා චක්ෂුසයේ මේ සිද්ධිය ඉතාමත්ම යුහුසුලුව කාර්යක්ෂමව උත්සන්නව සිද්ධ වෙනවා. ඊට වැඩිය මන්ද වේගයකින් ඊට වඩා හිත අඩු මත් කරනසුලු වූ ස්වරූපයකින් කනේ සිද්ද වෙනව. ඒ නිසා කන පිළිබඳ අවබෝධය, නැත්නම් සෝත ආයතනය සද්දරම්මණය කියන මේ දෙක පිළිබඳව අවබෝධ වෙන්න නම්, ඇසීම පටන්ගන්නවත් එක්කම වැඩි දුර කුණු වෙන්න කලින්, වැඩි දුර වැඩේ ඔද්දල් වෙන්න කලින්, වැඩි දුර මේ කොහු කොහු වෙන්න කලින් වහාම එයට හිත යොදවලා මෙනෙහි කිරීමකින් මේ සිද්ධ වෙන්නේ කනට පිටින් ආපු ශබ්දයක් කිතිකවලා අපේ අවධානය එතැනට ගිය එකයි, දැන් ඇහීම සිද්ධ වෙනවා කියල මෙන්න මේ අවධානයෙන් බලා ඉන්නව නම් මෙවැනි ධර්ම අවබෝධ කළ කෙනකුට එක්කෝ මේ කනට මිසක්ක මේ ශබ්ද ඇහැට වැටුණට ඇහැ කිතිකවන්න බැහැ. මේ ශබ්ද නාසයට ගියාට නාසයට කිතිකැවෙන්නේ නෑ. දිවට ගියාට කිතිකැවෙන්නේ නෑ. ශරීරයට ගියාට කිති කැවෙන්නේ නෑ. මේවා කිතිකැවෙන්න තියන එකම දේ සෝතප්‍රසාදයමයි, වෙනත් ප්‍රසාද නෙවෙයි කියලා අඩු ගානේ සෝතප්‍රසාදයේ ඇත්තා වූ මේ සද්දයට කිතිකැවෙන ගතිය, සද්දයට උනන්දු වෙන ගතිය, සද්දයට නතු වෙන ගතිය, ශබ්දය අල්ලා බදගන්න ගතිය, සෝතප්‍රසාදය හෝ අවබෝධ කරයි. එහෙම නැත්නම් සෝතප්‍රසාදයට රූපයක් වැටුණට වැඩක් නෑ. ගඳක් වැටුණට වැඩක් නෑ. ස්පර්ශයක් වැටුණට වැඩක් නෑ. ඒකට අවශ්‍ය කරන්නේ මේ විදියට සෞඛ්‍ය සම්පන්නව වැඩේ වෙන්න නම් ශබ්දයමයි, සද්දරම්මණයමයි. සද්දරම්මණයයේ තමයි මේ තට්ටු කරන ගතිය තියෙන්නේ. වෙන දෙයකින් සෝතය නැගිටුවන්න බෑ. කිතිකවන්න බෑ. ආපාතගත වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා අඩු ගානේ සම්භර වෙලාවට එහෙව් සංවේදී වූ කනට දැන් මේ ශබ්දයක් වැටුණාය, ඒ ශබ්දය ස්ත්‍රී ශබ්දයක් පුරුෂ ශබ්දයක්, වමෙන් දකුණෙන් ආවේ කියලා ඒ ශබ්දය ගැන හෝ අපට අවබෝධය ලබාගන්න අවසානයේ ඉඩ තියෙනවා.

එහෙම නැත්නම් හිතන්න පුළුවන් මේ ශබ්දයත් රූපයත් යන ගිවිසගැනීම නිසා, ඒක එකතු කරන්න ඉදිරිපත් වෙච්ච හිත ඔතන නොතිබුණා නම් මේ එකතු වීම හරියන්නෙ නෑ. මේ දෙක මෙතන මේ ලියාපදිංචි වීම වෙනකොට ඇහේ කිසි වැඩක් වෙන්න බෑ. නාසයේ වැඩක් වෙන්න බෑ. දිවේ වැඩක් වෙන්න බෑ. කයේ වැඩක් වෙන්න බෑ. මෙතන දැන් රූපයයි ශබ්දයයි එකතු වෙච්ච තැන හිත එතැනට ගිහිල්ලා මේ දෙන්නා එකට පුරුද්දන ගතිය, ඊට පස්සේ මේ දෙන්නගෙන් දිගට පරම්පරාව බෝ වෙන ගතිය වශයෙන් ඒ දෙන්න පුරුද්දන සෝත විඤ්ඤාණය හෝ අවබෝධ කරගන්නවා. ඒ තමයි ඉතාමත්ම දක්ෂ, ඉතාමත්ම අප්‍රමාදී, එනකොටම මෙතෙහි කිරීමට දක්ෂ කෙනෙක් බොහෝ කාලයක් මෙතෙහි කෙරුවට පස්සේ මේ අඩියට අත දලා අල්ලන හැටි. එක්කෝ සෝතය වැටහෙයි. නැත්නම් ශබ්දය වැටහෙයි. එහෙම නැතිනම් සෝත විඤ්ඤාණය වැටහෙයි. මේ සෝත විඤ්ඤාණයෙන් පස්සේ තමයි කෙලෙස් ඉපදවීමේ ශක්තිය ඇති වෙන්නේ. එතැනට එනකල් මේ තුන්දෙනා එකතු වෙනකල් අපි හැම වෙලාවකම ඉන්නේ නික්ලේශී ප්‍රදේශයක.

ඒ අනුව අපි හිතමු අපි රූපයක් දිහා බලාගෙන ඉතාමත්ම රාග හැඟීමකින් කෙලෙස් උපදින ස්වරූපයෙන් හිටියයි කියලා. එතකොට අපිට කියන්න පුළුවන් ‘අනුසානනසස සංඤ්ඤාජනසස උප්පාදෙ භොති තඤ්ච පජානාති’. මගේ ඇහැට පෙර නොතිබුණ විදියට සංයෝජන ධර්මයක් ඇවිල්ලා. මම දැන් ඒ රූපෙට කටත් ඇරගෙන ඇස් දෙකත් දල්වාගෙන ඒක හිතෙන් ස්පර්ශ කරමින් ඒක දිහා බලාගෙන ඉන්නව - ලෝභයෙන් හෝ ද්වේෂයෙන් වෙන්න පුළුවන්. ඔහොම ඉන්නකොට අපේ කනට හිත ගියයි කියලා හිතමු. ඒ වෙලාවෙම මෙතෙක් වෙලා තිබුණ සංයෝජන ධර්ම සියල්ලම සියයට සියක්ම කැපිල යනවා. මොකද කනේ වැඩේ පටන්ගන්නකොට පටන්ගන්නේ නික්ලේශී තැනකින්. එතකොටම අපිට දැනගන්න පුළුවන් නම්, මේකයි අයෝනියෝ මනසිකාරයේ ක්‍රමය. මේ නික්ලේශී තැනකින් පටන්ගත්ත නම්, ඒක නික්ලේශී බව දැනගත්ත නම් ඒකට අප්‍රමාද වුණා නම්, ඒක මෙතෙහි කලා නම්, ඒක දැනගැනීම සියල්ල දැනගැනීම බව දන්නව නම්, ඒක

යෝනිසෝමනසිකාරය බව දන්නවා නම් අපි වහාම යෝගාවචර ස්වරූපයෙන්, අර ලෝභ සහගත ද්වේෂ සහගත හෝ ඇහේ මත් වී සිටින ගතියෙන් වෙන ආයතනයට යනකොටම අපිට ශුද්ධ අවස්ථාවක් ලැබෙනවා ආයෙත් පිරිසිදු වෙන්න. අනුශය ධර්ම නැති, ආශ්‍රව ධර්ම නැති, සංයෝජන ධර්ම නැති ඔන්න සෝත වීථි පද්ධතියක් පටන්ගන්නවා. පටන්ගන්නකොට ඒක පිරිසිදුයි. සෞඛ්‍ය සම්පන්නයි. පිච්චුරුයි. නමුත් ඒ පිච්චුරුකම වහාම කෙලෙසෙනවා, අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් හිටියොත්, පමා වුණොත්, මේ ධර්ම නොදැන හිටියොත්. එන්න ඒ ප්‍රමාදයට පස්සෙ අහු වුණොත් නම් සමහර විට ඒ ඇහේ ඇති වුණා වගේම දැන් අහන දේ පිළිබඳව ආශාවක් තරහවක් ඇති වෙන්න ඉඩ තියෙනවා.

මේ එක ද්වාරයක ඉඳලා තව ද්වාරයකට පැනීමේදී මේක බොහොම සීඝ්‍රයෙන් ඉබේම සිදු වන දෙයක්. ඒ සෑම වෙලාවකම නිවනට දෙරක් තියෙනවා. එහෙම නොතිබුණා නම් අපේ සර්වඥයන් වහන්සේගේ ධර්මය නෛර්යානික වෙන්න බැහැ. නෛර්යානික වෙන්නේ හැම විත්තක්‍ෂණයකම මැද මෙන්න මේ වාගේ නික්ලේශී අවස්ථාවක් තියෙනවා. සංයෝජන ධර්ම දුරු වූ අවස්ථාවක් තියෙනවා. ඒ වෙලාවේදී ඒ ශුද්ධ වශයෙන් කන හෝ අවබෝධ කරයි, ශබ්දය හෝ අවබෝධ කරයි, එහෙම නැත්නම් එයින් ඉපදුණා වූ සංයෝජන ධර්ම හෝ අවබෝධ කරයි. නැත්නම් අර සෝත විඤ්ඤාණය, අනෙකුත් එසූපඤ්චමක ධර්ම හෝ අවබෝධ කරයි. ඒ අවබෝධ කරන තාක් කල්, අර මත් වෙලා කන්කලු ශබ්දයකට මත් වෙලා ඒ දිගේ අන්ධයො වාගේ, බීරි අලියො වගේ ඒකට මත් වෙලා යන අනුසය ධර්ම ආශ්‍රව ධර්ම නතර කිරීමට ලොකු අවස්ථාවක් තියෙන නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කලා, මෙන්න මේ විත්තක්‍ෂණයට අප්‍රමාද වුණොත් සතිමත් වුණොත් අඩු ගානේ මේ ධර්ම තේරෙන සුතමය ඥානය ඇති සුඤ්චාන සංවරෙ පඤ්ඤා සීලමයේ ඤාණං කියලා කියන විදියට ශීල භාවනාව ඇති කෙනෙකුට හැම විත්තක්‍ෂණ දෙකක් අතරමැදම බුදුන් දකින්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා. තමන් ඉන්නේ කොතැන උනත් ප්‍රශ්නයක් නෑ. තමන්

මොන කෙනෙක් වුණත් ප්‍රශ්නයක් නෑ. බාල මහලු වෙනසක් නෑ. ස්ත්‍රී පුරුෂ භේදයක් නෑ.

මෙන්න මේ දුර්වලතාව මෙන්න මේ පැලඳුර නොතිබුණා නම් කවදවත් බැහැ ගොඩ ඒමක් කරන්න. ඒ මොකද අපි සංයෝජනයෙන් සංයෝජනයට තමයි යන්නේ. ආශ්‍රවයෙන් ආශ්‍රවයට තමයි යන්නේ. අනුසයෙන් අනුසයට තමයි යන්නේ. නමුත් මෙන්න මෙතන තියෙනවා ශුද්ධ අවස්ථාවක්. ඒකයි කියන්නේ සෑම විත්තක්ෂණ දෙකක් මැදම සතිමත් පුද්ගලයාට, අප්‍රමාද පුද්ගලයාට මේ එයින් නිපන් එතන උපන් නිවනක් තියෙනවා. මෙන්න මේක දකගන්න නම් සර්වඥයන් වහන්සේ ගොරෝසු තාලයට මතක් කරලා දෙනවා, ඇහැ අනිත්‍ය බවත් දුක බවත් අනාත්ම බවත් වටහාගෙන තියෙනව නම්, දකින තාක් රූප අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම බව වටහාගෙන තියෙනව නම්, මේ දෙක නිසා හටගන්නා වූ යම් තාක් වූ චක්ඛු විඤ්ඤුණය සියල්ල අනිත්‍ය බව දන්නව නම්, ඒක තමයි අර සංයෝජන ඇති නොවෙනා තාලෙට රූප බලනවා කියල කියන්නේ. සංයෝජන ඇති නොවෙනා තාලයට ශබ්ද ඇහෙනවයි කියලා කියන්නේ. සෝත්තයත් වටහාගනිමින්, ශබ්දයත් වටහාගනිමින්, ඒ දෙක නිසා හටගන්නා වූ අනෙකුත් එයින් නිපන් ධර්ම - තදුපපන්න - වටහාගනී.

ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේත් රූප බලනවා. උන්වහන්සේ රූප බලනකොටම උන්වහන්සේ දන්නවා දූන් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ ඇහැ බවත් මේ ඇහැ කිතිකැවෙන්නේ වර්ණ රූපයකින් බවත් මේ නිසා චක්ඛු විඤ්ඤුණයක් පහළ වෙන බවත්. ඒක අයෝනිසෝමනසිකාරයට වැටුණොත් ඒ දිගේ කෙලෙස් පහළ වෙනවා. උන්වහන්සේ ඒ වෙනුවට රූපෙ ඇති සැටිය දැනගන්නවා. කතේ සහ ශබ්දය ඇති හැටිය දැනගන්නවා. කතයි ශබ්දයයි, ඇහැයි රූපයයි එකතු වෙව්වහම එයින් උපදින්නා වූ විඤ්ඤුණය පහළ වෙන හැටි දැනගන්න නිසා උන්වහන්සේට මේ පිළිබඳව ආධ්‍යාත්මිකව ඇති, බාහිරව ඇති දැනුම අපේ හිතකට හිතාගන්නවත් බැහැ. අපිට තියා දෙවියන්ට බ්‍රහ්මයන්ටවත් හිතාගන්න බැහැ. ඒ තරම්ම අප්‍රමාදීයි. ඒ තරම්ම සතිය වේපුල්ලයි, ඒ තරම්ම සම්පජ්ඤායි. උන්වහන්සේ

අදහනවා මේ සෑම බණ කියන බණ අහන ඔක්කොටම මේ හැකියාව තියනවා කියලා.

සර්වඥයන් වහන්සේ යම් මනුස්සයකුට මේ හැකියාව තියෙන බව අදහනවාද, ඒ මිනිහට තමයි කියන්නේ සමායක් දෘෂ්ටිකයයි කියලා. සර්වඥයන් වහන්සේ එහෙම අදහන බව මිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයා දන්නේ නැහැ. මිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයා හිතන්නේ මෙහෙමයි - එහෙම හැකියාවක් තියෙන්නේ බ්‍රහ්මයන්ට පමණයි කියලා හිතනවා හින්දු ඇත්තෝ. සර්ව බලධාරී දෙවියන්ට පමණයි තියෙන්නේ කියලා හිතනවා අනෙකුත් දේවවාදී ඇත්තෝ. සර්වඥයන් වහන්සේට එහෙම තිබුණයි කියලා ඒ අය සර්වඥයන් වහන්සේ පිළිගන්නෙත් නෑ. සර්වඥයන් වහන්සේ එහෙවි දැනුමකින් මේ ස්වාක්ඛාත ධර්මය දේශනා කළා කියලා උන්දලා ධර්මයට සලකන්නෙත් නෑ. ඒ සඳහා තම ජීවිතය පූජා කළ යුතුයි කියලා ජීවිතේ පූජා කරපු සංඝයාව ගණන්ගන්නෙත් නෑ. ඒක නිසා යම් කිසි කෙනෙක් සර්වඥයන් වහන්සේගේ සර්වඥතා ඥානය මෙන්ම මෙහෙම දෙයක් කියලා මේ වගේ ධර්මය තේරුම් අරගන්නකොට, ගැඹුරට මේ වින්තාමය ඥානය විහිදුවල බලනකොට එන්න ඒකයි මේ සද්ධර්මය කියලා කියන්නේ. ඒ ඒ විත්තක්ෂණයෙ කෙනෙකුට පිරිසිදු වෙන්න ඉඩ තියෙන බවයි කියන්නේ. එහෙම නැතුව පාපතරයා කාලකණ්ණියා කියලා ගල් ගහන එක නෙමෙයි. එහෙම නැත්නම් අපි පවිකාරයි, අපට බැහැ මේකෙන් ගොඩ එන්න කියලා නැති බැරිකම, නොහැකි සඤ්ඤව ගන්න එක නෙවෙයි.

මේ ධර්මයෙ තියෙන්නෙ විරියාරම්භ කතාවක්මයි. ‘පඤ්ඤවතො අයං ධම්මො නායං ධම්මො දුප්පඤ්ඤසං’ මෝඩයන්ට පුබ්බවයිනිට නෙවෙයි, ඥානවන්තයිනිටයි තියෙන්නෙ. අන්න ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ ඇදහුවා. උන්වහන්සේගේ සද්ධර්මයෙ තියෙන්නේ මේකයි කියලා අදහනකොට ධර්ම රසය එනවා. ඒකටයි මේ අපි ජේ වෙලා ඉන්නෙ. ඒකටනෙ අපි ඥාතීන් අතහැරලා වස්තුව අතහැරලා ජේ වෙලා ඉන්නේ කියලා කියනකොට අපිත් ඒ සංසාර භය දැනුණ, සංසාරේ ගොඩ එන්න උත්සාහ දරන සංඝ ගණයට වැටෙනවා කිව්වම බුදු වුණා වගේ වැඩක් තමයි. මේ තුන, මේ බුද්ධ

ධම්ම සංඝ කියන එක ගැඹුරින් අවබෝධ කරනකොට සෝවාන් වුණයි කියලා කියනවා. ආයෙත් නෑ කියන්නේ නැතුව, බෑ කියන්න බැරුව අවෙක්ඛප්‍රසාදයට පත් උනාම සෝවාන් වුණායි කියනවා. ඒ නිසා අපි ඔක්කොම ඉන්නේ මේ නාහප්‍ර තැනක නෙවෙයි, ඉන් ඉදිරියේ. ඒ නිසා ඔක්කොම මාර්ගස්ථයෝ. ඒ අවබෝධය ගැඹුරට යනවා කියලා කියන්නේ, වඩවඩාත් ධර්මයට ගෞරව කරනවා කියලා කියන්නේ ඒකයි. මේ ධර්ම කොට්ඨාශය ගැඹුරු බව හැබෑව. එක සැරයක් ඇහුවට නොතේරෙන බව හැබෑව. නමුත් මේක තමයි අවබෝධ කරගත යුත්තේ, මේක තමයි සියල්ල, මේ සියල්ල අවබෝධ කරගත යුතුයි කියලා කටයුතු කරනවා නම්, අනේ ඒ විත්තක්ෂණයක තියෙන පිච්චුරුකම - වැදිය පිදිය යුතු තත්ත්වයක් එතන තියෙන්නේ. ඒ නිසා සතිපට්ඨානේ අවසානයට ගෙනියනකොට, මේ ආයතන ධර්මවලට යනකොට අන්න ඒ තරම් ගැඹුරකට යනවා. ධර්මයේ තියෙන මනින්න පුළුවන් ගැඹුරක් මෙතන තියෙන්නේ.

මේ ධර්මය මීටත් වඩා ගැඹුරුයි. නමුත් මේක හොඳ සන්ධිස්ථානයක්. ඒ නිසා සතිපට්ඨාන භාවනා, විපස්සනා භාවනා කරනකොට මේක තමයි අපි අපේ ජය කණුව වශයෙන් තියාගෙන ඉන්නේ. මේකට ළඟා වුණා නම් ඒ පුද්ගලයාට සර්වඥයන් වහන්සේගේ සර්වඥ ගුණයත් ධර්මයේ ඇත්තා වූ ස්වාක්ඛාත භාවයත් සංඝයාගේ ඇත්තා වූ සුපට්ඨන්ත ආදී ගුණත් එන්න එන්න එන්න දවසින් දවස දවසින් දවස ඔප වෙනවා. ඉතින් මේකෙදි මේ තියෙන අර අපි කලින් කියපු උත්සන්න භාවය, කලින් කියාපු යුහුසුලු භාවය වහා කෙලෙස් ඇති තැනින් කෙලෙස් නැති තැනට, කෙලෙස් නැති තැනින් කෙලෙස් ඇති තැනට පත් වෙනසුලු ස්වභාවය අපි නොදන්නාකම නිසයි අපි මේවා හදන්න හදන්නේ. අපි මේවා හැඩ ගස්සන්න හදන්නේ. අපි මේක මෙහෙම කරන්න ඕනෑ, එහෙම කරන්න ඕනෑ කියලා මේ දේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිනවා වෙනුවට අපි ඇත්ත හදන්න හදනවා. නැත්ත නැති කරන්න හදනවා.

මේවා මොකවත් අවශ්‍ය නෑ. අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නේ අපි මෙතෙක් කල් මේවා අනප්‍ර නිසයි, ආකූල කරපු නිසයි අපිට අපි විසින් ඇති කරගන්න විඤ්ඤත්තියෙන් ගොඩ එන්න බැරි වුණේ.

අපට සිද්ධ වෙනවා ඒක අතාරින්න. අතහැරලා ඇහැ රූප දකින ස්වභාවයටම එළඹිලා ඒක සිහි කරලා ඒ වෙලාවේදීම මෙනෙහි කරලා, නැත්නම් සිත මනසිකාරය එයට යොමු කරලා එක්කෝ මට ප්‍රකට වශයෙන් වෙන රූපය වැටහෙයි, නැත්නම් ඒ වෙලාවේ වක්ඛු ප්‍රසාදය වැටහෙයි. එහෙම නැත්නම් ඒ නිසා හටගන්නා වූ වක්ඛු විඤ්ඤාණය වැටහෙයි කියලා ඒ විෂයෙහි කලින් එළඹිව්ව නැති අතීරණව අපණ්ණකව අරණව ඒ දිහා බලන්න පුළුවන් නම්, ඒ ධර්මතාවක් තමයි ඒ පුද්ගලයා මේ එකක් දකගන්නේ. එක සැරයක් දැක්කට එව්වර ලොකු ඥානයක් පහළ වෙන්නේ නැහැ. හැබැයි කෙලෙස් රාශියක් පහළ නොවෙව්ව බව නම් තේරෙනවා. පහළ වෙන්න තිබුණ කෙලෙස් රාශියක් පහළ නොවෙව්ව බව නම් තේරෙනවා.

මෙන්න මේකම නැවත නැවත කරනකොට ඒ වක්ෂුසය පිළිබඳව, ඒ රූපය පිළිබඳව, එයින් උපන්නා වූ දේ පිළිබඳව ලොකු අවබෝධයක් එන්න එන්න වැඩි වෙනවා. සෝතය පිළිබඳව ශබ්දය පිළිබඳව එයින් නිපන්නා වූ දේ පිළිබඳව එන්න එන්න වැඩි වෙනවා. ඒ නිසා ඒ චාරිත්‍රය දිගට පැවැත්වීම තමයි යෝග ජීවිතය කියන්නේ, අනුපුබ්බ ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නේ. හොඳට මෙතනදී තේරුම් අරගන්න උත්සාහ කරන්නෙ මේ සෝතයත් ශබ්දයත් නික්ලේශීයි. සෝතයත් ශබ්දයත් ආශ්‍රව රහිතයි. සෝතයත් ශබ්දයත් සංයෝජන රහිතයි. එහෙනම් 'යථා ව අනුප්පන්නස්ස සංකැඤ්ජනස්ස උප්පාදෙ හොති තඤ්ච පජානාති' කියලා කියන්නේ කලින් නොතිබුණා වූ සංයෝජනයක් දැන් ඇති වුණා කියලා කොහොමද දැනගන්නේ, අපි ඒ සෝත විටීයක්, චිත්ත විටීයක් පවතිනකොට ඒ මූලම ඇත්තා වූ තැනක, අර සොළී රටට ගිය නීල මහා යෝධයා ගැහුවලු යගදව. ගැහුවට පස්සේ මහ මුහුද දෙබෑ වෙලා විසිදහක් බළ සේනාව මේ රටේ ඉඳලා එහා රටට ගියාලු මුහුද දිගේ. අඩියටම කපාගෙන ගියා යගදව. ඒ යනකල් ආයිම මුහුද හා වුණේ නෑ කියලා කියනවා.

අන්න ඒ වගේ කෙලෙස් ගංගාවට මෝහ පටලවලට මේ යෝනිසෝ මනසිකාරය කියන යගදව ගහලා, අඩියටම වැදුණොත් නම් අන්න අඩිය දැකගන්න පුළුවන් මේ සෝතයත් ශබ්දයත්

නික්ලේශීව පවතින හැටි. නමුත් අපේ යගද්‍රව ඵ්ච්චර හයිය නැති නිසා මුහුදේ පලුවයි බාගයයි බහින්නේ. බහිනකොටම අපට පේනවා අච්චර තරම් නැති වුණාට දැන් ටික ටික සංයෝජන ධර්මය පහළ වෙමින් පවතින බව. මේ ඇහැ නම් මේ කන නම් අනේ කොච්චර වටිනාවද, පින් කළ මගේ කන ලස්සන කරාබු දන්න ඕනෑ හැඩ කරන්න කියලා කනට දක්වන ආදරේ නිත්‍ය සුබ සුබ භාවය මේ තුළ සැඟවී ඇති ආකාරය. මේ ශබ්දය මම විතරයිනෙ ඇහුවෙ. මොන තරම් කන්කලුද? මේක පටිගත කරගන්න ඇත්නම්, මේක තියාගන්න ඇත්නම් ආදී වශයෙන් අර ඇහෙන ශබ්දය විෂයෙහි අපි ඒක නිත්‍ය සුබ සුබ වශයෙන් ගන්නා ස්වභාවය දැකගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා හොඳ වෙලාවට මම එතන හිටියේ, හොඳ වෙලාවට මම මගේ සෝත විඤ්ඤාණය පවත්තගෙන හිටියෙ. විඤ්ඤාණය පිළිබඳව හෝ අපි යම් ආකාරයකට බැඳීමක් ඇලීමක් ඇති කරගන්න හැටි ඉතාමත්ම ගැඹුරු ගොරෝසු තත්ත්වෙ නැති වුණත් ඉතාමත්ම මධ්‍යස්ථ මට්ටමෙන් හෝ තේරුම්ගන්නව.

මෙන්න මෙහෙම තේරුම්ගෙන නැවත එහෙම යෙදෙනවා නම්, එන්න එන්න ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික මේක ඇති වෙන මූලාශ්‍රයට හිත කිට්ටු කරනවා. ඒක සාමාන්‍යයෙන් විපස්සනාවේදී හඳුන්වන්නේ, ඉස්සෙල්ලාම අපි නාමරූප පරිච්ඡේද ඥානය කිව්වම අපි අහන්නෙක්ගේ දෘෂ්ටි කෝණයෙන් බලනකොට එක්කෝ අපි කන, ශබ්දය, එයින් උපන්නා වූ ඇසීමේ සිත ආදී දේවල්, කන කියන්නේ රූපයක්, ශබ්දය කියලා කියන්නේ රූපයක්, ඒ නිසා හටගන්නා වූ විඤ්ඤාණය කියන්නේ නාමයක් ආදී වශයෙන් එව්ව කොටස් කරලා කඩනවා. ඊට පස්සේ මේ සෑම දෙයක්ම හේතුවක් සහිතවයි පහළ වෙන්නේ. රූපය පහළ වෙන්නෙත් හේතුවක් සහිතවයි. ශබ්දය පහළ වෙන්නෙත් හේතුවක් ඇතිව. ඒ නිසා හටගන්නා වූ දෙයත් ඇති වන්නේ හේතුවක් ඇතිව කියලා මේ ධම්මට්ඨිති ඤාණය කියලා පච්චයපරිග්ගහ ඤාණයට යනකොට අර දේම නැවත නැවතත් දසදහස් වර දැකීම නිසා, එය පිහිටලා තියෙන්නේ මොන වගේ තැනකද කියලා පේනවා. ඒක දරල තියෙන්නෙ මොන වගේ තැනකද?

අපි හිතමු ඉටිපන්දමක් පත්තු කරලා යකඩ කැල්ලක ගහලා තියෙනවා. අපි ඉටිපන්දම දැක්කයි කියලා කිව්වම ඒ ඉටිපන්දමේ ආලෝකය අපි දකිනවා, පත්තු වෙච්ච පත්තු වෙච්ච යන ඉටිපන්දම කොට වෙන බව දකිනවා. භාත්පස අඳුර දුරු වෙන බව දකිනවා. හුඟක් වෙලා බලා හිටියොත් පෙනෙයි ඉටිපන්දම තියෙන්නේ අන්ධකාර තැනක. ඉටිපන්දම පිහිටපු තැන තියෙන්නේ හෙවනැල්ලක්. ඒක දැක්කේ නෑ. අපි මෙතෙක් කල් දැක්කේ ඉටිපන්දම හොඳයි. ආලෝකය විහිදවනවා. රස්නය උපදවනවා. එන්න එන්න කොට වෙනව. හුඟක් වෙලා බලාගන ඉන්නකොට තමයි තේරෙන්නේ, මොනම ආලෝක පද්ධතියක් හරි තියෙන්නේ අන්ධකාර. ඉටිපන්දම තියෙන්නේ ඉටිපන්දම විසින්ම ඇති කරන ලද හෙවනැල්ලක. අන්න ඒ වගේ තමයි මේ ඇහැ හොඳයි, ශබ්දය හොඳයි, ඒ නිසා උපදින්නා වූ සෝත විඤ්ඤාණය හොඳයි කියලා අපි මේක කබරගොයා තලගොයා කරගෙන බලනවා. බලාගන ඉන්නකොට ඉන්නකොට මේ තුළ හුඟක් වෙලා බලනකොට ජේනවා, මේ ඇහැට හේතු වෙච්ච කාරණාත් බලනකොට, ඇහැත් බලනකොට ඒක අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. ශබ්දයත් ඒ වාගේ. ඒ නිසා උපන්නා වූ මේ විඤ්ඤාණයත් ඒ වගෙයි කියල මේවා ඔක්කොම මහා බොරු කෝමිඛයක් මත, පුස්සක් මත මවාගත්ත දෙයක්, සංස්කාර කරලා ගත්ත දෙයක්, සංයෝජන කරගත්ත දෙයක්, පළිබෝධ කරන දෙයක්, එකතු කරලා හදගත්ත දෙයක්. මේකෙන් තමයි දුක හටගන්නේ, මේකෙන් තමයි දුක පවත්වන්නේ ආදී වශයෙන් විශාල දෘෂ්ටි කෝණ රාශියක් මේ එක එක පැතිවලින් බලාගන්න පුළුවන් ස්වභාවයක් ඇති වෙනවා. ඒ තමයි ධර්මවිධිති ඤාණය.

මේ නිසා ඇත්ත වශයෙන්ම කියනවා නම්, මේ සෑම දේකම අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන සම්මස්සන ඤාණයට යන්න කලින් හිතට අවශ්‍ය කරන තොරතුරු සපයනව. අන්න ඒ ධර්මවිධිති ඤාණයට හුඟක් උදව් වෙනවා මේ ආයතන ධර්ම, ආයතන පිළිබඳ දක්වන විග්‍රහය. ඉතින් ඒකෙදි විශේෂයෙන්ම ධර්මය වැඩියෙන්ම අවධාරණය කරන්නේ කොහොමද මේ සංයෝජන ධර්ම පහළ

කරන්නේ? ‘අජ්ඣකතිකබ්බාතිරෙසු ආයතනෙසු’ කියලා තමයි ධම්මානුපස්සනාවේ පෙන්වන්නේ. ඊට පස්සේ පෙන්වනවා ‘අනුඤ්ඤාසංඝාතො සංකප්පාදො භොති’ මේක කොහොමද එන්නේ. ඒ ගැන කතා කරනකොට අපේ පැරණි ආචාර්යවරු පෙන්නලා දීලා තියෙනවා ‘න සොතතො ජායරෙ එසසපඤ්චමා න සඤ්ඤා නො ව උභින්නමන්නරා’¹ මේ එස්සපංචමක ධර්ම කියන අර විත්ත විචිතේ පස්සට පස්සට පහළ වෙන යෝනිසෝමනසිකාරයට හෝ අයෝනිසෝමනසිකාරයට හෝ යොමු කරවන ධර්ම ටික සෝතයේ නෙවෙයි තියෙන්නේ. ‘න සොතතො ජායරෙ එසසපඤ්චමා’ ඒ එස්සපංචමක ධර්ම කනේ තියෙන දෙයක් නෙවෙයි. ‘න සඤ්ඤා’ ඒක ශබ්දයේ ඇති දේකුත් නෙමෙයි, ‘නො ව උභින්නමන්නරා’, ශබ්දයි කනයි දෙක අතරත් නෑ. මෙතන තියෙන්නේ එක පැත්තකින් බලනකොට සංකීර්ණ භාවයක්. එක පැත්තකින් බලනකොට ගුප්ත භාවයක්. නමුත් ඕනෑම වෙලාවක නිවන් දකින්න පුළුවන් අලුත් ක්‍රමයකටත් ඉඩ තියෙනවා. අකාලික භාවයකුත් මෙහි දක්වනවා.

ඒ නිසා කිසි පැකිළීමක් නැතුව අපට පිළිගන්න පුළුවන් මේ කියන කථාව. ‘න සොතතො ජායරෙ එසසපඤ්චමා’ කනෙන් නෙමෙයි, මේ එස්සපංචමක ධර්ම ඇති වෙන්නේ ‘න සඤ්ඤා නො ව උභින්නමන්නරා’ මේ දෙක අතරමැදවත් නොවේ. ‘හෙතුං පටිච්චස්භවනති සංඛිතා’ හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් තමයි මේ දේ හටගන්නේ. හරියට කියනව නම් ‘යථාපි සඤ්ඤා පභටාය හෙරියා’ හරියට බෙරේට පහරක් දුන්නම එයින් හටගන්නා වූ ශබ්ද වාගේ. ඒ වාගෙම ‘න වක්ඛන්තො ජායරෙ එසසපඤ්චමා, න රූපතො...’ ආදී වශයෙන් හය ද්වාරයටම මේක සඳහන් කරලා තියෙනවා. ඇහෙත් නෙමෙයි රූපෙන් නෙමෙයි, ඒ දෙක මැද්දත් නෙවෙයි, කනත් නොවෙයි, ශබ්දයත් නොවෙයි, ඒ දෙක මැදත් නොවෙයි, නාසයත් නොවෙයි ගඳත් නොවෙයි ඒ දෙක මැද්දෙන් නොවෙයි ආදී වශයෙන් මේ ගාථා 6 කට කඩල තියෙනවා.

¹ විඤ්ඤි මග්ග (දුතියො භාගො), දිට්ඨිවිසුද්ධිනිද්දෙසො, උපමාහි නාමරූපවිභාවනා

අපි මේ සෝතද්වාරය ගත්ත නිසයි මේ දෙවැනි ගාථාව ඉදිරිපත් කරගත්තේ. ඒක බොහෝම පැහැදිලිව පෙන්න්න හදනවා උත්සහ කරනවා, අපි මේ මෙතෙක් කරගෙන ආපු මතු කරගෙන ආපු තේමාවම ඉස්මතු කරන්න. 'න සොතතො ජායරෙ එස්සපඤ්චමා' එස්ස, වේදනා, සංඥ, චේතනා, මනසිකාර, චිත්ත කියන මේ ධර්ම ටික කවදවත් සෝතයේ නෑ, කවදවත් ශබ්දයෙන් නෑ, ඒ දෙක මැද්දෙන් නෑ. හරියට කියනව නම් ගහන්න ඉස්සර වෙලා බෙරයේ ඇතුළේ ශබ්දය තිබුණේ නෑ. ගහන අතෙත් ශබ්දෙ නෑ, නමුත් අතින් බෙරේට ගහනකොට, ඇදිලා තියෙන හමට වදිනකොට ශබ්දය පහළ වෙන්නා සේ, ඒ සෝතප්‍රසාදයට ශබ්දය ඇවිල්ලා වදිනකොට එතන එස්සපංචමකය පහළ වෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා ඊට මොහොතකට කලින් කන බුදු වෙලා තිබුණේ. ශබ්දයත් බුදු වෙලා තිබුණේ. අයෝනිසෝමනසිකාරය කියන මේ කැන ධර්මය නිසා, ප්‍රමාදය නිසා පුරුදු තාලෙට කෙලෙසනව ඒ චිත්තක්ෂණය. ඉබේම හිත සංසාරය පැත්තට වැටෙනවා, ප්‍රමාදයත් අයෝනිසෝමනසිකාරයත් නිසා.

ඒ නිසා අපිට හිතල දෙන්න වෙනවා හිතට කල් ඇතුළුව, මේ සෝතයත් මේ ශබ්දයත් කෙලෙසිව්ව ධර්ම නෙවෙයි, මේ දෙකෙන් හටගත්තා වූ දරුවා ලොකු වෙනකල් අපි දැක්කේ නැති නිසා, මේ දෙන්නගෙ සමායෝජනය දැක්කේ නැති නිසා වැඩේට පහු වෙව්ව නිසා පමා වෙව්ව නිසා අපි දකින කොට දරුවා නරක් වෙලා ඉවරයි. අපිට පුළුවන් වුණා නම් ඒ උත්පාදයත් එයින් හටගත්තා වූ දේ එස්සපංචකම ධර්මත් මුල් ලාමක අවස්ථාවේ දකගන්න, අපිට ලේසියි ඒක හදන්න. ඒකට සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යවහාරයේ පවත්වන උපමා දෙකක් පෙන්න්න පුළුවන්. අපි කියනවා පොරවෙන් කපන්න තරමට ලොකු වෙනකල් පමා වෙන්නේ නැතුව, නියපොත්තෙන් කඩන්න පුළුවන් වෙලාවේ දැනගත්ත නම් වැඩේ ලේසියි කියලා. කඩන්න ලේසියි. ඒ මොකද, ඒ වෙලාවේ ලාමක අංකුරයක් තියෙන්නේ. අන්න ඒ අංකුරය නියපොත්තෙන් කඩන හැකි. නමුත් පමා උනොත් දැනගන්නේ නැතුව, අන්තිමට පොරවෙන් කපලාවත් කරන්න බැහැ. තවත් එකක් තියෙනවා. මැටි භාජන හදලා පුච්චන්න ඉස්සෙල්ලා ඒකට ඕනෑ හැඩයක් අරගන්න පුළුවන්. පිච්චුවට පස්සේ

ඒක ආයි හැඩ කරන්න බෑ. තළන්න බෑ. මුකුත් කරන්න බෑ. හරි ඔල්මොරොන්දන් වෙනවා. මෙට්ටැහි වෙනවා. ආයේ ඒක හදන්න බැහැ.

ඒ වගේ තමයි මේ රූපය අන්දකින්නේ නැතුව, මේ ඇහැ ගැන අවබෝධයකුත් නැතිව එයින් උපන්නා වූ චිත්ත වීථිය පිළිබඳ අවබෝධයකුත් නැතිව ඒක ඔහේ දෝරෙ ගලන්න යනව නම් අපේ පුරුදු තාලෙට, ඉතින් අපට වෙන ගන්න දෙයක් නෑ. හැමදුම ඇදපන් වයිරෝ කිය කිය බර අදින එකයි තියෙන්නේ සංසාරෙ. මැටි පාගන ගොනා කණුව දිගට පිට වටේ එහාට මෙහාට රවුමක් යනවා හති වැටෙනවා. මෙහා පැත්තට රවුමක් යනවා දිගහැරෙනවා ආයින් හති වැටෙනවා. ආයෙ රවුමක් යනවා. ඔහොම තමයි. ඒ නිසා කවද හෝ අපි ඊට කලින් චිත්තාමය ඥානයෙන් දැනගන්න ඕනෑ මේ වක්ෂ්‍යසයත් රූපයත්, සෝතයත් ශබ්දයත්, අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම බව තේරුම්ගන්න. අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම බව තේරුම්ගැනීම ගැඹුරුයි. ඔය කෝපි කඩේදී කෝපි කෝප්පයක් බීපුවම ඒක බීම වැටිව්වහම අනිච්චං කියලා කියනවා. ඒ අනිච්චං කියනවට වඩා භාවනාවෙ යෝගාවචරයා, භාවනාමය වශයෙන් අනිත්‍යය දැකගන්න නම් අපි අර කලින් කිව්ව වගේ මේ ධම්මට්ඨිති ඤාණයෙන් දැකගන්න ඕනෑ, හැම ඉටිපන්දමක්ම තියෙන්නෙ අඳුරු ලපයක් මත බව.

ඒ නිසා සෝත සාන ජීවිතා කාය මන යන මේ අය පෝෂණය කරන තාක් කල්, අපි මේව මම මගේ කියන තාක් කල්, ඒ කොහොම ගත්තත් තියෙනවා නිත්‍ය සුඛ, සුඛ වශයෙන් ගන්නා ආත්මීය ස්වභාවය. මේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රසය, ස්පර්ශය අපි කියනවා දිව්‍යමය රූප, දිව්‍යමය ශබ්ද. අපි කියනවා 'ආයු වණණා සුඛං බලං' කියල. ඒ වගේම දුනේ හැන්දක් බෙදල කියනවා, මේ දනය වළඳලා ආයු වර්ණ සැප බල වැඩේවා කියලා. ඒක නිකම් හිටියැ ඉතින් දනයෙ කුසලක් තියෙනවා නම් අනිවාර්යයෙන්ම ආයු වර්ණ සැප බල ලැබෙන්න ඕනෑ. ලැබෙන්න නම් මොකද කරන්නේ තියෙන්නේ, සංසාරෙ නැවත නැවත උපදින්න වෙනවා. ඒ නිසා මේ සෑම පිතකම සංයෝජන තියෙනවා. ඒ නිසා පරිස්සම් වෙන්න ඕනෑ. අපේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේට දීර්ඝායුෂ ප්‍රාර්ථනා කරනකොට උන්වහන්සේ

උපේක්ෂා වෙනවා. උන්වහන්සේ මතක් කරනවා මම දැන් ඉතින් ඉස්සරහට ඉන්නෙ මොනවටද? නමුත් මේ ප්‍රාර්ථනය කරන්නේ බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන් කරුණාවෙන්. නමුත් උඹලා ඕනෙන්ට ආපු දවසට උඹලට තේරෙයි. ඒක හොඳට තේරෙනවා උන්වහන්සේගේ ඉරියව්වලින්.

ඒ වාගේ තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ ඉදිරියට ගිහිල්ලා සර්වඥයන් වහන්සේට වැඳලා, ආයු වර්ණ සැප බල ප්‍රාර්ථනා කරනකොට උන්වහන්සේ අර මඳ හිනාවක් පාන්නේ අනේ උඹලා මේ ලබන්න හදන ආයුෂය කොහෙද ලබන්නේ කොහෙද ගෙවන්නේ. හරියට මම හිරේ වැටේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කළා වගේ, සංසාර කර්ම සිර කඳවුරට තමයි මේ පාර කපාගන්නේ. ඒක අපි අමතක කරමු. ඒ මොකද, ඒක මෙතෙක් කලක් අපි කරලා තියෙනවා. අපට දැන් තියෙන්නෙ, දැන් උනත් අපිට ලැබිලා තියෙන ඇහැ නම් අකුසලයක් නොවෙයි. සංයෝජන ධර්මයක් නොවෙයි. ආශ්‍රව ධර්මයක් නොවෙයි. ආශ්‍රවයට මුල් වන පුරාණ කර්මයක්. ආසව්විධානීය ප්‍රදේශයක්. දුකේ උපතක්. මේ අපේ සංඛතයක්. අභිසංඛතයක්. මෙන්න මේක ඒ මට්ටමට නොවැටෙන්න නම් එකයි කළ යුත්තේ. ඇහැ වැඩ පටන්ගන්නකොටම ඇහැ බව මෙනෙහි කරනවා. රූපයක් එනකොටම මෙනෙහි කරනවා. ඒ වගේම එයින් නිපන් ධර්මයක් එනකොටම මෙනෙහි කරනවා.

නමුත් ආරම්භයේදීම එව්වර ගැඹුරකට දන්න බැහැ. අපි කියන විදිහට නීල මහා යෝධයා ගැහුව වගේ කපාගෙනම යන්න ගහන්න බැහැ. නමුත් ගැහුවොත් වතුරේ යම් ප්‍රදේශයක් කැපෙනවා. මෙතෙක් පහළ වෙලා තිබුණ ආයතනීය ධර්ම, ආසව්විධානීය ධර්ම මෙව්වරම ආශ්‍රව මට්ටමට පහු වුණේ, මතු වුණේ මම මෙනෙහි කරපු නැති නිසා. පමා වෙච්ච නිසා. ඒක මීට කලින් මෙනෙහි කරන්න ඕනෑය කියලා ටිකෙන් ටික, ටිකෙන් ටික, ටිකෙන් ටික ඒ ධර්මස්ථාන වටා ධර්මධීනීය පහළ වෙනවත් එක්කම දූකගැනීමේ හැකියාව පහළ වෙන්න පහළ වෙන්න පහළ වෙන්න ධර්ම ඕජාව වැටහෙන්න පටන්ගන්නවා. ඒ යෝගාවචරයා ඉස්සෙල්ලාම ඇහේ රූපය, ඇහේ සටහන, ඇහේ ආකාර, රූපයේ සටහන, රූපයේ ආකාර එව්වා

වභවභා වෙනස් වන හැටි ආදී වශයෙන් ටික ටික ඒ ඒ ප්‍රදේශයේ හැටියට උපයෝගී කරගෙන පාවිච්චි කරගෙන ඉදිරියට යනකොට යනකොට ඒ සෑම දැකීමක්ම තමයි ඊට වඩා ගැඹුරු දැකීමකට පාදක වෙන්නේ. හැබැයි අඛණ්ඩ ප්‍රයත්නයකින්. සත්‍ය අභ්‍යාසයකින්. අර අංගුලිමාල ඇඟිලි මාලේ කරේ දගන්න ඉස්සෙල්ලත් මිනිස්සු මැරුවා. මරල, මරපු මරපු ඇඟිලි කපල ගල් යට තිබ්බ. ගස් උඩ තිබ්බ. කපුටො පියා උකුස්සෝ ඇවිල්ල අරන් ගියා. කොච්චර මැරුවද කියල ඒක ඉලක්කම් නෑ. ඔය 999 ගණන්ගත්තෙ අර කරේ මාලේ දගන්න දවසෙ ඉඳල. එද ඉඳලා එයාට නමක් පටබැඳුණා අංගුලිමාල කියලා. ඒ වගේ තමයි එතන එතන කපුටො කෑලි ගෙනත් භංගනවා. පහුවෙනිද ඇවිල්ලා වහලවල් අවුස්සල බලනවා. කොහේ තිබ්බද ඌට මතක නෑ. මොකද වහලය හැම තැනම එක වාගේ.

ඒ වාගේ අපි කොච්චරදෝ පින්කම් කරනවා, කොච්චරදෝ භාවනා කරනවා. එතන ටිකයි මෙතන ටිකයි වගේ කවදවත් යා දෙන්නෙ නෑ. යා දෙන්න පටන් අරගත්තට පස්සෙ නම් යෝනිසො මනසිකාරය ක්‍රමයෙන් ක්‍රමයෙන් අර මුල් ස්ථානයට එනකොට එනකොට සෑම ධර්මතාවකම මුල - ආරම්භය දිගට පෙන්නන්න පටන්ගන්නවා. අන්න ඒ මූලය පෙන්නන්න පටන් අරගත්තට පස්සේ ධම්මට්ඨිති ඤාණය වශයෙන් විස්තර විග්‍රහ කරන, තවත් ගැඹුරක් විස්තර කරන පටිසම්භිද මාර්ගය පෙන්නනවා මේ ධීනිය නව ආකාරයකට සිද්ධ වෙනවා කියලා. අපේ ඇහූ නිත්‍යයි සුඛයි සුඛයි, මගේ, මට වේවා කියන හැඟීම තියන තාක් කල්, බලන රූපය නිත්‍යයි සුඛයි සුඛයි, මේක ළං කරගන්න වේවා බදගන්න වේවා, මට වේවා කියන හැඟීම තියෙන තාක් කල්, ඒක උප්පාදධීතිය වෙනවා. උප්පාදයට කාරණා වෙනවා. පැවැත්මට කාරණා වෙනවා. නිමිත්තක් වෙන්න කාරණා වෙනවා. ආයුභනයට කාරණාවක් වෙනවා, සංඛතයට කාරණාවක් වෙනවා. සමුදයට කාරණාවක් වෙනවා. සංයෝජනයට කාරණාවක් වෙනවා. හේතුවක් වෙනවා, ප්‍රත්‍යයක් වෙනවා.

මේ නව ආකාරයෙන් කොයි ආකාරයකට හරි අපි අහු වෙනවා. මේ ඇහූ හොඳයි, මේ ඇහූට රූප දැක්කම හොඳයි, මට ඒ

වෙලාව හොඳ වෙලාව, මං එතන හිටිය හොඳයි ආදී වශයෙන් කල්පනා වීම දැන හෝ නොදැන සිදු වෙන හැම වෙලාවකම මේ කාරණා නමයට හේතු වෙනවා. ඒක බලනකොට අපි තවත් පියවරක් පිටිපස්සට ගිහිල්ලා ගැඹුරකින් කල්පනා කළ යුතු දෙයක්. යම් තාක් කල් අපේ හිතේ අවිද්‍යාව පවතින තාක් කල්, නිත්‍ය සුඛ සුභ කියලා පිළිගන්නා තාක් කල් සංස්කාරයට හේතු වෙනවා. උත්පාද වශයෙන් ධීනි වශයෙන් ආරම්භණ වශයෙන් ඒවා අරමුණු වෙනවා. යම් ආකාරයකට අපි මෙතෙහි කරමින් බැලුව නම් අරමුණු නැති වෙනවා. එය නැවත මෙතෙහි කරගන්න බැරුව යනවා. ඒකනෙ අර පිම්බීම හැකිලීම දිහා දිගට බලාගෙන ඉන්නකොට ඒක කියන්න විදියක් නැති තත්ත්වයකට පත් වෙන්නෙ. ආරම්භණ ස්වරූපයක් හිටින්නෙ නැහැ. කෙලෙස් උපදින්න ක්‍රමයක් නැහැ. ඒ ආකාරය දිය වෙලා යන්න පටන්ගන්නවා. ඒ සටහන් දිය වෙලා යන්න පටන්ගන්නවා. ඉතින් පිම්බීම හැකිලීම වගේ එකක් තියනවා, මේක තියෙනවද නැද්ද දන්නෙ නෑ, නින්දට වැටෙනවා. ඒක රස නැතුව යනවා, එපා වෙනවා, සියුම් වෙනවා. ආනාපානය කරනකොටත් එහෙමයි. ඒ ආරම්භණ ශක්තිය අඩු වෙන්නේ සංයෝජන ශක්තිය අඩු වෙනකොට; ඒකෙ ඇති ආයුහන ශක්තිය පිඩු කරල මේක ස්ත්‍රියාවක් පුරුෂයකු වගේ පෙනෙන ගතිය නැති වෙනකොට; ඒ වගේම සමුදයේ ප්‍රමාණය නැති වෙනකොට; හේතු ධර්ම නැති වෙනකොට; ප්‍රත්‍ය ධර්ම නැති වෙනකොට. ඒ නිසා ධර්මට්ඨිති ඤාණයට යනකොට මේ අරමුණ එන්ට එන්ට දියාරු වෙන හැටි, නිරස වෙන හැටි, එපා කරවන හැටි, නොපෙනී යන හැටි, අප්‍රකට වෙන හැටි - ඒක ස්වභාවයක්.

ඒ නිසා අපි තේරුම් අරගන්න ඕනෑ අවිද්‍යාව නම් එහෙම ගෙඩියට පිටින් තියෙනවා. අවිද්‍යාව නිසා මේක සංස්කරණය කළ යුතුයි, මේක හැඩගහන්න ඕනෑ, සමහරු මේ වෙලාවේ තමයි පුම්බන්න හදන්නේ. හුස්ම ගන්න හදනවා නයි පිඹින්නා වාගේ. සංස්කරණය කරනවා අරක හොඳින් දැකගන්න. නමුත් ධර්මයේ ස්වභාවය නම්, අවිද්‍යාව අවිද්‍යාව වශයෙන් දකිනකොට සංස්කාර අඩු වෙනවා. සංස්කාර අඩු වෙනකොට සංයෝජන බැඳෙන ප්‍රමාණය අඩු වෙනවා. ආයුහනය - මේ ගෙඩියක්, රිත්තක්, ගොඩක්, ආකාරයක්

වශයෙන් තියෙන එක අඩු වෙලා, බිඳී බිඳී යන්න පටන්ගන්නවා. ඒ වගේම ඒක මත්තට ආයෙ සංයෝජන ඇති කිරීමේ, සමුදය වීමේ ශක්තිය අඩු වෙලා යනවා. ඒ නිසා හුගදෙනෙක් නැගිටල යනව ඒ වෙලාවෙ හරි පාඨයි වැඩක් නෑ. මේ නිකං ඇගේ තියෙන වේදනා ටික විතරයි තේරෙන්නෙ, හුස්ම ගත්තට හුස්ම පේන්නෙ නැතුව ගියා. පිම්බීම හැකිලීම බැලුවා, ඒක නොපෙනී ගියා. සමහරු වෝදනා කරනවා සතිපට්ඨාන භාවනා ක්‍රමය, මෙනෙහි කරන භාවනා ක්‍රමය වේදනාව නැති කරලා දනවා. වේදනාවටත් වැඩිය සංඥාව නැති කරනවයි කියලා හරිම නඩුවක් කියනවා. ඔහොම සංඥා නැති කරල පුළුවන්ද නිවන් දකින්න යන්න. දකිනකොට දකිනවා දකිනව කියල මෙනෙහි කළාට නිවන් දකින්න පුළුවන්ද කියලා ඉතින් හරි හයිසෙන් කතා කරනවා.

අපේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේගේ පොතේ සදහන් කරලා තියෙනවා, මේ තමන්වත් කරපු නැති මේ භාවනාවලේ පිළිබඳව මේ කටොලු විවේචන තියෙන ඇත්තන්ගෙ මොළු ධාතුව පිරිසිදු වෙන්න මොන උපක්‍රමය කෙරුවත් කළත් හොඳක් වෙයිද කියලා මට නම් කල්පනා වෙන්නේ නෑ කියල... ඒ උපක්‍රම උපදෙස් දෙන්නේ විහිළුවට නොවෙයි. ඉතාමත්ම ගැඹුරක් තියෙනවා. ඒක හරියට තේරුම්ගන්න අඩියට යන්න කල්පනා කරගන්න බැරි නම් ඉතින් අර මෝඩ වඩුවා ආයුධත් එක්ක පොරකනව වගේ මේ බැන බැන භාවනා කරන ඇත්තන්ට විහිළු කර කර ඉතින් අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං කියන්න වෙයි. කොටින්ම කියනව නම් මේ අනාත්ම කියන පදය හැර, අනිත් ඒවා බුදුහාමුදුරුවන්ට කලිනුත් තිබුණා. දකලත් තිබුණා. කිසිම ප්‍රශ්නයක් නෑ.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ අනාත්ම ධර්මය පෙන්නුවේ අනිත්‍ය දුක්ඛ මත පදනම් කරගෙන. ඒ සම්මස්සන ප්‍රදේශයට යන්න කලින්, අනිච්ච දුක්ඛ අනාත්මයට යන්න කලින් ඒකට හේතු දැකගන්නම ඕනෑ. ධම්මට්ඨිති ඤාණය වශයෙන් ඒ ඒ දේවල්වලට හේතු දැකගන්නවා නම්, එතකොට ඒ පුද්ගලයාට තේරෙන්න පටන් අරගන්නව මේ හේතුවලට ආත්ම නැහැ. මේ හේතුවලට දුක දෙන්න ඕනැකමක් නෑ. හේතු අපි නරකට යොදවන නිසයි, ඒ හේතු නිසි

නින්දේ උණ පඳුරක එකිනෙකා පැටලීගන්නා ස්වභාවය පවතිනවා වගේ එකිනෙකා එකිනෙකා පැටලීගන්න ස්වභාවය නිසයි මේක රිත්තක් පඳුරක් ගොරෝසුවක් බවට පත් වෙන්නෙ. නැත්නම් සෑම උණ ගොබයක්ම තනිවයි හටගන්නේ. ඒ වගේම තමයි මේ හැම උත්පාදයීතිය ගත්තත් පවත්වන යීතිය ගත්තත් ආරම්භණය වීමත් ඒ හැම එකක්ම අනිත් එකකින් වෙන්ව නිරීක්ෂණය කරන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒ නිරීක්ෂණය කරනසුලු දැක්මක් ඕනෑ. යෝනිසෝ මනසිකාරයක් ඕනෑ.

යම් යෝනිසෝමනසිකාරයක් පවතිනවා නම්, ඒ යෝනිසෝ මනසිකාරය නිසා වෙන්නේ මත්තට මේවා පිළිබඳව ඇලෙන ගතිය නෑ. අහපු ශබ්ද පිළිබඳ ඇලෙනව තියා, ඒ ශබ්ද ඇසීමට හේතු වන්නා වූ සෝතප්‍රසාදය පිළිබඳවත් ඇලීම් නිසා තමයි මේ සංසාරේ හිටියේ. ශබ්දය නිසා හෝ ඇලීම් නිසයි මේ සංසාරේ හිටිය කියලා අර ශබ්දය තෙම්පරාදු කර කර හැඩ වැඩ දලා ගන්නවා වෙනුවට ශබ්දයෙන් ඇත්තා වූ ඒ සටහන් ආකාර වහා බිඳී යන ස්වරූපය දකිනකොට, ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික ඒ පුද්ගලයාට භාවනා ආරම්භණය හෝ අහන දකින දේවල්වල පවතින්නා වූ ලාටු ගතිය නැති වෙනවා. ආටෝප ගතිය නැති වෙනවා. මනමෝහනීය ගතිය නැති වෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා ගෙවල්වල ඉන්න ගියාම ගෙදර ඇත්තොත් එක්ක හරි රණ්ඩු. මොකද මේ පුද්ගලයා යන්නේ පටිසෝතගාමීව. එයා දකින්න හදන්නේ මේ හැම දේකම තියෙන ආදීනව පක්ෂය, සංයෝජන පක්ෂය, ආයුහන පක්ෂය, සමුදය පක්ෂය. නමුත් ගෙදර කට්ටියට ඕනෑ කරලා තියෙන්නේ පුළුවන් තරම් රැස් කරන, වැඩි කරගෙන රැකගෙන අල්ලා බදගෙන ළං කරගෙන දියුණු කරගන්න තත්ත්වය. මෙන්න මේ දෙක තුළ ආරම්භක කාලයේදී යෝගාවචරයාට විශාල කැප කිරීමක් කරන්න වෙනවා. ඒකයි අර කලින් අවශ්‍ය කරන සුතමය ඥානයත් ශීලමය ඥානයත් භාවනාමය සමාධිමය ඥානයත් අවශ්‍ය කරන්නේ; ඒ පුද්ගලයාට ඒකෙන් ආරක්ෂාවක් ලබාගන්නයි.

ඒක නිසා එහෙම වැඩ කරන පිරිසක් අපට ඉන්නව නම් හරිම ලොකු ශාන්තියක් තියනවා. ඒ ඔක්කෝගෙම තියෙන්නේ, අපි දැනට ඉන්නේ ඇති වෙච්ච රාශියක් පුරුදු ඇතිවයි; සංයෝජන ඇතිවයි; රැස්

කිරීම පිඬු කිරීම ඇතිවයි. නමුත් අපි යන්නේ ඒ රැස් කිරීම පිඬු කිරීම ගලවන්නයි. සංයෝජන ගැලවෙන තාලෙටයි. මූලට ඇදීමටයි. ඒ මූලට යන්න යන්න ඒ ධර්ම ඒ සංයෝජන පහළ වෙන හැටි දකිනකොට පුද්ගලාකාර විදියට ඒකෙ ගැමීමක් ඇති වෙනවා. තව දුරටත් තවත් ඉස්සරහට මේ විදියට නික්ලේගී වූ මූලාරම්භය නැවත නැවත දැකගන්න පුළුවන් වෙනවා නම් ඒ පුද්ගලයාට තේරෙනවා ඒ දිනවර්ෂාවම දිගටම කරන්න ඕනෑ. ඒකට ඇත්තා වූ ප්‍රේමනීය බව ගෞරවය ශ්‍රද්ධාව දිගට වැඩි කරන්න ඕනෑ. වැඩි කරමින් ඒ දැකපු එක භාවිතා කරපු දේ බහුලීකෘත කරන්න ඕනෑ. ඉතින් ඊගාවට මං මොකද කරන්නේ? දැන් ඒක තේරෙන්නෙ නෑ. ඊගාවට මං මොකද කරන්නේ කියල අහනකොට තේරෙන්නෙ, මොනවාදෝ ඉල්ලනවා. භාවනා කරනකොට ඒක නැත්නම් මේක ඉල්ලනවා. මේක නැත්නම් ඒක ඉල්ලනවා.

මේක සාමාන්‍යයෙන් ආධුනික යෝගාවචරයින්ගේ හැටි. නමුත් කර්මස්ථානාවාර්යවරු දැනගන්න ඕනෑ ඒ වෙනුවට දෙන්න ඕනෑ ඊට වඩා සියුම් දෙයක්. ඒ වෙනුවට දෙන්න ඕනෑ ඊටත් වඩා සියුම් දෙයක්. නොදී ඉන්න බැහැ. නොදී හිටියොත් වල්මත් වෙනවා. ඊට වඩා සියුම් දෙයක් දෙමින් අර ගොරෝසු දේවල් අයින් කරනවා. අපේ ඇගේ කට්ටක් ඇනුණාම සියුම් කට්ටක් අරගෙන - ටිකක් රිදෙන බව හැබෑව - අර කට්ට අරන් දැනවා වගේ ඉතාමත්ම ටිකෙන් ටික ගෙනියන්න ඕනෑ. ඒ නිසා අපි අර ඉතාමත්ම සියුම් වක්ඛු ප්‍රසාදය පිළිබඳ දැනගැනීම, නැත්නම් රූපය පිළිබඳ දැනගැනීමට වැඩිය ටිකක් ගොරෝසු වූ සෝතය පිළිබඳ දැනගැනීම ලේසියි. ඊටත් වඩා ලේසියි මූතය. ඒකයි මේ භාවනාවේදී වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව අරගෙන කතා කරන්නේ. කායප්‍රසාදය කතා කරන්නේ. සතිපට්ඨානෙ ඉස්සෙල්ලාම කායානුපස්සනාව කියන්නේ ගොරෝසු දෙයින් පටන් අරගන්න. ඒ ගොරෝසු දේ ඊට වඩා සියුම් දෙයකින් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කරනවා.

මේක සෑම තැනම මුළු ථේරවාදය පුරාම පැතිරීවිච්ච දෙයක්. ඒ නිසා පටන්ගන්නකොට සියුම් භාවය බලන්න යන්න එපා. පටන් ගන්නකොට කොතනින් හරි පටන්ගන්න. 'යථා පාකං

විපසානානිනිවෙසො' යමක් ප්‍රකටද යමක් ගොරෝසුද එතනින් පටන්ගන්න. පටන්ගෙන ඒක බහුලීකත කරනකොට කරනකොට ඒක පුදුමාකාර විදියේ සියුම් භාවවලට ගෙනියනවා. ඒ ගෙනියන තාලෙ එක එක්කොට වෙනස්. ඒ නිසයි කායානුපස්සනාවෙන් පටන්ගෙන වේදනා චිත්ත ධර්ම කියන විදියට යන්නේ. අපි සාමාන්‍යයෙන් අභිධර්මයේ විස්තර කිරීමේ ක්‍රමයට චිත්ත විචිය ගත්තත් අවසානයේ ඒ ජවන ස්වරූපවල තියෙන දේවල් දැනගත්තත් ඇති. ඒක තේරුම් අරගන්නකොට තේරුම් යනවා සම්පටිච්ඡනයක් නැතුව ජවනයක් පහළ වෙන්න බැහැ. මේක මම බදුගෙන තියනවා. ඊට කලින් මේක ව්‍යවස්ථාපනය කරලා තියෙනවා. ඊට කලින් පනවලා තියෙනවා. ඒ වැඩ පිළිවෙළ ක්‍රමයෙන් ක්‍රමයෙන් මේ මම ඇති කරගන්න දේ නැත්නම් මමම තමයි මේකට තලගොයා කියල කිව්වේ. ඒ කන්න ඕනෑවට. අන්න ඒ කතාව තේරෙනකොට මූලට මූලට මූලට විචිය දිගේම එන ගතියක් තමයි, ඒ චිත්ත විචිය දිගේ කතා කරද්දී තියෙන්නේ.

ඒ නිසා මේ ආයතන පිළිබඳ කතාව බොහොම ගැඹුරුයි - අපි මේ කතා කරන්න හදන, අපිට තේරෙන, අපිට ගැළපෙන, අපිට වැටහෙන ප්‍රදේශයේ. නමුත් එතන වුණත් අපට කළ යුතු භාවනා කටයුතු කොටස් රාශියක් තියෙනවා. ඒ සඳහා එදිනෙදා ජීවිතයේ කියලා හෝ සක්මන කියලා හෝ පර්යංකය කියලා වෙනසක් නැහැ. හැම චිත්තක්ෂණයකම මේ එකක් වැඩ. ඒ නිසා යෝගාවචරයා යම් වෙලාවක මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන ටික දැකගන්නාසුලු ගතියකින් පසු කරනවා නම් යෝගාවචරයාට දවස මදි වේවි. ඒ තරම්ම හැම වෙලාවකම පුළුවන් තරම් බාහිර දේවල් සම්බන්ධ නොකර, තමන්ගේම වැඩ පුළුවන් තරම් අඩු වේගයකින් කරමින්, ඒ පිළිබඳව වැඩි අවධානයකින් වැඩි යෝනිසොමනසිකාරයකින් වැඩි අප්‍රමාදයකින් යුතුව කටයුතු කරන්න කරන්න, අර හයියෙන් වේගයෙන් දුවන විදුලි උත්පාදක යන්ත්‍රයක් අවබෝධ කරගන්න හදනවට වඩා ඒකේ වේගය අඩු කරල අඩු කරලා නතර කෙරුවට පස්සේ නතර කරලා පිට ලෙල්ල ගැලෙව්වට පස්සේ, කැලි ගැලෙව්වට පස්සේ ලේසි වගේ, දිගින් දිගට දිගින් දිගට මේ යන්ත්‍රය

අපිට විච්ඡේදනය සිදු වෙන්න පටන්ගන්නවා. ඒකේ අවසාන ඉතාම ගැඹුරු කෙළවරක් තමයි මේ ආයතන කියලා කියන්නේ.

ඉතින් අපි ප්‍රාර්ථනා කරමු මේ ධර්ම කොට්ඨාශ අවබෝධ කිරීම නිසා, මේ සඳහා විශේෂයෙන්ම ගෞරවයෙන් ඇහුම්කන් දුන්න නිසා, භාවනා අත්දැකීම් ඇති නිසා තම තමන් කරගෙන යන වැඩ පිළිවෙළට මේක ඒකාන්තයෙන්ම අස්වැසිල්ලක් වේවා, තවත් ගැඹුරකට කරගෙන යන්න කුසලච්ඡන්දය පහළ වෙලා මේ ආර්ය පර්යේෂණය දිගට ගෙන යෑමට මේ ධර්ම කොට්ඨාශයත් හේතු වේවා වාසනා වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් යුක්තව අදට නියමිත ධර්ම දේශනා පැය මෙතනින් හමාර කරනවා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

පුත ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣත්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣත්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු:

ඉධ, භික්ඛවෙ භික්ඛු ඝානඤච පජානාති, ගජෙධ ච පජානාති, යඤච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංඤ්ඤාඤජනං තඤච පජානාති, යථා ච අනුප්පනනස්ස සංඤ්ඤාඤජනස්ස උප්පාදෙ භොති තඤච පජානාති. යථා ච උප්පනනස්ස සංඤ්ඤාඤජනස්ස පභානං භොති තඤච පජානාති. යථා ච පභීනස්ස සංඤ්ඤාඤජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ භොති තඤච පජානාති'ති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. අනෙකුත් උපාසක පිරිසත් එක්ක අපි මේ සතිපට්ඨාන ධම් දේශනා විචරණ මාර්ගයක් පටන්ගෙන අද මේ ඉන්නේ 48 වෙනි සතියේ. නැත්නම් 48 වෙනි ධම් දේශනාව. පසුගිය සතිය ඇරිච්චහම අපි හැමදම නිතිපතා මේ බ්‍රහස්පතින්ද, දවස මේකට වෙන් කරගෙන, දවසට පැයක් මේ සඳහා ආයෝජනය කරනවා.

ඉතින් මේ ගමන් කරපු මාර්ගයේ කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානය, වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානය, චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානය කියන මේ තුන, දැන් මග පසු කරගෙන ඇවිල්ලා මේ

හැසිරෙන්නේ ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානයේ. එයින් නිවරණ පබ්බය, ස්කන්ධ පබ්බය හමාර කරලා තියෙනවා මේ විවරණ ක්‍රමයට. දැන් මේ ඉදිරිපත් කරගෙන තියෙන්නේ ආයතන පබ්බයයි. ඒ ආයතන පබ්බය නිවරණ ධම්ම පහක් හැටියටත් ස්කන්ධ පහක් හැටියටත් සාකච්ඡා කළාට ආයතන මට්ටමට එනකොට හයක් හැටියටයි සංග්‍රහ වෙලා තියෙන්නේ. ඒ සංග්‍රහ වෙච්ච කොටස අද ධම්ම දේශනයට ගැළපෙන ආකාරයට මාතෘකා කිරීම් කෙරුවේ පූච්ඡ කොටස සජ්ඣායනාවෙන් නොවෙයි අපිට ගැළපෙන තාලයටයි.

පූච්ඡ කොටස සජ්ඣායනය කරනවා නම්, ඇසත් රූපයත් කියන ආධ්‍යාත්මික සහ බාහිර ආයතන දෙක, කනත් ශබ්දයත් කියන ආධ්‍යාත්මික සහ බාහිර ආයතන දෙක, ඊශාවට අපි අද මේ ඉදිරිපත් කරගන්න නහයත් ගන්ධයත් කියන එක, ඊශාවට දිවත් රසත්, කයත් පහසත්, මනසත් ධර්මමණයත් කියලා මේ හයකට කඩපු නිසා ඡසු - හයක් වූ - 'අජ්ඣාතිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු' ආධ්‍යාත්මික හා බාහිර ආයතනයක් කෙරෙහි අනුපස්සනාවක්, සතිපට්ඨානයක් මෙතන කියවෙන්නේ.

මේ නිසා අද ඉස්සෙල්ලාම ධම්ම දේශනාවකට සම්බන්ධ වන කෙනෙකුට නම් හිතෙයි අපි මේ දීර්ඝ ගමනකයි මැද ඉන්නේ, ලොකු ඇතුළතකයි ඉන්නේ, ලොකු ගැඹුරකයි ඉන්නේ කියලා. ඒක ඇත්ත. නමුත් අපේ මේ උත්සාහය කිසි සේත්ම ඒ ගම්හිරත්වය මූලධර්ම පැත්තට දර්ශනය පැත්තට ගෙන යාමට නොවෙයි, අපි මේ එදිනෙදා කරන්නා වූ භාවනාවට මෙයින් ඇති ප්‍රායෝගික අත්වැලක් ඇත්නම් මූලධර්ම අත්වැලක් ඇත්නම් ඒක ඉදිරිපත් කරගැනීමටයි. එම නිසා එතරම් ගැඹුරු කිරීමට අපි අදහස් කරන්නේ නැහැ. අපිට අවශ්‍ය කරලා තිබෙන්නේ එය මතු කරගන්නටයි, ජීවිතයට සම්බන්ධ කරගන්නටයි. කොහොම නමුත් අපි මොන ආකාරයෙන් මෙය සරල කරගන්නට උත්සාහ කළත්, එදිනෙදා ජීවිතයට සම්බන්ධ කරගන්නට උත්සාහ කළත් ධම්ම ගම්හිරත්වය නම් හීන වන්නේ නැහැ. ඒ නිසා අපිට කොහොමවත් ලොකු ධම්ම ගෞරවයක් පිහිටාගන්න වෙනවා. දේශනාවෙදින් පිහිටාගන්න වෙනවා. ශ්‍රවණය කිරීමේදීත් ඇසීමේදීත් පිහිටාගන්න වෙනවා. එහෙම නැතිව විකෘෂිත මනසකින්

අසක්කච්චකාරීව සිත සම්මෝහයක ගිල්වාගෙන දේශනාවෙ තේරුම්ගන්න අමාරුයි. එම නිසා සියලුදෙනාම ඒ කලින් අහලා තියෙන ඇත්තෝත් එය අහලා භාවනා කරලා තියෙන ඇත්තෝත් ඒ කොටස් ඉදිරිපත් කරගෙන, ඒ කථා ශරීරය දිගේම ඉදිරියට යන්න ඕනෑ. අනිත් ඇත්තෝත් පුළුවන් තරම් අන්‍යවිහිත නොවී ඒ ධර්ම කාරණාවට හිත යොදාගත්තෝත් අපි මේ ගත කරන පැයේ උපරිම ප්‍රයෝජනය ගන්න පුළුවන් වෙයි.

අද මේ ඉදිරිපත් කරගත්ත නැහැයත් ගන්ධයත් කියන එක, අපි කලින් දෙවතාවෙ ඇහැ ගැන කතා කරනකොට කතා ගැන කතා කරනකොට මතක් කරගත්තා වාගේ, ක්‍රමයෙන් ජීවිතයට තිබෙන විචිත්‍ර භාවය අඩු වේගෙන යනකොට තමයි නැහැය අපට හමිබ වෙන්නේ. ඇස තමයි අපේ ජීවිතය වඩාත් විචිත්‍රකරණ කරන කාරකය. ඒ නිසා දවස පුරාම ආලෝකය තිබෙන වෙලාව තමයි අපි ජීවත් වෙනවා කියලා හිතන්නේ. අනෙක් වෙලාවෙ නින්දට වැටෙනවා. ඒ තරම්ම මේ ඇසින් ලැබෙන සංඥාවල් නැත්නම්, ඔළුව කෙලින් කරගෙන ඉන්න බැරි තරම්, කොහොම හරි අපේ ඇඟත් හරහට වැටෙන තරම් දුර්වල ආලෝකයට පත් වෙනකොට.

ඊගාවට තමයි ශබ්දය. ශබ්දය නැති තැනකට අපි ගියා නම් අපිට පාළු ගතියක්, තනි වෙච්ච ගතියක්, කාංසා ගතියක් පහළ කරනවා. ඒ නිසා අපි අපිටම හෝ කතා කරගන්නවා. කොහොම හරි කනින් ලැබෙන ශබ්ද ජීවිතය ජීවත් කරවීමට, වර්ණවත් කරවීමට, සක්‍රිය කරවන්න උණුසුම් කරවන්න බොහොම පිහිට වෙනවා ඇහැ ගාවට. ඒ නිසා, අනෙකුත් සතුන් අතර බැලුවාම මනුෂ්‍යයාගේ ඇස සහ කතා කියන මේ දෙක හුඟක් උපකරණ යන්ත්‍රෝපකරණ සදාගෙන ඒ ඇසුරින් වැඩිම ප්‍රමාණයක් වින්දනය ලබනවා. තනියම හිටියත් උපරිම වින්දනයක් ලබන්න පුළුවන්. ඉතින් හිතනවා ශබ්දය මගේ කියලා. මමයි මෙච්චර ලස්සනට ශබ්දය විදින්න හදාගත්තේ කියලා.

සාමාන්‍යයෙන් අපි යම් ආසා කරන සුවඳක් විඳිනවා. හොඳ සුවඳක් කියලා හඳුනාගන්නවා. පුළුවන් නම් ඒක සල්ලිවලට ලබාගන්නවා. ඒකට තණ්හා කරනවා. ඒක මගේ කියලා හිතනවා.

ඒක අභිනන්දනය කරනවා. එහෙම නැත්නම් හිතනවා මේ ගඳෙන් තමයි ආත්මය හැදිලා තියෙන්නේ. ගඳ සුවඳ බලන්න පුළුවන් ගතියෙන් තමයි ආත්මය හැදිලා තියෙන්නේ. එහෙම නැතිනම් 'මුතං මේති මඤ්ඤති' මේ ලබාගත් ගඳ සුවඳ ලබාගත් ගතිය මගේ. මමයි ඉස්සෙල්ලාම ඒ ගඳ ලැබුවේ, මමයි වැඩියෙන්ම ඒ ගඳ ලැබුවේ, ආදී වශයෙන් ඒක මගේ කරගන්නවා. මේ ආදී විදිහට ගන්ධය සම්බන්ධ කරගෙන අර තිබුණු වරදවලා වටහාගැනීම නිසා අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් නොමගින් වටහාගත්ත නිසා මේ ගඳ සම්බන්ධ කරගෙන තමාගේ ආත්ම සංකල්පය තව තවත් පුම්බනවා. මේ ගඳ ස්ථිර දෙයක් විදියට සුබ දෙයක් විදියට සුබ දෙයක් විදියට ආත්මීය දෙයක් විදියට අරගෙන, දිගින් දිගටම යනකොට ඒ පුද්ගලයා එතන සංයෝජන ධර්ම බන්ධන ධර්ම ඇති කරගන්නවා. 'තං කිසුස හේතු' මොකදද මේකට හේතුව 'අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදුමි'. ඒ ගඳ ඇති වීමේ හේතු දිහාවට මුල දිහාවට හිත ගියා නොවෙයි, ගඳ දිගේ එයට මත් වෙලා, එයට නතු වෙලා ඒ දිගේ සිත යාම නිසා විවිධාකාරයෙන් ඒ ගඳ නම්බුවක් කරගෙන නැත්නම් ගඳෙන් තමන් නම්බු වෙලා, නැත්නම් මේ ගඳ කියන්නේ ආත්මයයි, මේක මගේය ආදී වශයෙන් විවිධාකාර මඤ්ඤනා ක්‍රම ඇති කරගන්නවා. මේ මඤ්ඤනා ක්‍රම නිසා සංයෝජන ධර්ම පහළ වෙනවා.

මේක තමයි අශ්‍රයාවත් පෘථග්ජනයාගේ හැටි. සතිපට්ඨානයක් අහලා නැති, සතිපට්ඨානයක් අහලා ඒවායේ වැඩ කරන යෝගාවචරයන් දැකලා නැති, සතිපට්ඨාන දේශනා කරන උත්තමයන් ආශ්‍රය කරලා නැති, ආර්ය ධර්මයක් දන්නේ නැති කෙනා මේ ගඳ තව තවත් පෝෂණය කරමින්, එයින් තමන්ගේ ආත්මය පෝෂණය කරගැනීම තමන්ගේ ආත්මය එයින් නම්බුකාර කරගැනීම ආදී කටයුතු දිගින් දිගටම යනවා. ඉතින් අපි ඒක මේ වෙලාවේ සාකච්ඡා කරන්නේ මොකටද? අපිත් අසතියෙන් අමනසිකාරයෙන් ගත කරන සෑම වෙලාවකම නාසයක් ඊට වදින ගඳත් නිසා ඇති වන්නා වූ මේ සංයෝජන ධර්මය, අර අශ්‍රයාවත් පෘථග්ජනයා අන්ධ පෘථග්ජනයා කරන්නා වගේ දවසේ කොච්චර වෙලාවක් අපි ඒක මෙනෙහි නොකර එහි හේතු, එය පිහිටා ඇති ආකාරය, ඒ ක්‍රියාවලිය

පටන්ගන්නේ කොහොමද කියන මූලික කාරණාවට සිත නොයව්වා අර ආපු, මතු වුණා වූ ගඳ සුවඳ බැලීමේ ආශාව හෝ තරහව හෝ දිගේ ඒ මෝඩ තාලයට අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් මෙනෙහි කරගෙන මෙනෙහි කරගෙන දිගට යනවා.

ඒක සාමාන්‍යයෙන් බලු ප්‍රතිපත්තිය විදිහටයි ශාසනයේ සඳහන් වෙලා තියෙන්නේ. ඒකට ප්‍රතිපක්‍ෂව පෙන්වනවා සිංහ ප්‍රතිපත්තිය. සිංහ ප්‍රතිපත්තිය කියන්නේ මොකක්ද? යමක් සිදු වෙච්ච ගමන් ඒකෙ මූලයට හිත යොදවනවා. ආපු කාරණාව දිගේ හිත මත් වෙලා රැල්ලට අහු වෙලා රැල්ලට වැටිලා යනවා නොවෙයි. ඒ කාරණාව නැවත නැවතත් වෙන්න ඇරලා මේක කොහෙන්ද පටන්ගන්නේ, මෙහි ප්‍රභවය මොකක්ද? කියලා හොයන ගතියක් තියෙනවා. නැත්නම් ඒකෙ ධීතිය කොහෙන්ද, මේක ආවේ කොහෙන්ද කියලා හොයනවා. එහෙම නැතිව අර ආපු එක දිගේ මත් වෙනවා නොවේ. උපමාවක් හැටියට ගත්තොත් දඩයක්කාරයෙක් ඇවිල්ලා හීයක් විදිනවා නම්, ඒ පළවෙනි සැරේම සිංහයාට වැදිලා මැරිලා වැටුණොත් කරන්න දෙයක් නැහැ. නැතිනම් හීය වැදුණු ගමන් සිංහයා ඒ ඊතලය දිහා බලනවා කොහෙන්ද ආවේ කොහොමද ආවේ කියලා. බලලා තවත් හීයක් එනවා නම් ඒ එන එන හී සර දිගේ, විදින්නා කොතැනද ඉන්නේ කියන එක සොයාගන්න බලනවා. සොයාගෙන බලලා එක සැරේටම පැනලා අර දඩයක්කාරයව මරලා දැනවා. නමුත් බල්ලෙකුට ගලකින් ගැහුවොත් බල්ලා ගල දිගේ දුවමින් ගල හපනවා. ඒ නිසා බල්ලාට වෙලාවක් ලැබෙන්නේ නැහැ ගල ගහපු මනුෂ්‍යයාව සොයන්න. මොකද උගේ ස්වරූපය මොකක්ද? වැදිච්ච ගලත් එක්කයි රණ්ඩු කරන්නේ. ගල හපනවා, ගොරවනවා, ඒකට කඩා පනිනවා. ඒ නිසා සම්පූර්ණයෙන්ම ඒ ගල ගසන්නා හැංගෙනවා. හැංගෙන්න පුළුවන් තත්ත්වයක් ඇති වෙනවා. මොකද, තමන්ට විරුද්ධ දිහාවට ගලක් ගැහුවොත් බල්ලා බලන්නේ ගල දිහා. ඒ වගේ තමයි අශාතවත් පෘථග්ජනයාගේ වැඩ පිළිවෙළ. නාසයට ගඳක් වැදිලා එහි යම් කිසි විදියකට ආඝ්‍රාණයක් ඇති වුණොත් ඒ පෘථග්ජනයා ඒ ආඝ්‍රාණය දිගේ තමයි දිගට යන්නේ. ඒ ආඝ්‍රාණය මගේ, මමයි ඒක ඉස්සෙල්ලාම ආඝ්‍රාණය කළේ. මේක හොඳයි. මේක

ලොකුයි. මේක තව ළං කරගන්න ඕනෑ, මේකයි මගේ ආත්මය කියන්නේ, මගේ ආත්මය හටගන්නේ මේකෙන් ආදී වශයෙන් ඒක දිගේ බලනවා.

සඵඤයන් වහන්සේ මේක බලු ප්‍රතිපත්තිය ලෙස පෙන්වා දීල සිංහ ප්‍රතිපත්තියට ආරාධනා කරනවා. මොකක්ද සිංහ ප්‍රතිපත්තිය? ගඳක් සුවඳක් වදිනකොටම ඒක දිගේ යනවා වෙනුවට මම ගඳ විදින්නෙක් බවට මෙනෙහි කරන්නය කියනවා. මනසිකාරයේ යොදවන්න කියනවා “ගඳක් ගඳක්” කියලා. එතකොට හිත ගඳත් එක්ක එතන නතර වීම නිසා, ගඳ දිගේ ඇතට ගමන් කරලා මත් වෙලා නතු වෙලා කටයුතු කරනවා වෙනුවට, වෙලාවක් එන්න පුළුවන් මේ ගඳ හටගන්නේ මොන පදනමේද කියලා බලන්න. ප්‍රභවය දිහාවටත් හැරෙන්න සමාන අවස්ථාවක් තියෙනවා. හැරෙයිම කියලා නම් කියන්න බැහැ. නමුත් ඒ ගඳ දිගේ දිගට දිගට මඤ්ඤනා කරමින් කතා ගොතමින් එහි නතු වෙලා එයට ආඩම්බර කරමින් එය ආත්මය කරගනිමින්, නැත්නම් එහි ආත්මය තියෙනවා කියාගනිමින් මේක මගේ කියාගනිමින් ගත කරන මේ ලාමක වැඩ පිළිවෙළ පොඩ්ඩක් නතර කරගන්න පුළුවන්.

ඒත් ‘සබ්බ පාපසුස අකරණං’ කියන පැත්තෙන් නම් ලොකු සේවයක් සිද්ධ වෙනවා. ඒ මත්තෙ ඉඳගෙන නරක සිතුවිලි, ලෝභ සිතුවිලි, ද්වේෂ සිතුවිලි, මෝහ සිතුවිලි කියන අකුසල් නොකිරීමේ ක්‍රියාව සිද්ධ වෙයි. නමුත් මේ මතු මත්තේ කුසලතාව දියුණු කරන්න නම්, දවසක ඒ පුද්ගලයාට තේරුම්ගන්න වෙනවා ගඳක් වැදුණා, ගඳ මෙනෙහි කළා, දැන් මේ ගඳට හේතු වුණේ නාසයට හිත යාම නිසයි. නැත්නම් මේක ඇහෙන් නොවෙයි, කනෙන් නොවෙයි, කයෙන් නොවෙයි, මනසින් නොවෙයි, දිවෙන් නොවෙයි කියලා, දැන් මාව පැටලෙන්න හැදිලා තියෙන්නේ මාව අවුල් වුණේ නතු වුණේ නාසයටයි. නැතිනම් ඝාන විඤ්ඤණයටයි. ඒකත් බාහිරෙන් ආපු ගඳක් ඇතුළුවෙයි, නිකම් නොවේ.

ඒ නිසා යම් දවසක ගන්ධය ලබන මොහොතක ගන්ධයක් කියල මෙනෙහි කළා නම්, ඔහුගේ විජ්ජවීය පරිවර්තනයක් සිද්ධ

වෙනවා නම්, ඒ වෙලාවේදීම ඔහුට එක්කෝ නාසයේ ඇත්තා වූ ගඳට සංවේදී භාවය හෝ ඒ සංවේදී භාවය කුප්පන්න පුළුවන්, අවුස්සන්න පුළුවන්, කිහිකවන්න පුළුවන් බාහිර වූ ගඳක් නිසයි කියන ගන්ධ රූපය මත හෝ මේ දෙක එකතු වෙච්ච වෙලාවේ සිත මෙතෙක්ට ගිය නිසයි සාන විඤ්ඤාණය ඇති වෙච්ච නිසයි මම ගඳ ලැබුවේ කියලා හෝ ඒ තුනින් එකකට (වඩාත් ප්‍රකට දේට) හිත යන්න ඉඩ තියෙනවා. බුද්ධාදි උත්තමයන් වහන්සේලා ඒක උනන්දු කරවනවා. යම් වෙලාවක ගඳක් විඳිමින් ඉන්න වෙලාවෙම ඒ පුද්ගලයාට එක්කෝ නාසයේ සංවේදී භාවය හෝ බාහිරෙන් එන්නා වූ ගඳ රූපය හෝ සිත මෙතනයි දැන් තියෙන්නේ කියන මට්ටමට හෝ ගියා නම් ඒ පුද්ගලයාට ඒ ගඳ මගින් ඇති වන්න තිබුණ කෙලෙස් රාශියක් සංයෝජන රාශියක් මතු වීමේ හේතු ප්‍රත්‍යය නැති වෙනවා.

ඒක ලොකු විප්ලවයක්. අර කියන විදියට සතිපට්ඨානය නාහපු කෙනෙක් - සතිපට්ඨාන බණ ඇහුවාටමත් මේක වෙනවා නොවෙයි - ඒ මතු මත්තේ භාවනා කරන දවසක මේ අපිට ගඳ වදිනකොට මම ගඳ වදින්නෙක් මම ගඳ ලබන්නෙක් කියා මෙනෙහි කරන්න පුළුවන් වෙනවා කියන එක ඊට වැඩිය ලොකු ඉදිරි පියවරක්. ඒ ඉදිරි පියවරේ ගිහිල්ලා වුණත්, දහස්වර එහෙම කරලා ඒ ගන්ධය ලබන වෙලාවෙම, ආ මෙන්න දැන් නාසයේ තිබෙන්නා වූ ඉද්දෙන ගතිය, ඔප ගතිය, ගඳකට කිහිකුවෙන ගතිය හෝ දෑකගන්නවා. එහෙම නැත්නම් ඒ ගතිය කුප්පන්න පුළුවන් ගඳකට විතරයි, ආලෝකයට බෑ, ශබ්දයකට බෑ, රසයකට බෑ, පහසකට බෑ, වෙන ධර්මතාවකට බෑ, ගන්ධයකට පමණයි වෙන්නෙ කියල මෙන්න මේ ගන්ධයෙන් දැන් ඒක වෙනවා කියලා අර බාහිර ගන්ධාරමණය හෝ දකිවි. මේ දෙකම තිබුණත් හිත එතැනට නොගියා නම්, මනසිකාරය එතැනට නොගියා නම් මේ දෙය වෙන්න බෑ කියලා හෝ වටහාගනී.

ඒ වැටහීම තුළ ලොකු සාරධර්ම රාශියකට දෙර ඇරීමක් සිද්ධ වෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් හිත මේ ධර්මවිචයට උනන්දු කරවන්න කියන්න පුළුවන් යම් කිසි මොහොතක අපි ගඳ බලනවා නම් ඒ වෙලාවේදී රූප පෙනෙන්නෙ නැහැ. රූප ජේන්න බෑ. ඇහෙන්න වැඩක් වෙන්න බෑ. ඒ වෙලාවේ කවදකවත් කනෙන්න ශබ්දයක්

අහන්නන් බැ. ඒ වෙලාවේ කවදවත් දිවෙන් රසයක් ලබන්නන් බැ. කවදවත් කයට පහසක් ලබන්නන් බැ. ඒ වෙලාවේදී කවදවත් හිතට සිතුවිල්ලක් නැගෙන්නන් බැ. ඒ චිත්තක්‍ෂණයේ තිබෙන්නේ ඒ ගන්ධාරම්මණයන් නාසයේ ඇත්තා වූ ඔප ගතිය හෙවත් ප්‍රසාදරූපයත් එකට හමු වීම නිසා සිත එතැන පූර්ණකාලීනව ගිලිලා. නිමග්න වෙලා. ඒ නිසයි අපි ගඳ ලබන්නේ. ඊට පස්සේ චිත්තක්‍ෂණයේ තමයි, ඒ ගඳ මත ඉඳගෙන මේ ගඳ මගෙයි, මේක ලොකුයි, මේක හොඳයි, මේක ළං කරගන්න ඕනෑ ආදී සිතිවිලි නගන්නේ. ඒක ඒ ගඳ බලන චිත්තක්‍ෂණයෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම වෙනම උපදින වෙනම පවතින වෙනමම නැති වන අවස්ථාවක්.

මේ නිසා එතැන බොහොම සෙල්ලක්කාර විප්ලවකාර වෙනසක් ඇති වෙනවා. මෙන්න මේ වෙනසයි සිංහ ප්‍රතිපත්තිය කියන්නේ. මෙන්න මේ වෙනස දිභාවට ආරාධනා පූජික වෙන්න ඕනෑ. ගඳක් වදින වෙලාවකදීම නහය බලබලා බල්ලෙක් ඉව අල්ලන්නා වගේ ඒ ගඳ දිභාවට දුවන එක නොවෙයි යෝගාවචරයෙකුගේ කටයුත්ත. මම දැන් ගඳක් විදින්නෙක්. නැත්නම් 'ගඳක්' ගඳක් වශයෙන්, 'ආඝ්‍රාණයක්' ආඝ්‍රාණයක් වශයෙන් සිහිය පුළුවන් තරම් ළං කරගන්න ඕනෑ. කොටු කරගන්න ඕනෑ. ගොනු කරගන්න ඕනෑ. ඒකාග්‍ර කරගන්න ඕනෑ. ඒකාග්‍ර කරනකොට අවස්ථාවක් ලැබෙයි එක්කෝ නාසයේ ඇත්තා වූ සංවේදී භාවය වැටහෙන්න. එහෙම නැත්නම් ගඳ ප්‍රභවය - මෙන්න මේක නිසයි නාසය ඉද්දුණේ, ඇවිස්සුණේ, කිතිකැවුණේ කියලා ගන්ධ රූපය හෝ වටහාගන්න. එහෙම නැත්නම් දැන් මගේ හිත තියෙන්නේ නාසයේ, නැත්නම් ඝාන විඤනයේ කියලා හෝ වටහාගන්න. අන්න එතකොට අර දීර්ඝව අන්ධව නතු වෙලා යන්න තියෙන විශාල පෙරහැරක් නතර වෙනවා.

ඉතින් මේකෙදී ඒ පෙරහැරේ ගියා නම් මේක ගඳ මගේ, ඒක ලොකුයි, ඒක මගේ කියා බදුගන්නා ගතිය එනවා. ඒකට අපි කියනවා සංයෝජන ධර්ම පහළ වීම කියලා. සංයෝජන ධර්ම පහළ නොවෙනා තාලෙට 'ගඳ' ගඳ වශයෙන් මෙනෙහි කරලා නතර වුණා නම් මේ පටිසම්භිද්ධාර්ගයේ බොහෝම විස්ථාර ක්‍රමයකට පෙන්වනවා

නවාකාරයක දෙරවල් ඇරෙනවා නිවන පැත්තට. ගඳක් ලබන වෙලාවක - මේ කියනකොට සෑමදෙනාම සාවධානව මතක තියාගන්න ඕනෑ - ඇහැට රූපයක් වදිනකොටත් මේ යාන්ත්‍රණයමයි. කනට ශබ්දයක් වදිනකොටත් මේ යාන්ත්‍රණයමයි. අපි මේ සාකච්ඡා කරන නාසයට ගඳ වදිනකොටත් මේ යාන්ත්‍රණයමයි. මතු වට සාකච්ඡා කරන දිවට රසක් වදිනකොටත් මේ යාන්ත්‍රණයමයි. කයට පහසක් ලබනකොටත් මේ යාන්ත්‍රණයමයි. සිතට සිතිවිල්ලක් නගිනකොටත් මේ යාන්ත්‍රණයමයි. එක එක්කෙනාගේ රූපි අරූපිකම් අනුව වර්ත ලකුණු අනුව එක එක්කෙනා එක එක පැතිවලින් මේ දෙර ඇරගන්නවා.

කොයි එකටත් අදාළව පටිසම්භිද්ධාර්ගයේ දේශනා කරනවා, ඇහැට රූපයක් වදින වෙලාවට 'දකිනවා' කියලා මෙනෙහි කරනවා නම්, කනට ශබ්දයක් ඇහෙන වෙලාවේදී 'ඇහෙනවා' බව මෙනෙහි කරනවා නම්, නැත්නම් ශබ්දයක් වශයෙන් මෙනෙහි කරනවා නම්, නැත්නම් මේ අපි මතු කරගත්ත මාතෘකාවේදී ආඝ්‍රාණයක් වශයෙන් හෝ ගඳක් වශයෙන් මෙනෙහි කරනවා නම්, නැත්නම් දිවට රසයක් වශයෙන් කයට පහසක් වශයෙන් මෙනෙහි කරනවා නම්, එක්කෝ මේ සංයෝජන ධර්මයේ උප්පාදය දැකගන්න ඔහුට අවස්ථාව ලැබෙනවා. මේ සංයෝජන ධර්ම කවදවත් හේතු රහිතව පහළ වෙන්නේ නෑ. අදාළ ආයතනයක තමයි පහළ වෙන්නේ.

ඒ නිසා මේ වෙලාවේදී මේ සංයෝජන ධර්මයට ප්‍රසිද්ධියේ හෝ අප්‍රසිද්ධියේ උදව් කරන්නෙ මෙන්න මේ ආයතනයයි කියලා ඒ උත්පාදය දැකගන්න පුළුවන් වෙනවා. හරියට දරුවා දැකලා දරුවාගේ මාර්ගයෙන් අම්මා අප්පා දැකගත්තා වගේ. මේ දරුවාට මාතෘ පීතෘ වෙච්ච යුවළ දැකගත්තා වගේ සංයෝජන ධර්මයට හේතු වුණා වූ ඉන්ද්‍රිය අප්පිකත්ත බාහිර වශයෙන් දැකගන්න පුළුවන්. ධීනිය හෝ දැකගන්න පුළුවන්. ඒක ඇති වෙලා ඒ විත්තකෂණයේ පිහිටන්නේ, ඒක දරන්නේ ඒ උත්පාද අවස්ථාවට පස්සෙන් මේ ආයතනයෙයි. ඊට පස්සෙ නිමිත්ත දැකගන්න පුළුවන්. මේ නිසා මට සුබ නිමිත්තක් පහළ වුණා. මේ ගඳක් ලැබිච්ච නිසා අනේ හොඳ මංගල නිමිත්ත කියලා අපි ඒක නිමිති කරගන්නවා. එහෙම නැත්නම් අශුභ

නිමිත්තකට ගන්නවා. ඒ නිසා මේ ගන්ධය ඇති වුණා වූ මේ ගන්ධ සංයෝජනය නිසා හිත නිමිති ගන්නවා. නිමිත්ත හෝ දූකගන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්තම් ආයුහනය දූකගන්න පුළුවන් කියනවා. ආයුහනය කියන්නේ ගන්ධයක් ඇති වනවාත් එක්කම නාසයයි ගන්ධ රූපයයි කසාද බඳිනවා. විවාහයකට පත් වෙනවා. බන්ධනයක් ඇති වෙනවා. රැස් කරනවා. ඒ රැස් කිරීමට එතනට ඉදිරිපත් වන රෙජිස්ටාර්වරයා වාගේ තමයි ඔන්න සාන විඤ්ඤණය.

මේ තුන්දෙනා එකතු වෙලා ගන්ධයක් ඇති වන හැම වෙලාවේම ආයුහනයක් වෙනවා. එතන ඒ තුන්දෙනා රැස් වෙන්න ඕනෑ. ඒ සිද්ධිය සිද්ධ වෙන්නේ ඇහේ නම් වක්ඛුප්‍රසාදයත් බාහිර රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤණයත් එකතු වෙන්න ඕනෑ. මේ සිද්ධිය සිදු වන්නේ කතේ නම්, සෝතප්‍රසාදයත් ශබ්දයත් සෝත විඤ්ඤණයත් එකතු වෙන්න ඕනෑ. මේ ඔක්කොටම කපුකම් කරන්න එක කපුවයි ඉන්නේ. එයාට තමයි අපි මනෝ ධාතුව, මනෝ විඤ්ඤණ ධාතුව කියලා කියන්නේ. මනායතනය කියලා කියන්නේ විඤ්ඤණය කියලා කියන්නේ එයා. ඉතින් එයා එක්කෙනා නිසා, අනෙකුත් ආයතන පහෙන් කොච්චර ඉල්ලීම් ආවත් එක් වරකට පෙනී සිටින්න පුළුවන් එක් ආයතනයකට පමණයි. ඒ නිසා ඒ වැඩේ කරන එක්කෙනාටත් ආයතනයක් කියලා මෙතන සඳහන් කරලා තියනවා. මනායතනය කියලා. මේ තුන්දෙනා එකතු වීම හෝ දූකගන්න පුළුවන් වෙනවා ගඳක් ලබන වෙලාවේදී ගඳ දිගේ ඉව අල්ලඅල්ලා යනවා වෙනුවට “ගඳක් ගඳක්” වශයෙන් මෙනෙහි කරනවා නම්. ඒ වගේම ඒකේ සංයෝජන ගතියක් තියෙනවා. අලවන ගතියක් තියෙනවා. ඒ දෙයට ආත්මීය වශයෙන් මේක මම දූකපු ගඳ, මගේ ගඳ, මම ළං කරගන්න ඕනෑ ආදී වශයෙන් ඒ ලැබුණා වූ පහළ වුණා වූ දෙයට සංයෝජන කරන ගතියක් මේ සංසිද්ධියේ තියෙනවා. හරි පුදුමයි ඒක. මොන කුණු ගඳක් වුණත් ඒකෙ සංයෝජන ඇති වෙනවා. ඒක නිසා සාහිත්‍ය රසය ගත්තාම ශාංගාර රසය වගේම ජුගුප්සා රසය කියලාත් එකක් තියෙනවා. ඒක වෙනමම රසයක්. ජුගුප්සාව කියලා කියන්නේ රසය කියන එකට විරුද්ධ වචනයක්. නමුත් සාහිත්‍යයේ තියෙනවා ශාංගාර රසය වගේම ජුගුප්සා රසය කියලා. ඒ නිසා මගේ නහයට කටුක

එපා කරපු පිළිකුල් ගඳක් ඇති වුණොත්, එය හැම වෙලාවෙම මටයි ඒ ගඳටයි ඒකට උදව් කරන නාසයේ සංවේදී භාවයටයි ඒ ඝාන විඤ්ඤාණයටයි මේ ඔක්කොටම ඇදෙන බැඳෙන ගතියක් තියනවා. ඒක අල්ලන්න තමයි ඔය බටහිර මනෝ විද්‍යාව පුළුවන් තරම් උත්සාහ කළේ - මේ වගේ වෙලාවක මොන වාගේ දෙයක්ද එන්නේ කියලා කොහොමද මේ බැඳිල්ල කියලා.

බුදු හාමුදුරුවෝ ඒකට ලස්සන ගාථාවක්, නැත්නම් පදයක් සඳහන් කරලා තිබෙනවා. ඒක මේ වාගේ වෙලාවට සම්බන්ධ කරගන්නහම මේ ධර්මයේ තිබෙන ලොකු අන්තර් සම්බන්ධතා පේනවා. බුදු හාමුදුරුවෝ දේශනා කරනවා තණ්හාව සම්බන්ධව කතා කරන විට 'නත්‍රනත්‍රාහිනඤ්ඤි' මොන කුණු කන්දලයක් අහු වුණත් ඒක බදගන්නවා. අපායට ගිය එකා අපායේ මැරෙන්න හයයි කියනව නේ. තිරිසන් ආත්මයට ගිය කෙනා ඒකෙන් මැරෙන්න හයයි. අපිට නම් පෙනෙන්නේ තිරිසන් ආත්මය කියලා කියන්නේ තිරිසන්. ඉතින් මැරිලා ඉවර වෙලා මනුෂ්‍ය ලෝකයට එන්න තියෙනවා නම් හොඳයි කියලා හිතෙනවා, මරලා හරි ගන්න හිතෙනවා. නමුත් ඒ තිරිසනා කැමති නැහැ ඒ තිරිසන් ආත්මයෙන් මිදෙන්න. උඟ බලන්නෙ කොහොම හරි කැපිව්ව තැන ලෙවකාලා හරි සනීප කරලා, කොහොම හරි අර තිරිසන් ගතිය රකින්න. ඒ නිසා දුප්පත් වෙව්ව කෙනා දුප්පත්කම රකිනවා. පොහොසත් වෙව්ව කෙනා පොහොසත්කමට කැමතියි. ශුභ ගඳක් ආවා නම් ඒකට කැමතියි. අශුභ ගඳක් ආවා නම් අප්‍රියයි! ඒකටත් කැමතියි. ඒ මොකද? මගේ ගඳ, මගේ නහයෙන් ගත්තේ. ඇත්තටම ගත්ත දේ, මමයි වින්දේ ආදී වශයෙන් අර දුර්ගන්ධයටත් ආශා කරන ගතියක් තියනවා.

ඒ නිසා මේ කොයිම සංසිද්ධියක් ආවත් ඒක බන්ධනයක්මයි. ඒ නිසා මේකට කියනවා සුපර් ග්ලූ කියලා. මල්ටි බොන්ඩ් එකටත් වඩා හයියයි ඒක. ඕනෑ කුණු කන්දලයක් බඳිනවා. ඒ මොකද? 'මගේ'. මේක තමයි පෘථග්ජනයාගේ තිබෙන "පෘථං පෘථං" කියලා කියන්නේ. උඟ වෙන වෙනමයි. ළඟ ඉන්න කෙනා ගඳයි කීවා නම් ඒ කෙනා එක්ක තරහ වෙනවා මිසක් මං ඒකට බඳින බැඳීම නම් අම්මේ මුත්තේ කීවත් අත හරින්නේ නෑ. 'පෘථං පෘථං' වෙන් වෙන් වෙනවා. පුදුමයි

මේකෙ තියෙන ගතිය. මේක අපි වගේ සාමාන්‍යයෙන් භාවනා මනසිකාරයට ලක් කරගත්තහම ඒකෙ ඔය ජුගුප්සාවෙන් සාහිත්‍ය රසයක් තිබුණා වගේ මේකෙන් ධර්ම රසයක් මතු කරගන්න පුළුවන්.

නමුත් සාමාන්‍ය කෙනෙකුට කීවොත් එහෙම මේක හුගක් කරකවලා අතහරින තැනක්. නැත්නම් මේකෙ දෝෂයක් ජේන්නෙන් නැහැ. ඒගොල්ල හිතන්නේත් නැහැ. මම වින්දට මොකද නරක ගඳකට මට ආශාවක් ඇති වෙනවා මිසක බන්ධනයක් ඇති වෙනවා කියලා හිතන්නෙ නැහැ. එයා හිතන්නෙ මම මේක අයින් කරන්නයි උත්සාහ කරන්නෙ කියලා. අයින් කරගන්න ඉතින් භාරගන්න එපායැ. යමක් භාරගන්නෙ නැතිව අස් කරන්න බෑ නේ. කෙනෙක් එක්ක යාළු වන්නෙ නැතිව තරහ වෙන්න බෑ නේ. එහෙනම් ඉතින් අපි ලෝකෙ ඉන්න ඔක්කොමත් එක්ක තරහයිද? නෑ. ගැණු ළමයෙකුට පිරිමි ළමයෙක් කීවාලු "මම මීට පස්සෙ ඔයත් එක්ක තරහයි" කියලා. ඉතින් ඒ ළමය ඇහුවලු "අපි කලින් යාළු වෙලා හිටියේ නැහැ නේ තරහ වෙන්න". ඉතින් ප්‍රශ්නයක් නෑ ඉවරයි කියලා. ඒ වගේ තමයි ගඳක් ආවට පස්සෙ, ඒ ගඳ අපි ඉස්සෙල්ලාම භාරගෙනයි ගහන්නේ ඒකට ඒක එපයි කියලා. ඉස්සෙල්ලාම භාරගැනීමයි තියන්නේ.

ඒ නිසා මෙතන මේ සංයෝජනයක් වැඩ කරනවා. තර්කයටත් අහු වෙනවා. හැබැයි ඒක ප්‍රත්‍යක්‍ෂයට අහු කරගන්න එක නම් මේ සාකච්ඡා කරනවට වැඩිය අමාරුයි. වෙන්න ඉඩ තියෙනවා - ගඳක් ලබන වෙලාවේදී "ගඳ" ගඳ වශයෙන් මෙනෙහි කළොත් අවස්ථාවක් ලැබෙනවා, අර කියපු ආකාරයට ඒකෙ උත්පාදය දැකගන්න. ධීනිය දැකගන්න. එහි ඇති නිමිත්ත ආකාරය දැකගන්න. එහෙම නැතිනම් එහි ඇති එකතු කරන, පිඩු කරන ගතිය, සංයෝජන ගතිය දැකගන්න. පළිබෝධත්ව ගතියකුත් තිබෙනවා. මොකක්ද පළිබෝධය? නහයට හොඳ එකක් ආවත් නරක එකක් ආවත් ඒක අන්ධකරයි. අන්ධකාරයි. මොකද මෙතැනදී ඇහැ වහනසුලුය. ගඳක් ලබන වෙලාවක කවරදකවත් ඇහැ ක්‍රියාත්මක වෙන්න දෙන්නෙ නෑ. ගඳක් ලබන වෙලාවක කවදවත් කන ක්‍රියාත්මක වෙන්න දෙන්නෙ නැහැ.

අපි ඒක කෘෂිකර්ම විද්‍යාවේදී උගන්වනවා. පැළයක් හැදෙනකොට ඒ පැළයේ මුදුන් අංකුරය තිබෙන තාක් කල් අනෙක් අංකුරවලට හැදෙන්න දෙන්න නැහැ. ඒක හැදෙනකොට හැම වෙලාවෙම ඒකේ රසායනික සුවයක් ඇති කරවනවා - පහළ තියෙන අංකුර හිර කරලා තද කරලා, වැවෙන්න දෙන්න නැතිව තියාගෙන තමයි එයා යන්නේ උඩට. ඉතින් මේකට මනුෂ්‍ය ලෝකයේ කියනවා අධිරාජ්‍යවාදය කියලා. ඒකාධිපතිවාදය කියලා. මේ ජෛව ලෝකේ තියෙන එකක්. යම් වෙලාවක මුදුන් දල්ල කඩලා දැමීමොත් පල්ලෙහා තිබෙන දලු හෝ ගාලා වැඩෙන්න පටන්ගන්නවා. ඉතින් ඒ නිසා ඒකෙන් අපි මුදුන් දල්ල කැඩීමක් මෙතන ගන්න නැහැ ආදර්ශය වශයෙන්. අපි ගන්නේ යම් තැනකට අවධානය යොමු වුණා නම් ඒ අවධානය අනෙකුත් සියලුම ආයතන අකා මකා දමනවා. ඒ නිසා අනෙකුත් සියල්ලටම පළිබෝධ කරනවා. පූර්ණ දර්ශනයක් ඇති කරවන්නට සම්පූර්ණ බාධාවක් ඇති කරගන්නවා රජ වෙච්ච ආයතනය. ඒකයි එයාට රජයි කියන්නේ. ඒකයි එයාට ආයතනයක් කියල කියන්නේ. ඒ වෙලාවට එයා සම්පූර්ණයෙන්ම ආයතනීය තත්ත්වයට පත් වෙනවා.

ඒ නිසා ඒක හැම වෙලාවෙම පළිබෝධයි, ආයුහනය, සංයෝජනයයි. ඒ වාගේම තමයි හේතුකාරකයි. ඕනෑම භවයක් මේ විත්තක්‍ෂණයේ සිට ඊළඟ විත්තක්‍ෂණයට යනවා. මේ අන්තරාභවයක් අල්ලාගෙන හැටගැරඹි කතාවල් දිගට ගැටගහන්න හදනවා. සෑම විත්තක්‍ෂණයකම නාසයේ ඉඳලා කනට මාරු වෙන හැම වෙලාවකම මේ අන්තරාභවය තමා. ඒ අන්තරාභවය අවස්ථාවේදී කනේ තියාගත්ත ආත්මීය සංඥාව කොහොමද ඊළඟ විත්තක්‍ෂණයේ නාසයට යන්නේ? ආත්ත ඒ දෙක අතර භවනෙත්තිය ඒ සෑම ආයතනයකම තියෙනවා. රජ වෙච්ච වෙලාවක එයා පූර්ණකාලීනව අනෙක් ඒවා ඔක්කොම නසාගෙන කැපී පෙනෙන ගතියෙන් හිටියට ඊගාවට විත්තක්‍ෂණයට බන්දුගෙනමයි, ඒකට පණ දිගෙනමයි නැගිටින්නේ. පොළොවෙන් මතු වන්නා වූ නයි හත්ත හිස මතුපිට පස්පිඩක් අරගෙන පැමිණ මියයන වෙලාවට නැවත ඒ පස්පිඩ මහ පොළොවට එකතු කරන්නා සේ සෑම ආයතනයක්ම ඇති වෙනකොටම ඊගාව

චිත්තක්‍ෂණයට කොනක් කියාගෙන තමයි එන්නේ. සමුදයක් ඇති කරගෙනමයි එන්නේ. ඒකට හේතු වීගෙනමයි එන්නේ. ප්‍රත්‍ය වීගෙනමයි එන්නේ.

මේ අනුව යම්ම වෙලාවක ඇහැ පිළිබඳව, කන පිළිබඳව, නාසය පිළිබඳව, දිව පිළිබඳව, කය පිළිබඳව, මන පිළිබඳව කියන මේ එක එකක් සක්‍රිය අවස්ථාවක එය මෙනෙහි කිරීමේ මාර්ගයෙන් ඊට ළං වෙන්න පුළුවන් වුණොත් යෝගාවචරයාට විශේෂ ලාභ ප්‍රධාන වශයෙන් දෙකක් ලැබෙනවා. එකක් තමයි ඒ දේ ගැන මත් වෙලා දිගට මම මාගේ කියා මඤ්ඤනා කිරීම ඇණහිටින්න ඉඩ තියනවා. දෙක තමයි මේ කියාපු තාලෙට එක්කෝ ආයුහන වන තාලෙන් නැතිනම් සංයෝජන වන තාලෙන්, පළිබෝධ කරන තාලෙන්, සමුදය වන තාලෙන්, හේතු වන තාලෙන්, ප්‍රත්‍ය වන තාලෙන්, ඒ වගේම නිමිත්ත වන තාලෙන් හා උත්පාද වන තාලෙන්, ධීනි වන තාලෙන්, මේ මොකක් හෝ තමන් ගෙන ආපු උපනිශ්‍රය සම්පත්තිවල හැටි හැටියට දියුණු කරපු ඉන්ද්‍රිය ධර්මවල හැටිහැටියට ඒකට විවෘත වෙන්න අවස්ථාවක් තියෙනවා.

මෙන්න මෙහෙම අවස්ථාවක් නොදී ගඳක් එනකොටම ගඳ ආශ්වාස කරන පැත්තට යන කෙනාට කියනවා අන්ධ පෘථග්ජනයා කියලා. මේක පිළිබඳව බණ අහලා, මං ඒ පුරුද්දට යයි, නමුත් මං පුළුවන් තරම් ඒවායින් මත් වෙනවා වෙනුවට එනකොටම මේක සංයෝජනකාරකයි, ඒ නිසා පුළුවන් තරම් දැන් ගඳ බලන බව මෙනෙහි කරගන්න ඕනෑ කියලා උත්සාහ ගත්තොත් ඔහුට අර විකල්ප දෙකයි ඉතුරු වෙන්නේ. ඒකෙ මුල, මේකට හේතු වන්නා වූ මච්චිය දෙපළ දකගෙන මෙන්න මෙහෙමයි මේ දරුවා ඇති වුණේ කියන මුලට හිත යනවා. යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ ගැඹුරු අර්ථයෙන් ඔන්න ඔච්චරයි. යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ හිත මුලට ඇදීම. නියපොත්තෙන් කඩන්න පුළුවන් තැනට ගෙනියන එක. පොරොවෙන් කපන තරමට මෝරන්න දෙන්නේ නැහැ. අන්ධකාරෙ වැවෙන්න දෙන්නෙ නැහැ. එක පාරටම ප්‍රඥලෝකය පහළ කරගෙන මෙනෙහි කිරීමේ මාර්ගයෙන් ඒ සංසිද්ධියේ මුල දකිනවා සිංහයා වාගේ.

හැබැයි ඔය කියන තරමටම එක දවසකින් එක මොහොතකින් වෙන්තෙ නැහැ. ඒක නිසයි මේක ආනුපුබ්බි වැඩ පිළිවෙළක් කියලා කියන්නේ. අද පටන්ගත්තට පස්සෙ අධිෂ්ඨාන ශක්තියෙන් යුක්තව කරනකොට කරනකොට බොහොම සියුම් වේගයකින් මේක මුලට මුලට යනවා. අදට වැඩිය එක විත්තක්‍ෂණයකට කලින් පහුවද දැනගන්න පුළුවන්. ගඳට මත් වෙන්නම කලින්, මම දැන් ගදේ මත් වෙලා ඉන්නේ, නාසයයි වැඩ කරන්නේ, ගන්ධ ආරම්භණයකයි වැඩ කරන්නේ කියලා දැනගන්න ඉඩ තියෙනවා. ඊට පහුවද එව්වරම මත් වන්න කලින් ඒ අරමුණ විෂයෙහි සුර වෙනවා. දක්ෂ වෙනවා. ඊට පහුවෙනිද ඊටත් කලින් එනකොටම පටන්ගන්නකොටම මෙනෙහි කරගන්නවා.

අන්න එතකොටම මේ කියන ඕනෑම විකල්පයක් මාර්ගයෙන් මෙතැන තියෙන්නේ බොරුවක්, මෙතැන තියෙන්නේ මායාවක්, මෙතැන තියෙන්නේ කෝම්බයක්, මෙතැන තියෙන්නේ මවා පෑමක් කියලා ඒ මිරිඟුවක ස්වරූපය මුලට යනකොට ජේන්න පටන් ගන්නවා. හැබැයි ඉතින් කවුරු කවුරුත් තනිතනිවම කල්පනා කරගන්න ඕනෑ, ලෝකෙ ඉන්නා වූ අන්ධ පාඨග්ජනයින් අතර අපි අසරණ වෙනවා ඔය වෙලාවට. ඒගොල්ලන්ට ඕනෑ ගඳ ආපු ගමන් ගඳ හාත්පසින්ම වින්දනය කරන්න. රස වින්දනය, රසඥතාව. මේ භාවනා කරන්න ගියාම රසඥතාවේ කෝම්බෙ වැටහෙනවා. ඒක බොල් දෙයක් හිස් දෙයක් බව වැටහෙනවා. මේ නිසා කියකියා භාවනා කරන්න ගියොත් ගුටිත් කන්න වෙයි. බැණුණුත් අහන්න වෙයි. ඒ මොකද, මේ ලෝකයා සම්පූර්ණ විරුද්ධ වෙනවා. මේකට රසවත් නිදර්ශනයක් ගෙනහැර පාන්න පුළුවන් - සිද්ධාර්ථ කුමාරයා. සිද්ධාර්ථ කුමාරයා මුල් කාලයේ පිය රජ්ජුරුවන්ගෙ උපක්‍රම නිසා හඳුනාගත්තේ කුමාර සැපය විතරයි. ඒ ඔක්කොම විඳගෙන හිටියා. නමුත් අර ඇතුළේ තිබුණා වළලපු බිම් බෝම්බයක් වාගේ ඒ ගෙනාපු නිස්සරණ අදහස්. උපනිග්‍රය සම්පත්. නමුත් හරි සටනක් කරන්න සිද්ධ වුණා යසෝදරාව දිනන්න. විශේෂයෙන්ම දේවදත්තත් එක්ක. ඉතින් මෙතැනදී තමන්ගේ සුක්ෂ්ම ක්‍රම කියා පෑම පෞරුෂත්වයත් එක්ක තරුණ කමත් එක්ක කැපිලා ගියාට ඇත්තටම යසෝදරාව

ඕනෑකමටම කරපු ශිල්ප දැක්වීමක්ද නැද්ද කියලා සිද්ධාර්ථ කුමාරයාම හම්බ වෙලාම අහගන්න ඕනෑ. කොහොම හරි යසෝදරාව ලැබුණා. ඒක පිය රජතුමාට විශාල ජයග්‍රහණයක් වුණා. මොකද, තමන්ගෙ පුතා කිසිම දෙයක් දන්නේ නැති බුබ්බඩයෙක් කම්මැලියෙක්, මේ ගේ ඇතුලේ හැඳුණ හිරිමල් කුමාරයෙක් කියන වෝදනාවෙන් අයින් වුණා. ඒ වාගේම තරුණිය දිනාගත්තා රාජකීය උත්සවයකින් පස්සෙ. දෙදෙනාගේ විවාහය සිද්ධ වුණා බොහොම හිරිමල් වයසේදී.

ඒ මදිවට ඒ රජුපුරුවෝ පුළුවන් තරම් සම වයස් කාන්තාවෝ යොදවලා රමා, සුරමා, සුභ කියන මාලිගා හදලා සෘතු තුනට හරිගස්සලා පුළුවන් තරම් කොටු කළා, මේ කුමාරයාට අර අසුබ දේවල් නොපෙනෙන්නට. මේ කාලයේදී කුමරිය ගැබ් ගත්තා. නමුත් ගැබ් මෝරනවාත් එක්කම කුමාරයාගේ නිස්සරණ සංකප්පයත් මේරුවා. ඒ වෙලාවේ සතර පෙරනිමිති දෑකලා හොඳටෝම කල්පනා වුණා, මොකද මේ වෙන්නේ? මේ රටේ ඉන්න මොනම කෙනෙක්ගෙන් ඇහුවත් මේක පිළිබඳ කතාවක් කියලා දෙන්නේ නෑ. ඒගොල්ලො කියන්නෙම මේ මනුෂ්‍ය ලෝකේ තියෙන සැප. කුමාර ලෝකෙ තියෙන සැපමයි. යුවරජකමේ තියෙන සැපමයි කියන්නේ. ඒ වුණාට කුමාරයාට ඒක හොඳටම එපා වුණා. නමුත් ඡන්ත කියලා කියන්නේ සාමාන්‍යයෙන් රථාවාර්ය කියන මනුෂ්‍යයා, සාමාන්‍යයෙන් ඇත්ත කියනවා. ඕක තමයි මැරෙනවා කියන්නේ, ඕක තමයි ලෙඩ වෙනවා කියන්නේ, ඕක තමයි මහණ වෙනවා කියන්නේ. මේ නා නා ප්‍රකාර දේවල් බැලුවහම අර කුමාරයාට ස්වයංභූ ඥානයෙන් වාගේ මතු වන්ට පටන් අරගත්තා මේ තියන එක ලොකු මායාවක් කියලා. නමුත් කාටද කියන්නේ? ඔය අතරේදී තමයි රාහුල උපන්නා කියලා පණ්ඩිතය ආවේ. එතකොටම කීවෙ මොකක්ද? 'රාහු ජාතො බජ්ඣනං ජාතං'. ඉතින් මංගල පිය කෙනෙක්ගෙන් එහෙම වචන ඇහුණා නම් දේවීන් වහන්සේට කොහොම හිතෙයිද? මොකද අනුන්ගේ දරුවෙක් නොවෙයි නේ, තමන්ගෙම දරුවා හම්බ වෙනකොටම එක පාරටම දුනුනේ සංයෝජනයක් උපන්නා.

අන්ත ඒ වගේ ගඳක් එනකොටම අපිට උපදිනවා නම් හිතක් සංයෝජනයක් උපන්නා කියලා, දැකීමක් දකිනකොටම අපේ දක්ෂ භාවය නිසා මෙනෙහි කරලා සංයෝජනයක් උපන්නා කියලා, ශබ්දයක් ඇහෙනකොටම අපට පුළුවන් වුණොත් සංයෝජනයක් උපන්නා කියලා හිතන්න - ඒ දරුවාගේ මුණ බලන්නවත් ඉන්නේ නැතිව ගෙදරින් පැනලා යනවා. මේක විග්‍රහ කරගන්න බැරිකම සමහරුන්ට තියනවා. මාත් එක්ක භාවනා කරපු මහත්මයෙක් හිටියා. ඒ මහත්තයා කියනවා එයාට මේ බුද්ධාගමේ තියෙන ඕනෑම ගැඹුරක් තේරුම්ගන්න පුළුවන්. ඒත් මේ තමන්ගේම අඹුවට බබා හම්බ වෙච්ච වෙලාවේ ගෙදරින් පැනලා ගිය එක නම් මට කවදවත් ඉවසන්න බෑ කියලා. සම්පූර්ණ මානව විරෝධී වැඩ පිළිවෙළක්. යසෝදරාව රකින්න රජ මාලිගයක් නොතිබුණා නම්, සුද්ධෝදන රජ කෙනෙක් නොහිටියා නම් මොකද වෙන්නේ? තමන්ගේ විවාහක අඹුව දලා නේද ගියේ. එද උපන් දරුවා දලා නේද ගියේ.

මේක යෝනියෝ මනසිකාරයට බොහොම කැපී පෙනෙන නිදර්ශනයක් පෙනෙන තැනක්. උත්පත්ති තැනේදීම මේක කඩාගත්තේ නැත්නම් අත තිබ්බා නම් කුමාරයා ඉම්බා නම් එහෙනම් එද පනින්න හම්බ වෙන්නේ නෑ. එළිපත්තෙහුත් ඇතුළට තියෙනවද නැද්ද කියන මට්ටමට යනකල් සංයෝජනය ඇති වුණා. ගෙදර ඇවිල්ලත් හොරෙන් මේ යශෝධරාව බලන්න ගියා. රාහුල කුමාරයා තුරුල් කරගෙන නිදි. එතකල්ම ආවේ පිය කෙනෙකුගේ තියෙන සංයෝජන ස්වරූපය. නමුත් දැනගත්තා මේ එළිපත්ත පැනලා 'සරස්' ගාන ශබ්දයක් ආවා නම්, බිසව නැගිට්ටා නම්, එද ඒ කරපු අහිනිෂ්ක්‍රමණය තියා ආයෙ තව හව කියකට යන්නත් වෙයිද කියන්න බැහැ. ඒක අපිට කියන්න අමාරුයි. මොකද ඒ තරම්ම කුමාරයාගේ පින මෝරලා තිබුණා. මෙන්න මේ වෙලාවේදී අපේ හිත කොයි තරම් ආදරයෙන් එළිපත්ත පනිනවාද, කුමාරයා බදගන්නවාද, ඒ කුමරිය බිසව බදගන්නවාද? උපන් සංයෝජනය සංයෝජනය වශයෙන් නොදැකීම නිසා ඒ සංයෝජනය ඉපදීම කරන්න වෙච්ච සෑම කටයුත්තකටම පොලිත් එක්ක ගෙවන්න වෙනවා ඒක ඉඹින්න ගිය දවසෙ. කතා කරලා පිටට තට්ටු කරන්න ගිය දවසේ.

එද සිද්ධාර්ථ කුමාරයා රාහුල කුමාරයා දිහා බලපු තාලෙටම ශබ්දයක් ඇහෙනකොටම ශබ්දයක් බව තේරුම්ගෙන 'රාහු ජාතො බන්ධනං ජාතං' කියල කියාගන්න පුළුවන් නම්, ඒ මනුෂ්‍යයාට සංගීත සංදර්ශනයක්, නැත්නම් සුවඳ රස මසවුළු දකිනකොට පුදුමාකාර හැඟීමක් පහළ වෙන්න පටන්ගන්නවා. සැණකෙළිවලට යනවා තියා ඒ පළාතේ නොගිහින් මහ වනයකට යනවා. ශබ්ද නැති තැනකට, රූප නැති තැනකට මේ මනුෂ්‍ය ගඳ ස්ත්‍රී ගඳ නැති තැනකට යනවා. ඒ මොකද, දන්නවා අපේ හිත මේ තරම්ම කිසිම හැලහැප්පුමක් නැතිව කිසිම වග විභාගයක් නැතිව, එන එන ඕනෑම කුණු කන්දලයක් බදගන්නවා. ඒ මොකද, මගේ ගඳ නේ. මම බලපු ගඳ නේ. මට වැටහිව්ව ගඳ නේ. මේකෙන් නේ මම කරගත්තේ කියලා කුණු ගඳකට හරි කමක් නෑ බැඳෙන ගතියක් තියෙනවා. ඒකයි 'අරඤ්ඤාගතොවා, රුක්ඛමූලගතොවා, සුඤ්ඤාගාරගතොවා' කියලා සඳහන් කරන්නේ.

මේක කාමභෝගී ඇත්තන්ට රූවි නෑ. ඒ විතරක් නොවෙයි මේ වගේ ඇහෙන් උපදින්නා වූ සංයෝජනය - රූප බැලීමට ඇති ආශාව කියලා අපි කියනවා - කනෙන් උපදින්නා වූ, නාසයෙන් උපදින්නා වූ සංයෝජන ධර්ම රසාස්වාදයක් විදිනට කපා කළේ නැතිනම් අපිට සමාජයේ ඉන්නත් බෑ. ඒ තරම්ම රසඥතාව තමයි මේ තාක්ෂණයේ ගණ සංගණිකාවේ සෙනග එකතු වෙලා අතිකාල සේවාවල් කර කර බද්දට ගෙවල් ඉඩම් අරගෙන, පොලියට සල්ලි අරගෙන අපි කරන්නේ. ඉතින් මේවා බන්ධනකාරීය, මෙව්වා මේ රාහුය, බන්ධනයක්ය කියලා කීවොත් අද ලෝකයේ බලනකොට අශුභ කතාවක් කීවා වෙනවා. අපි තලයට, රැහේට, රැල්ලට ගැළපෙන්නෙ නැති හණමිටිකාරයෝ බවට පත් වෙනවා. ඒකයි මේ එහෙම හණමිටිකාරයෝ ටිකක් විතරක් එකතැන් වෙලා භාවනා කරන භාවනා මධ්‍යස්ථාන හදගන්නේ. අනෙකුත් ලෝකවලට මේක කියලා දෙන්න යන එක මම අර කලින් කීවා වාගේ අතින් පයින් ගුටි කන්න වන ජාතියේ ප්‍රශ්නයක්.

ඒ කෝක වෙතත් අපේ මානසිකත්වය හදගෙන අපටම තේරුම් කරලා දෙන්න පුළුවන් වෙනවා නම් හොඳ ලස්සන කැම

පිගානක් දැකලා ඒ විෂයේ ගඳ බලන වෙලාවේදීම බන්ධනයක් උපන්නා, ඒ පිළිබඳව මේ රාහුය කියලා හිතාගන්න පුළුවන් වුණා නම්, අපිට වුණත් හිතෙනවා මහා මරුමුස් හැඟීමක්. මහා අප්පිච්ච හැඟීමක් මේක. ඒක අපිම මෙතෙක් ගෙන ආ සංකල්පවලට විරුද්ධව යනවා. ඒ නිසා යෝගාවචරයා කලින් මේ වගේ බණ අහලා තියෙන්න ඕනෑ. ධර්ම සාකච්ඡා කරලා තියෙන්න ඕනෑ. ඒ වාගේම එහෙම නොකිරීම නිසා ඇති වුණා වූ ආදීනව කල්පනා කරලා තියෙන්න ඕනෑ. මේ ඔක්කොමත් තියෙද්දී නමුත්, එව්වර දුෂ්කර වුණත් සර්ච්ඤයන් වහන්සේගේ මහා කරුණාව නිසාම තමයි අපි අදවත් මේ දේවල් මේ විදියට විග්‍රහ කරලා දැනගන්නේ. එහෙම නමුත් කියනවා සර්ච්ඤයන් වහන්සේ ඉපදිච්ච ගමන්ම මේ ධර්මය නොදෙසන්ට මුලින් කල්පනා කළාය කියලා. මේක කොහොමද කියන්නේ අපිත් ප්‍රාර්ථනා කරල නේ, පින් කරල නේ මේ නාසයක් ලැබුවේ. ඒක නේ මේ සල්ලි හම්බ කරලා, ඒ ඔක්කොම කරලා, ඒකට සුදුසු ගෝචර ගන්ධයක් ඉදිරිපත් කරගත්තේ. ඒ ගන්ධය ඉදිරිපත් කරගත්ත වෙලාවේදී හිත හරියට කැදර සතෙක් ආහාර වේලකට පනින්න වාගේ, මේ ගන්ධ විෂයේ පැනගෙන එහි රස විඳින වෙලාවේදී බුදු හාමුදුරුවෝ කීවා කියලා අපි ඒක පිළිබඳව මේක බන්ධනයක්ය, මේක ආයුහනයක්ය, මේක පරිලාභයක්ය ආදී වශයෙන් බලන්න ගියොත් අන්න ශුභ අශුභ දෙකේ ගැටීමක් ඇති වෙනවා. නිත්‍ය අනිත්‍ය දෙකේ ගැටීමක් ඇති වෙනවා. ආත්ම සංඥාවේ අනාත්ම සංඥාවේ ගැටීමක් ඇති වෙනවා. සුඛ දුක්ඛ සංඥා දෙකේ ගැටීමක් ඇති වෙනවා.

ඉතින් යෝගාවචරයා මේ ඔක්කොම කතා කර කර අනිත් අයත් එක්ක බෙද හදගන්න පටන්ගත්තොත් කවරදකවත් ගමනක් නෑ. යෝගාවචරයා මේක තමන්ටම ආහාර කරගන්නවා මිස, මේ වගේ බන්ධන කොච්චර දහසක් ආකාරයෙන් මතු වුවත් යෝනිසෝ මනසිකාරයට අසු වුණොත් කල්ප ගානක් ගෙනා බන්ධන එක විත්තක්‍ෂණයකින් කපතැහැකියි. ඒකයි බුද්ධ ධර්මයේ තිබෙන අකාලික ස්වභාවය. ඒකටයි අපි මේ කසකවන්නේ. ඒකයි අපි මේ අධිස්ඨාන වඩන්නේ. ඒකටයි මේ බුද්ධාදී උත්තමයන්ගේ සරණ පාවිච්චි

කරන්නේ. නමුත් ඒක නොවුණයි කියලා, උත්සාහ කළාට අපිට මේක වැටහුණේ නැහැ කියලා කවදවත් පසුබාන්න නරකයි. මොකද, බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් - සාමාන්‍යයෙන් අපට පුරුදු වචනවලින් කියනවා නම් - දිගට පෙරුම් පුරල පෙරුම් පුරල තමයි මේ විදිහට ඒ ගැමිම ඇති කරගත්තේ. එහෙම ඇති කරගත්තා වූ ගැමිම අපිට මේ එක සැරේට මොට්ට ආයුධයකින් ගහලා කපන්න බැරි වෙනවා. ඒ නිසා යෝනිසෝ මනසිකාරය කියල කියන්නේ අපි සාමාන්‍යයෙන් වැඩේට අවදි වෙනකොට සැහෙන්න මෝරලා ඉවරයි. ගැටගැහිලා ඉවරයි. ආයුභනය වශයෙන් බැඳිලා ඉවරයි. පරිලාභ වශයෙන් තැවිලා ඉවරයි. උත්පාද භංග වශයෙන් උත්පාද අවස්ථාවල් බොහොම ගෙවිලා, දැන් පරම්පරා වශයෙන් පහළ වුණාට පස්සෙයි දකින්නේ.

නමුත් අර රාහුල කුමාරයා උපදිනකොටම පණිවිඩය ලැබෙනකොටම 'රාහු ජාතො බන්ධනං ජාතං' කියලා කියාගන්න පුළුවන් තරමට අපේ ධර්ම ඥානයත් වැඩිලා, ඇහෙනකොටම ගද වදිනකොටම පාටක් ආකාරයක් දකිනකොටම මෙනෙහි කරන්න පුළුවන් තත්ත්වයකට එන්නේ නම්, ඔන්න ඔය අපි මේ දැන් කරන විදිහට වැට්වැටී පුළුවන් තරම් මෙනෙහි කිරීමෙන්මයි. එහෙම නොවුණොත් අර කියාපු තාලෙට ගද මඤ්ඤනා කරනවා. ඒක මගෙයි කියාගන්නවා. එයින් මම ඇති වුණා කියනවා. මේක මගේ ආත්මය කියනවා. ආත්මය මෙහි පිහිටියා කියල අභිනන්දනය කරනවා. ඒ නිසා අමනසිකාරයෙන් අසතියෙන් ගත කරන හැම වෙලාවකම අපි මේ එක ඉන්ද්‍රියකට දස වෙලා. එක ඉන්ද්‍රියකට බැගෑ වෙලා. එක ඉන්ද්‍රියකට තේවාකම් කරනවා. ඒ නිසා මෙනෙහි කිරීමේ මාර්ගයෙන් වහාම අනිත්‍රිය පටිබද්ධ විඤ්ඤාණයකට හිත අරගන්නවා. ඇහෙන්න නොවෙයි. නාසයෙන් නොවෙයි. දිවෙන් නොවෙයි. කයෙන් නොවෙයි. ශරීරයෙන් නොවෙයි. වෙන ඉන්ද්‍රියකින් නොවෙයි.

මෙතනදී පුදුමාකාර මධ්‍යස්ථ අරමුණක්, මධ්‍යස්ථ විඤ්ඤාණයක් - දැනීමක් තියෙනවා. කිසිම ඉන්ද්‍රියකට සම්බන්ධ නෑ. මේක සාමාන්‍යයෙන් ක්‍රමිකව ආනුපුබ්බිව භුක්ති විදින්නේ විපස්සනා

යෝගාවචරයා. විපස්සනා යෝගාවචරයා මූලිකව ඇත්තා වූ නාමරූප පරිච්ඡේද ඥානය අවස්ථාව, නාමරූපයේදී අපි කියනවා නම් හරියටම, රාහුල කුමාරයා ඉපදුණා කියලා ඒ ශබ්දෙ ඇහුණ වෙලාවේ, එනකොටම මෙනෙහි කරලා අන්ත උත්පාදය. ඊට පස්සෙ පව්වය පරිග්ගහ ඥානය - මේකට හේතු ප්‍රත්‍ය සලකා බලනවා. හේතු ප්‍රත්‍ය වශයෙන් සලකා බලනකොට හොඳටෝම තේරෙනවා ගැටේ වැදිලා. 'රාහු ජාතො බ්‍රහ්මනං ජාතං' හිත ගියේ මේ කුමාරයා කොහොම හරි පෝෂණය කරන්න ඕනෑ. මගෙන් පස්සෙ යුවරජකම දෙන්න ඕනෑ. මෙයා හොඳට හදන්න ඕනෑ. තව කුමාරවරු හතරපස්දෙනෙක් බිහි කරන්න ඕනෑ කියන ඒ පැත්තට නොවෙයි. මං මේ අද පැනලා යන්න හිටපු ගමනට දැන් ඔන්න කොක්ක වැටුණා. බාධාවක් වුණා. ඒ පැත්ත කල්පනා කරපු නිසාම මූලට හිත ගියා. මූලට හිත ගිය නිසාම එතැන ඉඳලා මොකක්ද කල්පනාව? මේකෙ ඇත්තා වූ මේ කිසිම හිතන දෙයක් කරගන්න බැරි අනිත්‍ය ස්වභාවය. පහළ වන තාක් ලෝකෙ පහළ වන්නේ දුකමයි. කිසිම දෙයක් තමන්ට පාලනය කරගන්න බෑ. අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්මයකට ලාමකව යාන්තම් සංඥවකට හිත වැටෙනවා.

මේ කථාව සම්බන්ධ කරලා ගත්තොත් මේක ඕළාරිකව පෙන්නන්න පුළුවන් මෙහෙමයි. ඒකට අපි කියනවා සම්මස්සන අවස්ථාව කියලා. සම්මස්සන අවස්ථාවේදී සාමාන්‍ය තර්ක ඥානයත් වැඩ කරනවා. ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයත් වැඩ කරනවා. සුතමය ඥානයත් වැඩ කරනවා. නමුත් ඒක සෞඛ්‍ය සම්පන්න පැත්තට වැඩ කරන්නේ. යෝනිසෝමනසිකාරය පැත්තේ වැඩ කරන්නේ. නමුත් තාම සම්පූර්ණ ප්‍රත්‍යක්ෂය නොවෙයි. ආන්න එතනින් ගිහිල්ලා යෝගාවචරයා පොට පාදගෙන අරමුණ තවත් ඉතාමත්ම සම්පව ඒකට වෙස් ගැන්වෙන්න ඉඩ නොදී ඇති ආකාරයෙන්ම දෑකගෙන ඉන්නකොට, උදයබ්බ ඥානයේ බලව අවස්ථාවට එනකොට ඒකාන්තයෙන්ම හිත ඇහෙන් ගැලවිලා නාසයෙන් ගැලවිලා දිවෙන් ගැලවිලා කයෙන් ගැලවිලා මනසින් ගැලවිලා ඊට වැඩිය ප්‍රාග් අවධියකට වැටෙනවා. හරියට විත්ත විටීයක් අනුව කල්පනා කරනවා නම් හවංග චලන, හවංග උපච්ඡේද, පංචද්වාරාවජ්ජන ද්වාර පහම

ආවර්ජනා කරමින් ඉන්නේ. නමුත් එකකටවත් විශේෂයෙන් යන්න දෙන්නෙ නැහැ. කන එහෙත් අවධානය ඉල්ලනවා. නාසය එහෙත් අවධානය ඉල්ලනවා, ඇහැ එහෙත් අවධානය ඉල්ලනවා. කය එහෙත් අවධානය ඉල්ලනවා.

මෙතනදී ඒ කොයි දේත් දැනගන්නවා. දැනගෙන තමන් ගත්තා වූ අරමුණ බොහොම සියුම් වෙලා තියෙන්නේ. ඒකෙ තියන සටහන් ආකාර ගෙවිලා. නමුත් ඒක තියෙන බවට මොකක්දෝ සංඥාවක් තියෙනවා. අන්න ඒ සංඥාවම සරණ කරගෙන දිගට ගත කෙරුවොත් ගැඹුරට යන්නේ තව දුරටත් ගැඹුරට යන්නේ අර පංච ද්වාර අනුව ගිය විඥනය නෙමෙයි, පංච ද්වාරයෙන් ස්වාධීන වන්නා වූ පංච ද්වාරය බවට නොමේරූ ඊට වඩා ප්‍රාග් අවධියේ පවතින්නා වූ අනිත්උය පටිබද්ධ විඤ්ඤාණයකට හිත යන්න පුළුවන්. හුඟක් යෝගාවචරයෝ තක්කු මුක්කු වෙනවා, කුලප්පු වෙනවා, රෑ මැද කැගහන්න පටන්ගන්නවා ඔතන්ට ගියහම. අරමුණේ කිසිම දෙයක් දැනෙන්නේ නෑ නේ. හැඩයක් නෑ නේ. මෙනෙහි කරන්න විදියක් නෑ නේ. ඒ වගේම ශබ්දත් එනවා පේනවා. අරමුණ බලා ඉන්නකොට හිනිවිලිත් තියනවා, අරමුණ බලා ඉන්නකොට කයේ වේදනාවත් දැනෙනවා. ඉතින් කියනවා හරියට නිකන් පුංචි ඇලක් ඇවිල්ලා ගඟකට වැටුණා වාගේ, නිකම් කලවම් වෙන ගතියක් තියෙනවා. ඒ මොකද ප්‍රධාන වශයෙන්ම සක්කාය දිට්ඨිය හෙල්ලුම් කාලා. මමය නැති වෙලා. මමය අසරණ වෙලා. නමුත් ආපු අරමුණ තියෙනවා. නමුත් හුඟක් වෙලාවට යෝගාවචරයා අරමුණ පැත්තකට දලා ඇස් දෙක ඇරලා බලනවා. මේ කට බඩ දෙක ඒ තිබුණ තාලෙට තියෙනවාද? මට ගෙදර යන්න පුළුවන්ද භාවනාව ඉවර කරලා? තුවාල කරගන්නෙ නැතිව අගපසඟ ටික බේරාගන්න, "මම" සංඥාව ඇති කරගන්න බොහෝ විට පෘථග්ජන භාවයට උදව් කරනවා.

නමුත් මේ වෙලාවේදී කීප වතාවක් කරලා මේක හරියට යෝගාවචරයා කම්ප්ථානාවාසීවරයාට විස්තර කරලා, මෙන්න මේ වෙලාවේදී තමයි අපි සිද්ධාර්ථ කුමාරයා වාගේ ඒ පැත්තට යන්න දෙන්නේ නැතිව පය එළිපත්තෙන් පිටට අරගෙන පැනලා යන ගතිය, අහිනිෂ්ක්‍රමණය කරන ගතිය එන්නේ. එහෙම තමයි කොයිම

දෙයක්වත් එක දිගට බලාගෙන හිටියොත් යථාභූත ඥාන දර්ශනය පහළ වෙනකොට ඒ කලින් තිබුණු ප්‍රඥප්ති හැලෙනවා. ඒකෙ සටහන දැකගන්න බැරි වෙනවා. ආකාර දැකගන්න බැරි වෙනවා. එන්න එන්නම සියුම් වෙනවා. නමුත් අරමුණට සිත නතු වන ගතිය - අරමුණයි සිතයි දිගට එකට පවතින ගතිය තියෙනවා. ආන්න ඒකම සරණ යමින් මේ අරමුණකට බහිනකොටම නිමග්න වෙනකොට හැටි තමයි කියලා ආන්න ඒ පැත්තට යන්න නම්, මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මවල බාහිරේට, ඒක දිගේ නතු වෙලා කරන මඤ්ඤනා පැත්තෙන් කපා හැරලා, ඒකෙ අර උත්පාද, ධීති ස්වභාවය ධර්මවිධිතිය සොයන පැත්තට යන්න ඕනෑ.

මේකට තමයි යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ. මේ යෝනිසෝමනසිකාරය පැත්තෙන් බලනකොට ඇහේ යෝනිසෝ මනසිකාරය පිහිටනවාට වඩා නාසයේ යෝනිසෝමනසිකාරය පිහිටුවීම ලේසියි කියන්න පුළුවන්. මොකද අපි ඇහෙන්නමයි ගොඩක්ම රැවටෙන්නේ. ඇහෙන්න මොනවා හරි හොඳට බලනකොට කටත් ඇරගෙන බලන්නේ. අපට බලන්නෙක් බවවත් මතක නෑ. ඒ බලන දේ ළං කරගන්න ලොකු කරගන්න මගේ කරගන්න විවිධාකාර චිත්ත වීථි දුවනවා. ඒ තරම්ම මත් වීමක් මනුෂ්‍යයාට නැහැ, තිරිසනාට තියෙනවා නාසයෙන්. තිරිසනාට ඒ ගඳක් වැදුනාට පස්සෙ ඒ සතුන් බෝ වෙන කාලයෙදි සම්පූර්ණ සතා මත් වන්නේ නාසයෙන් තමා. ඒ වගේ තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පුරුෂයකුට ස්ත්‍රී ගන්ධය විතර මන බඳින වෙන දෙයක් උන්වහන්සේගේ සර්වඥතා ඥානයට වැටහෙන්නෙ නැහැ කියල.

නමුත් මේක අපි මතක තියාගන්න ඕනෑ, ඇහැට තරම්ම නම් නෑ. ඇහැ තමයි ගොඩක්ම අපෙ මන මත් කරන්නේ. ඊගාවට කන. ඊගාවට තමයි නාසය. ඊගාවට දිව. ඊගාවට තමයි කය. ඒ නිසා භාවනාරම්භයට ඇහැට වඩා කන ලේසියි. කනට වඩා නාසය ලේසියි. නාසයට වඩා දිව ලේසියි. දිවට වඩා කය ලේසියි. ඒ නිසයි කායානුපස්සනාවෙන් පටන් ඇරගෙන තියෙන්නේ. කායානු පස්සනාවෙන් අපි සාමාන්‍යයෙන් ඒකත් විග්‍රහ කරලා බැලුවොත් පඨවි, ආපො, තේජො, වායො. එයින් නුත් වායො තමයි ලේසිම. ඒ

නිසා හුස්ම ගන්නකොට වායෝ පොට්ඨිබ්බ ධාතුවෙන් පටන්ගන්නවා. නමුත් විපස්සනා සෑම ගුරුවරයෙක්ම සෑම ක්‍රමයක්ම නිතර මතක් කරනවා, වායෝ පොට්ඨිබ්බ ධාතුවෙන් පටන් අරගත්තාට වැඩේ හමාර වෙන්න නම් ඇහේ සිදු වන සිද්ධිය දක්වාම තමන්ගේ දක්ෂතාව කාර්යක්ෂම භාවය වැඩි කරගන්න ඕනෑ බව.

ඒ නිසා භාවනාවේදී පර්යංකයේදී අපි තමන් ගන්නා ආනාපාන අරමුණ හෝ පිම්බීම හැකිලීම අරමුණ මත භාවනා කරගෙන ගියාට එදිනෙදා වැඩ කරන වෙලාවේදී යෝගාවචරයා ඇස් බෝල කරකවා කරකවා වෙන දේවල් උඩ පාත බලබල දඟලනවා නම්, සෑමදෙනාම කියන දේවල් මම අහන්න ඕනෑ කියලා ඔක්කෝටම කන් යොදගෙන අහන්න හදනවා නම්, හැම දේකටම ඉව අල්ලඅල්ලා යන තිරිසන් සත්තු වගේ ඔක්කොම ගඳ බලබලා යනවා නම්, ඒ වගේ කටේ කමසෙයියාවක් නැතිව කෑමටයි කතාවටයි පෙළඹෙනවා නම්, මේ කයට නැති ජාති කුමාර සැප ඉල්ලඉල්ලා දඟලනවා නම්, හිතට එන ඔක්කොම වල් භූත අදහස් ඔක්කොම කල්පනා කර කර මේක නිදහස් වින්තනය කියල හිතනවා නම්, ඉතින් අර විත්ත වීථිය පසු වෙනවා මිසක් කවදවත් මූලට නම් එන්න නැහැ.

ඒ නිසා පර්යංක භාවනාව කරනකොට තමන්ට වැටහෙනවා නම් ඒ මූල කම්ප්ථානය දිගේ යම් කිසි ප්‍රගතියක් ඉදිරියට යන්න, ඒ යෝගාවචරයා මේ ආයතන භාවනාවේදී සර්වඥයන් වහන්සේ පොදුවේ දෙන අවවාදය තේරුම්අරගෙන ඇහැ ඕනෑ නැති දේවල් දිගේ දුවවන ගතිය ඉක්මවන්න බලන්න ඕනෑ. ඒ වගේම කනට විවිධාකාර දේවල් අහන්න තිබෙන ආශාව පුළුවන් ප්‍රමාණයට, අඩු ගානේ මධ්‍යස්ථ ප්‍රමාණයට ගන්න ඕනෑ. නාසයට අපිව මත් කරන්න තියෙන ගතිය දැනගෙන අවශ්‍ය ප්‍රමාණය දෙනවා. නමුත් අනවශ්‍ය විදියට ඒක දිගේ මත් වෙන්න දෙන්න නරකයි. කටිනුත් කෑමයි කතා කිරීමයි කියන වැඩ දෙකක් කරනවා. ඒ දෙකම පුළුවන් තරම් මධ්‍යස්ථ ප්‍රමාණයට ගන්න කියල කියනවා. කයෙහුත් තනි ඇදේ බුදියන්න පුරුදු වෙන්න කියනවා. ඒකත් පුළුවන් තරම් උච්චාසයන මහාසයන නැතිව සාමාන්‍ය නින්ද. ඒ වගේම තමයි හිතත්.

ආනන්ද ඒ විදිහට අර වැඩ පිළිවෙළ යනකොට ඒකට අපි අනුග්‍රහ නොකරනවා නම්, මේ වැඩ පිළිවෙළට බොහොම අමාරුයි මුල් බැහැගන්න. ඒ නිසා ඒ මූල කම්ප්ථානයේ හිත බැහැගෙන යනකොට, මූල කර්මස්ථානය සියුම් වේගෙන යනකොට විවිධ අරමුණු අතර මූල කර්මස්ථානය රැකගැනීමේ සටන කරන කෙනාට හොඳටම වැටහෙනවා භාවනාව නොකරපු කෙනාට හෝ භාවනාවේ මුල් අවස්ථාවේ ඉන්න කෙනාට වඩා එදිනෙදා ජීවිතයේදී හිත බේරාගෙන කටයුතු නොකළොත් මේ සියුම් අවස්ථාවේදී විශාල අවුලකට පත් වෙනවා. හිත බේරාගැනීමේ කටයුත්තට තමයි අපි ඉන්ද්‍රිය සංවරය කියන්නේ. මෙන්න මෙතැනයි ඇත්තටම ඉන්ද්‍රිය සංවරය සිද්ධ වෙන්නේ. ඊට කලින් අපි සමාදන්ව රකින ඉන්ද්‍රිය සංවරය ගෞරවයට කෙරෙනවා ශුද්ධාවට කෙරෙනවා. නමුත් මේ තරම් ප්‍රයෝජනය සලකලා නොවෙයි. ඒ නිසා විපස්සනා භාවනා යෝගාවචරයාගේ තමයි මේ සතර සංවර ශීලය බොහොමත්ම ශක්තිමත් වන්නේ. ඒක ඉබේ වෙයි කියලා හිතන්න නරකයි. ඒ වගේම තමයි භාවනා කරන්න කලින් රකින ඉන්ද්‍රිය සංවරයක නිතර ආනිශංස ලැබෙයි කියලා හිතන්නත් නරකයි. නමුත් ඒ නිසා යෝගාවචරයාට අනුග්‍රහ වශයෙන්, මේ එක එක ඉන්ද්‍රියයක් සංවර කරගැනීමෙන් වෙනදට වඩා ඇතුළෙන් එන කැක්කුමක් එනවා. ඇතුළෙන් එන අවශ්‍යතාවක් මතු වෙනවා.

හරියට සිද්ධාර්ථ කුමාරයා එදා රැ ඇවිල්ලා බැරි වෙලාවත් එළිපත්තේ එහා පැත්තට ගිහිල්ලා, මට මීට පස්සෙ කොයි දවසක මේ දරුවා දකින්න හම්බ වෙයිද දන්නෙ නෑ කියලා සිප වැළඳගත්තා නම් එයින් එහාට කතා කරලා වැඩක් නෑ. නමුත් ඒ වෙලාවේදී අර වෙස්සන්තර ජාතකයේදී දරුවෝ දන් දෙනකොට කීවේ උඹලා නැවක් කරගෙන මං මේ සංසාරෙන් එගොඩ වෙනවා. සියලු ලෝක සත්ත්වයාත් මම එගොඩ කරනවා. ආනන්ද ඒ කල්පනාව ඇති කරගත්තා. පුතේ උඹ දූන් මම ඉඹින්න පටන්ගත්තොත් මම එක පුතයි ඉඹින්නේ. ඉතින් කිඹුල්වත් පුරයට තමයි කොටු වෙන්නේ. මම මුළු ලෝකෙ ඉන්න ඔක්කොම පුත්තු සිප වැළඳගැනීම සඳහා මගේ පුතා අතහරිනවා. ඒ හිතලා තමයි ආපසු හැරිලා ගියේ. ආනන්ද ඒ වගේ

අභිනිෂ්ක්‍රමණයක්, ආන්ත ඒ වගේ ඉන්ද්‍රිය සංවරයක් කරන්න මේ දීර්ඝ අභ්‍යාසයක් අවශ්‍යයි. ඒ දීර්ඝ අභ්‍යාසයකට ලොකු ආරාධනාවක් තියෙනවා.

සර්වඥයන් වහන්සේගේ මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, විශේෂයෙන් ආයතන ධර්ම පිළිබඳව තිබෙන ගැඹුර මේ විග්‍රහයේදී පෙන්වනවා. මේ කවුරුවත් එළිමහන් සිර කඳවුරක හිර රැඳවියෝ වාගේ හිර කරගෙන ඉන්ද්‍රිය සංවරය කරවන්න ඕනෑකමක් සර්වඥයන් වහන්සේට නෑ. උන්වහන්සේ පෙන්වන්නේ මං බෝ මැඩ මුලදී මෙව්වර ගැඹුරක් දැක්කා. මෙන්න ධර්මය. කැමති නම් සාදරයෙන් භාර අරගෙන ගමන් කරන්න. මට මින් එහාට කරන්න දෙයක් නැහැ. “කුමෙහි කිව්වමාතප්පං, අක්ඛාතාරො තථාගතා” තථාගතයන් වහන්සේගේ වැඩේ මේක විවෘතව පෙන්වන එකයි. කළ යුත්ත ක්‍රමලයි කරන්නේ. කිසි සේත්ම දැක්කවිල්ලක් නෑ බුද්ධාගමේ. හරක් දැක්කනවා වාගේ දැක්කන්න බෑ. ඉන්ද්‍රිය සංවරයට දැක්කන්න බෑ. දක්වන්න පුළුවන්. ඒ පිළිබඳව හොඳම විග්‍රහය එන්නේ මේ ආයතනය පිළිබඳ කතා කරන වෙලාවේදී. කොච්චර සියුම්ද, රූපයත් ඇහැන් තිබුණාට ඒ දෙක කෙලෙසිලා නෑ. ඒ දෙකේ එස්සපංචමක ධර්ම නෑ. මේ දෙක එකතු වන විත්තක්‍ෂණයේ තමයි මේ සේරම සංසාරේ පටන් අරගන්නේ. අන්න ඒ වෙලාව එනකොට අපි එළඹ සිටි සිහිය නැතිව වෑ කිවොත් එහෙම විනාඩියක් පහු වෙලා වෑ තමයි. හරියට ඒ වෙලාවටම එළඹිලා හිටියොත් විත්තක්‍ෂණ දෙකතුනක් යන්නෙන් නැහැ. වහාම අකාලිකව ධර්මය වැටහෙනවා.

ආන්ත ඒකටයි මේ එළඹීම. ඒකට තමයි මේ අධිශීල ශික්‍ෂාව. අධිචිත්ත ශික්‍ෂාව, අධිප්‍රඥ ශික්‍ෂාව. ඒ නිසා ගැට ගහගෙන අවුරුදු ගණන් භාවනා කරන කෙනාට අර තීරණාත්මක මොහොත නොඑළඹෙන්නටත් ඉඩ තියෙනවා. කිසිම හැලහැප්පුමක් නැතිව කලබල නොකර භාවනා කරන කෙනාට කාරණාව තේරුම්ගත්තා නම්, එක විත්තක්‍ෂණයෙන් මේක කපාගෙන යන්න පුළුවන්කමකුත් තියෙනවා. සර්වඥයන් වහන්සේටවත් මේකෙ අධිකාරියක් නෑ උඹට විතරයි නිවන් දකින්න පුළුවන්, උඹට බෑ කියලා කියන්න. උන් වහන්සේ දන්නේ අනුසය ආශ්‍රව ධර්ම විතරයි. මේකට ලෑස්ති වෙලා

තියෙන, මේකට පෙළගැහිලා තියෙන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තියෙනවා නම් මේක වෙනවා. සර්වඥයන් වහන්සේට විනිශ්චය කරන්න බැහැ. යෝගාවචරයාට තිබෙන්නේ තමන්ට පුළුවන් තමන් ගැන විනිශ්චය කරන්න. හැම වෙලාවෙම ඉන්ද්‍රියක් වැඩ කරනවා කියන්නේ අර කිව්ව නව ආකාරයෙන් අපි බැඳිලා සංයෝජන වඩනවා. අඩු ගානෙ බැඳෙන බවට අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් නම් ඒ බවට අවදි වන්න පුළුවන් නම් ඒක තමයි මනුෂ්‍ය ශිෂ්ටාචාරයේ උසස්ම හැදියාව. ඒක තමයි බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ඉහළම සංස්කෘතිය. ඒක තමයි මහත්මයෙකුගේ තියෙන ඉහළම මහත්මා ගතිය.

ඒ නිසා මේවාට කියනවා අපි ආර්ය ධර්ම කියලා. එක මෙනෙහි කරන චිත්තක්‍ෂණයක් චිත්තක්‍ෂණයක් පාසා අපි ආර්යත්වයට පත් වෙනවා. ඒ මෙනෙහි කරන චිත්තක්‍ෂණයක තිබෙන ගැඹුර ඒකෙ තිබෙන ප්‍රයෝජනය මෙතකැයි කියන්න බැහැ. මෙන්ම මේකෙන් තමයි අපි අසූචියට වැටෙනවාද, රත්රන්වලට වැටෙනවාද කියලා මෙනෙහි වෙන්නේ. ඒක හැම මොහොතකම අපිට ශුද්ධ අවස්ථාවක් ලැබිලා තියෙනවා. නමුත් අපි මේකත් ආනුපුබ්බි පිළිවෙලට ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික ක්‍රමානුකූලව දියුණු කරගෙන යාමක් තමයි මේකෙ සිද්ධ වෙන්නේ. ඒ නිසා කල්පනා කරගන්න ඕනෑ අර හතළිස්හතක් ධර්ම දේශනා ගෙවාගෙන අපි මෙතැනට ආවේ ඒකට අවශ්‍ය පදනම සකස් කරගන්නයි. ඒක නිකම්ම නිකම් වුණා නෙමෙයි. ඒ කාලේ අපි අතර යම් යම් ආකාරයේ පෙළගැස්වීම් දියුණු වීම් සිද්ධ වුණා. ඒ පෙළගැස්වීම ඉදිරියට ගෙන යාම තමයි මේ යෝගාවචර ජීවිතය කියලා කියන්නේ. ඒකයි අපි මෙහෙම වැඩ කරන පිරිසක් එකතු වෙලා කටයුතු කරන්නේ. මේ සිව්පස දයකයෝ ඔක්කොම වට වෙලා අපට උදව් උපකාර කරන්නේ.

ඒ නිසා අපි අද දේශනා කරපු ධර්ම කොට්ඨාශයත් අනුන්ගේ මනින්න යනවා වෙනුවට තමන් කරගෙන යන වැඩ පිළිවෙළ තවත් සුක්ෂ්මව තවත් අවබෝධයෙන් තවත් හේතු ප්‍රත්‍ය සහිතව වටහාගෙන, තවතවත් එළඹ සිටි සිහියකින් වර්තමාන මොහොතේම හිත පැවැත්වීම තුළින් යෝනිසෝමනසිකාරය සෘජු කරගෙන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, ඒ වගේම ආයතන ධර්ම අවබෝධ කරගෙන සද්ධා, චිරිය, සති,

සමාධි, ප්‍රඥ, කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කරගෙන, තමතමන් බලාපොරොත්තු වන්නා වූ, මේ ගෞතම බුද්ධ ශාසනයෙන් බලාපොරොත්තු වන්නා වූ ඒ සැබෑ වෙනස මේ ජීවිතයේදීම අත්දැකගන්න මේ ධර්ම කොටසත් තමතමන්ගේ අත්දැකීමත් හේතු වේවා! වාසනා වේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතැනින් සමාප්ත කරනවා.

49 | ජීවිතායතනය

නමො තසං භගවතො අරහතො සමා සමුදාසං

පුත ව පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු:

ඉධ, භික්ඛවෙ භික්ඛු ජීව්‍හඤච පජානාති, රසෙ ව පජානාති, යඤච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාඤ්ජනං තඤච පජානාති, යථා ව අනුප්පනසං සඤ්ඤාඤ්ජනසං උප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති. යථා ව උප්පනසං සඤ්ඤාඤ්ජනසං පහානං හොති තඤච පජානාති. යථා ව පභීනසං සඤ්ඤාඤ්ජනසං ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති'ති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංසරත්තයෙන් අවසරයි. අනෙකුත් මේ උපාසක පිරිසත් එක්ක මේ යන දීර්ඝ ධර්ම දේශනා මාලාවක අද මේ මුල පිරුවෙ 49 වන අංකයටයි. දේශනා වශයෙන් ගන්නවා නම් සතිපට්ඨාන සූත්‍රයයි අපි මුලට තියාගත්තෙ. එහි අපට වැටහෙන ප්‍රමාණයට මුලධර්මත් ප්‍රායෝගික කාරණාත් ඉදිරිපත් කරගනිමින් කායානුපස්සනාදී ක්‍රමයට ඒ මුල් අනුපස්සනා තුන විවරණය කරමින් විකාශය කරගෙන ගෙවාදමමින්, දැන් මේ සපැමිණිලා කාලය ගත කරන්නෙ ධම්මානුපස්සනාවෙ.

ඒ ධම්මානුපස්සනාවෙන් නීවරණපබ්බ ස්කන්ධපබ්බ කියන දෙක නිමා කරමින්, දැන් ආයතනපබ්බය තමයි මේ සැරිසරන්නේ. ආයතන පර්වය ප්‍රධාන වශයෙන් කාටත් ප්‍රසිද්ධ තාලෙට හයකට කඩල තමයි මේකේදී සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒ හය අජ්ඣන්තික බාහිර වශයෙන් ආධ්‍යාත්මික බාහිර, ඇතුළත පිටත කියලා වගේ ගත්තොත් එතන දෙළහක් වෙනවා. ඒ දෙළහ නිසා උපදින්නා වූ සංයෝජන ධර්ම හයක් වෙනවා. මේ ආකාරයට ඒකත් එක එක ආයතනයක් වශයෙන් ගත්ත මාතෘකාව අනුමාතෘකාවලට කොටල බෙදල තමයි මේ විග්‍රහයට ඉදිරිපත් කරන්නේ. නමුත් ඒ පූර්ණ දේශනා අනුක්‍රමයෙන් දේශනා විලාසයෙන් ගියා නම්, අපි එතන ඒ ආයතන හයම සංග්‍රහ කරගෙන යනකොට 'ජ්ඣාඤච පජානාති, රසෙ ච පජානාති' කියන මේ ආයතනය ජීවිතායතනය වැටෙන්නේ හතරකට.

ඒ කියන්නේ අපි ආයතන පර්වයේ දැන් හතරවෙනි එකට ඇවිල්ල. එක දෙක තුන ගත කරල තියෙනවා. ඒ කියන්නේ 'චක්ඛුඤච පජානාති, සෝතඤච පජානාති, ඝානඤච පජානාති' කියන තුන අපි පසුගිය සතිවල අනුක්‍රමයෙන් ඉවර කරගෙන ඇවිල්ල දැන් මේ ගත කරන්නේ 'ජ්ඣාඤච පජානාති' කියන තැන. ඒ නිසා අද මාතෘකාවට යොදගත්තේ සූත්‍රයේ දැක්වෙන ආකාරයටම නෙවෙයි. අපට ගැළපෙන කොටස පාලිය වෙන් කරලයි ගත්තේ. අපේ දිව විවිධ පැතිවලින් මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ බොහොම තීරණාත්මක දෙයක් බවට පත් වෙලා තියෙනවා. අපේ ශාසනයේ ප්‍රධාන වශයෙන් හික්මවිය යුතු තැන් ද්වාර කය, වචන, මන කියලා තුනකට කඩනකොට මේ මැද තියෙන ඇට නැති දිව, නැත්නම් වචි ද්වාරය බොහොමත්ම වැදගත් වෙනවා ඉන්ද්‍රිය සංවරයට. නැත්නම් බ්‍රහ්මචරිය ප්‍රතිපදවට. ඒකටත් මුල් වෙන්නේ දිවමයි. ඒ වාගේම අපේ සූත්‍ර සාහිත්‍යයේ ප්‍රධාන වශයෙන් පෙන්වලා දීලා තියෙනවා 'එකං නාම කිං?'. මේ පුංචි දරුවෙක්ගෙන් බුදු භාමුදුරුවෝ අහන ප්‍රශ්නයක්. 'එකං නාම කිං?' එක නම් කිම? එතනදී ඒ දරුවා දෙන උත්තරය තමයි 'සබ්බෙ සත්තා ආභාරධර්මිකා'. සියලු සත්තු ආභාරයෙන් යැපෙති, ආභාරයේ

පිහිටයි. එතකොට මේ ආහාර සම්බන්ධයෙනුත් දිවට කෘත්‍ය කිහිපයක් තියෙනවා.

අපි අනෙකුත් දේ, 'ජසු අජකානිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු' - කියලා ගත්ත දේවල්වල බොහෝම සරල විග්‍රහයක් ගත්තොත් දැකීමේ කෘත්‍යය සඳහා ඇස් දෙකක් දෙපොළේ තියෙනවා. ඇහීමේ කෘත්‍යය සඳහා කන් දෙකක් දෙකොනෙ තියෙනවා. ආසුරු කෘත්‍යය සඳහා නාස් පුඩු දෙකක් මූණ මැද තියෙනවා. නමුත් කතා කිරීම සහ ආහාර ගැනීමේ කෘත්‍ය දෙකම සඳහා මුඛයයි දිවයි තමයි තියෙන්නේ. ඒ නිසා මේක ඉතාමත්ම වැදගත් කෘත්‍යයක් සිද්ධ කරනවා. ඒ කෘත්‍යයේ ප්‍රධාන වශයෙන්ම මනුෂ්‍යයකුට සැක කුකුස් උපදවන්ඩ, අනික් අයත් එක්ක සංසාරෙ පටලවන්ඩ, අවුල් කරවන්ඩ බොහෝමත්ම උදවු වෙනවා ජීවිතායතනය. නැත්නම් අපි මීට වැඩිය ටිකක් විකාශය කරලා ගත්තොත් මුඛය කියන එක. එහිදී ප්‍රශ්න ඇති කරගෙන ඒ ප්‍රශ්න විසඳීම සඳහා විශේෂඥ සේවාවල් බලාපොරොත්තු වෙනවා. පිළියම් ක්‍රම භාග්‍යනවා. ඒක තමයි විශේෂයෙන්ම මනුෂ්‍ය ලෝකයේ කියන්නේ. මොකද, අනික් සත්තූන්ගෙ කතා කිරීමේ ස්වභාවය මෙව්වර සංකීර්ණ නෑ. එකිනෙකාට උඹ උඹ, තෝ තෝ, වර වර, පලයං පලයං කියනවා 'තුටු තුටු පෙසුකැකුං' ආදී වශයෙන් දෙයක් ඇත්තේ නෑ සත්තූන්ගෙ. මනුෂ්‍යයාගේ ව්‍යවහාර භාෂාවේ තියෙන විචිත්‍රත්වය නිසා ප්‍රශ්නත් හරිම විචිත්‍රයි.

නමුත් විශේෂයෙන්ම සතිපට්ඨානයේදී සංග්‍රහ වෙන්නේ ආහාර සම්බන්ධ කොටසටයි. 'ජ්වහඤ්ච පජානාති, රසෙ ච පජානාති, යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උපපජ්ජති සඤ්ඤාජනං තඤ්ච පජානාති' කියලා ඒකෙ ගන්නකොට අර ව්‍යවහාර කතා පැත්ත නෙවෙයි, දිවේ කෘත්‍යය වශයෙන් ගැනෙන්නේ රස බැලීමේ කෘත්‍යයයි. මේ රස බැලීමේ කෘත්‍යයේදී සංයෝජන උපදවන ආකාරය ඇහැට රූපයක් වැටිච්චාම බලන හිත එතෙන්නට කිට්ටු වුණාම එතන සිදු වන ක්‍රියාවලියට බොහෝමත්ම සමානයි. ඒකෙදී මූලධර්මානුකූලව කිසිම වෙනසක් ඇත්තේ නෑ. කනට සද්දයක් වැටුණා, අහන සිත පහළ වුණා, එතනත් සංයෝජන පහළ වෙන්ඩ පුළුවන්. නාසයට ගඳක් සුවඳක් වැටුණා. එතනට නාසයේ සිත පහළ වුණා නම්, ස්පර්ශය

පවතින තාක් කල් එතන සංයෝජන පහළ වෙන්ඩ පුළුවන්. ඒ වාගෙම තමයි දිවට රසක් වැටුණාම ඒ රස නිසා සිත එතෙන්නට ඇදී ගියා නම්, එතන ස්පර්ශය පහළ වුණා නම් එතනදී සංයෝජන පහළ වෙන්ඩ පුළුවන්. මේ තත්ත්වය දිහා බලාගෙන යනකොට ඇහෙන්න, කනෙන්න, නාසයෙන්, දිවෙන් කියන මේ හතරාකාරයෙන් පහළ වන සංයෝජන ධර්මවලින් අද වටහාගන්නට හුඟක්ම අමාරු ඇහෙන්න පහළ වන ආකාරය. මොකද ඒ තරම්ම සුක්ෂ්මයි. ඒ තරම්ම දක්ෂ වෙන්ඩ ඕනෑ ඒකේ මුල පාදගන්නඩ. ඊට වැඩිය යම් කිසි පහසුවක් දැනෙනවා පුළුවන්කමක් තියෙනවා දක්ෂ යෝගාවචරයින්ට, ඇහීමේදී කන මාර්ගයෙන් පහළ වන සංයෝජන අඩු කරගන්නඩ. මොකද, ඒකේ ක්‍රියාවලිය අච්චරම යුහුසුලු නෑ වාගේ.

වෙන විදියකට කියනවා නම්, අපේ ජීවිතේ සංසාරෙට ඇද බැඳ තැබීමට ලොකුම දයකත්වයක් දෙන්නේ ඇහෙන්න. ඊගාවට තමයි කන. ඒ නිසා කනින් සිදු වන මේ ගැට වැටෙන ආකාරය, අපි මේ සංසාරෙට බැඳෙන ආකාරය ඇහූ වගේම සංකීර්ණ නෑ. ටිකක් ලේසියෙන් අඳුනගන්නඩ පුළුවන් - නමුත් අර කලින් මතක් කළා වගේ දක්ෂ යෝගාවචරයින්ට. ඊගාවට ආඝ්‍රාණය ගත්තොත් ආඝ්‍රාණයෙන් සංසාර වට්ටයට එච්චරම ඇහෙන්න කනෙන් විතර පොහොර වැටෙන්නේ නෑ. ඊට අඩු ප්‍රදේශයකින් වැටෙන්නේ. ඒ නිසා ගැටේ වැටෙන්නේ ටිකක් හෙමිහිට හෙමිහිට වගේ. ඒ නිසා අල්ලගන්න පහසුවක් තියෙනවා. ඊටත් වඩා පහසුවක් තියෙනවා දිවෙන් මේ ගැටේ වැටෙන හැටි. ඒ වුණාට සෑහෙන ප්‍රදේශයක් පඹ ගාලේ පැටලිවීව නරියා වාගේ ඒ ගැටවල පැටලීගෙන ගත කරන බව ජේන්ඩ තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම ඔය පළවෙනි ගතවර්ෂ දහයේ පමණ ශාසනය පිළිබඳ ලියවිවිව පොතූත් ඊට පසු කාලයේ ලියවිවිව සංග්‍රහ ග්‍රන්ථත් බලපුවාම ඒ කාලය තුළ ඇති වුණා වූ ශාසන පරිහානියේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්දෝ, මේ දිව කෙරෙහි රස කෙරෙහි එයින් ඇති වෙන්නා වූ සංයෝජන ධර්ම කෙරෙහි පිහිටිය යුතු ආකාරයේ තිබුණු ඒ නැවුම් ගති දුබල වීම නිසාදෝ පිළිණු වීම නිසාදෝ, හුඟක් කතා හුඟක් සංවර ක්‍රම විධි දිවට සම්බන්ධ කරල රසට සම්බන්ධ කරල සඳහන් කරල තියෙනවා. අදත් හික්ෂු සමාජය

ගත්තොත්, උපාසක ඇත්තන්ගේ සමාජය ගත්තොත් මේක නිතර කතාබහට ලක් වෙන දෙයක් බවට පත් වෙලා තියෙනවා.

ශාසන ඉතිහාසය බලනකොට ජේතේන මේ හික්ෂුත්වයේ සහ උපාසකත්වයේ මූලික පරමාර්ථයෙන් ඇත් වෙලා ඒ ළාමක දේවල්වලට හැරෙනකොට කටිත්, රස මාර්ගයෙන් පටලැවෙන්නිව තියෙන අවස්ථාව වැඩියි. නමුත් අද භාවනා කරන පිරිසක් වශයෙන්, නැත්නම් එහිම පූර්ණ කාලයේ යෙදී ගත කරන පිරිසක් වශයෙන් අපි තේරුම් අරගන්ට වෙනවා මෙහි ඇත්තා වූ ආස්තික පැත්ත, සාධනීය පැත්ත. අපි මේ ගත කරන්නා වූ පූර්ණකාලීනව අනුන් දෙන දේ මත යැපිලා ඒ අය කෙරෙහි සමාජ සේවාවන්, ලෝක වර්ධන, සුසාන වර්ධන වැඩ කරනවා වෙනුවට තමතමන්ගේ වැඩක් බලාගෙන භාවනා කටයුතු කරනකොට, අර මුල් අවුරුදු දහෙ කාලෙ විතර ආර්යයන් වහන්සේලා ඒ ආර්ය වංශයේදී මෙව්වර මේ භයානක දිව මාර්ගයෙන් රසය මාර්ගයෙන් සංයෝජන ධර්ම පහළ නොකරගෙන ගත කළ ජීවිතයත් අද අප ඒ සඳහා කරන ප්‍රයත්නයත් බලනකොට, අපිට ඒ ආර්යයන් වහන්සේලාගේ තිබුණු ඒ නැවුම් මිහිරියාව 'අහො සුඛං අහො සුඛං' කියකියා ගත කළ ආකාරයට අපට කොච්චර ගත කරන්ඩ පුළුවන් වෙයිද කියලා බැලුවොත්, මේ ආහාර සම්බන්ධයෙන් හෝ දිව සම්බන්ධයෙන් හෝ ඔව්වර භය වෙන්ඩ දෙයක් නෑ. හැබැයි භය විය යුතු කාරණා ටික නම් අනිවාර්යයෙන්ම දැනගෙන තියෙන්නි ඔනෑ. එහෙම නැත්නම් මේක සැහැල්ලු කරගත්තොත් විශාල වශයෙන් යෝගාවචර ජීවිතය හානි කරන්ඩ යෝගාවචර ජීවිතය දුර්වල වෙන්නි හේතු වෙනවා. ඒ නිසා කාරණාව දැනගන්ට ඔනෑ. නමුත් ඒක ආස්තික පැත්තෙන්, සාධනීය පැත්තෙන්, හැකි සංඥව පැත්තෙන් ගත්තොත් තමයි අපට මේක සතිපට්ඨානයක් වෙන්නේ. එහෙම නැත්නම් තියෙන ප්‍රශ්න වැඩි කරන, වික්ෂිප්ත භාවය ඇති කරන, සංයෝජන ධර්ම වඩන පැත්තක් වෙයි.

ඒ නිසා අද මේ විනාඩි ස්වල්පය තුළ බලාපොරොත්තු වෙන්නේ අපි මේ ගත කරන ජීවිතයත් එක්ක බලනකොට එවැනි සංයෝජන ධර්ම පිළිබඳව අපට කොච්චරක ආරක්ෂාවක් තියෙනවද? ඒ ආරක්ෂාව සමහර විට නොදැනුවත්කම නිසා අපිටත් අර සාමාන්‍ය

එදිනෙදා ජීවිතවලදී ප්‍රශ්න ඇති කරගන්න ඇත්තො වගේ පශ්චාතල පටලවාගෙන ඉන්න වෙනවද? ඒ සඳහා බලනකොට අපිට අපේ වගකීම් යුතුකම් ඉන්ද්‍රිය සංවරය පැත්තට කොච්චරක් නම් ශාසනය තියෙනවද කියල බැලුවොත් හරිම සන්තෝෂ වෙන්න පුළුවන්. ඒ ගත කරන ජීවිතය පිළිබඳව ‘අහො සුඛං අහො සුඛං’ කියකියා අපිට සතුටු වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා අපි ඉස්සෙල්ලම බලමු මේ දිවත් මේ කියන රසයත් සංයෝජන ධර්ම පහළ වීමත් පිළිබඳ යාන්ත්‍රණය. ඒක ඇත්තටම අපි කලින් සාකච්ඡා කළා ඇහැ සම්බන්ධයෙනුත්.

ඒක නැවත මතක් කරතොත් - ඇහේදී වඩාම යුහුසුලුව සිදු වන නමුත් දිවේදී මේක දූන දූන දූක දූක හෙමිහිට සිහි බුද්ධියකින් යුක්තව කටයුතු කරනකොට අල්ලාගැනීමේ හැකියාව වැඩි බවක් අපි කලින් මතක් කරගත්තනෙ. ඒ නිසා මේ යාන්ත්‍රණය දූනගැනීමත් සමහර විටෙක ඒ පිළිබඳ මතකය අලුත් කරන්ට, ඒ වගේම කුසලච්ඡන්දය උපදවල ආහාර සම්බන්ධ වෙනකොට සතිමත් වෙන්ට, ඉන්ද්‍රිය සංවරය වෙන්ට පිටුවහලක් වෙනවා; වෙන්ට ඉඩ තියෙනව. මූලපරියාය සූත්‍රයෙ සඳහන් කරනව ‘මුතං මුතතො සඤ්ජානාති’. අපි සාමාන්‍යයෙන් සලායතන පිඬු කරනකොට දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤත කියල හතරකටයි ගන්නෙ. දිට්ඨ කිව්වාම වක්ඛු සම්බන්ධ දූකීම සම්බන්ධ කෘත්‍යය; එහෙමිමම ඒ ආයතනය සම්පූර්ණ දිට්ඨ කියල පැත්තකට කරනව. සුත කිව්වාම සුතය ඇහුම්කන් දීම, කන සහ ශබ්ද සම්බන්ධ කරගන්නව. විඤ්ඤත කිව්වාම හිත සහ ධර්ම ආයතනය සම්බන්ධ කරගන්නවා. එතකොට නහය, කට, ශරීරය නැත්නම් ආඝ්‍රාණය කිරීම, රස බැලීම සහ පහස ලැබීම කියන මේ තුනට මුත කියන නාමය සඳහන් කරනවා. ‘මුතං මුතතො සඤ්ජානාති’ නහයට ගඳක් වැදුණා. කටට දිවට රහක් වැටුණා. කයට පහසක් ලැබිව්වාම ඒක හඳුනාගැනීමක් අපි කරනව කෙලෙස් සහිත හිතෙන්. හඳුනයි. හඹී. දන් දිවට රසක් වැටුණා කියල හඹී. ‘මුතං මුතතො සඤ්ඤාධා මුතතො මඤ්ඤති’. ඊට පස්සෙ ඒක තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් මාන වශයෙන් මඤ්ඤනා කරනවා. හොඳ රසක්, මේක මට විතරයි ලැබුණෙ, මේක ලැබුණා හොඳයි ආදී වශයෙන් මමායනයෙන් යුක්තව මේක මඤ්ඤනා කරනවා. ඒකට කියන වෙන

වචනයක් යොදල නෑ. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන සහිතව ඒ ඒ අතට ඒකම කල්පනා කිරීමක් තමයි මඤ්ඤනා කරන්නේ.

ඒක අර කියන විදියට හොඳ මිහිරි රසක් පිළිබඳව වෙන්ඩ පුළුවන්. රස මසවුලක් භුක්ති විඳින වෙලාවට, එහෙම නැත්නම් තමන්ගේ රුචිය පරිදි නොලැබීවිච වෙලාවට ඇති වෙන්නා වූ අප්‍රියකර අදහසක් වෙන්ඩත් පුළුවන්. අමනාප අදහසක් වෙන්ඩ පුළුවන්. ඒ කොහොම කෙරුවක්වත් ඒවා තෘෂ්ණා මාන දෘෂ්ටිවලට බැඳිල තියෙන නිසා මඤ්ඤනා කරනවා. ඒ මඤ්ඤනාව නිසා 'මුතසම්මං මඤ්ඤති'. තමන්ගේ රස ගත්තොත් අපි මේ අවස්ථාවේදී උදහරණයක් විදියට මුතයෙන් තමයි අවබෝධ කරගන්නේ. හුඟාක් සතුටුදායක ආහාර වේලක් ලැබුණ නම් මම වාසනාවන්තයි. මේ ආහාර මාර්ගයෙන් මට හැමදම දිව පිනවන හොඳ ශරීර ශක්තිය දෙන පෝෂ්‍ය ආහාර ලැබෙනවයි කියල ඒ ආහාර මගින්, ආහාර ලැබීම සම්බන්ධ කරගෙන දිගින් දිගට මනස් විකාර ඇති කරගන්නවා. හිතේ තොරන් ගහනවා. එහෙම නැත්නම්, හැමදම කොහොම කෙරුවක්වත් මට ලැබෙන්නේ මේ නරක ඵ්ඵවමයි කියල මුතසම්මං කිව්වම ඵ්ඵවා විෂයෙහි ආහාර විෂයෙහි කල්පනා කරනවා. මගේ ළඟට එනකොට කොහොමටක්වත් කොයි දේත් හොඳට රසවත්ව එනව, මට හම්බ වෙනව කියල එක්කො හොඳ පැත්ත. එහෙම නැත්නම් මම කොච්චර ජාති කාට උදව් කෙරුවත් කොච්චර කියල දුන්නත් මට නම් හම්බ වෙන්නේ හැමදම මේ වගේ කාඩ් හොදියි දෙකඩ භාලෙ බතියි තමයි කියල නිතරෝම ඒ ආහාර පිළිබඳව කල්පනා කරනවා. ඒ එක විදියක්. සමහර ඇත්තෝ ඉන්නවා දූකගන්ඩත් පුළුවන් හේතුත් තියෙනව. ඒ වගේ තමයි කල්පනා කරන්නේ.

එහෙම නැත්නම් 'මුතතො මඤ්ඤති'. එහෙව් හොඳ දේ ලබන්නෙක් මම. එහෙව් නරක දේ ලබන්නෙක් මම කියල ඒ ආහාර මාර්ගයෙන් මමෙක් පෝෂණය කරනවා. මමෙක් සමුද්දීපනය කරනවා. එහෙම නැත්නම් මමෙක් පහත් කරල සලකනව. 'මුතසම්මං මඤ්ඤති මුතතො මඤ්ඤති'. ඊගාවට 'මුතං අභිනන්දති'. හොඳ දෙයක් ලැබුණා නම් ඒක අභිනන්දනය කරනවා. 'මුතං මෙති මඤ්ඤති'. මේ මුතයෙන් තමයි මගේ ආත්මය පෝෂණය කරගන්නේ. ආත්ම

පෝෂණයක් ඇති කරගෙන ඒක අභිනන්දනය කරනවා. ඉතින් එතනදී ප්‍රශ්නයක් එනවා. අපි කලින් මඳ වශයෙන් ඒක විග්‍රහ කළා. නරක ආභාරයක් ලැබුණාම කොහොමද ඒක අභිනන්දනයකට වැටෙන්නේ. හොඳ ආභාරයක් ලැබීව්වාම නම් ඒක අභිනන්දනය කරනවා රස විඳිනවා කියන එක තේරෙනවනේ. නරක ආභාරයක් ලැබීව්වාම කොහොමද අභිනන්දනය කරන්නේ කියලා හිතලා බලමු. ඒක මෙහෙමයි:

අපි හිතමු මේ වගේ උපාසක ජීවිතයට පත් වෙලා හෝ මේ වගේ පැවිදි ජීවිතයට පත් වෙලා අනුන් දෙන්නා වූ ආභාරයක් හොඳට බඩගිනි වෙලාවක ගිහිල්ලා බලාපොරොත්තු වෙනව. නමුත් ලැබෙන්නේ මේ සීතල වෙච්චි එච්චර මිහිරි නැති රළු ආභාරයක් කියලා. ඉතින් ඒ වෙලාවේදී ඒක දකිනකොටම මේ ආභාරයෙන් කල්පනා වෙනව මට අද ලැබුණේ රළු නුහුරු අප්‍රියකර ආභාරයක්. ඒ අභාරය මං වැනි කෙනෙකුට ගැළපෙන්නේ නෑ. ආභාර හොඳ නෑ. මට ලැබෙන්න තිබුණේ මීට හොඳ එකක්. ඒ නිසා මට, මගේ ආත්මයට මේක අඩුපාඩුවක් ආදී වශයෙන් කල්පනා කරලා ඒක සංසන්දනය කරනවා තමන් හොඳටම විඳපු, විඳින්න කැමති මිහිරි ආභාරයක් එක්ක. එතකොට අර මිහිරි ආභාරය කල් ඇතිව විඳලා හෝ අහලා හෝ දැකලා හෝ තිබුණ එක බොහොමත්ම ඊට වැඩිය පරස්පර විරෝධී සුව එළවන දෙයක් නම්, ඒ හා සමාන ප්‍රදේශයක් ඒ ප්‍රපංච සිතුවිලි පහළ වෙනවා. ඒ සිතුවිලි පහළ වෙන්න ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වෙන්නේ මේ දැනට ලැබීව්ව නීරස ආභාරයට වඩා ඊට කලින් තමන් භුක්ති විඳල තියෙන අර මිහිරි ආභාරය. ඒ නිසා එතනත් මිහිරි ආභාරය කෙරෙහි ඇත්තා වූ අභිනන්දනය වැඩි වෙන්නට වෙන්නට මිහිරි ආභාරයෙන් ලබලා තිබුණ අභිනන්දනය වැඩි වෙන්නට වැඩි වෙන්නට දැන් මේ ලැබිලා තියෙන ආභාරය පිළිබඳව ද්වේෂය වැඩි වෙනවා. එපා වීම වැඩි වෙනවා. අමිහිරියාව වැඩි වෙනවා. ඒ නිසා එතනත් අභිනන්දනයමයි හේතු වෙන්නේ.

ඒ නිසා මේ දුකට ප්‍රධාන හේතුව හැම වෙලාවෙම තෘෂ්ණාව. වෙන විදියකින් කියනව නම් ද්වේෂයටත් හේතුව තෘෂ්ණාවමයි. ඒ නිසා සංසාරේ එකම සමුදය සත්‍යයයි පෙන්නලා තියෙන්නේ - ඒ

තණ්හාවයි. ඉතින් ඒ තණ්හාව ඇති වෙන්නේ දවේෂය මාර්ගයෙන් නරක දේ ලැබීවිචනම. හොඳ දේ ලැබීවිචනම හොඳ මාර්ගයෙන්. මෙන්න මේ විදිහට අභිනන්දනය කරපුවාට පස්සේ ඒ පුද්ගලය අභිනන්දනයට ලක් වුණාට පස්සේ දිගින් දිගටම කල්පනා කරනවා, සැලසුම් කරනවා. ඒකේදි මේ පුද්ගලයගේ තියෙන අභිනන්දනයට හේතුව 'අපරිඤ්ඤානං තස්සාති වදම්'. මේ පුද්ගලය ඒ රස බලන වෙලාවේදි දිවත් එක්කයි මේ හැපෙන්නේ. මේ රස දේකුයි නැත්නම් ආහාරයකුයි මේ ගැටුණේ. මේ නිසා මගේ හිත මේ විදිහට ආහාරය විෂයෙහි කල්පනා කරනවා. ආහාරයෙන් කල්පනා කරනවා. ආහාරය සම්බන්ධ කරල ආත්මය ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් අභිනන්දනය කරනවා කියන මේ සිතුවිලි වැට එකක්වත් සතියට හෝ සම්පජ්ඤ්ඤයට අහු වෙලා නෑ. ඒ පුද්ගලයා මම කනවා, ඒ කන ආහාර මෙහෙමයි ආදී වශයෙන් සම්පූර්ණ ප්‍රඥප්තියේ ගිලිල ඒ ආහාර මතින්ම අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන්ම නොමගින් කල්පනා කිරීම නිසා මේ අපරිඤ්ඤානය සිද්ධ වෙනවා.

හරියට බැලුවාම ආහාරය කියලා කියන්නේ රූප ධර්මයක්. මේක පිළිබඳව පහළ වෙන්නා වූ හොඳ නරක සිතුවිලි කියන්නේ නාම ධර්ම. මේ නාම රූප ධර්ම වහා ඇති වී වහා නැති වී යනවා. මේ එක එකක් එකිනෙකට හේතු වෙනවා. මේ නිසා විවිධාකාර තණ්හා මාන දෘෂ්ටි පහළ වෙනවා. අභිජ්ඣා දෙමනස්ස පහළ වෙනවා ආදී වශයෙන් කිසිම දෙයක් දූකගන්ට කලඑළියක්, මූල පාදගැනීමක් නෑ. ඒ මොකද ඒ පුද්ගලය ඒ ආහාර පිළිබඳව, දිව පිළිබඳව, රස පිළිබඳව කල්පනා කරන්නේම දෘෂ්ටි මාන ඇතිව. ඒ නිසා පරිඤ්ඤානයක් ඇත්තේ නෑ. විශිෂ්ට ඥානයෙන් දැනගැනීමක් ඇත්තේ නෑ. මෙන්න මේ අවස්ථාවට එනකොට ඒ පුද්ගලයට මේ තියෙන මානසිකත්වය යටතේ නුපුහුණු, නාහපු, සත්පුරුෂයන් දූක නැති, සත්පුරුෂයන්ගේ ඇසුර නොලබපු, සත්පුරුෂ ධර්මයට දක්ෂ නැති, ආර්යයන් වහන්සේලා දූකලා නැති ඒ පුද්ගලයාට මේක තමයි ඒකායන ක්‍රමය. ආහාර නිසා හොඳ හෝ නරක සිතුවිලි පහළ වෙනවා.

මේ පහළ වීම නිසා ඒ පුද්ගලයට එතනම දෙරටු නමයක් මාර්ගයෙන් ඒ බැඳීම සිද්ධ වෙන්නට පුළුවන්. උත්පාද කාරණාවක් වෙන්නට පුළුවන්. මම අනිත් දවසෙ මීට වැඩිය හොඳ ආහාර ලබන්නට මෙන්න මෙහෙම මෙහෙම සැලසුමක් කරන්නට ඕනෑ කියල එතනදීම උත්පාද හේතු ඇති වෙනවා. උත්පාද කාරණා ඇති වෙනවා. ඊගාවට පවත්නි කාරණා. මේ හොඳ එකක් ලැබුණා, දිගින් දිගටම මේක ලබන්නට මෙන්න මේ විදියට ප්‍රවෘත්ති වශයෙන් ම. මේකට උදවු කරන්නට ඕනෑ කියල ඉතින් වේතනා පහළ වෙනවා. කාරණා පහළ වෙනවා. ඊගාවට නිමිත්ත කාරණා පහළ වෙනවා. මේක නිමිති කරගෙන, අහවලාට මේ වැඩේ දීපු නිසයි මෙහෙම වුණේ. ම. මෙහෙම කරන්නට ඕනෑ. අහවල් වෙලාවට වෙච්ච නිසයි මෙහෙම කරන්නෙ කියල ඒ වෙච්ච එකේ හොඳ හෝ නරක නිමිති අරගෙන ඒ අනුව දිගින් දිගට දිගින් දිගට මනෝ විකාර කරන්නට ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් කල්පනා කරන්නට, වේතනා පහළ කරන්නට පටන්ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් ආයුභනය කරනවා. රැස් කරන්නට පටන් අරගන්නවා. මම මේන් මෙහෙම කරපු කෙනෙක්. මම පුද්ගලයෙක්, සතෙක්, ආත්මයක් වශයෙන් අරගෙන, දීපු එක්කෙනා මෙහෙම මෙහෙම කෙනෙක්. ඒත් පුද්ගලයෙක් ආත්මයක් වශයෙන් අරගෙන මේ ආහාරය පිළිබඳව රස ගේධයකින් යුක්තව සලකලා ඒක රැස් වෙච්ච පිඬු වශයෙන් කල්පනා කරනවා. නාම රූප වශයෙන් බෙදීමක් කෙරෙන්නෙ නෑ.

එහෙම නැත්නම් සංයෝජන වශයෙන් ගන්නවා. සතිපට්ඨානෙ පෙන්නන්නෙ සංයෝජන ධර්මයක් පහළ වෙන හැටි. සංයෝජන ධර්ම වශයෙන් කියන්නෙ, ම. මේ ගැන නොසලකා ඉඳල බෑ. හොඳට සලකලා කටයුතු කරන්නට ඕනෑ. එතකොට මට හැමදම මේ මේ විදිහට කරගන්නට පුළුවන්. මම අසවලාට ඉස්සර වෙන්නට ඕනෑ අසවලාට පහු වෙන්නට ඕනෑ ආදී වශයෙන් විවිධාකාරව ඒ ධර්ම විෂයෙහි, ආහාර විෂයෙහි, රස විෂයෙහි ඇලී බැඳීමක් ඇති කරගන්නවා. එහෙම නැත්නම් පළිබෝධ වශයෙන්, ඒක පළිබෝධයක් කරගන්නවා. තමන් ඒ වෙලාවේ ඒ කෑමට ගියේ බරපතළ වැඩක් කරකර ඉන්න ගමන්. නැත්නම් භාවනාවෙන් නැගිටල. නමුත් ඒ

භාවනා සිතුවිලි පරම්පරාව සම්පූර්ණයෙන්ම කැඩුණා. සම්පූර්ණයෙන් පළිබෝධයක් කරගන්නවා. මේක සමුදය. මේක ඊගාවට භවයක් ඇති කරන්ට, තව සැලසුම් සහගතව වේතනා පහළ කරපුවා පඩිසන් දෙන්ට, භවයකට හොඳටම සමුදය වෙනවා. සමුදය කාරණා වෙනවා. ඒ වගේම හේතු කාරණා වෙනවා.

මේ විදියට මේ වාගේ අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් නොමනාකාරයෙන් කල්පනා කෙරුවොත්, පුරුද්දට අනුව දිවටයි රසයටයි බැඳිල වහල් වෙලා නතු වෙලා කටයුතු කරන්න පටන් අරගත්තොත්, මේ කියන කොයි ආකාරයකින් හෝ අපි එතන නතර වීමක්, පමා වීමක්, බන්ධනයක් ඇති වෙනව. මේ නිසා අපි මේ ධර්ම අහලා එව්වා පිළිබඳව ආහාරයේ මනාකැපුණාව කියන එක, නැත්නම් ප්‍රත්‍ය සන්නිශ්‍රිත සීලය කියල තව වතුපාරිශුද්ධි සීලයෙන් එක කොටසක්, එහෙම නැත්නම් තමන් යන එනකොට, කන බොන කොට, ඇඳුම් පැළඳුම් මාරු කරනකොට, නානකොට, වැසිකිළි කැසිකිළි කරනකොට සතිමත් වෙන්ට ඕනෑය කියල තව පැත්තක්. ඒ කියන කොයි ආකාරයකින් හෝ යෝගාවචරයා මේක හැමදම ඒ තමන්ගේ සහජ ගතියට, පෘථග්ජනකමට ඉබේ සිතුවිලි පහළ වෙන්ට දෙන්නෙ නැතුව, සංයෝජන පහළ වෙන්ට දෙන්නෙ නැතුව කල් තබා සුදනම් වෙනවා නම්, පියවරක් කල් ඇතුව සුදනම් වෙනවා නම් ඒකට ක්‍රමවේද රාශියක් තියෙනවා.

අපේ මේ යෝගාවචර දින වර්යාවේ හුඟාක් වැඩ මේ විදියට චාරිත්‍රානුකූලව සිද්ධ කරන්නෙ අන්න අර පුරුද්දට ඇති වෙන්නා වූ සංයෝජන ධර්ම, එහෙම නැත්නම් අර කියන පළිබෝධන ආයුහන ආදී වශයෙන් දේවල් කඩලා ආර්ය වංශයේ පැවතුණා වූ ක්‍රමයේ හැටියට ඒ ඒ තැනදී එතන එතන පමා වෙලා - පමා වෙන්නෙ මොකටද කෙලෙස් නැති කරන්ට, එහෙම නැතුව මේ සංසාරෙන් ගොඩ වීමට පමාවක් නෙවේ - හැම වෙලාවෙම අවදි භාවයක් අප්‍රමාදයක් ඇති කරගන්ඩ ඉවසීමෙන් යුක්තව හැම වෙලාවෙම ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්තව කටයුතු කරනවා නම්, ඇත්තටම ථෙරවාදී ශාසනයේ පුද්ගලාකාර විදියේ සලකා බැලීම් රාශියක් කරලා අපට තොරතුරු සහ ක්‍රමවේද රාශියක් තිබෙනවා.

අන්ත ඒ ඉදිරිපත් වූ ක්‍රමවේද දිහා බලනකොට අද ලෝකයේ ඉන්න විශාල සත්තු ප්‍රමාණයෙන් මේවා පිළිබඳ අවබෝධ කිරීමේ, තේරුම්ගැනීමේ, අදහාගැනීමේ ශක්තිය තියෙන්නේ මනුෂ්‍යයාට පමණයි. අනික් සත්තූන්ට ආහාරය ඊට වැඩිය ඉහළ ගිය දෙයක්. එයින් ඒ මනුෂ්‍ය කොට්ඨාශයෙන් සම්මා දෘෂ්ටිය, සමාක් දෘෂ්ටිය පිළිගන්නා වූ මනුෂ්‍යයින්ට බුද්ධ ධර්මයේ සඳහන් වන ක්‍රමවේද උපක්‍රම ප්‍රියයි. අනිත් ඇත්තන්ට ඒක අප්‍රියයි. ඒ මොකද, ඒ ඇත්තන්ට කැමයි ප්‍රිය. කැමටමයි එළවන්නේ. ජීවත් වෙන්නේ කැම සඳහා. එහෙම නැතුව ජීවිතේ සඳහා කැම කියන අදහස නෙවෙයි තියෙන්නේ. ඒ ඇත්තන් ආහාර පිළිබඳව මෙව්වර මේ ශික්ෂා පද කතා කරනවට කැමති නෑ. සමාක් දෘෂ්ටික මනුෂ්‍යයින්ගෙන් බුද්ධ ශාසනයට පිවිසිගෙන තියෙන ප්‍රමාණය අනුව, ශීලය වශයෙන් බුද්ධ ශාසනය රකින ඇත්තන්ට ආහාරය පිළිලයක් වෙලා තියෙනවා. කටු ඔටුන්නක් වෙලා තියෙනවා. ඉතාමත්ම හිසරදයක් බවට පත් වෙලා තියෙනවා. සමාධිය ඇති කරගන්න ඇත්තන්ට යම් කිසි ශාන්තියක් තියෙනවා.

සමාධියත් ඉක්මවලා විපස්සනාවට බැසගත්ත කෙනාට ලොකු සතුටක් තියෙනවා. ඒ ගැන හිතන පිරිසකටයි අපි මේ එකතු වෙලා ඉන්නේ. වැඩ කරන පිරිසක් එක්කයි මේ ගත කරන්නේ. එහෙවු පිරිසකට මේ ධර්මයේ මේ රසක් දිවක් සම්බන්ධ කරගෙන පහළ වෙන්න පුළුවන් සංයෝජන ධර්ම දුරු කිරීමේ ක්‍රමවේද ගැන කතා කරනකොට වැඩියත්ම සතුට පහළ වෙනවා. ඒ සතුට අපි සමාදන් වෙන්නේ නැත්නම්, අපි දන්නේ නැත්නම්, අපිට තියෙන්නේ නැවතත් අර ආහාර මත දිව මත සංයෝජන පහළ කරගන්නා වූ, කැමට ජීවත් වෙන මනුෂ්‍යයෝත් එක්ක ගැලීල එයින් පිරිහිලා පශ්චාත්තාප වෙන්න. පශ්චාත්තාප නොවීම පිණිස නම්, අපි නිතරෝම කල්පනා කරගන්න ඕනෑ අපි දවසක් ගත කරනකොට ඒ ගත කරන දවස තුළ මේ සම්බන්ධයෙන් මේ අමාරුවට වැටෙන්න කලින් කොච්චර නම් වැට කඩුලු බැඳල අපිට ආරක්ෂාවක් තියෙනවද කියල. ඒක තමයි ආර්ය වංශය කියන්නේ. බුදුන් වහන්සේලා ඒවායේ ගමන් කරල ඒ ලකුණු තියල තියෙනවා. ඒ ලකුණු අපට ඉතිරි කරල

තියෙනවා සාදර වෙනත. මේක රකින්න. මේක පිළිපදින්න. එතකොට ඒ ප්‍රශ්න එන්නෙ නෑ. ප්‍රශ්න ඇවිල්ලා පිළියම් කරන ක්‍රමය තමයි ගිහියන් විසින් පිළිපදින්නෙ.

ධර්මය තියෙන්නෙ ප්‍රශ්න එන්න කලින් ඒකට උත්තර දෙන්න. ක්‍රමවේදය කියනවා. අනුශාසනය කරනවා. ආන්න ඒ අනුශාසනා කිරීම අතින් බලනකොට අපට කියලා තියෙනවා පැවිද්දෙකුට පරිභෝග ක්‍රම හතරක්. 'ථෙය්‍ය පරිභෝගය, ඉණ පරිභෝගය, දයජ්ජ පරිභෝගය, සාමි පරිභෝගය' කියලා. මේවා ගොඩක් දුරට සාමනේර ඇත්තන්ට උපසම්පද ස්වාමීන් වහන්සේලාට අදළයි. නමුත් උපාසක ඇත්තොත් දැනගත්තට ඇති කිසිම දෝෂයක් නෑ. තමුත් ඒක වැඩිපුර ආරක්ෂාවක් බවට පත් වෙනවා. යම් කිසි කෙනෙක් දක්ෂිණා විශුද්ධියක් ප්‍රාර්ථනා කරගෙන දයකයා විසින් දෙන - සද්ධාදෙය්‍ය කියලයි මේකට කියන්නෙ - සිවුපසය පාවිච්චි කරනවා නම් සීලය නොරැක, සිල්වතුන් අතර හැංගිලා සිල්වතෙක් වශයෙන් පෙනී ගිටලා, පරිභෝගය පිණිසම උදර පෝෂණය පිණිසම සිල් රකින්නෙක් සාමනේර කෙනෙක් උපසම්පද හික්ෂුන් වහන්සේ නමක් වශයෙන් ඉදගෙන ඒ උපසම්පද හික්ෂුන් වහන්සේලා බොහෝම ගෞරවයෙන් ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්තව ඒ සිවුපසය කෙරෙහි පිවිසෙනකොට මේ පුද්ගලයා කලින්ම ගිහිල්ලා ඒවා ඔක්කොම උපරිම කොටස රස විඳලා පැත්තකට වෙන ජාති කටයුත්තක් කරනවා නම් එයා ථෙය්‍ය පරිභෝගය කියලයි කියන්නෙ. එයා හොරෙක්. එයාගෙ පරිභෝග ක්‍රමය හොරෙක් කරන වැඩේ. මිනිස්සු ඔක්කොම මහන්සි වෙලා දවස තිස්සෙ හම්බ කරලා එව්වා වහලක් තියල නිදගත්තට පස්සෙ අර මනුස්සයා ගිහිල්ලා අර නින්දේ ප්‍රයෝජනය අරගෙන අරවා ඔක්කොම හොරකම් කරගන්නවා. එතකොට ඒ මනුෂ්‍යයට නීතිය ඉදිරියේ දඬුවම් විඳින්න වෙනවා. තමන්ගේ ආත්මය වශයෙනුත් නින්දා කෙරෙනවා. ආත්ම භයක් ඇති වෙනවා. ඒ වාගෙම රට්ටුත් බනිනවා. අපාගත වෙන්ඩත් වෙනවා. ආන්න ඒ වගේ තමයි මේ සිවුපසය සිල්වතුන් අතර ගත කරමින් තමන් දුසිල්ව ඉදගෙන පාවිච්චි කරනවා නම් ඒකට කියන්නෙ ථෙය්‍ය පරිභෝගය කියලා.

යම් කිසි කෙනෙක් සිල්වතුන්ට දෙන දේ තමන් සිල්වත් වෙන්නට ඕනෑ කියල සැලකිල්ලෙන් කටයුතු කළත් පරිභෝග කරන අවස්ථාවේදී එක්කො ප්‍රයෝජනය සලකල, එහෙම නැත්නම් ඒ වෙලාවේදී කළ යුතු විනය කෙරෙහි ප්‍රත්‍යෝජනා නොකර පාවිච්චි කරනවා නම් ඒකට කියනවා 'ඉණ පරිභෝගය' කියල. ඉණ පරිභෝගය කියල කියන්නේ ණයට අරගෙන පරිභෝග කලා වගෙ. ඉන පරිභෝගය පිළිබඳව පසුකාලීන බුද්ධ ශාසනයේ ඉතාමත්ම ව්‍යාකූල තත්ත්වයක් ඇති වෙලා තියෙනවා. ඒ නිසා හිතනවා සිල්වතුන් අතර සිල්වතුන්ට සීලය සලකලා දෙන දේවල් යම් ආකාරයකට අපි අතින් ප්‍රත්‍යෝජනා කරගන්න බැරි වුණොත් ඒකාන්තයෙන්ම හරකෙක් වෙලා බල්ලෙක් වෙලා මේකට කඹුරන්ට වෙනවා කියලා. ඉතින් ඒ කතාව නිසා සිල්වතුන් - විශේෂයෙන්ම ආහාරය පිළිබඳව ලොකු ශික්ෂණයක් තාම හිතට ගත්තේ නැති නමුත් ඒක පිළිබඳව උනන්දුවක් ඇති ඇත්තෝ - මේකට හුඟක් භය වෙනව.

ඒකට හේතුව මොකද, අර මුල් මුල් කාලේ බුද්ධ ශාසනයේ මේ ප්‍රත්‍යෝජනා වාක්‍ය නෙවෙයි, හුඟක් ආහාර පිළිබඳව පිළිපැදීමේදී පාවිච්චි කළේ. උන්වහන්සේලා ඒ වෙලාවේදී එතන එතන ගන්නා ගන්නා පියවරේදී සතියෙන් යුක්තව සම්පජ්ඣයෙන් යුක්තව මෙනෙහි කිරීමෙන් කටයුතු කලා. එහෙම කටයුතු කරනවා නම් අපි ආහාරය දකිනවා. දකිනකොටම දකින බව දන්නවා. එතකොටම අපිට සුවඳ වදිනවා. හොඳයි කියලා හිතෙනවා. පාට පාට ජේනවා. සුවඳ වදිනවා. ප්‍රමාණයත් ලොකුවට තියෙනවා. උණුසුම්ව තියෙනවා. මේ ඔක්කෝම දකිනකොට අපිට එන සංඥ ඒ ඒ වශයෙන් මෙනෙහි වෙනවා නම්, බත් ටික අනනකොට, බත් ටික කටට ළං කරනකොට, කට අරිනකොට, රස ලැබෙනකොට ඒ ඒ රස දිවෙන් ලබනකොට පියවරක් පියවරක් පාසා මෙනෙහි කිරීමක් වෙනවා නම්, ඒකේ විශේෂ ආයේ ප්‍රයෝජනය සලකලා ප්‍රත්‍යෝජනා කිරීමක් අවශ්‍ය නෑ. ඒ මෙනෙහි කිරීම බොහෝමත්ම පළවෙනි පන්තියේ වැඩක්.

නමුත් පසු කාලය වෙනකොට කායගතාසතිය ආදී වශයෙන් සතිය පිහිටුවීම, මෙනෙහි කිරීමේ ධර්ම පුද්ගලාකාර විදියට

සෝදපාඨවකට ලක් වෙලා තියෙනවා. ඒ සෝදපාඨවට ලක් වෙන අවදියේ ගුරුවරයන් දන්නවා තමන්ගෙන් පූර්ණකාලීනව කෙරෙන්නෙ අනුන්ට පොත් උගන්නන්ඩයි වක්කර කටපාඩම් කරන්ඩයි පරියත්තියටයි කියලා. ඒක නිසා ශිෂ්‍යයින්ට මතක් කරලා තිබුණා ඉණ පරිභෝගය කියල ඵකක් තියෙනවා. ඒ නිසා මේ නමලා පරිස්සම් වෙන්ට ඕනෑ. කොහොමද පරිස්සම් වෙන්නෙ? ඒ වෙලාවට සර්වඥයන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද මේ ප්‍රත්‍යාවක්ෂා වාක්‍ය කියවන්ඩ ඕනෑ.

‘පටිසංඛායොනිසො පිණ්ඩපාතං පටිසෙවාමි, නෙව දවාය, න මදය, න මණ්ඩනාය, න විභුසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ධීතියා යාපනාය, විහිංසුපරතියා බ්‍රහ්මවරියානුග්ගහාය, ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිභංඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි, යාත්‍රාව මෙ භවිස්සති, අනවජ්ජනා ච ඵාසුචිභාරො ච.’

මුළු ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍යවලින් දිගම වාක්‍ය දීලා තියෙන්නෙ පිණ්ඩපාතයට. පිඩක් පිඩක් පාසා ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්ඩ කියල කියනවා. සම්බාහන විද්‍යා පොතේ කියල තියෙනවා ඵක පිඩක් වළඳනකොට හතලිස් සැරයක් හපන්ඩය කියල. හතලිස් සැරයක් හැපුවොත් ඔක්කොම ආහාර ඇඹරෙනවා. කෙළ හොඳට මිශ්‍ර වෙනවා. ඵතකොට ඒ ආහාරය දිරවන්ඩ පහසු වෙනවා. ඕජාව හොඳට ඇදල ගන්නවා. ඉතින් ඒ ප්‍රත්‍යාවක්ෂා වාක්‍ය මෙච්චර දිග ඵකක් කියනකොට හතලිස් සැරයක් විතර හැපෙන්නඩ වෙනවා. ඵහෙම නැත්නම් පිඩක් පිඩක් පාසා ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරගන්ඩ බැරි වෙනවා. පස්සෙ මේක දුර දිග ගියාට පස්සෙ කියනකොට අඩු ගානෙ ඵක දුනෙ වතාවකදී ඵක සැරයක්වත් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරගන්ඩ බැරි නම්, ආපත්තියක් කියන මට්ටමට වගේ මේක වැටුණා. වැරැද්දක් සිද්ධ වුණා, අකුසලයක් සිද්ධ වුණා කියන මට්ටමට වැටිල හැමදම මේ ආපත්ති දේශනා කරන්ඩ ඕනෑ. ඒ මොකද හේතුව, ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කළේ නැත්නම් ආපත්තියක් සිද්ධ වෙනවයි කියල අර ඉණ පරිභෝගය කියන ඵක බොහෝම දුර දිග ගෙනියලා මේ විදියට ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා නොකර ආපත්තීන් දේශනා නොකර දුනෙ වැළඳීම නිසා මේ ජීවිතේ ‘සග්ගනර මග්ගනර’ දෙකම සිද්ධ වෙනවා කියල

අට්ඨ කථාවක ලියල තියෙනවා. මේ විදිහට නිවන් ලබන්නට තියෙන නිවන් මාර්ගය ලබන්නට තියෙන ක්‍රම අනතුරු වෙනවය, ඒ වාගෙම ස්වර්ග ගමන අනතුරු වෙනවය කියල.

නමුත් ඒ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍යයෙදි විතරයි එතකොට මතක් කරන්නෙ. සිහිපත් කිරීම, මෙනෙහි කිරීම ආදි කරුණු ඒ වනකොට අපේ උපමාන මට්ටමෙන් උපමාන ලයිස්තුවෙන් අයිත් වෙලා. මේක පිළිබඳව හොඳට සලකා බලනකොට පේන්නෙ භාවනා කරන යෝගාවචර පිරිසක් ගත්තොත් ඒ පිරිස මේ දුනෙ වළඳන ටිකේ විතරක් නෙවේ මෙනෙහි කරන්ඩ ඕනෑ, දුනෙට යනකොට, පිණ්ඩපාතෙ යනකොට, අනෙකුත් කටයුතු කරනකොට සෑම වෙලාවකම තමන් කරන දේ ඉතාම නැවතිල්ලෙ මෙනෙහි කරමින් කරනවා නම්, අපි මේ කතා කරන්නෙ දිව පිළිබඳවනෙ. ඒ දිවෙන් කටයුතු දෙකක් කරන්ඩ පුළුවන්නෙ. එකක් තමයි කතා කර කර ඉන්ඩ පුළුවන්. අනික් එක තමයි ආහාර හෝ අනෙකුත් දේවල් පිළිබඳව මෙනෙහි කරමින් කට, මුඛද්වාරය නැත්නම් වච්ඡි ද්වාරය වහගෙන කටයුතු කරන්ඩ පුළුවන්. යෝගාවචරයට ගැලපෙන්නෙ හුඟාක් කතාව අඩු කරල, කරන කටයුත්ත නැවතිල්ලෙ මෙනෙහි කරමින් කරනවා නම්, ඒ පුද්ගලයට ආහාර ගන්නා ක්‍රියාවලියෙදි කොතැනකදී හෝ සතිමත් වෙන්න පුළුවන් ශක්තියක් දවසක ඇති වෙනවා නම් - ඒක සමහර විට මුළු ආහාර වේලටම එක විත්තක්ෂණයක් වෙන්ඩ පුළුවන්.

නමුත් කල් යනකොට කල් යනකොට මේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍යත් උපකාර කරගෙන මේ වෙලාවට මම දුනෙ වළඳනවා කියල කල් ඇතිව ලෑස්ති වීමකුත් තියෙනවා. පිණ්ඩපාත සඳහා කටයුත්තත් තියෙනවා. මේ සෑම වෙලාවකදීම අර ඇති වුණා වූ මෙනෙහි කිරීමේ වැඩ පිළිවෙළ ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික පෝෂණය වෙලා යනවා නම්, ඒ පුද්ගලයා මේ කියන ණයකට පත් වෙන්නෙ නෑ. ඒ මොකද, මුලදි මුලදි වරද්දගනිමින් සතියෙන් මෙනෙහි කිරීම අඩු කරමින් කටයුතු කළත් දිගින් දිගට දිගින් දිගටම මෙවැනි පිරිසක් එක්ක කටයුතු කරනකොට, බණ අහනකොට, ධර්ම සාකච්ඡා කරනකොට, අනික් ඇත්තන්ගෙ මෙනෙහි කිරීම් මතක් කිරීම් එනකොට, ආපත්ති පිළිබඳව තමන්ට සැක එනකොට පැහැදිලිවම තේරුම්ගන්නවා මේ

ආපත්ති නොඑන්ට පැහැදිලි සෘජු ක්‍රමයක් තියෙනවා. කරන කටයුත්ත සතියෙන් කරන්ට ඕනෑ. සතියෙන් කරනකොට, ආහාරය පිළිබඳව මෙව්වර හරකෙක් වෙලා බල්ලෙක් වෙලා මැටි පාගන ගොනෙක් වෙලා කඹුරන්ට වෙනවා කියන කාරණාව මේ මෙනෙහි කිරීම මාර්ගයෙන් බොහෝමන්ම ලේසියෙන් සිද්ධ කරනැහැකියි.

ඒ වුණත් මේ මෙනෙහි කිරීම ජීවන රටාවක් කරගන්නෙ නැති පාඨශ්‍රීත හෝ සතිපට්ඨානෙ නාහපු හෝ බණ භාවනා නොකරන හෝ සිල් නොගන්නා වූ ඇත්තන්ට මේ කොටස ගැළපෙන්නෙ නෑ. ඒගොල්ලන්ට පේන්නෙ තේරෙන්නෙ රස කියල කියන එක ආහාර කියන එක රස වින්දනය සඳහායි තියෙන්නෙ. ඒ වෙලාවෙදි මේ අනන් මනන් කල්පනා කර කර කන හැටි, අන දිග හරින නවන හැටි දැක්කොත් එහෙම උසුළු විසුළු පවා කරාවි. රස අඳුනන්නෙ නැතිකම කියල කියාවි. ඒ උසුළු ඇත්තන්ට කරන නිග්‍රහයක් වශයෙන් මතක් කරාවි. මොකද ඒ ඇත්තන්ට ඕනෑ තලු මරමරා ඒ රස භුක්ති විදීම තමයි ආහාර ගෙනාපු කෙනාට කරන නම්බුව. සර්වඥයන් වහන්සෙ දේශනා කළේ රසගේඨය. මේ ආහාර රසයට කුල්මත් වෙලා, මන්මත් වෙලා වැළඳීම තමා 'ආමගඤ්ඤ' වශයෙන් සඳහන් කළේ. මස් මාළු කෑවට අපායෙ යන කතාව බොරු. මේ රසගේඨ ඇති කරගත්තා නම් සාමාන්‍ය එළවළු බතට හරි - ඒකෙ ඒ රස මසවුළු ගතියට, අන්න ඒකයි සර්වඥයන් වහන්සෙ ආමගන්ඨය වශයෙන් සඳහන් කරන්නෙ. අමු මස් කන්නා වගේ වැඩක් කියල සඳහන් කරන්නෙ. ඒ නිසා යෝගාවචරයා මෙන්න මේ සියුම් දෙරටුව තමන්ට නිතර මතක් කරන මේ දෙරටුවෙන් මෙන්න මෙව්වර විශාල අපාගත වෙන අකුසල් කර්ම රාශියක් බේරගන්න පුළුවන් කියන එක තේරුණා නම් යෝගාවචර ජීවිතේ 'අහො සුඛං අහො සුඛං' කියල ගත කරන්ඩ පුළුවන් කියන පැත්ත මේ වෙලාවෙ මතක් කරලා දෙන්න ඕනෑ.

එහෙම නොවුණොත් ඒ වෙලාවෙ මෙනෙහි කිරීම අඩුපාඩු වුණොත් ඊගාවට යෝගාවචරයට තියෙන ගැලවුම තමයි මේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍ය. ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍ය හෝ කියමින් ආහාර ගැනීම ඊට වැඩිය යාන්ත්‍රික ක්‍රමයක්. යම් ආකාරයකට ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍ය වර්තමාන වශයෙන් කාලයෙන් කියන්න බැරි නම්, ඒ දවසෙ අරුණ

ගත වෙන්ට ඉස්සෙල්ල අතීත ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වශයෙන් මෙනෙහි කරනවා. ඒ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍යයේ ඔය පළවෙනි කොටසයි දැක්වුවේ. ඊඟාවට ධාතු මනසිකාර පටික්කුල මනසිකාර වශයෙන් දිගට යනකොට නම් හොඳටෝම පැහැදිලියි. ඒක මේ මන්තර ජප කරන එකක් එහෙම නෙවෙයි. 'පිණ්ඩපාතො ධාතු මත්තකො නිස්සන්තො, නිජ්ජවො, සුඤ්ඤා.' මේ පිණ්ඩපාතය ධාතුමාත්‍රයි. මේක සතෙක් නෙවෙයි. ජීවයක් නෙවෙයි. එහෙම නැත්නම් මේක අරගෙන මේකෙන් නෙවෙයි මට සත්ත්ව භාවය ලැබෙන්නෙ. මේකෙන් නෙවෙයි මට ජීවය ලැබෙන්නෙ. 'නිස්සන්තො, නිජ්ජවො, සුඤ්ඤා.' මේක ආත්ම භාවයෙන් සුඤ්ඤායි. මේ ආහාරයෙන් මම මිනිහෙක් වෙන්නෙත් නෑ. එහෙම නැත්නම් මම මිනිහෙක් වශයෙන් ආහාර ගත යුතුමයි කියල එහෙම එකකුත් නෑ. ආත්ම භාවයෙන් සුඤ්ඤායි. ධාතු මත්තකො නිස්සන්තො, නිජ්ජවො, සුඤ්ඤා.

මේ විදියට මේ ආහාරය, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ තියෙන සර්වඥතා ඥානය එහෙම නැත්නම් සාමාන්‍ය බුද්ධිය මේ වගේ ගැඹුරු තැනකට සම්බන්ධ කිරීම් වශයෙන් බලනකොට උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා හොඳට රස මසවුළු සහිතව, මස් මාංශ ඇතුළු හෝ වේවා නැතුව හෝ වේවා කියමු, හදන ලද රාජ හෝජනයක් නැත්නම් ඇමතිවරයෙකුට හදන ලද කෑම පිඟානක් ඒ වෙලාවට එන්නා වූ වැදගත් අමුත්තෙකුට දීගන්නට ලැබුණොත්, දෙන්නට ලොකු අවස්ථාවක්. ඒ මොකද ඒ කෑම පිඟානක් කියන එක ලොකු පිරිවිච්ච දෙයක්. වස්ත්‍රයක් පූජා කරනවා ආහාර වේලක් පූජා කරනවා කිව්වම ඉස්සර කාලෙ හැටියට බලනකොට - දැන් කාලෙ බැලුවත් එහෙම තමයි - විශාල දීමක්. ඒ පිවිතුරුව ඒ වෙලාවෙ උයලා උණුඋණුවේ දෙන්න පුළුවන් කෑමක් හෝ කැවිල්ලක් හෝ ආහාර වේලක් තව කෙනෙකුට දීමේදී ඒක ත්‍යාගයක් කරන්න පුළුවන්. තිළිණයක්, පිළිණ කරන්න පුළුවන් වස්තුවක් බවට පත් වෙනවා. නමුත් යම් ආකාරයකට ඒ ආහාර වේල තමන් එක පිඩක් අනල තිබ්බ නම්, එහෙම නැත්නම් තමන් කෑම ගන්නකොට කෙළ බිංදුවක් ඒ ආහාරයට වැටිලා තිබුණා නම්, ඒ ආහාරය කවමදකවත් අර පූජා කිරීමේ, තැගි දීමේ තත්ත්වයට යන්නේ නෑ. සම්පූර්ණයෙන්ම කෙලෙසෙනවා. අපේ දෙතිස්

කුණපෙට ගැවිච්ච ගමන් අර පිරිසිදුකම සම්පූර්ණයෙන්ම අයින් වෙනවා. එහෙම එකක් දුන්නොත් ලබන්නා තමන්ට නිග්‍රහ කෙරුවයි කියල හිතන්ට ඉඩ තියෙනවා.

ඒක නිසා සඳහන් කරනවා මේ ආහාර පිවිතුරුවෙන් නම් ප්‍රකෘතියෙන් නම් කේවල මට්ටමෙන් නම් ‘අජ්ගුච්ඡනියයි.’ ජුගුප්ඝාජනක නෑ. ඒක තෑග්ගක්. ‘ඉමං පුත්තිකායං පඤ්ඤා’ මේ අසුවි පිරිච්ච පුයාව වැගිරෙන කළයක් වගේ තියෙන ශරීරයෙන් ඒකට කබ ටිකක් වැටුණොත් හොටු ටිකක් වැටුණොත් සෙම ටිකක් වැටුණොත් කෙළ ටිකක් වැටුණොත් ඒක අත ගැවුණොත් එහෙම කෙලෙසෙ මොන තරම් ඉක්මනට ඒ ආහාර වේල නරක් වෙනවද? ඒ වගේම අනුන්ට නිග්‍රහය පිණිස හිටිනවද? අන්ත එහෙව් ශරීරයක් මේක. ඒකටයි මේ හොඳට හදල තරු පහේ හෝටලේකින් ගෙන්නල, ඒන හෝටලේකින් ගෙන්නල කවන්නේ. කවපු මොහොතේ ඉඳල ඒක කිසිම තාලෙකට කෙනෙකුට පෙන්න්නන පුළුවන් තෑගි දෙන්න පුළුවන් තත්ත්වයක් නෑ. ඒ මොනවක්වත් එපා. යම් කිසි විදියකට බැරි වෙලා හරි කෑම වෙලාවකදී වමනයක් එහෙම ගියොත් ඒක බොහොමත්ම අශීලාවාර වැඩක් බවට පත් වෙනවා. මොකද අර ඇතුළට යනකල් නම් හරිම රසයි. මිනිස්සු බොහොම කෑමතියි. බැරි වෙලා හරි එතනදී වමනෙ කෙරුවොත් ඒක දැකීම පවා අන් අයගේ ආහාර රුචිය නැති කරවනසුලුයි.

එහෙම නැත්නම් අපි හිතමු අපෙන් ගැලවිච්ච කෙස් ගහක් තිබ්බා ආහාරයෙ. නියපොත්තක් වැටිල තිබුණ. මුළු ආහාර පිගානම විසික් කරනවා. මේ තරමටම මේ ආහාරය ශරීරගත වීමෙන් කෙලෙසෙන බවකුත් අනුන්ට දීමෙන් තෑගි දෙන බවකුත් තියෙන නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා “සබ්බෙ මච්ඡරිනො ලොකෙ වාගෙන අතිරොචති”² කියලා. මනුෂ්‍යයෝ මෙච්චර මසුරුකම් කරන්නෙ කුස පුරවගන්ටයි. අනුන් මේක දැක්කොත් ඉල්ලයි කියලා. නිකන් සාමාන්‍ය සිංහල කතාවක් තියෙනවා “සම්බෝලයි මඤ්ඤෙක්කයි ගේ දෙර වහගෙන කනවයි” කියල. ඒ

² අං. ති. පඤ්චක නිපාත, සුමනා වග්ග, සුමනා සුත්ත.

ලැජ්ජාවට. නමුත් සමහර වෙලාවල් තියෙනවා හොඳ රස මාලුවක් හදගත්තම අනිත් අය එන්න ඉස්සෙල්ල බොහොම ඉක්මනට වළඳනව. මොකද අනුන්ට දෙන්ඩ වෙයි කියල. ඒ තරම් මසුරු වෙනවා. ඒ නිසා මුළු ලෝකම සෑම සතෙක්ම ආහාරය මත රඳ පවතිනව වගේම, ලෝකය හැමදම ආහාර හිඟතාවෙන් පෙළෙන්නෙ. 'උනො ලොකො අතිතො තණ්හාදසො.' එහෙව් ලෝකෙ හදගත්තු ටික ඉක්මනට වළඳනව.

බුරුම රටේ තියෙනව පුරුද්දක් හැන්දෑවෙ පහ හය වෙනකොට ඔක්කොම රැට කෑම ගන්නවා. ඉතින් මං ඇහුවා බුරුම ජාතිකයෙක්ගෙන් මොකද ඒ කියල. මේ අපේ වගේ තමයි. අපේ රස්සාව කරන ඇත්තො නම් දෙළහට ගන්නවනෙ කෑම. ඒ රටේ හැම කෙනාම දෙළහට දනෙ ගන්නවා. අපේ රටේ සාමාන්‍යයෙන් එක දෙක විතර වෙනවා. සාමාන්‍ය ගෘහයක හාල් ගරන්නවත් පටන්ගන්නෙ දෙළහ පහ වෙලා. ඒ රටේ නම් දෙළහට ඉස්සර වෙලා ඔක්කොම කෑම ගන්නවා. ඒක හුඟක් අර පැවිදි වෙලා ඉඳලා උපැවිදි වෙච්චි කට්ටියක්දෝ ශාසන ගතියක්දෝ මන් දන්නෙ නෑ, දෙළහ වෙනකොට කවුරුත් වගේ කෑම ගන්නවා. කලිනුත් ගන්නවා. ඒ වගේම තමයි රාත්‍රි ආහාරයත් යන්නත් අඳුර වැටෙනකොටම ගන්නවා. මං ඇහුවම කියනවා, බුරුමේ ඉන්නවා ජාති අටක් නවයක්. බුරුම ජාතිකයා මේ දැනට රට අල්ලගෙන ඉන්න ජාතිය. නමුත් අනිත් බොහෝම දුප්පත් මිනිස්සු විවිධ ජාති ඉන්නවා. ඒ මිනිස්සුන්ට නිග්‍රහ පිණිස කියනවලු රැ වෙනකල් ඉන්ඩ ඉස්සෙල්ල යුද්ධයක් ඇවිල්ල මැරෙන්නඩ වුණොත් එහෙම, ඒ නිසා හැන්දෑවෙම උයාගත්ත බත් ටික කන්ඩ ඕනෑ කියල කතාවක් කියනව කියල. බුරුම ජාතිකයා අනිත් අයට පහත් කරලා සැලකීම පිණිස මෙහෙම කතාවක් කියනවා. ඒ තරමටම මේ කෑම ටික ඉක්මනට උයාගත්ත ගමන්, අනුන්ට දෙන්ඩ වෙයි හෝ වෙනත් අමලියක් කරදරයක් වෙයි කියල කන ගතියක් තියෙනවා.

අන්න එහෙව් කෑම වේලක් අනුන්ගෙ කුසගිනි නිවීම පිණිස හිත සුව පිණිස දීම මුළු බුද්ධ ශාසනයෙ ආධ්‍යාත්මික ගමනෙ "අ" යන්න. මේ කෑම මේ තරම්ම යෝගාවචරයාගෙ පැත්තෙන්

බලනකොට අනුසය කෙලෙස්, පරිවුට්ඨාන කෙලෙස්, වීතික්‍රම කෙලෙස් කියන තුන් වර්ගම කෙලෙස් කුප්පනවා. අවුස්සනවා. නමුත් කවමදකවත් අනුන්ගේ හිත සුව පිණිස අනුන්ට හොඳ රස මසවුළක් හඳල හොඳින් පූජා කිරීම කවදකවත් නිග්‍රහ කටයුතු නෑ. අපි සිංහලයට මේක නගල තියෙන්නෙ මෙහෙමයි. “කෑ දේ ගඳයි දුන් දේ සුවඳයි.” ඒ නිසා බුද්ධ ශාසනයෙ තියෙනවා මේ කස්තිරම් දලා සුරල් දලා කෑම උයල දනෙ උයල දෙන ගතියක්. ඒ නිසා එහෙම නොතිබුණා නම් මේ දන කතාව නොතිබුණා නම් බුද්ධ ශාසනයෙ තියෙන කතාවක් නිසා මුළු ශාසනේම මේ රස මසවුළු හදන ගතිය අයින් වෙන්ඩ තිබුණා. නමුත් මේක අනිත් පැත්තට බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා ප්‍රඥවෙන් මහා සර්වඥතාවකින් පෙන්නල දීල තියෙනවා, තමන් පිණිස හදන එක නෙවෙයි - තමන් පිණිස හදන එකේදීත් පරිස්සම් වෙන්ඩ. අනුසය කෙලෙස්වලින් පරිස්සම් වෙන්ඩ. වීතික්‍රම කෙලෙස්වලින් පරිස්සම් වෙන්ඩ. පරිවුට්ඨාන කෙලෙස්වලින් පරිස්සම් වෙන්ඩ. නමුත් අනුන්ට දෙනකොට නම් උපරිමයෙන්ම දෙන්ඩ. මසුරෝ ඉන්න මේ ලෝකෙ ත්‍යාගවන්තයා තරු මැද හඳ බබළන්නා සේ බබළනවයි කියල කියනවා.

ඒ නිසා සංඝයා අතර වුණත් සංඝ ලාභයක් නම් ඒක වළක්වන්ඩ නරකයි. නමුත් තමන් මතක තියාගන්ට ඕනෑ ඒ ලැබුණු ආහාරය කවදකවත් රස ගේඨය ඇති කිරීම පිණිස කටයුතු කරන්ඩ නරකයි. ඒ නිසා අරියවංස සූත්‍රයෙ සඳහන් කරන්නෙ ‘සන්තුට්ඨො භොති ඉතරීතරෙන පිණ්ඩපාතෙන, ඉතරීතරපිණ්ඩපාතසන්තුට්ඨියා ච වණණවාදී’ තමන්ට ලැබුණා වූ යම් පිණ්ඩපාතයක් වෙනවා නම් ආන්න එයින් සතුට ලබාගැනීම දැනගන්ඩ ඕනෑ. ‘ඉතරීතර පිණ්ඩපාතසන්තුට්ඨියා ච වණණවාදී’. අපි අර ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා වාක්‍යයේ සඳහන් කරනවා මේ ආහාරය බ්‍රහ්මවරියාව රැකීම සඳහායි. ඇති වුණා වූ බඩගිනි දුක් නිවීම සඳහායි. එහෙම නැතුව මතුමත්තේ ඉස්මුරුත්තා දුක් ඇති කිරීම සඳහා නොවෙයි. අන්න ඒ වගේ අපිට මේ ලෝකයාගෙන් ලැබුණා වූ පිණ්ඩපාතය, ලැබුණා වූ බත් පත සම්බන්ධ කරගෙන කවදකවත් නරකයි ‘අන්තුකකංසනය’ කරන්න. මමයි ලැබුවෙ මගේ පිනටයි ලැබුණෙ, අනිත් අයට නෑ කියල එහෙම

නරකයි. 'නො පරං වමෙහති' අනුන්ට නින්දා කරන්නන් නරකයි. මේ 'ඉතරීතර' කියල කියන්නේ ලද යම් දෙයකින් සතුටු වෙන ගතිය.

ඒ ආර්යයන් වහන්සේලා පවත්වපු ගතිය මේ බුද්ධ ශාසනේ, මේකේ විතරක් නෙවෙයි, මීට කලින් පහළ වුණු කාශාප බුද්ධ ශාසනය ආදී සෑම බුද්ධ ශාසනයකම අරිය වංශයක් බවට පත් වෙලා තියෙනවා. ඒක නිසා මේ සිව්පස හතරෙන් තුනකට අරියවංශ තුනක් සඳහන් කරනවා. පිණ්ඩපාත මහා අරියවංශය කියල. අන්න ඒ ආර්ය වංශයේ සඳහන් වෙන තාලෙට යම් කිසි කෙනෙක් 'ලද්ධා ව පිණ්ඩපාතං අගථිතො අමුච්චිතො අනාඡ්ඤාපනෙනා ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණපඤ්ඤා පරිභුඤ්ඤාති' ඒ තාලෙට ලැබුණා වූ - මේකේ මැද සඳහන් කරනවා මේ පිණ්ඩපාත ලැබීම පිණිස හේතු 'අනෙසනං අප්පතිරූපං ආපජ්ඣති. ලද්ධාව පිණ්ඩපාතං අගථිතො අමුච්චිතො අනාඡ්ඤාපනෙනා ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණපඤ්ඤා පරිභුඤ්ඤාති.' පිණ්ඩපාත කිරීම සඳහා අනේසන කරන්ඩ එපා. වැරදි සෙවීමේ ක්‍රම භාග්‍යන්ඩ එපා. 'අනෙසනං අප්පතිරූපං' ශ්‍රමණයාට ශ්‍රමණ ප්‍රතිරූප නොවන්නා වූ අප්පතිරූප නොගැලපෙන වැඩ කරන්ඩ එපා. 'ලද්ධාව පිණ්ඩපාතං' යම් හෙයකින් ලැබුණා පිණ්ඩපාතයක් තියෙනවා නම් ඒ පිණ්ඩපාතයට 'අගථිතො' ලෝභයෙන් ආශාවෙන් නොමැරී, 'අමුච්චිතො' සිහි මූර්ඡා වෙන්නේ නැතුව ඒ රසයට මත් වෙන්නේ නැතුව, 'අනාඡ්ඤාපනෙනා' ද්වේෂයට ලක් කරගන්නේ නැතුව, 'නිස්සරණපඤ්ඤා පරිභුඤ්ඤාති.' මේක බුන්මවරය සඳහායි. මේ ලෝකේ ඇත්තා වූ මේ බැඳීම්වලින් සංයෝජනවලින් ගැලවීම සඳහායි. 'නිස්සරණපඤ්ඤා පරිභුඤ්ඤාති'.

ආන්න ඒ විදියට යම් විදියකට ඒ යෝගාවචරයා ඒක පාවිච්චි කරනවා නම්, බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වෙනවා 'උත්තරාය වෙපි දිසාය විහරති, දකුණිය වෙපි දිසාය විහරති...' ආදී වශයෙන් හරි සිව් දිශාවේ ලෝකයේ දිශා හතරෙන් කොයි දිශාවේ හිටියත් ඒ පුද්ගලයා 'සෙව අරතීං සහති, න තං අරතී සහති' ඒ පුද්ගලයාගේ හිත කවදකවත් අඩු ළාමක කුසල්වලට යන්නේ නෑ. උපරිම අග්‍ර කුසලයටමයි හිත යෙදෙන්නේ. අධිකුසලය තියෙද්දී මේ ළාමක පුංචි වැඩ කරන්ඩ යන්නේ නෑ. මං මෙව්වර අමාරුවෙන් මේ පිණ්ඩපාත

හොයාගත්තා. ඒ පිණිස පාතෙ බුන්මවරියාව පිණිසයි. ජවය පිණිස නෙවෙයි. මදය පිණිස නෙවෙයි කියල ඒක ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවෙන් පරිභෝග කළා නම් ඒ පුද්ගලයා ඒක වළඳල සාමාන්‍ය ලෝකාභිවෘද්ධි වැඩවලට යන්නෙ නෑ. ඒ පුද්ගලයා දන්නවා ඒ සඳහා කරන්න තියෙන හොඳම වැඩේ තමයි පළවෙනි ධ්‍යානය හෝ දෙවෙනි ධ්‍යානය හෝ තුන්වෙනි ධ්‍යානය හෝ හතරවෙනි ධ්‍යානය හෝ බොජ්ඣංග භාවනා හෝ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ග හෝ සතිපට්ඨාන භාවනා හෝ අඩුම වශයෙන් මෙහි භාවනාවක හෝ යෙදිල ඒ දීප්‍ර ඇත්තන්ට පින් පිණිස තමන්ගේ අභිවෘද්ධිය පිණිස දිගට කටයුතු කරන්ට ඕනෑ.

ඒ කටයුතු කරන ගතිය අනුව, අන්න අර තාලෙට පිණිස පාතෙ පිළිබඳව ආර්ය වංශයෙ සඳහන් වෙන තාලෙ කටයුතු කරන කෙනාට ඉබේම පිහිටනවයි කියල කියනවා. එහෙම නැතුව පිණිස පාතෙ සෙවීම, පිණිස පාතෙ පරිභෝජනය, පිණිස පාතෙත් පස්සෙ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාව ආදී වශයෙන් හැම දේම වාරිත්‍රානුකූලව ගිරවූ කියනවා වගේ කියවකියවා හිටියට ඒ පුද්ගලය අරතිය යට කරන්න දන්නෙ නෑ. ඒ මනුස්සයා ඒ දනෙ වළඳල මේ අනික් ඇත්තන්ට බණ කියන්ට අනික් ඇත්තො කෙළින් ගමන් කරවන්ට අර කක්කුට්ටො වැඩ කරන්නා වගේ දරුවන්ට කියනවා කෙළින් පලයල්ල කියල. නමුත් ඒ මූලික පුද්ගලයම අරතියට යට වෙලා. අරතිය කියල කියන්නෙ අධිකුසලය තියෙද්දී ළාමක කුසල් කරනවා. නමුත් මේ ආර්යවංශයෙ පිහිටල කටයුතු කරන කෙනාට පිණිස පාතෙ ආර්යවංශය විතරක් නෙවෙයි වීචර මහා ආර්යවංශය, පිණිස පාතෙ මහා ආර්ය වංශය, සේනාසන මහා ආර්යවංශය අවසානයේ ඇත්තා වූ භාවනාරාමතා මහා ආර්යවංශය කියන හතරෙන් කටයුතු කරන කෙනාට, මෙව්වර අමාරුවෙන් දවසක් වේලක් සපයාගෙන අපි ඒ වෙලාවේ කළ යුතු උත්තම ක්‍රියාව කරනවා වෙනුවට ළාමක දේවල් කරනවා නම් ඒක විශාල ණයක්. අර කියන ණයටත් වැඩිය ණයක් වෙනවා.

නමුත් මේ ආර්යවංශෙ කටයුතු කරන කෙනාට 'න තං අරති සහති' අරතිය කවදකවත් ඒ පුද්ගලයට අඩව්වක් කරන්නෙ නෑ.

‘සෙව ව අරතීං සහති’. ඒ පුද්ගලයා විසින්ම ස්වකීය වශයෙන් අරතිය යටපත් කරලා ‘භාවනාරාමො භොති භාවනාරතො, පහානාරාමො භොති පහානරතො’. දැන් නිතරෝම තද අභිරතියක් පහළ කරගන්නවා භාවනාරාමතාවට, භාවනා රතියට. පහානාරාමතාවට, පහානරතියට. කුසල් කරන්නට ඕනෑ. පින් කරන්නට ඕනෑ. දුන දෙන්ට ඕනෑ, මේ ආදී වශයෙන් අපි පොතේ සඳහන් කරලා තියෙන අලංකාරයම පිණිස හික්කුන් යොදාගෙන කරන පින්කම්වලට මෙහි පිරිස සම්බන්ධ නොවිය යුතුයි. ඒක හරි වේදනාවක් වෙලා තියෙනවා අද සංස්ථාවට. ඒ මොකද හේතුව, මේගොල්ල හරි ආත්මාර්ථකාමීයි. ඔය පැත්තකට වෙලා හොඳට දුනෙ ටික වළඳල පැත්තකට වෙලා භාවනා කර කර ඉන්නවා, මේ රටේ ලෝකෙ වැඩ කරන්නෙ නෑ කියනවා. නමුත් අරියවංශ සූත්‍රය බලනකොට සර්වඥයන් වහන්සෙ මේ ටික කියන්ට ඉස්සරහටයි පස්සටයි වරහන් දෙකක් දැමීමා වගේ සඳහන් කරනවා මේ ආරියවංශයෙ වටිනාකම. උන්වහන්සෙ සඳහන් කරන්නෙ ‘අගාඤ්ඤ, රත්තඤ්ඤ, වංසඤ්ඤ, පොරාණා, අසඬකිණණා, අසඬකිණණපුබ්බා, න සඬකීයනති, න සඬකීයිසසනති, අප්පතිකුට්ඨා සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤති ති’

මෙන්න මේ විදියට පිණිඩපාතෙ ටිකක් කොහොම හරි හිඟාගෙන ඇවිල්ල වළඳලා ඒක සතියෙන් සම්පජ්ඤ්ඤයෙන් කටයුතු කරල ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරල ඒ මත ඉඳගෙන භාවනා කරන, ඒ මත ඉඳගෙන තමන්ගෙ ධ්‍යාන භාවනා, බොජ්ඣංග භාවනා, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ග භාවනා, සතිපට්ඨාන කායානුපස්සනා භාවනා, මෙත්‍රී භාවනා ආදී වශයෙන් අව්ජරාසඬසාත සූත්‍ර දේශනාවෙ සඳහන් කරල තියෙන්නෙ භාවනා කරන කෙනාගෙ වැඩ පිළිවෙළ අගාඤ්ඤයි කියල කියනවා. මේ මිහිතලයෙ තියෙන්න පුළුවන් යම් තාක් ව්‍යාපාර යම් තාක් ක්‍රම තියෙනවා නම් ඒ සියල්ල අතර අග්‍රයි. ‘රත්තඤ්ඤ - චිර රාත්‍රඤ්ඤයි.’ ඒ අග්‍ර වැඩ වරින් වර මතු වෙනවා, වරින් වර නැති වෙලා යනවා. සායම් බොරුත් තියෙනවා. මේක එහෙම සායම් බොරුවක් නෙවෙයි. පන්ලක්ෂ දෙළොස්දහක් බුදුපියාණන් වහන්සේලාගේ ශාසනවල උන්වහන්සේලා බෝධි සම්භාර ගුණ පුරන කාලෙ ඉඳලම ගෙනල්ල මේක චිර රාත්‍රඤ්ඤයි. වංසඤ්ඤ - මේක ආර්ය වංශයයි. අනෙකුත් සෑම ළාමක වංශවලට

වැඩිය බොහොම ශ්‍රේෂ්ඨයි. ‘අගාඤ්ඤ, රත්තඤ්ඤ, වංසඤ්ඤ, පොරාණා’ බොහොම පෞරාණිකයි. මේකට ගහන්න එකක් නෑ.

ඒක නිසා කියනවා ‘අසඞ්ඤාණා’ මේක සංකීර්ණ කරන්න සංකර කරන්ට කවදකවත් බෑ. දෙනලද යම් පිණිඩපාතයකින් යැපීලා ඒ පිණිඩපාතය සිහියෙන් බුද්ධියෙන් ‘අගථිතො අමුච්ඡතො අනාජ්ඣාපනො ආදීනවදස්සාවි’ කියන විදියට වළඳල ඒ මත බණ භාවනා කරන වැඩ පිළිවෙළ නරකයි කියන්ට, මේක කලවම් කරන්ට මේක සංකීර්ණ කරන්ට සංකර කරන්ට කවදකවත් ලැබෙන්නෙ නෑ. ‘අසඞ්ඤාණා අසඞ්ඤාණ පුබ්බා’ මේක ඉස්සරත් කවදවත් කලවම් වෙලා නෑ. සංකර වෙලා නෑ. ‘න සඞ්ඤාණි’ දැනටත් කලවම් කරන්ට බෑ. ‘න සඞ්ඤාණිසුඤ්ඤාණි’ මතු මෙහි බුදුහාමුදුරුවන්ගේ ශාසනවත් මේක කෙනෙකුට මේක පුංචියි කියන්ට බෑ. පෞරාණික නෑ කියන්ට බෑ. අග්‍ර නෑ කියන්ට බෑ. කලවම් කරන්ට බෑ.

ඒ විතරක් නෙවෙයි යම් තාක් විඤ්ඤ පණ්ඩිතයෝ ලෝකෙ ඉන්නවා නම් කවදකවත් ඒක නරකයි කියන්නෙ නෑ. අශෝක රජුපුරුවන්ගේ බුද්ධාගමට පරිවර්තනය වීමේ කතාව ටිකක් විස්තර සහිතව බලනවා නම්, එතුමා කාලිංග යුද්ධෙදී විශාල ජන සංභාරයක් කරල, ලොකු චිත්ත පීඩාවක ඉන්න වෙලාවෙදී අද ඔය ලොකු ලොකු බඩු ගේන බිස්නස්කාරයෝ වාගේ ලොකු චිත්ත පීඩාවකට පත් වෙලා විශාල දුනේ දෙන්ට පටන්ගත්තා. ඒ වෙලාවේ බ්‍රාහ්මණ ආගම රැක්කේ. බමුණු ආගම රැක්ක නිසා බමුණෝ ගෙන්නල විශාල වශයෙන් දන් දෙනකොට, බමුණන්ගේ කෑම ඔය කියන විදියට අර ඉන්ද්‍රිය සංවරයක්වත් මෙනෙහි කිරීමක්වත් මොනවක්වත් නෑ. ‘අලංසාටක කාකමාසක’ කියන තාලෙට තමයි. කාලා ඉවර වෙනකොට ඇඳගෙන හිටපු ඇඳුම්වත් කොහෙ තියෙයිද මතක නෑ. කවුරු හරි අත දෙන්ඩ ඕනෑ නැගිටිටවන්ඩ. කටෙන් කොනෙන් කට දෙපැත්තෙන් වැක්කෙරෙන ඒවා කපුටන්ටත් කන්ඩ තරම් ප්‍රමාණයක් තියනවා. ඒ තරමට කනවා.

මේක දැකල රජුපුරුවන්ට ලැජ්ජා හිතීල තියෙනවා. රජුපුරුවෝ පස්සෙ සේවකයෝ යොදවල දන ශාලාවෙන් මෑත් වෙලා

ඉඳලා තියෙනවා. ඊට පස්සෙ නිග්‍රෝධ සාමණේරයන් වහන්සේ දේශනා කරපු ධර්මය අහල උන්වහන්සේට කතා කරනකොට උන්වහන්සේ කියල තියෙනවා මම එහෙම පිණ්ඩපාත දැන භාරගන්නෙ නෑ. අපේ ලොකු භාමුදුරුවන්ටත් එක්ක ආරාධනා කරන්ඩය කියල. පස්සෙ රජ්ජුරුවො කියලා තියෙනවා ඒක මට බොහොම පොඩි දෙයක්, වඩම්මන්ඩ කියල. ලොකු භාමුදුරුවොත් එක්ක ආවට පස්සෙ මාලිගාවට වැඩියට පස්සෙ දනෙ දීපුවාම ඒ දෙනම පිණ්ඩපාතෙ කරන හැටි දනෙ වළඳන හැටි දැකල මාලිගාවෙ තියාගෙන වළඳවල පුදුමාකාර සතුටක් ලබල තියෙනවා. සම්පූර්ණ භාවනාවක්. අර එහා කාමරේ එතකොට ඒ බමුණො වළඳනවා. ඒක එකම සෝෂාවක්. එකම කැමිබැල්ලක්. නමුත් මේ දෙනම සම්පූර්ණ භාවනාවක් වගේ. රජ්ජුරුවො ඒක දිහා බලලා විශාල පරිවර්තනයක් ඇති වුණයි කියල කියනවා.

අන්න ඒ නිසා කවදකවත් විඤ්ඤ පුරුෂයෙක් මේ පිණ්ඩපාත ආර්ය වංශය රකින කෙනාව පුංචි කරල සලකන්නෙ නෑ. ඒක වැඩිමහල් වෙන්ට ඕනෑ නෑ. ගිහි වෙන්ට ඕනෑ නෑ. පැවිදි වෙන්ට මොනවක්වත් නෑ. ඒ ගන්න ආහාර වේලෙදි ඇත්තා වූ ඒ කටයුත්ත සම්පාදනය කරනවා නම් ඒ පුද්ගලයට මූල පරියාය සූත්‍රයෙ සඳහන් කරපු විදියට ආහාරයෙන්, ආහාරය පිහිට කරගෙන, නැත්නම් ආහාරයෙන් මමෙක් ඇති වෙනවා, අහිනන්දනය ඇති කරනවා කියන එකක් වෙන්නෙ නෑ. 'ධාතුමත්තකො නිසසතො නිජ්ජවො සුඤ්ඤා' - ආන්න ඒ කටයුත්ත දිගට කරගෙන යනවා නම්, මේ විශාල ඉණ පරිභෝගයක් ගැන පටලවාගෙන තියෙන, නැත්නම් මේ ආපත්ති කතාවට පටලවාගෙන තියෙන, එහෙම නැත්නම් හුගාක් වෙලාවට මේ ආහාර ගන්න අනුන් දෙන ආහාර වළඳලා තමන්ගෙ සීලය ගැන සැක කරන ඇත්තන්ට පුදුමාකාර සෘජු උත්තරයක් මේ අව්ජරාසංඝාත සූත්‍රයෙ සඳහන් කරනවා. එක අසුරු සැණක ප්‍රදේශයක් මෙෙත්‍රී භාවනාව හෝ කායගතාසනිය හෝ අපි අර කලින් සඳහන් කරපු භාවනාවක් කරනවා නම්, ඒ මනුස්සයා 'අමොසං රධ්විණ්ඩං භුඤ්ජති' නොසිස්ව රටුන් දෙන පිණ්ඩපාතෙ වළඳනවා කියලා සඳහන් කරනවා.

ඒක නෙවෙයි ප්‍රධාන දේ. ඒ මතු මත්තෙන් මේ සංයෝජන ධර්ම ඇති වීම පිළිබඳව ඇහැට වඩා ඉක්මනින් කනට වඩා ඉක්මනින් නහයට වඩා ඉක්මනින් මේ දිව මනින් ගන්ඩ පුළුවන්. ඒ නිසා යෝගාවචරයෝ විශේෂයෙන්ම විපස්සනා භාවනා මධ්‍යස්ථානවල ආහාර ගන්න තැනට ප්‍රධාන කර්මස්ථානාවාර්යවරයා යා යුතුමයි. ඒ නිසා හැම කෙනාම දැන ගන්නකල් ඇවිදීමින් හොයලා බලනවා. ඒ මොකද, එතන හැඟුම් මුද හරින තැනක්. බුන්මවරිය රකින කෙනා මෙමුදුන සේවනයෙන් ලබන්ඩ බැරි සැපය ආහාර මාර්ගයෙන් ගන්ඩ සමහර විට පෙළඹෙන ගතියක් තියෙනවා. ඒ නිසා ආහාරයේදී විශේෂයෙන් 'මනාඤ්ඤ' වෙන්ට ඕනෑ. හෝජනයේ 'මනාඤ්ඤ' වෙන්න ඕනෑ. නමුත් ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුදු ගුණයක්. යෝගාවචරයෙක් අත තිබිය යුතු ගුණ හතරෙන් එකක්. නමුත් පසළොස්වරණ ධර්මයෙන් එකක්. රහත් වෙනකල් මේක රැකිය යුතුයි. එතකල්ම සඳහන් කරල තියෙන්නේ 'චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ අභුණා උදකං පීචෙ' කොච්චර හොඳ රස මසවුළු තිබුණත් බත් පිඩවල් හතරක් පහක් මෙපිට, බඩ පිරෙන්ඩ බත්පිඩවල් හතරක් පහක් මැනින් නතර වෙලා ඒ ටිකට වතුර ටිකක් දන්ඩයි කියනවා.

මේ ආකාරයෙන් පුදුමාකාර තොරතුරු රාශියක් අපේ ආර්ය වංශයේ බුද්ධ ප්‍රමුඛ මහා සංඝරත්නය දීලා තියෙනවා. එච්වා නිසයි අපේ මේ දින වර්යාවක් අපි හදලා තියෙන්නේ. ඒ දින වර්යාවේ සෑම දෙයක්ම මේ සෑම කාරණාවක්ම හතීකොනින් සලකා බලලා ඉදිරිපත් කරලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා පුළුවන් තරම් ඒ දින වර්යාවට අනුව කටයුතු කරනවා නම්, ඒවට අනුව ගෞරව කරලා කටයුතු කරනවා නම්, අපි ඒ මතු මත්තේ තවත් භාවනා කරනවා නම් කිසි සේත්ම මේකේ සංයෝජන ධර්ම ඇති කිරීම විතරක් නෙවෙයි, මෙයින් ලබන්ඩ පුළුවන් වූත් සංඝාර ගැටේ ලිහෙන්ඩ පුළුවන් වූත් තැනට විශාල සාක්කි රාශියක්, නිදර්ශන රාශියක් දවසක් ඇතුළත යෝගාවචරයට ලැබෙනවා.

බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් කරලා තියෙනවා යම් හෙයකින් මහණෙහි මට පස්වෙනි පාරාජිකාවක් පනවන්ඩ වෙනවා නම්, මට පනවන්ඩ වෙලා තියෙන්නේ මනසිකාරයෙන් තොරව ආහාර ගැනීම

සම්බන්ධව කියලා. 'සවෙ පඤ්චමං පාරාජිකං පඤ්ඤාපෙත්‍රං සකකා අභවිසසු, අපච්චවෙකඛිතානාරපරිභොගො'³ කියලා තමයි සඳහන් කරන්නේ. නමුත් කියලා තියෙනවා මේකට පාරාජිකාවක් හැනෙව්ව නම් එක් කෙනෙකුටවත් මහණකම් කරන්ඩ බෑ කියලා. මහා කරුණාවෙන් ඒක අයිත් කරලා දලා තියෙනවා. මේක අටුවාවේ සඳහන් වෙනවා පුත්තමාංස උපමාවේ කතාවේ. ඒක නිසා කවුරුත් මතක තියාගන්නට ඕනෑ ඒ විදියට භයානක දේකින් අපිට විශාල ගුණ ඇති කරගන්ඩ, ඒ වගේම මේ චක්‍රයේ මේ චිත්ත වීථියේ විශාල ගැමීමක් කඩාගන්ඩ පුළුවන් තැනක් තියෙනවා. ඒ නිසා 'ජ්ඣාඤ්ච පජානාති, රසෙ ච පජානාති, යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාඤ්ජනං තඤ්ච පජානාති' කියන තැනට දවසකට දෙවේලක් තනි වේල වළඳන ඇත්තෝ තනි වේල නිතරෝම ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවෙන් කටයුතු කරනවා නම් මේ තරණය කරන්ඩ බැරි ඕස තරණයට විශාල අවස්ථාවක් ලැබෙනවා. ඒකට අර කලින් කියපු ඇහූ සම්බන්ධ කතාවලින් කන සම්බන්ධ කතාවලින් නාසය සම්බන්ධ කතාවලින් අදළයි. නමුත් මේක පහසුවෙන් අල්ලගන්නට පුළුවන්. ඒක නිසයි මෙච්චර මේ හේතු කාරණා සහිතව ඉදිරිපත් කළේ. සියලුදෙනාම මේවා නාහපු දේවල් නෙවෙයි. අහල තියෙනවා. ගොනු කිරීමක් විතරයි මම කළේ.

ඒ නිසා සියලුදෙනාටම වෙනදටත් නැති තරමේ කුසලච්ඡන්දයක් පහළ වෙලා, මේ සම්බන්ධයෙන් පහළ වෙන්න තියෙන සංයෝජන ධර්ම සම්පූර්ණයෙන්ම කපා හරිනවා වගේම එයින් පහළ කරගත හැකි යෝනිසෝමනසිකාරය සති සම්පජ්ඤ්ඤාය පහළ කරගැනීමටත් මේ මූලධර්ම කරුණු ඒකාන්තයෙන් හේතු වේවා. තමතමන්ගේ ඉන්ද්‍රිය සංවර ධර්ම ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් හේතු කරගෙන වභවහා මේ සංසාර වට්ටයෙන් ගැලවීලා යෑමට අවශ්‍ය කරන සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ ධර්ම පහළ වීමට මේ ධර්ම කොට්ඨාශයන් හේතු වේවා වාසනා වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

³ සංයුක්තනිකාය නිදනවගහ අට්ඨකථා, අභිසමයසංයුක්තං, පුත්තමංසසුත්තවණණනා.

50 | කායායනනය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣතතිකඛාභිරෙසු ආයතනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣතතිකඛාභිරෙසු ආයතනෙසු:

ඉධ, භික්ඛවෙ භික්ඛු කායඤච පජානාති, ඓධංඛංඛෙඛෙ ච පජානාති, යඤච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංඤ්ඤාජනං තඤච පජානාති, යථා ච අනුප්පනාස්ස සංඤ්ඤාජනස්ස උප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති. යථා ච උප්පනාස්ස සංඤ්ඤාජනස්ස පහානං හොති තඤච පජානාති. යථා ච පහීනස්ස සංඤ්ඤාජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති'ති.

පුජනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. අපි සංඝරත්නයත් උපාසක යෝගාවචර පිරිසත් එක්ක සතිපට්ඨාන සූත්‍රය අත්වැලක් කරගෙන දිගට පවත්වාගෙන එන මේ ධර්මදේශනා මාලාවේ අද පනස්වෙනි සංවත්සරය. නැත්නම් පනස්වෙනි පැය, පනස්වෙනි ධර්මදේශනාව.

ඒ නිසා එක පිරිසක් වශයෙන් අපට මෙව්වර දුර කරදරයකින් කම්කටොල්ලකින් තොරව යාගන්ට ලැබුණා හොඳයි කියලා පුදුම සන්තෝසයක් තියෙනවා. ඒ මොකද, මේ සතිපට්ඨාන සූත්‍රය අපි කොහොමත් දන්නා පරිදි ලංකාවේ විතරක් නෙවෙයි, කොයි රටෙත් බොහෝමත්ම ගරුභාවනීය තත්ත්වට පත් වෙව්ව සූත්‍රයක්. ඒක කොච්චර සාකච්ඡා කළත් කොච්චර සජ්ඣායනා කළත් කොච්චර

ඇහුම්කන් දුන්නත් කවදකවත් නරකට හිටින්නෙන් නැ. ඒ වාගේම අහක යන්නෙන් නැ. මොකක් හරි කොටසක් තමන්ගේ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයේ වැදගත් සන්ධිස්ථාන, ගැටලු ස්ථාන නිරාකරණය කරමින් ඉදිරියට පවත්වන සූත්‍රයක්. ඒ නිසා අද කාලයේ පොත්පත් කීපයක්ම තියනවා. දැනට මුද්‍රණයෙන් පවතිනවා. මේ වාගේම දේශනත් පවතිනවා. ඒ තියෙද්දී අපිත් මේ කරගෙන යන දේශනාව හැකි තාක් දුරට මේ යාවජීව වශයෙන්, පූර්ණකාලීන වශයෙන් කරගෙන යන මේ භාවනාවට අත්වැලක් වෙන විදියට මූලධර්ම අත්දැකීම කොටස් හැකි තාක් සම්බන්ධ කරගෙන දේශනා කිරීම තමයි අදහස.

අපි අවස්ථා 50 ක් ඉවර කරලා ඉදිරිපත් කරගත්ත මේ අවස්ථාව වෙනකොට අපි ඉන්නේ සතර සතිපට්ඨානයේ කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා කියන මූලික කොටස් ඉක්මවලා ඊගාවට ඇත්තා වූ ධම්මානුපස්සනාවෙ. මේ ධම්මානුපස්සනාවත් අර කායානුපස්සනා වගේ විස්තාරයි. බොහොම අස්තර විස්තර සහිතයි. ඒ විස්තාර සහිත ධම්මානුපස්සනාවේ නීවරණ පඤ්ඤා, සංකප්පාදනා පඤ්ඤා කියන කොටස් දෙක අපි දැන් ඉක්මවලා දැන් ඉන්නේ ආයතන පඤ්ඤායේ. ‘ඡස්ස අජ්ඣාතතිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු’ කියන කොටසයි දැන් මේකේ විග්‍රහ වෙන්නේ. ඒ ඡස්ස අජ්ඣාතතිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු කියනකොට එතන ආයතන හයක් සඳහන් වෙනවා. එව්වා පෙළගස්සලා තියෙන්නේ එක ආරෙකට, එක රටාවකට, ලයකට. මුළු සූත්‍රය පුරාම, සූත්‍ර පිටකය පුරාම ඒ රටාව, ඒ ක්‍රමය තමයි දැක්වෙන්නේ. ඉස්සර වෙලාම වකඛායතනය, ඊගාවට සොත්තායතනය, සාත්තායතනය, ගජධායතනය, කායායතනය, මනායතනය කියලා.

එයින්ම විපස්සනා යෝගාවචරයාට ඉතාමත්ම වැදගත් වෙන්නේ ආයතන පිළිබඳව දැනගැනීමයි. මොකද, ඒක ධර්මාවබෝධයේදී ඉතාමත්ම වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් වෙනවා. එම සන්ධිස්ථානය තමයි පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම. ඒ වාගේම ආසය අනුසය ධර්ම පිළිබඳව ග්‍රන්ථීය; ගැටේ. “අනෙතා ඡටා බහි ඡටා” කියන ගැටේට අවශ්‍ය කරන්නා වූ මූලධර්ම තෙතමනය, මූලධර්ම පෙගචීම සිදු වෙන්නේ මෙතනදී. ඒක හරියට විග්‍රහ කරගත්තා නම්, අවුල්

වෙච්චි කෙස් ටිකක් පීරලා ගොනු කරන්නා වාගේ අවුල ඇරගන්නා නම්, ඒ අවුල් ඇරගැනීමේ ඥානයට කියනවා ධම්මධීනි ඤාණය කියලා. ධර්මයාගේ, එහෙම නැත්නම් චක්ඛායතනය කියන කොටස, සොත්තායතනය කියන කොටස, ඒ ඒ ආයතන; එහෙම නැත්නම් රූපායතනය සද්දයතනය කියන කොටස; එහෙමත් නැත්නම් එයින් උපන්නා වූ චක්ඛු විඤ්ඤාණය සොත විඤ්ඤාණය ආදී මේ කොටස්. ඒ කොයි එකත් ධර්ම වශයෙන් ගත්තොත් මේ ධර්ම පිහිටල තියෙන්නෙ මොන වගේ තැනකද? ප්‍රතිෂ්ඨාව ලබන්නේ මොකක්ද, කොහොමද? කියන මේ ධර්මයේ ඇතුළතට බැසගැනීමේ කිඳු බැසීම සිදු වෙන්නෙ මේ ධම්මධීනි ඤාණයෙන්. එතැනදී තමයි පටිච්චසමුප්පාද, ආසය අනුසය කෙලෙස් පිළිබඳව විග්‍රහයක්, ගැඹුරු දැකීමක් ඇති කරගන්නට පුළුවන් වෙන්නෙ.

ඒ නිසා විපස්සනා භාවනාව ප්‍රධාන වශයෙන් කොයි තැනින් පටන් අරගත්තත් මේ ආයතන කොටස්, ආයතනවල ස්වභාවය ඇති වෙන හැටි, ආයතන වෙන හැටි, ඒ ඒ ධාතු කොටස් දෙකතුනක් එකතු වෙච්චහම ආයතනයක් බවට පත් වෙලා ඒක දිගේ වැඩ පිළිවෙළක්, සුලියක් එහෙම නැත්නම් වට්ටයක් කරකැවෙන ආකාරය දකගැනීම විපස්සනාවේ ප්‍රධාන පරමාර්ථය. ඒකට කියනවා ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දැකීම කියලා. ඒ මොකද ඒ ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දැක්කෙ නැත්නම් එතැන සිදු වෙන්නෙ පටලැවිල්ලක්, ඇවිලිල්ලක්, බන්ධනයක්, සංයෝජනයක්. ඒ සංයෝජන ඇති වෙන්වයි සංසාරෙ හැදිල තියෙන්නෙ. ලෝකෙ හැදිලා තියෙන්නෙ. අපේ මේ ව්‍යවහාර ක්‍රම හැදිලා තියෙන්නෙ.

ඒ ව්‍යවහාර ක්‍රම තුළින්ම, මේ ලෝකෙම ඉඳගෙන මේ සංසාරෙම ඉඳගෙන, ඒ බන්ධන බැදීම් සංයෝජන ඇලීම් ඇති වෙන ආකාරය දකගැනීම මේ බන්ධනවලින් නිදහස් වීමේ එකම ක්‍රමය බවට දේශනා කළේ මේ සර්වඥතාඥානලාභී සර්වඥයන් වහන්සේ පමණයි. සමහර කට්ටිය හිතුවා කවදකවත් සංසාරයේ ඉඳගෙන සංසාරෙන් ගොඩ එන්ඩ බෑ, ඒක නිසා මරණින් මත්තෙ තමයි විමුක්තිය තියෙන්නෙ කියලා. තව සමහරෙක් හිතුවා මෙහෙම සංසාරෙ කියලා එකක් ඇත්තෙ නෑ. මේ වර්තමාන මොහොත විතරයි, ඒ නිසා

සද්චාරයක් අවශ්‍ය නෑ. හොඳක් ඕනෑ නෑ. නරකක් ඕනෑ නෑ. ණයට අරගෙන හරි කමක් නෑ, හොඳ දේවල් කාලා බීලා සතුටින් ඉඳල මැරීලා යං. අපි මැරුණට පස්සෙ ණය ගෙවන්ට වෙන්තෙ නෑ. ඒ නිසා ඒ ඇත්තො සද්චාර විරෝධී කොටසකට වැටුණා. මේ විදියට ලෝකය නාස්ති කරන ධර්ම රාශියකට මේ ගැටේ, මේ ග්‍රන්ථි ස්ථානය හරියට නොදැකීම නිසාත් දැකීමම ගැටයෙන් ගැලවීම බව විස්තර නොවීම නිසාත් ඒ ඇත්තෝ හොඳක් කරනවය කියලා හිතාගෙන ලෝකෙ ගොඩක් අවුල් කළා.

නමුත් සර්වඥ දේශනාවේ ප්‍රශ්න නියෙන්තෙ, සංසාරෙම ඉඳගෙන ලෝකෙම ඉඳගෙන මේ ගැටලු සහිත සංයෝජන ධර්ම දැකීමම හොඳ දෙයක් බව අහිතව සර්වඥයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළත් හුඟදෙනෙක් කියනවා ඒක සංකීර්ණ වැඩියි, අමාරු වැඩියි, ගැඹුරු වැඩියි. ඒ නිසා ඒක අමාරුයි කියලා පුදුමාකාර විදියට නැති බැරි සංඥාවල් ලෝකෙ ඇති කරගන්නට උත්සාහ කළා. ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේට ලොකු සටනක් ගෙනියන්ඩ සිද්ධ වුණා හැකි සංඥව ඇති සංඥව අත්ප කුසලය පිළිබඳව ලොකු ගැම්මක් ඇති කරගන්ට. ඒක නිසා අනිකුත් ආගම්වල දකින්න ටියන ලක්‍ෂණ අපේ බුද්ධාගමේත් අසන්ට ලැබෙනවා. නමුත් ඒ ධර්මය එළි කරගන්ටයි ඒ කාරණා ටික අවශ්‍ය කරන්නෙ. ආන්න ඒ විදියට මේ හයක් වූ ආයතන මාර්ගයෙන් සංයෝජන ඇති වීම හෝ ඒ සංයෝජන ඇති වෙන්ඩ ටියන අවස්ථාවේ සංයෝජන ඇති වෙන හැටි හොඳට අනුන්ගෙ දෙයක් දිහා බලා ඉන්නවා වගේ බලාගෙන ඉදීම තුළින් පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම්ගැනීමත් චතුරායඝී සත්‍යය තේරුම්ගැනීමත් ආසව අනුසව ධර්ම වැඩ කරන හැටි තේරුම්ගැනීමත් වංචක ධර්ම වැඩ කරන හැටි තේරුම්ගැනීමත් බොහොම ගැඹුරුයි.

මේ කාරණේ පිළිබඳ වාදයක් ඇත්තෙ නෑ. මොකද, සර්වඥයන් වහන්සේ පවා දේශනා කරල තියනවා “ගමභීරො වායං ආනන්ද, පටිච්චසමුප්පාදෙ” පටිච්චසමුප්පාදය ගැඹුරුමයි. ඒක පිළිබඳව කිසි ප්‍රශ්නයක් නෑ. මොකද තමන්ම මේක අනන නිසා. එකක් සිද්ධ වෙනවා - ඒ ඇතිල්ල ඒ ඇවිලිල්ල ඒ පටලැවිල්ල පොඩ්ඩක් තතර කරන්ට සිද්ධ වෙනවා. තතර කරල පටලැවිච්ච අවස්ථාවේදී මං මේ

මේ විදියේ දුක් කරදර කම්කටොලු ආදීන්ව වින්ද, දැන් පටලැවිල්ල නතර වෙච්චහම මට මෙන්න මට මෙන්න මේ විදියේ පහසුකම් ලැබෙනවා කියලා තමාම තේරුම්ගන්ට ඕනෑ. තමන් තේරුම්අරගෙන හිතාගන්ට ඕනෑ. මෙයින් නතර වෙලා බෑ. ආයෙ මත්තට ඇති නොවෙනා තාලෙට මේ මතුමත්තෙ විරියකින්, ඒ වගේම ප්‍රඥාවකින් යුක්තව මේකෙ කෙලෙස් ටික සම්පූර්ණයෙන්ම විනාශ කරන්ට ඕනෑ. ආත්ත ඒ වැඩ පිළිවෙළක් මිනිහෙකුට කරන්ඩ පුළුවන්ද? කියන ටික සර්වඥයන් වහන්සේ ලෝකෙ පහළ වෙන්ඩ ඉස්සරල හිතලවත් තිබුණේ නෑ. ඔක්කොම හිතුවා එක්කෝ තමන්ගේ මේ සංයෝජන ඇති වන හැටි දැකගන්ට වෙනම චිත්තකන්නාඞියක් ඕනෑ වෙයි. වෙනමම දෘෂ්ටි කෝණයක් අවශ්‍ය වෙයි. එහෙම දැක්කත් ඔය සංයෝජන ධර්ම නම් කවමදකවත් වද නොදී අතාරින්නෙ නෑ.

ඒ නිසා දැකීමෙන් නම් කවදකවත් ඔව්වර ශාන්තියක් හම්බ වෙයි කියලා තේරුම්ගන්න එකත් මහ අමාරුයි. ඊට පස්සේ එවැනි දැකපු කෙනා සංයෝජන ධර්ම ආයෙ ඇති නොවෙනා තාලෙට තලන්ඩ පුළුවන් එකක් කියල නම් කවදකවත් හිතුවෙ නෑ. අද මේ ධර්ම දේශනා ධර්ම සාකච්ඡා කතා කරන දේවල් දිහා බලනකොට පැහැදිලිවම ජේන්ඩ තියනවා, ඔක්කොම ඉන්නෙ මේ සංයෝජන ධර්ම තමයි රජ කරන්නෙ. සංයෝජන ධර්ම අනුව තමයි කටයුතු සිද්ධ වෙන්නෙ. විනය නීති සිවිල් නීති හැදෙන්නෙ. ඒ නිසා ඔක්කෝම මේ සංයෝජන ධර්මවලට ඉඩ තියලයි තමතමන්ගෙ ඉතුරු කාරණා කරන්නෙ. බොහෝමත්ම කලාතුරකින් කෙනකුට තමයි සංයෝජන ධර්ම කඩන්ට පුළුවන්. එහෙම කැඩුවට පස්සෙ ලෝකයේ දර්ශනය වෙනස් වෙනවා. ඒ වගේම තමන්ටම තියන බාධක කරදර, ආදීන්ව සම්පූර්ණ වෙනස් දෘෂ්ටි කෝණයකින් බලන්ට පුළුවන් කියන එක හිතන්ටත් බයයි.

මේ දර්ශනය පෙන්නන්ට හදනකොටත් කියනවා මේක කෙරෙන්නෙ නැති වැඩක් ඔය කතා කරන්නෙ කියලා. පුදුම විදියට හරියට කුඩැල්ලෙකුට ලුණු ගැහුව වගේ, මුණට දෙඩම් ලෙල්ලක් මිරිකුවහම පැඟිරි විසි වෙච්චහම මුණ ඇඹුල් කරගන්නා වාගේ පුදුමාකාර ගතියක් ජේන්ඩ තියෙනවා. මේ දර්ශනය, මේ ආකල්පය,

ඒ කියන්නේ සංයෝජනවලට බයේ සංයෝජන දැකීම මහ අපලයක්, සංයෝජන ධර්මය නොකොට යුත්තක් අසුබයක් අවමංගලයක් කියලා හිතන කෙනෙකුට කවදකවත් යෝගාවචරයෙක් වෙන්ට බෑ. උන්දට කවදකවත් බුද්ධ පුත්‍රයෙක් වෙන්ටත් බෑ. බුද්ධ පුත්‍රයෙක් වෙන්ට නම් සංයෝජන ධර්ම දැකිය යුතුයි. ඒකයි මෙතනදී කියන්නේ 'පුත ව පරං හික්ඛවෙ හික්ඛු ධමමෙසු ධම්මානුපසස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣාතතිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු.'

ඒ 'කායඤ්ච පජානාති', කය කියලා කියන්නේ මොකක්ද? අර සංයෝජනවලින් තොර වෙච්චි මනුස්සයෙක්, උත්තමයන් වහන්සේ නමක් ආර්යයන් වහන්සේ නමක් කය දිහා බලන්නේ කොහොමද? අන්න ඒ තාලෙට අපි සංසාර පැත්තෙනුත් දකින්නට බලන්නට පුරුදු වෙන්ට ඕනෑ. අර ආර්ය දර්ශනය පැත්තෙනුත් බලන්නට පුරුදු වෙන්ට ඕනෑ. පුළුවන් - සුතමය වශයෙන් වින්තාමය වශයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් පුළුවන්. ආන්න ඒ විදියට කය දැකගන්නට ඕනෑ. ඊශාවට 'ඓවායංඛෙ ව පජානාති' මේ කයේ ඇවිල්ලා දේවල් හැප්පෙනවනෙ, වැදෙනවනෙ, ගැටීම් සිද්ධ වෙනවනෙ. ආන්න ඒකත් අපි මේ ලෝකෙ උප්පත්ති කාලෙ බහ තෝරන කාලෙ තේරුම්ගත්ත වාගේ මේ රශ්මිය, මේ සීතල, මේ හයිය, මේ වාතෙ, එව්වා ඔක්කොම එහෙම දැනගන්නටත් ඕනෑ. ඒ විතරක් නෙමෙයි, කොහොමද සංයෝජන ධර්ම දුරු කළා වූ, පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම තේරුම්ගත්තා වූ චතුරායථී සත්‍යය තේරුම්ගත්තා වූ උත්තමයන් වහන්සේ නමක් ඒ ධර්ම දිහා කොහොමද දකින්නේ.

ඊටත් වැඩිය බොහෝමත්ම අභියෝගකර ප්‍රශ්නය තමයි 'යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංඤ්ඤාජනං තඤ්ච පජානාති.' ඒ දෙකේ ගැටීම නිසා උපදින්නා වූ යම් සංයෝජන ධර්ම කොට්ඨාසයක් වෙනව නම් ඒකත් දැනගත යුතුයි. ප්‍රභාණය කරන එක පස්සේ. මෙන්න මේ දෙකේ පටලැවිල්ල නම් ප්‍රධාන වශයෙන්ම බලපාන්නේ සිල්වතාටයි. සිල්වතා හදන්නට පටන් අරගන්නවා, මේ සීලය හරිගස්සගෙන යන්නට ඕනෑ කියනවා වගේ යම් අදහස් ඉදිරිපත් වූණොත් ඔළුමොළු තාලෙට, ඒ සංයෝජන දුරු කරලා ඉන්නට ඕනෑ කියන පදනමක හිටියොත් ඒ පුද්ගලයාට කොහොමටත් බෑ. අර විස

වැදිවිච ඊතලයක් සහිත පුද්ගලයා මේක මේ විද්දේ කොයි දිශාවෙන්ද? ඊතලයේ මොන විසද කියෙන්නේ? ගුරා කවුද? ඕව්වා බල බලා ඉන්නකල් විස ඊතලය අයිත් කරන්නට එපා කියන තත්ත්වට පත් වෙනවා.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා ඊට වැඩිය බොහොම ප්‍රායෝගික මට්ටමකට පත් වෙනවා. 'යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංකොඤ්ඤානං තඤ්ච පජානාති' ඒ සංයෝජනය ඇති වෙන හැටි, සංයෝජනයේ මූල මැද අග හොඳට දැකගන්නට ඕනෑ. දැක්කේ නැත්නම් නම් කවදවත් උන්දෑ ඒක අරන් දන්නේ නෑ. හිඟන්නාගේ කුලාලේ හොඳට වණ වෙලා වැඩියෙන් මැස්සො වැහුවොත් තමයි හොඳට සම්මාදම හම්බු වෙන්නේ. හොඳට හිඟමත් හම්බු වෙන්නේ. ඒ නිසා හිඟන්නා කැමති නෑ කුලාලේ සනීප කරගන්නට. අන්න ඒ වගේ මේ සංසාර ආසාව තියන, නිත්‍ය සංඥව තියන කුමාර සැප පිළිබඳ අදහස් ඇති, මම මාගේ අදහස පෝෂණය කරන කෙනා, ඒ සංයෝජනවලට අනියම් ප්‍රේමයක් තියෙනවා. ඒ නිසා සංයෝජන දැකලා ඒවා දුරු කරන්ට කටයුතු කිරීම බොහොම කටුකතර විදියට හිතනවා. මේවා වංචනික ධර්ම. මේ එක් කෙනෙක්වත් අපට එව්වයිත් තොරයි කියලා කියන්නට බෑ. හැම වෙලාවෙම මේවා ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ඒ නිසා අපට හැමදම බණ අහන්ට වෙනවා. හැමදම ධර්ම සාකච්ඡා කරන්ට වෙනවා. හැමදම බුදු සුවඳ අවශ්‍යයි. හැමදම සඟ සුවඳ, දහම් සුවඳ අවශ්‍යයි. ඒ මොකද හැම වෙලාවෙම පුරුද්ද තියෙන්නේ කොහොමින් හරි ලෙස්සල ඇරල, මේ සංයෝජනත් එක්ක මේ හෝද හෝද මඩේ දන වැඩ පිළිවෙළක්. වට්ටය කියල කියන්නේ මේකයි. සුළිය, සංසාරෙ කියල කියන්නේ මේකයි.

මේ හින්ද මෙතනදි මේ වාගේ නැදැයෝ අතැරල වස්තුව අතැරල කැප වෙව්වි ජේ වෙව්වි පිරිසට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකට දීලා ඇති ක්‍රමවේදය ඉතාමත්ම තාත්ත්විකයි. ඒ විතරක් නෙමෙයි ඉතාමත්ම ප්‍රායෝගිකයි. ඒ වාගේම, ප්‍රතිඵල පෙන්නල තියන එකක් ගෙනහැර පානවා. මෙන්න මේ අමාරු සංයෝජන ධර්ම ඇති වීම, සංයෝජන ධර්ම දැකීමේ වටිනාකම, ඒ දැකීම තුළින් මත්තෙහි ආයෙ ඇති නොවෙනා තාලයට, ඒ ප්‍රශ්නය ආපු පාර දිගේම ඉදිරියට

යාමෙන් පිළිතුරු නොයාගැනීමේ වැඩ පිළිවෙළේදී ලේසිම ද්වාරය තමයි කායද්වාරය. ඇහැට වැටිවිච රූපයත් ඒ නිසා හටගන්නා වූ මේ සංයෝජනයක් ඉතාමත්ම යුහුසුලුයි. ඉතාමත්ම සංසාරට බරයි. ඉතාමත්ම වංචනික ධර්මවලින් ගහණයි, බහුලයි. ඒ නිසා දැනගැනීම ඉතාමත්ම අමාරුයි. සුතමය වශයෙන් නම් එවිචර ප්‍රශ්නයක් නෑ, විත්තාමය වශයෙන් ටිකක් අමාරුයි, ප්‍රත්‍යක්ෂය බොහොමත්ම අමාරුයි.

ඊගාවට සොතඥාරය. අපේ කාලය, අවදියෙන් ගත කරන කාලය තුළ වැඩියක්ම අපි අහු වෙලා සංයෝජන ඇති කරගන්නෙ ඇහෙනේ. ඒකයි මේ අවදි භාවය කියලා එකක් අපි කතා කරන්නෙ. ඒ ඇහැ ඇරිලා. ඇහැ ඇරිලා නැත්නම් ඉතින් මැරුණා වාගේ තමයි. ඒ පුද්ගලයා ඇහැ ඇරලා බලන්නෙවත් නැති මට්ටමට පත් වුණා නම් ඉතින් ජීවත් වුණත් වැඩක් නෑ වගේ. ඊගාවට කන. ඒකයි මේ තනි වෙච්චහම පාළු වෙච්චහම සමහරුන්ට අඩු ගානෙ කෙදිරිගගාවත් ඉන්ඩ ඕනෑ. ඒ මොකද, තමන්ගෙවත් සද්දේ ඇහුණේ නැත්නම් හරි පාළුයි වාගේ. ඒ සද්දේ ඇහෙනකොට තමයි අපි පිරිසක් මැද ඉන්නවා, මමත් මිනිහෙක්, මමත් කෙනෙක් කියන තත්ත්වය නිතරෝම ආරූපී වෙන්නෙ සද්දෙන් තමයි. ඊගාවට නාසෙන් ගඳ සුවද දිවට රස කයට පහස. මෙන්න මේවයිත් කයට පහස කියන තැනේදී මේ ගැටේ හුගාක්ම තනුක වෙලා තියෙන්නේ. ලේසියි තෝරගන්නට. ඒ මොකද ඒක අභිධර්මය පැත්තට දැනකොට ඒක විස්තර කරන්නෙ, ඇහේ ඇති වෙන්නා වූ වක්ඛු විඤ්ඤුණය කවමදකවත් සුබ දුක්ඛ වේදනා පහළ කරන්නේ නෑ. උපෙක්ෂාමයි පහළ කරන්නේ. ඒ නිසා ඇහෙනේ රූප බැලුවට නඩු දන්ඩ බෑ. ඒකෙන් මෙහෙම මෙහෙම වෙනවයි කියලා කියාගන්න බෑ. මොකද උපෙක්ෂා වේදනාවක් තියන්නේ. ඊගාවට කන නාසය දිව.

නමුත් කයට ආපුච්චම කය ඒකාන්තයෙන්ම කෙළින්ම සුබ වේදනා, දුක්ඛ වේදනා, උපෙක්ඛා වේදනා කියන මේ තුනම දෙන නිසා කයට වැදෙන පොට්ඨබ්බය හරියට කිණිහිරියට කුළුගෙඩියෙන් තලන්නා වාගේ කියලා හරියටම ඒ ප්‍රසාද රූපයට සෘජුවම පොට්ඨබ්බය වදිනවා. වැදිවිචහම එතනම ඒකෙ සැප දුක ජේනවා.

ඒ නිසා රජ කෙනෙක් වද දෙන්නට ගියාම වද දෙන්නේ මේ කායප්‍රසාදයට තමයි. ඇහට ඇත්තත් එතන රිදෙන්තෙ කායප්‍රසාදයයි. කනට ඇත්තත් එතන රිදෙන්තේ කායප්‍රසාදයයි. ඒ නිසා කයට තමයි වද දෙන්නේ. ඒ මොකද, ඒක හොඳට සැප දුක පෙන්නනවා. ඇහැට රූප පෙන්නුවාට ඒ ඇති වෙන්නා වූ මනෝ විඤ්ඤණය තමයි ඒ රූප දිහා බලලා ක්ලාන්ත වෙන ගතියට පත් වෙන්නේ. නමුත් ඇති වෙන පළවෙනියෙන්ම ඇති කරන්නා වූ වක්ඛු විඤ්ඤණය නම් උපෙක්‍ෂා සහගතයි. ඒක නිසා ඇහැට රූප පෙන්නලා මරන්ට බෑ. කනට ශබ්ද අස්සලා මරන්ට බෑ. නමුත් කයට ඇනලා මරන්ට පුළුවන්. අපි සාමාන්‍යයෙන් පෘථග්ජන භාවයේදී එකිනෙකා වෙන් කරලා හඳුනාගන්නෙත් කයෙන් තමයි. උස දිග මහත පළල ඔක්කොම මනින්තෙ කය තමයි. ඒ නිසා කයේදී ඇති වෙන්නා වූ මේ සංයෝජන ධර්ම වැඩ පිළිවෙළ ඇහේදී ඇති වෙනවට වැඩිය එළිපිට සිද්ධ වෙනවා කියලා කියන්නට පුළුවන්.

ඒ නිසා සෑම විපස්සනා භාවනාවක්ම කායානුපස්සනාවෙන් තමයි පටන්ගන්නේ. කායානුපස්සනාව කියලා ගත්තට පස්සේ ඒකට ඉරියාපට්ඨක, සම්පජනනපඤ්ඤා, ආනාපානපඤ්ඤා, නවසීවරීක, දෙතිස්කුණප වශයෙන් කොටස් කඩා බැලීම ආදී විස්තාර වශයෙන් අපි ඉගෙනගන්නා කායානුපස්සනා කොටසෙන්. අන්න ඒ එකඑකක් භාවනා කර්මස්ථාන වශයෙන් දීප්‍ර දේවල් ධර්මායතනයට ආවට පස්සේ වක්‍රායතනය වශයෙන් ඇරගෙන පොට්ඨකය රූපය වශයෙන් ඇරගෙන එයින් උපන්නා වූ සංයෝජන ධර්මවලට බෙදල පෙන්නනකොට, කායානුපස්සනාවේදී ගොරෝසුවට පෙන්නපු දේ පිළිබඳව ගැඹුරක්, ධර්මානුකූල විස්තරයක් දැන් මෙතන ඉදිරිපත් කරන්නට බුදුරජාණන් වහන්සේ අවස්ථාව ගන්නව. එතනදී කියන්නේ 'කායඤ්ඤා පජානාති, චොට්ඨකො ච පජානාති' එතකොට කායඤ්ඤා පජානාති කිව්වම අපි මේ මනුස්ස කය, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවයට බෙදිල ගිය උස මිටි භාවයට බෙදිල ගිය කළු සුදු භාවයට බෙදිල ගිය මේ කය. ඒකෙ මෙතනදී අනුන්ගෙ කය බැලුවට වඩා 'අජකාමිකකාමිනිරොසු ආයතනෙසු' කියන කොට, ඉස්සර වෙලාම අජකාමික ආයතනය තමයි ගන්නේ. අජකාමික කායායතනය. ඒ

කායායතනය අරගන්තට පස්සේ සාමාන්‍ය ලෝකයා ව්‍යවහාර කරන හැටියට තමයි අසවල් ජාතිය, අසවල් වර්ගය කළු සුදු ආදී වශයෙන් ඒ පෙන්නන කෙනෙක් නැති වෙව්වහම පත්තරේ දැනුම්දෙන්නේ අවසන් වරට ඇඳහිටියේ මේකයි, දත් මෙව්වරක් තිබුණා, කොණ්ඩේ මෙහෙම තිබුණා එහෙම තිබුණා කියලා. අන්න ඒක ව්‍යවහාර මට්ටම.

නමුත් ආර්යයන් වහන්සේලා, ධර්මය පැත්තෙන් ගැඹුරෙන් බලනකොට මේක හතර මහ භූතයෝ කියලා තමයි පෙන්නන්නේ. පඨවි ආපො තෙජෝ වායෝ. එහෙම පඨවි ආපො තෙජෝ වායෝ වශයෙන් බලන්නට ආරාධනාවක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ භාවනා මධ්‍යස්ථානෙට ගිහිල්ලා තිසරණ සරණ ගිහිල්ලා සිල් සමාදන් වෙලා කමටහන් ආයාචනා කරලා ඇරගෙන, ඒ මතුමත්තෙ භාවනා කරන කෙනාට හැඟීමක් තියෙන්නට ඔනෑ. දැනීමක් තියෙන්නට ඔනෑ. ධර්මානුකූලව බලනකොට මේ කය වශයෙන් හඳුන්වන්නේ පඨවි ආපෝ තේජෝ වායෝ කියන මේ හතරයි. මේ හතරේ, අර අපි කිව්වනෙ චක්ඛායතන, සොතායතන, ඝාතායතන, ජීව්‍හායතන කියනකොට චක්ඛායතන ඉතාම අමාරුයි තේරුම් අරගන්නට. ඊගාවට සොතායතනය ටිකක් ලේසියක් තියනවා ආදී වශයෙන්.

අන්න ඒ වගේ ආපො, තෙජෝ, වායෝ පඨවි කියන හතරෙහුත් වායෝ ධාතුව තමයි පහසුම; ආපො ධාතුව තමයි අපහසුම. මේක යෝගාවචරයාට දී ඇති දත්තයක්. යෝගාවචරයාගේ දැනුම හෝ තීරණ ශක්තියක් මෙතෙන්ට අවශ්‍ය කරන්න නැහැ. ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ ඇතුළු ඒ අත්දැකපු ඇත්තන්ගේ රෙකමදරුවක්. ඒ නිසා පඨවි, ආපො, තෙජෝ, වායෝ කියන හතරෙන් වායෝ ධාතුව තමයි කායානුපස්සනාවට යනකෙනාට ඉස්සරලාම හැදැරීම සඳහා ඉදිරිපත් කරන්නෙ. ආනාපනසති භාවනාව කළත්, එහෙම නැත්නම් පිම්බීම හැකිලීම භාවනාව කළත් සක්මන් භාවනාව කළත් එව්වයෙදී හුඟාක් වෙලාවට වලන, ඇදීම්, තෙරපීම්, කම්පන මෙව්වා තමයි ඉදිරිපත් වෙන්නේ. ආන්න ඒක මතටයි අවධානය යොමු කරන්නේ. මොකද උණුසුම්, තේජස් ගති තේරෙන්නට ගොඩක් වෙලා යනවා. බර හැල්ලු ගති තේරෙන්නට හුඟක් වෙලා යනවා. ඇලෙන බැඳෙන වැගිරෙන ගති තේරුම් අරගන්නට හුඟක් වෙලා යනවා. අර වලනය

හොඳ ලේසියි. මේ වලනය ආනාපානයට යනකොට වායු ප්‍රවාහයේ වලනය නිසා, ගැලීම නිසා ඇති වෙන්නා වූ පොට්ටුකිය, හැපීම තමයි වායෝ පොට්ටුකි ධාතුව වශයෙන් වෙන් කරලා පෙන්නන්නේ ධර්මානුකූල වචන මාලාවෙ. පිම්බීම හැකිලීම ගත්තත් වායෝ පොට්ටුකි ධාතුව තමයි අපි ඉදිරිපත් කරගන්නේ. මෙන්න මේ වායෝ පොට්ටුකි ධාතුවට හිත යොදන්ට කියන එක තමයි කමටහන් දෙනවයි කියලා කියන්නේ.

ඒ මොකද, මෙතනදී අර මූලධර්ම සබ්බසංඝාත මූලපරියාය සූත්‍රය අපි දක්කා, අපි ඇහුවා ‘මුතං මුතතො සඤ්ජානාති’ අශාතවත් පාඨග්ජනයා, මේ වගේ ආගමික හැඟීමක් නැති ආධ්‍යාත්මික හැඟීමක් නැති ආර්ය පර්යේෂණයකට නොපෙළඹිවිච කෙනා සත්පුරුෂ ආශ්‍රයක් නැති සත්පුරුෂ ධර්ම නොදන්නා කෙනා, මේ මුතය, නාසයෙන් දිවෙන් කයෙන් ලබන්නා වූ පහස අඳුනාගන්නවා. ‘මුතං මුතතො සඤ්ජානාති මුතං මඤ්ඤාති’. ඒක මඤ්ඤානා කරනවා. ඒ ලැබිවිච මුතය හැපීම කයේ ලැබුණා වූ ස්පර්ශය මඤ්ඤානා කරනවා තණ්හා දිට්ඨි මාන වශයෙන්. මොකද, ඒ පුද්ගලයා තාම ඒවා දුරු කරලත් නෑ. දුරු කරන්ඩ පෙළඹිලත් නෑ. එතකොට මුතං මඤ්ඤාති. මේක මුතයයි. මම මේ වෙලාවෙ විදින්නෙක්. රස වින්දනය කරන්නෙක්. නැත්නම් කයට ලැබිවිච පහස වින්දනය කරන්නෙක්. සුඛෝපභෝගී දෙයක් පහස ලබන්නෙක් කියලා ඒ මුතය මඤ්ඤානා කරනවා. නැත්නම් මුතසමීං මඤ්ඤාති. එහෙම නැත්නම් හිතනවා මම අහවල් කෙනා, මට මෙහෙම සැපක් ලැබුණා. මගේ තිබුණ පරණ පිනක් නිසා මං බොහොම පින්වන්නයි. මං බොහොම උපනිශ්‍රය සම්පත් සහිත කෙනෙක්. ඒ නිසා මට මෙවැනි ජාති සැපයක් ලැබුණා කියලා, ඒ සැපයෙන් වෙන් කරලා කල්පනා කරනවා. එහෙම නැත්නම් දුකක් හම්බ වෙවිච වෙලාවේ මේ වගේ මට මොකක් හරි මයෙ නරක වෙලාවක්, ඕං බලමු. අනිත් ඔක්කෝටම සැප ලැබෙද්දී මට විතරක් දුකක් ලැබුණා කියලා. ඒ ලැබිවිච දුකිදයක ස්පර්ශය තමන්ගෙන් පරිබාහිර එකක් කරලා මේක මට ලැබුණේ මගේ මේ නරක වෙලාවට, නැත්නම් හොඳ වෙලාවට ආදී වශයෙන් එහෙම කල්පනා කරනවා.

ඊගාවට 'මුඛං මෙති මඤ්ඤති' එහෙම නැත්නං හිතාගන්නවා නෑ මේක මට, මගේ, පහසක්. මට උරුම දෙයක්. අනුන්ට මේක කැප නෑ. මේ කාම මිච්ඡාචාරය ගැන කතා කරනකොට කියන්නෙ තමන්ට කැප කාම වස්තු සේවනය කළාට ප්‍රශ්නයක් නෑ. අකැප අහිමි කාම වස්තු සේවනය කරන්නට එපා කියලා. ආන්න ඒ අතින් බලනකොට මට මේවා කැප දේවල්, මේවා වෙන කවුරුවත් දකින්න භොද නෑ. ගඳ බලන්න භොද නෑ. රස බලන්න භොද නෑ. අතගාන්ධන් භොද නෑ කියලා ඒ ඒ සුබෝසභෝගි වස්තු අල්ලා බදගන්න ගතියක් තියෙනවා. ඒක මගේ පරිපාලනය යටතේ තියෙන්නේ. මගේ අධීක්ෂණය යටතේ තියෙන්නේ. කවුරුවත් එන්ට එපා ඇඟිලි ගහන්ට කියලා ඒ වස්තුව හේතු කරගෙන ඒක මගේ කියන හැඟීම අරගන්නවා. මේ වෙනකොට මේක පිළිබඳ අභිනන්දනයක් පහළ වෙනවා. එක්කො මේ වස්තුව නිසා මම භොද නරකයි කියලා හිතනවා. නැත්නම් මම භොදයි මේ වස්තුව භොද නරක වශයෙන් තෝරනවා. එහෙම නැත්නම් වස්තුව මගේ, මේ පහස මගේ ආදී වශයෙන්.

ආන්න ඔය විදියට මේ කියන එක ක්‍රමයක් නිසා කොහොමටත් අන්තිමට කෙළවර කරන්නේ 'තත්‍ර තත්‍රාහිනඤ්ඤි'. අපායට ගිය එකා අපායෙ බැඳෙනවයි කියලා කියනවා. ඒකෙ මැරෙනවට හරි බයයිලු. අපි හිතනවා වැල් ගැඩවිල්ලො වෙච්චහම මහ දුකක් කියලා. නමුත් වැල් ගැඩවිල්ල මැරෙන්නට කැමති නෑ. ඌ කැමති ඒ කුණ කකා පසට වෙලා ඉන්ඩ. ඒ වාගේම කුලවන්න, කුලහීන කියලා දෙකක් තියනවා. කුලහීන භොද නෑ කියලා කුලවන්නයන් හිතනවා. කුලහීනයන් හිතනවා කුලවන්නයන් වීම භොදයි කියලා. නමුත් කුලහීන යයි කියලා මැරෙන්නට කැමති නෑ. ඒ කුලහීන භාවය දීර්ඝායුෂට කැමතියි. මේ වගේ අහු වුණේ මොකක්ද, ඒක අභිනන්දනය තමයි තියෙන්නේ. ඒ අභිනන්දනය කරන ක්‍රම ටික තමයි - ඒකෙන් හිතනවා, ඒක හිතනවා, ඒක මගේ කියලා හිතනවා. මෙන්න මේ විදියට හිතනකොට බුදුහාමුදුරුවො කියනවා 'තං කිසං හෙතු? 'අපරිඤ්ඤානං තස්සා'ති වදම්.' ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදැක්ක නිසා මේ දේ වෙනවා. මේක වැරද්දක්වත් කාගෙන් හෝ

ඇඟිලි ගැසීමක් නිසාවත් වෙන දෙයක් නෙවෙයි. මේක තමයි සංසාරෙ කියන්නේ.

මෙන්න මේ විදියට අභිනන්දනය කරලා එතනින් සංයෝජන ධර්ම පටලැවිලි ආකාර දහයක් ඇති වෙන්ඩ පුළුවන් - සංයෝජන දහයක්. ආන්න ඒ සංයෝජන දහය ඇති නොවන්නට නම්, අපි මේ කමටහන් වශයෙන් ගත්තා වූ වායෝ පොඨබබ ධාතුව කුමන ආකාරයකින් භාවනාවට නැංවිය යුතුද? කුමන ආකාරයේ ආර්ය පර්යේෂණයක් මේ සඳහා කටයුතුද? මේක ගැන කියන්ඩ ගියාම එතනදී ආචාර්ය මතය අවශ්‍ය වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දීපු උපදෙස් පංතිය අවශ්‍ය වෙනවා. උපදෙස් නැතුව එතනදී මෙහෙම මෙහෙම ගියොත් සංයෝජන ධර්ම පහළ වෙනවා. ඒ නිසා මං මෙන්න මේ විදියට කෙරුවොත් සංයෝජන ධර්ම දුරු කරගන්නට පුළුවන් වෙයි නැති කරගන්නට පුළුවන් වෙයි කියලා මේ කපේ මේ ලෝකේ කිසිම සතෙකුට කවමදකවත් තමන් වශයෙන් කල්පනා කරලා ගන්ඩ බෑ. ගන්ඩ පුළුවන් එකම කෙනා තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ. උන්වහන්සේට එද බෝ මැඩ මුලදී කල්පනා වුණා මේක දිහා බලන්න ඕනෑ, ඇති හැටිය දකින්න ඕනෑ කියලා. ඊට පස්සේ පස්සේ ඇති වෙන විනයය ජනතාව වශයෙන් මේ පන්දහක් කල් පවතිනවා කියන ශාසනයේ පහළ වෙන කිසිම කෙනෙකුට මෙන්න මේ සංයෝජන ධර්ම, මේක දකීමෙන් දුරු කළ යුතුයි, දකින්නෙ මෙහෙමයි කියන ඥානය කවමදකවත් පහළ වෙන්නෙ නෑ. ඒක සර්වඥ විශේෂඥ ඥානයක්.

ඒ නිසා අපට සිද්ධ වෙනවා ඒකට අවශ්‍ය වෙන ක්‍රමවේදය ඉතා පරිස්සමින් තේරුම්ගන්ඩ. ඉතින් මේ තේරුම්ගැනීමේදී විවිධාකාර මූලධර්ම ප්‍රශ්න, ගුරුකුලවාද, එක එක්කෙනාගෙ අභිරුචි, ඒ වාගේම ලැබෙන නොලැබෙන ප්‍රතිඵල නිසා විශාල අවුල් ජාලයක් අද තියෙනවා මේ ථෙරවාද බුද්ධාගමි භාවනා මධ්‍යස්ථානවල පවා. නමුත් ඒ අවුල් මැද වුණත් කමක් නෑ, පටන්ගෙන ටික ටික ඇතුළුටම යනකොට ඕකම තමා අනෙතා ජටා බහි ජටා කියලා කියන්නෙ. ඔය ගැටුම් ඉබේම ලිහෙන ගතියක් එනවා දිගට උත්සාහ කරන කෙනාට. කකා කකා එතන එතන දමදමා යන කෙනාට නම් ඉතින් ඒක මහ

වෙහෙසක්. හැම තැනම ළිං කපන මිනිහට කවමදකවත් උල්පත අහු වෙන්නෙ නෑ. එක ළිඳක් අල්ලන්ඩ ඕනෑ හොඳටම වතුර තියෙන තැනක. ඒක දිගට දිගට යන්ඩ ඕනෑ ගලටම යනකල්. යන්ඩ යන්ඩ දුෂ්කර බව තමයි තේරෙන්නේ. නමුත් ඒ පුද්ගලයා විතරයි උල්පතට ළඟා වෙන්නෙ.

ඉතින් මේකට තමයි කියන්නේ 'පඤ්ඤාවනෝ අයං භික්ඛවෙ, ධම්මො නායං ධම්මො දුප්පඤ්ඤාසු' ප්‍රඥාවන්තයින්ටයි මෙනන මේ ධර්මය කැප. ධර්මය දේශනා වෙලා තියෙන්නෙ. ධර්ම රසය තියෙන්නෙ. ධර්ම ඕපාව තියෙන්නෙ. එතෙර වෙලා යන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. අනිත් එක්කෙනා ඉතින් නා නා ප්‍රකාර කරුණු හේතු දක්වමින් පසුබානවා. ඒගොල්ලො හිතනවා ඒ හේතු කර්ම මට විතරයි තියෙන්නේ, මට විතරයි පුළුවන්නෙ. මම දක්ෂයි. මම යන්තම් ගැලවුණයි කියලා. එක දවසක් බොහොම දක්ෂ, පසු කාලෙ දක්ෂ වෙච්ච භාමුදුරු කෙනෙක් - අපේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ කියන්නෙ - ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රකාශනයක් කරලා තියෙනවා, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ හොඳටෝම භාවනාවෙන් උග්‍ර තැනකට ගියාලු. උග්‍ර තැනකට ගිහිල්ලා හොඳ වෙලාවට බඩේ අජීර්ණයක් ඇවිල්ලා භාවනාව නතර කරන්නට වුණයි කියනවා. නැත්නම් සෝවාන් වෙනවා, බුදු වෙන්ට හම්බ වෙන්නෙ නෑ කියලා. ඉතින් ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ හිතා වෙනවා. එයා පස්සෙ හුගාක් දක්ෂ ගුරුවරයෙක් බවට පත් වුණා. නමුත් කියල තියනවා හොඳ වෙලාවට ඒ වෙලාවෙ බඩේ කැක්කුමක් ඇවිල්ලා භාවනාව කැඩුණා. එහෙම නොවුණා නම් ඒ ගිය ගමනේ හැටියට ම. එක පාර සෝවාන් වෙන්ඩත් ඉඩ තිබුණා කියලා, පුදුම බයක් තිබිලා තියෙනවා සෝවාන් වෙන්ඩ.

මේක අපට හිතෙනකොට හිතෙන්නේ අනුන්ට සිද්ධ වෙන අපිට සිද්ධ නොවෙන ජාතියේ විහිළු කතාවක් කියලා. නමුත් භාවනා කරන හුගදෙනෙකුට ධර්මය ඇති සැටියෙන් දකිනකොටත් බයක් ඇති වෙනවා, සහලවනවා. ඒගොල්ලො හිතන්නෙ අර සිත වායු සමනය කරපු කාමරයක ඉඳගෙන ඇත තියන තිරයක දකින්නා වාගෙ බොහොම සැප පහසුවට ඉඳගෙන බලන්ඩයි. හිතන්නෙ නෑ මේ

වායෝ පොඨබබ්බ ධාතුව කියලා කියන්නේ තමන්ගෙම කයමයි. ඒ කයේ කොටසක් මේ පරීක්ෂණයට ලක් වෙලා තියෙනවා. ඒකෙන් අග මූල දකිනකොට, මූල මැද අග දකිනකොට ඒ වාතයේ කලම්බනයක් ඇති වෙන්ට පුළුවන්. කලඹන අවස්ථාවක් දැක්කේ නැත්නම් වාතය දැක්කයි කියන්න බැනේ. ඒ වාගෙම පොඨබබ්බය, මේ වායෝ පොඨබබ්බ ධාතුව ක්‍රියාත්මක කරන්නේ මොනවද? ඉතුරු තුන තමයි, පඨවිය ක්‍රියාත්මක කරවනවා. තෙජෝ ධාතුව ක්‍රියාත්මක කරවනවා. ආපෝ ධාතුව ක්‍රියාත්මක කරවනවා. යම් කිසි කෙනෙක් කියනවා නම් වායෝ ධාතුව පමණක් දැක්කයි කියලා, කවදකවත් වෙන්ඩ බෑ. අහසෙන් එහෙනම් චිත්‍ර අදින්නට පුළුවන් වෙයි කැන්වස් එකක් නැතුව. වායෝ ධාතුව නලවන්නේ පඨවි ධාතුව තමයි. වායෝ ධාතුව හොල්ලන්නේ උණුසුම් සීතල ගතිය තමයි. වායෝ ධාතුව පෙන්නන්නේ මේ වැගිරෙන පිඬු කරන ගතිය තමයි. ඒ නිසා එව්වා පෙන්නනකොට වැගිරෙනකොට පිඬු කරනකොට උණු කරනකොට ඒ එක එකට සැප පහසුකම් දීලා, ෆැන් එකක් හයි කරන්ඩ ඕනෑ. වායු සමනය කරන්ට ඕනෑ, ඒ ඔක්කොම දෙන්න පටන් අරගත්තොත් එයින් තේරෙනවා මේ යන්ඩ හදන්නේ පොල් ගහ කන්ඩද, කෙහෙල් ගහ කන්ඩද කියලා සතා යන තාලෙන් තේරෙනවා.

ඒක නිසයි බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් කරන්නේ, යම් ආකාරයකට යම් කිසි කෙනෙකුට මේ ධර්මය අවබෝධ කිරීමට අවශ්‍ය කරන්නා වූ ශ්‍රද්ධාව, චිරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ, කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කරන්ඩ ඕනෑ නම්, මේ කය පුදන්ට ලැහැස්ති වෙන්ඩ. 'කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛානං.' අපේක්ෂාව දුරු කරන්ට වෙනවා. කයට ආසා කරනවා කියන එක නිවනට බාධයි. නමුත් කය නැතුව යන්ටත් බෑ. කරත්තයක් බැඳලා ජීවත් වෙන මනුස්සය ගොනාට සලකන්ඩ ඕනෑ. එහෙම නැත්නම් ගොනා කරත්තේ අදින්නේ නෑ. ඒ නිසා කයට අවශ්‍ය ප්‍රයෝජනය සලකලා, සලකන්ඩ ඕනෑ. ඒකනේ අපි මේ වායෝ ධාතුව වෙන් කරලා බලන්නේ. ඒකනේ මේ පඨවි ධාතුව ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. ඒක බලනවා මිස ඒවා ක්‍රියාත්මක වෙලා උත්සන්න වෙලා එනකොට, එව්වට ඔක්කොම පිලියම් කරන්නට පටන් අරගත්තොත් ඒක ඉතින් කෙරෙන තොවිලයක් නොවෙයි. ඒ නිසා වායෝ

පොඨ්ඨික ධාතුව තේරුම්ගන්නට හදන කෙනා අර ආකාරයට සංයෝජන ධර්ම ඇති නොවෙනා තාලෙට වායො පොඨ්ඨික ධාතුව තේරුම් අරගන්ට, එහෙම නැත්නම් කායානුපස්සනාවේ ආනාපාන සති හෝ පිම්බීම හැකිලීම හෝ වෙන භාවනාවක් කරන කෙනාට අනිවාර්යයෙන්ම විදස්සනා උපදෙස් ටික හොඳට පිරිසිදුව තේරුම්ගන්ට වෙනවා. තේරුම් නොගත්තොත් ඔය බලාපොරොත්තු වෙන්නා වූ විපස්සනා ඥාන පහළ වෙන්නෙ නෑ.

මේක සම්බන්ධයෙන් බොහොම ලස්සන විග්‍රහයක් කර්මස්ථානාවාර්යවරු හදලා පෙන්නලා දීලා තියෙනවා. ඒ මොකද, මෙව්වර මෙහෙම බණ කිව්වත්, පැය ගණන් මූලික උපදෙස් ලබා දුන්නත් කොයිම තැනකදී හෝ ධර්මය ඉස්මතු වෙනකොට යෝගාවචරයා පස්ස ගහනවා. දුවනවා. ඒ නිසා ඒ දුවන වෙලාවෙදී අල්ලලා නතර කරලා හොඳයි හොඳයි, ඕක ඔහොම තමයි බය වෙන්න එපා, හිත නරක් වුණයි කියලා වැරදුණයි කියලා හිතන්ට එපා. මෙන්න මේකයි මේකට විග්‍රහය කියලා අන්න එතනදී ඒ පුද්ගලයාට ආප්ත පද කියලා දෙන්නට සිද්ධ වෙනවා. මෙන්න මේ මැකිරිල්ල මතුරන්ට. නැත්නම් මෙන්න මේ පිළියම කරන්ට. එහෙම ආපහු යන්ට එපා. ගියත් කමක් නෑ. හොඳට වෙච්චි සංසිද්ධිය කියන්නඩි. 'යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාජනං තඤ්ච පජානාති' කියලා කියන්නෙ භාවනා කරගෙන යනකොට මේ සංයෝජන ධර්ම පහළ වෙනකොට එච්චා ජේන්නෙ අපල දෙයක් විදියට. අසුබ දෙයක් විදියට වැරදිලා ජේන්නෙ. යෝගාවචරයා පැකිලෙනවා. කර්මස්ථානාවාර්යවරයා හම්බ වෙන්නෙත් නෑ එදට. එපා වෙනවා. පාළු වැඩක් නෑ. දන් භාවනාව වැරදිලා තියෙන්නෙ. ගිහිල්ලා කියන්නඩි දෙයක් නෑ කියලා නතර කරනවා. අර දත් දෙසේතර ගාව තමන්ගෙ වාරෙ එතකල් පහු වෙන කට්ටිය වගේ දත් ගියාට පස්සෙ. ඉල්ලගෙන තමයි වාරෙ ගත්තෙ. ඒ වුණාට එතෙන්නට එනකොට පස්ස ගහනවා. ඊගාව එක්කෙනා ටිකක් වෙලා යනව නං මට හොඳයි. මොකද ගියාට පස්සෙ අරක කුරු ගහල කරකවනකොට රිදෙනවා. දත ගලවන කොට ඉතින් විහිළුවක් නෙමෙයිනෙ. ඉතින් එතන ඉදගනත් අර ඔක්කොම හරි ගියාට පස්සෙ පැකිලෙනවා.

ආන්ත ඒ වාගේ තමයි යෝගාවචර ඇත්තෝ මේ සංයෝජන ධර්ම එක එකක් පහළ වෙන වෙලාව එනකොට හැම වෙලාවෙම ආත්මය ඉස්සර කරගෙන කය ඉස්සර කරගෙන පුද්ගලාකාර ලෙස නිදහසට කරුණු දක්වනවා. තනියෙන් භාවනා කරන්න ජනවාව. ඉතින් ඒක නිසා වෙනතෙ අර සංයෝජනවලටමයි ආපහු පොහොර වැටෙන්නෙ. මාර පාක්ෂිකවම තමයි තීන්දු ගැනෙන්නෙ. ඒ නිසා බුද්ධ දේශනාවේදී මේ තත්ත්වය සුතමය වශයෙන් හෝ චින්තාමය වශයෙන් යෝගාවචරයට විශ්වසනීය භාවයක් ඇති කරගන්න භොද විස්තර පද්ධතියක් තියෙනවා. ඒ විස්තර පද්ධතිය අත්‍යවශ්‍යයි කියලා මම කියන්නෙ නෑ. නමුත් ඥානවන්ත කෙනාට ඒක අත්වැලක් වෙනවා.

ඒ නිසා යම් ආකාරයකට යෝගාවචරයාට විපස්සනා ඥානයක් ඇති කරන්නට අවශ්‍ය නම්, ඒ යෝගාවචරයා දැනගන්න ඕනෑ මේ කය කියලා ගන්නා වූ, නැත්නම් කායානුපස්සනා වශයෙන් ගත්ත මේ කොටස ප්‍රධාන වශයෙන් ගැඹුරු බවේ මට්ටම් තුනක් පන්නන්ඩ ඕනෑ. ප්‍රථමයෙන්ම කාටත් වැටහෙන සාමාන්‍ය ස්වභාව ලක්ෂණ අපි දකින්නට ඕනෑ. ඒකට කියනවා ස්වභාව ලක්ෂණ කියලා. සමහර වෙලාවට කියනවා 'තස්සා' ලක්ෂණ කියලා. එයින් උපන් ලක්ෂණය. ඒක ව්‍යවහාර මාත්‍රයක් පමණයි. වෙන විදියකට කියනවා නම්, ආනාපානය කරන කොට නාසිකාග්‍රයටම මේ කයේ නාස් පුඩු කියන දෙක දන්නවා. ව්‍යවහාරයක් තියෙනවා ඒක දකුණ හෝ වම හෝ තිතකට එතන යොමු කළ යුතුමයි. එයින් හිත ගැලවුණොත් ආනාපානය නොවේ. ඒ වාගෙම තමයි එතන ඉහළ පහළ යන්නා වූ වායෝ ධාතුවට හිත යොදන්න ඕනෑ. ඒ වායෝ ධාතුව කියලා කියන්නෙ පොඩි දරුවෝ පවා දන්න හුළං. ආන්ත එහෙම හිත යොදනකොට කායප්‍රසාදයට වාත ප්‍රවාහය ඇවිල්ලා වැටෙනකොට ඒ වැටෙන වදින තැන තමයි අපි මේ ආනාපාන නිමිත්ත වශයෙන් හිත පවත්වන්නෙ. විශාල රාජකාරී ගොඩක් එතන සිද්ද වෙනවා.

මේක මුළු සංසාරෙටම අයිතියි. මේ මට විතරක් අයිති මගේ දෙයක් එහෙම නොවෙයි සිද්ධ වෙන්නෙ. සම්පූර්ණ නිවනට අවශ්‍ය කරන අඩුම කුඩුම ටික එතන තියෙනවා. කයට යමක් වැදිවිචභම

කොකින වෙන ගතිය, කිතිකැවෙන ගතිය හොඳට ඒ වෙලාවේ දැකගන්ට පුළුවන්. මොකද අනික් තැන්වල උණුසුම් සිසිල් ගති ඇති. ඉඳගෙන ඉන්න තැන හැපෙනවත් ඇති. නමුත් යෝගාවචරයා දැන් හිත යොදගෙන ඉන්න අර හැපෙන තැන නිසා අර හුළං පාර ඇවිල්ලා එතන කිතිකවන හැටි වැදෙන හැටි තෙරපෙන හැටි ඇඹරෙන හැටි දැනෙන්නට පටන්ගන්නවා. මේක කායරූප තේරුම්ගැනීමක්. එහෙම නැත්නම් වායෝ ධාතුව නාස් පුඩු පුරවාගෙන ඇතුල් වෙනවා. දිගට ඇතුල් වෙනවා, කෙටියට ඇතුල් වෙනවා වශයෙන් වායෝ ධාතුව හෝ තේරුම්ගන්ඩ පුළුවන්.

‘කායඤ්ච පජානාති, ඵොධ්ධිබ්බෙ ච පජානාති’ මෙතන පොධ්ධිබ්බෙ වශයෙන් ගන්ඩ තියෙන්නෙ වායෝ පොධ්ධිබ්බ ධාතුව. ‘යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාඤ්ජනං.’ මොකක්ද ඒ කියන්නේ? අනේ දැන් හොඳයි. ආනාපානෙ දැන් හොඳයි. ආශ්වාසය ආස්වාදයක් වෙලා. එහෙම නං දුවගෙන එනවා. දවල් මද්දහනෙන් එනවා කමටහන් සුද්ධ කරන්ට. හරි ස්වාමීන් වහන්ස, පෝඩ්ඩක් හිටගත හරි කමක් නෑ, මට මෙන්න මේක පොඩ්ඩක් කියල දෙන්නඩ. මෙන්න දන්නම් බොහොම හිතා වෙලා කමටහන් සුද්ධ කරගෙන යනවා. බැරි වෙලා හරි ඒක නොදැනී ගියා. එහෙම නැත්නම් යම් අපහසුතාවක් මතු වුණා. පුරුදු වෙලාවට එන්නෙත් නෑ කමටහන් සුද්ධ කරන්ට. දැන් වැඩක් නෑ. ඒක හරි නෑ. භාවනාව හරි නෑ. එන්නෙ නෑ කතා කරන්නඩ. දන්නෙ නෑ මේ සංයෝජන ධර්මයක් ඇවිල්ලා පටලැවිලා තියෙන්නෙ. ‘යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති’ යමක් උපදිනව නම් ඒක තමයි යෝගාවරයා අනිවාර්යයෙන්ම වාර්තා කළ යුත්තේ. මට හුස්මකට පස්සේ තව හුස්මකට හිත ආරාධනා පූර්වකයි. නැත්නම් නොදකින් නොපතන් නොදෙමකින් කියලා හුස්මෙන් ගලවලා කොයි වෙලාවේ යම්දෝ කියලා ඒක පිළිබඳ අනදර පහළ වෙනවා. ඒ අතරේ ඒක හොඳට වැටහෙනවා. ගණන්ගන්නෙ නෑ. සමහර වෙලාවට යන්නම් වැටෙනවා. හොඳට වැටහෙනවා නම් හොඳයි කියලා ආසාවක් තියනවා.

මෙහෙම නා නා ප්‍රකාරව මේ සංයෝජන ධර්ම එක එක එක එක ක්‍රියාත්මක වෙන්නට පටන්ගන්නවා. අර කායානුපස්සනා වශයෙන්

ඉස්සරලාම භාවනාව උගන්නනකොට මේවා පිළිබඳව එව්වර යෝගාවචරයාගේ අවධානය යොමු කරන්නේ නෑ. නමුත් ධර්මානුපසස්නාවට ඇවිල්ලා ‘යඤ්ච කදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤාප්තං තඤ්ච පජානාති’ කියනකොට යෝගාවචරයාට අඩු ගානේ විනාඩියක් තත්පරයක් විත්තක්ෂණයක් පමණ වෙන්ට ඕනෑ මොකද මේ වෙත සංගදිය කියලා බලන්න. ඒක ඒ තාලෙටම වාර්තා කරන්නට නම් සඵව ගසාදලා දුවලා ගිහිල්ලක් බෑ. නැත්නම් මෙතන ආසාවක් පහළ වුණා කියලා භාවනා කරලා කමටහන් සුද්ධ කරන්ඩ ගිහිල්ලා හෝ ඒක අභිනන්දනය කරලත් බෑ. මේ එන තාලෙ බලන්ඩ ඕනෑ. මෙතන කාමරාගය සංයෝජනය වෙන්ඩ පුළුවන්. භවරාග වෙන්ඩ පුළුවන්. පටිස වෙන්ඩ පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් අවිජ්ජා, ඉවජා, මාන, ඉවජරිය, සීලබ්බතපරාමාස මොනම දෙයක් හරි වෙන්ඩ පුළුවන්. නම දැනගන්නට ඕනෑ නෑ.

නමුත් මේකේ වැඩ පිළිවෙළ පැත්තක ඉඳලා බලා ඉන්න කෙනෙක් වගේ ඉන්ඩ දෙන්නේ නැතුව මොනම තාලෙකට හෝ මොකක් හරි හරස් වුණා නම්, එව්වර තමයි අපිට සංයෝජන කියන්ඩ වෙන්නේ මෙතන. ආන්න ඒක දැනගන්ඩ නම් අර විපස්සනා යෝගාවචරයා කය, පොඨ්ඨබ්බය, ඒ නිසා උපන්නා වූ මේ මොනවා හරි පටලැවිල්ලක්, කියන තුනම ගැන අවධානය යොමු කරනවා. මෙයින් ගොඩක්ම යෝගාවචරයා විචිත්‍ර භාවයෙන් දකින්නේ කායරූපය හෝ මෙන්න මේ ඇති වෙන්නා වූ සංයෝජන ධර්ම. එයින් කලින්ම අවබෝධ කරගන්නේ කායරූපය. සමථ යෝගවචරයා ඉතාමත්ම වෙනසක් මෙතන ඇති කරනවා. සමථ යෝගවචරයා සප්පාය කරුණු සලකාදීමෙන්, කය හෝ සංයෝජන ධර්ම මතු වීම සම්පූර්ණයෙන්ම හිරිවට්ටලා අරිනවා. හුස්ම රැල්ල විතරක්, එහෙම නැත්නම් ‘චොඨ්ඨබ්බෙ ච පජානාති’ කියන මේ බාහිර හුස්ම රැල්ල විතරමයි විශේෂණය කරන්නේ.

ඉතින් මේක සාමාන්‍ය ආධුනික යෝගාවචරයාට මෙහෙම කිව්වත් නොකිව්වත් තේරුම්ගන්නට අමාරුයි. ඒ නිසයි කියන්නේ හුස්මක් ඇරගෙන ඇවිල්ලා දුවන්ඩ එපා කමටහන් සුද්ධ කරන්නට. එහෙම හුස්ම රැළි පුළුවන් තරම් 10, 15, 20, 30 කිසිම ඇඟිලි

ගැසීමකින් තොරව දිගට හුස්ම දිගේ යන්ඩ අරින්ඩ. යනකොට එක්කෝ කය වැටහෙයි. නැත්නම් කයේ ප්‍රසාද ගතිය කිතිකැවෙන ගතිය කයේ ඉද්දෙන ගතිය. ඒ ඉද්දවීම කරන්නා වූ පොට්ඨබ්බ ධාතුව, වායො පොට්ඨබ්බ ධාතුව. එහාට මෙහාට යන්නා වූ වායු ප්‍රවාහය. ඒ කියල කියන්නේ බෙරයකට අතින් ගැහුව වගේ. බෙරේ තියනවා. බෙරේ ගෙඩියට ගැහුවට වදින්නේ නැතෙ. ඇහැට ගහන්ඩ ඕනෑ. ඇහේ තමයි තියෙන්නේ ශබ්ද ඇති කිරීමේ සංවේදී භාවය. ඒ වගේ නාසයේ තියනවා, හිස්කබලක් ගත්තහම එළකුරයක් වගේ කුහරයක්. ජීවත් වන මනුස්සයාගේ අන්න ඔය එළ කුහර වටේ ප්‍රදේශයේ තමයි තියෙන්නේ ගඳ සුවඳ දකින හැටි. නමුත් කායප්‍රසාදය නම් මුළු නාසය පුරාම පැතිරිලා තියෙන්නේ. එයින් ඒ පිරිගෙන යන්නා වූ වායො ධාතුව සමහරුන්ගේ තොල අග, තොල උඩ හැසීම ඇති වෙනවා. සමහරුන්ගේ නාසිකාග්‍රයේ ඇති වෙනවා.

මේ වාගේ කොහේ හෝ ආන්න ඒ තැන මේ ප්‍රසිද්ධම කාය ඉඤ්ඤා, කාය ධාතුව පෙන්නන තැන. ඉතින් යෝගවචරයා ඒක දකිනව නම් හරි. පටන්ගන්ඩ ඒක හරි. එහෙම නැත්නම් ඒක ඇති කරන්නා වූ ඒක කිතිකවන්නා වූ කුප්පන්නා වූ වායො ධාතුව දකිනවා. එහෙම නැත්නම් ඒ තුළ ක්‍රියාත්මක වන අනිකුත් හොල්මන් තියෙන්නේ. මේක හොඳයි, මේක නරකයි, වේවා නොවේවා ආදී වශයෙන් ඒ වෙලාවට මතු වෙන්නා වූ විවිධ දේවල්, සංයෝජන දකිනවා. මෙන්න මේ තුනම හොඳට තේරෙන්නට නම්, දවස් 2, 3 එක දිගට දවසට පැය 4, 5 ගානේ දිගට හුස්ම රැල්ලේ හිත පවත්වනව නම්, එයාට ස්වභාවයෙන් පොල් ගෙඩියක් වතුරට දැවුණු කැරකිලා කැරකිලා ලඝු පැත්ත උඩට එන්නේ. ඒක කොච්චර කරකවල තිබ්බත් විවේක වෙනකොට ලඝු පැත්ත උඩට එනවා. අතින් අල්ලගෙන හිටියොත් නම් වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. එහෙමම ගිහිල්ලා පැළ කෙරුවොත් මතු වෙන අංකුරේ ඇඳ පලුදු නැතිව කෙළින් මතු වෙනවා

අන්න ඒ වගේ තමා, හුස්මට හොඳට පෙරළෙන්නඩ අරින්ඩ ඕනෑ. ඒ පැත්ත මේ පැත්ත පෙරළෙනකොට දසදහස්වර කෙරෙනකොට තමන්ට තේරෙනවා, මගේ හිත ස්වභාවයෙන්ම යන්නේ කාය ඉන්ද්‍රිය දකින්නඩයි. කාය ධාතුව දකින්නඩයි. කයේ තියෙන

ප්‍රසාද රූපය දකින්නිසි. ඉද්දනසුලු ගතිය, එහෙම නැත්නම් ඒ ඉද්දවන්නා වූ වායෝ පොට්ටුබල රූපය දකින්නිසි. එහෙම නැත්නම් ඒ නිසා ඇති වෙන්නා වූ නා නා ප්‍රකාර කාමරාග, භවරාග, පටිස ආදී වශයෙන් සංයෝජන ධර්ම දකින්නිසි කියලා ඒ කොයි එකත් ධර්මානුපසස්සනාව. ඒක නිසා කායානුපසස්සනා කරනකොට නම් සප්පාය කරුණු කියලා ජාතියක් තියෙනවා. මේ මේ දේවල් හොඳයි. මේ මේ දේවල් නරකයි. නමුත් ධර්මානුපසස්සනාවට ආවට පස්සෙ කොයි දේත් කොයි දේ වුණත් හදගන්ට පුළුවන් ශක්තියක් යෝගාවචරයා තුළ තිබිය යුතුයි.

මේක පිළිබඳව හොඳ ගැඹුරකුත් තියනවා, ඒ වාගෙම රස විදින්නට පුළුවන් සූත්‍රයක් තියනවා - සංයුක්ත නිකායේ නිදන වශයෙ සුසීම සූත්‍රය. ඒ කාලේ සර්වඥයන් වහන්සේ රජගහ නුවර වේළුවනාරාමයේ වැඩ ඉන්නවා බොහෝම ලාභ සත්කාර සහිතව. සංඝයා හොඳට භාවනා කරනවා. මිනිස්සු හොඳට සලකනවා. ඉතින් ඒ නිසා ඒ අවට හිටපු තීර්ථකයන්ට ලොකු පාඩු සිද්ධ වුණා. ඒගොල්ලන්ට ඊර්ෂ්‍යා හිතෙන මට්ටමට සර්වඥ සහ සර්වඥ ශ්‍රාවකයන්ට සැප පහසුකම් ලැබුණාම ඒ තීර්ථක පරිබ්‍රාජකයෝ කල්පනා කලා මෙහෙම. එතන හිටපු දක්ෂයෙකුට කතා කරලා කිව්වා යාළුවා උඹට හොඳ වැඩක් කරනහැකි, උඹ ගිහිල්ලා පුළුවන් නම් සර්වඥයන් වහන්සේගෙන් මේ මන්තරේ ඉගෙනගෙන වරෙන්. මොකක් හරි මේගොල්ල ගාව තියනවා අපට කියලා දීපු නැති මන්තරයක්. අන්න ඒ මන්තරේ ඉගෙනගෙන ආවොත් උඹෙන් අපි ඉගෙනගන්නම්. අපි අපේ කට්ටියට කියලා දෙමු. අපේ දයකයන්ට කියලා දෙමු. එතකොට අපිටත් ඔය සිවුරු පිණිඩපාත, සේනාසන, ගිලානප්‍රත්‍යයෙන් පාඩුවක් වෙන එකක් නෑ කියලා සුසීමව පිටත් කරනවා.

සුසීම යනවා. ගිහිල්ලා කරලෙ වහන්සෙන නෑ. වනාතෙ වහන්සෙන. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ හම්බ වෙලා අහනවා අනේ ස්වාමීන් වහන්සේ ඔබවහන්සේලා වැඩ කරන මේ ශාසනය බොහොම හොඳයි, මටත් මේකේ බුන්මවරිය රකින්නිසි ඇත්නම්! ආ හරි, එහෙමද? කතාව හොඳයි කියලා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ අඬගහගෙන

යනවා සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟට. සර්වඥයන් වහන්සේ මේ මොකද? ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා, මෙහෙමයි මේ භාවනා කරන්ට ඕනෑ කියනවා ස්වාමීන් වහන්ස, අපි ළඟ මහණදම් පුරන්ට ඕනෑයි කියනවා. හොඳයි කියලා සර්වඥයන් වහන්සේ වදරනකොට එතෙත්ට වඩිනවා සංඝයා වහන්සේලා කිහිපනමක්. ඇවිල්ලා කියනවා ස්වාමීන් වහන්ස යමක් සඳහා අපි පැවිද්ද ලැබුවා නම් අපි ගිහි ගේ අතැරියා නම් ඒ බුහුමවාරී වැඩ කටයුතු ඉවරයි. ආය අපිට ඉන් එහාට කරන්ඩ දෙයක් ඇත්තෙ නෑ කියලා ඔබවහන්සේට මේ පින් කියලා උන්වහන්සේට ඇවිල්ලා තමන්ගේ අධිගම ලාභ ලැබූ බවට අඤ්ඤභාව ප්‍රකාශ කරනවා.

අර සුසීම භාමුදුරුවන්ට ඉතින් වැඩෙදි දෑත් කන යන්නේ අර පැත්තට. ගියාට පස්සෙ පොඩ්ඩක් තනියෙන් බලනවා මේ කවුද කවුද භාමුදුරුවෝ කියලා වහාම සර්වඥයන් වහන්සේගෙන් සමුඅරගෙන යනවා අර භාමුදුරුවෝ ගාවට. ගිහින් කියනවා ඔබවහන්සේලා කියපු තාලෙට දෑත් එහෙනම් වැඩ හරිනෙ. එහෙමයි ආවුසෝ කියලා කිව්වා. එහෙනම් ඔබවහන්සේලාට දිබ්බ වකුඹු ඥානය තියනව ද? නෑ, එහෙම එකක් නෑ. දිබ්බසොත? නෑ. පුබ්බෙතිවාසානුසෂ්ඨි ඥානය? නෑ. අහසේ යන්ඩ පුළුවන්කම තියෙනවාද නිකං මහ පොළවෙ ඇවිදින්නා වාගේ? මී හිහිමි. වතුරෙ ඇවිදින්නට පුළුවන්කම තියෙනවද පොළවෙ වගේ ? නෑ. පොළවෙ කිමිදෙන්ට පුළුවන්ද වතුරෙ වගේ? නෑ. අරක තියනවද? මේක තියනවද? තවත් මේ ධ්‍යාන තියනවද? අහිඤ තියනවද? ඔක්කෝම අහනවා. අර භාමුදුරුවෝ කියනවා එහෙම නං නෑ. දෑත් ඉතින් ඔබවහන්සේලා කිව්වනෙ එහෙනම් මේ දෑත් තියනවා කියලා මොනවද අහිඤ, මේ අඤ්ඤ භාවය. ඔව් ඒක එහෙමයි. ඊට පස්සෙ කියනවා මට මේ මෙතන හරි ගියෙ නෑ. ඔබවහන්සේලා මොකක්ද මේ කියන්නේ?

ඊට පස්සෙ අර භාමුදුරුවෝ කියනවා සුසීම, උඹට තේරෙන්නට පුළුවන්. නොතේරෙන්නට පුළුවන්. ඒ වුණාට අපි ප්‍රඥ විමුක්තයි. අපිට ඔය කියන මොනවක්වත් නෑ. අනේ ස්වාමීන්වහන්ස මේ ඔය කියන එක මට හරියට පැහැදිලි මදි. ඒ නිසා මට පොඩ්ඩක් විස්තර කරන්ට. නෑ මට කියන්ඩ පුළුවන්. ඒක තේරුම්ගනී නොගනී, ඒක වෙනමම

දෙයක්. අපි ප්‍රඥ විමුක්තයි. ඊට පස්සෙ මේ සුසීම භාමුදුරුවො ටිකක් වකිත වෙනවා. බෑ කියන්ඩත් බෑ. නෑ කියන්ඩත් බෑ. ආයෙත් යනවා සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟට. ගිහිල්ලා කියනවා ස්වාමීන් වහන්ස, ඉතින් මේ ඔබවහන්සේ ඉදිරිපිටට ඇවිල්ලා අඤ්ඤ භාවය ප්‍රකාශ කළා වූ මේ සංඝයා වහන්සේලා හම්බ වුණාට පස්සේ උන්වහන්සේලා ඒකාන්තයෙන් පිළිගන්නවා - තේරුම්ගන්නව නම් ගනින්, තේරුම් නොගන්නවා නම් නිකං හිටපං, 'පුබ්බෙ ඛො සුසීම, ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤං, පච්ඡා නිබ්බානෙ ඤ්ඤං.' උඹ තේරුම්ගත්තත් නොගත්තත් සුසීම ඉස්සර වෙලා විපස්සනා ඥාන පහළ වෙනවා, ඊගාවට නිවන් දකිනවා.

ඉතින් ආයෙ සුසීම භාමුදුරුවො බැගෑපත් වෙනවා අනේ ස්වාමීන් වහන්ස, මට මේ කිව්වට තේරෙන්නෙ නෑ. ඒ මොකද, අද බෞද්ධයාගෙ තත්ත්වයම තමයි තියෙන්නෙ. ඔක්කොමල හිතන්නෙ මේ නිවන් දකිනවයි කියලා මැජ්ක් තමයි. පුදුමාකාර දේවල් මේකෙ බලාපෙරොත්තු වෙනවා. හුස්ම ගන්නකොට මේ හුස්ම රැල්ලෙ හැටි, මේ නාසයේ හැපෙන ආකාරය, එහෙම නැත්නම් හුස්මේ දිග කෙටි භාව බලල නම් කවමදකවත් නිවන් දකින්නව නම් හිතන්නෙ නෑ මේ ගොයියො. ඒගොල්ලන්ට ඕනෑ කරලා තියෙන්නෙ ඒවා දකිනකොටම මේ ආලෝක පහළ වෙන්ට ඕනෑ. අහසේ පා වෙන්ට ඕනෑ. නා නා ප්‍රකාර දේවල් එන්ඩ පටන් අරගන්නවා. ඒ නිසා කවමදකවත් මේ ධම්මට්ඨිතියවත් මේ එක එක ධර්මතා පිහිටලා තියන පදනමවත් අහු වෙන්නෙ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ හොඳ ලස්සන උත්තරයක් දෙන්නෙ, 'පුබ්බෙ ඛො සුසීම, ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤං, පච්ඡා නිබ්බානෙ ඤ්ඤං.'

ඊට පස්සෙ බුදුභාමුදුරුවො අහනවා හොඳයි සුසීම, මේ ශරීරය ඇතුළේ මොන දෙයක් ගත්තත් ඒක නිත්‍ය දෙයක්ද? අනිත්‍ය දෙයක්ද? කියලා 'තඛකිමඤ්ඤාසි සුසීම, රූපං නිච්චං වා අනිච්චං වා'ති? අනිච්චං, හනෙත'. උත්තරයක් දෙනවා. ස්වාමීන් වහන්සේ ඒක නම් අනිත්‍යයි. යං පනානිච්චං දුකඛං වා තං සුඛං වා'ති? යමක් අනිත්‍ය නම් ඒක සැපක්ද? දුකක්ද? 'දුකඛං, හනෙත'. යමක් අනිත්‍ය නම් දුක

නම් සුසීම ඒක මමය මාගේය කියලා අල්ලාගන්නඩ ආත්මවාදයක් ගත යුතුද? නැද්ද? ආත්මයක් ගන්නඩ දෙයක් නෑ ස්වාමීන් වහන්ස”

ඒ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දිගට ගිහිල්ලා කියනවා සුසීම, මේ නිසා කළ යුත්තේ ඇහිත් නාසයෙන් කනෙන් දිවෙන් ශරීරයෙන් යම් ආකාරයක සන්නිවේදනයක් සංවලනයක් පහළ වෙනකොටම ඒක දැනගෙන ඒක මම මාගේ වශයෙන් ආත්ම දෘෂ්ටි වශයෙන් ඇති වෙන දේවල්වලට ඉඩ නොතබා ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දැකගැනීම තමයි ධම්මධර්මී ඥානය කියන්නේ. මේක තමයි විපස්සනා ඥානයේ මූල. ඒක නොකර ඒක අවබෝධ නොවී, මම කිව්ව නිසා හෝ ශ්‍රද්ධාවෙන් බාරගෙන හෝ ඇති වෙන ඇති වෙන අවස්ථාවේ මෙනෙහි කරමින් ඒකට බැස නොගෙන විපස්සනා ඥාන පහළ කර නොගෙන, අපි අර කලින් උපකල්පනය කළා වූ අනිච්ච දුක්ඛ අනාත්ම තුන අවබෝධ කරන්නඩ බෑ. සාක්ෂාත් කරන්නඩ බෑ. ඒක නිසා මූලිකවම පිළිඅරගන්නඩ වෙනවා අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන තුන පිළිගැනීමකින් තොර වුණොත් අර කලින් කිව්ව තාලෙට ‘මුතං මුතතො සඤ්ජානාති; මුතං මුතතො සඤ්ඤතවා මුතං මඤ්ඤති, මුතස්මිං මඤ්ඤති, මුතතො මඤ්ඤති, මුතං මෙති මඤ්ඤති, මුතං අභිනන්දති.’ කියන විදියට ඒ දේවල් විෂයෙහි ඇලී ගැලී කටයුතු කිරීම ඉබේම සිද්ධ වෙනවා. නොවෙන්නඩ නම් කල් ඇතුළු හිත දැනුවත් කරලා තියන්නඩ ඕනෑ මෙහෙම හිතුණට තාර්කික වශයෙන් හෝ සුතමය වශයෙන් අහලා ශ්‍රද්ධාවෙන් බාරගන්න හැටියට, මේක අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම බව. ආන්න ඒ විදියට සංයෝජන ධර්ම ඇති වෙන බව කලින් දැනගෙන, මේ සංයෝජන ඇති වෙන්ට හේතු වුණා වූ ඇහැත් රූපයත්, කනත් ශබ්දයත්, නාසයත් ගඳ සුවඳත්, දිවත් රසයත්, කයත් ඒකට පහස දෙන දෙයත්, මනසත් ධර්මතාවත් කියන මෙව්වා වෙන් වෙන් කර දැකගන්නේ නැතුව අපිට කවදවත් බෑ මේ එක එකක අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම තේරුම්ගන්නට.

ඒක නිසා සඳහන් කරනවා, හුස්ම ගන්න වෙලාවේදි පිම්බීම හැකිලීම කරන වෙලාවේදි, ඉස්සර වෙලාම දැනගන්න ඕනෑ තමන්ගේ හිත ඒ ඒ අවධානය යොදන තැනම පවතිනවාද? නැත්තම් අරමුණු කරන දේ වෙත හිත පවතිනවා ද? ඊට පස්සෙ ඒකට හිත යන බවට

මෙනෙහි කරන බවට, හිත මනසිකාරයේ යෙදී තියන බවට සහතික විය යුතුමයි. ඒකටයි කියන්නෙ අරමුණ භාවනාවට නංවනවා කියලා. ඔහේ බලාගන හිටියට හරියන්නෙ නෑ. නංවනව නම් අනිවාර්යයෙන්ම යෝගාවචරයා එක්කෝ සටහන, එක්කෝ ආකාරය එහෙම නැත්නම් ස්වාභාවික ලක්ෂණ දැකිය යුතුමයි. ඒක ආප්ත පදයක්. හුස්මට හිත ගියා නං එක්කෝ හුස්මේ සටහන දකී. උදරයේ පිම්බීම හැකිළීමේදී උදරය ජේන්නෙ මට ගලක් වාගේ. නැත්නම් රෙද්දක් වාගේ, නැත්නම් දියරයක් වාගේ. මොකක් හෝ ඒකේ සටහන දකී.

ඒකම දිගට බලාගෙන ඉන්නකොට මේ සටහන විවිධාකාරවලට පැතිරෙන දිගහැරෙන ආකාරය දකී. හුස්ම රැල්ල දිහා බලාගෙන ඉන්නකොටත් ඉස්සර වෙලාම ඒකට හිත ගියා නං - අපි මොනම දිහාවකට හරි යොමු කරල කැමරාවක් ක්‍රියාත්මක කළා නම් ඒ කැමරාවේ සටහන, සටහන් විය යුතුමයි. නැත්නම් ඒ කැමරාව අල්ලලා විසි කරලා දන්ඩ ඕනෑ. එහෙම නම් පොට්ටයෙක් වෙන්ඩ ඕනෑ. බීරෙක් වෙන්ඩ ඕනෑ. ඇහැ සක්‍රිය නම් ඇහැට රූපයක් පෙන්නපුවහම සටහන ගත යුතුමයි. ඒ වගේ නාසයට හිත යෙදුවා නම් ගත යුතුමයි. ඒකටයි අපි ආයතනය කියන්නෙ. නැත්නම් ඒ ආයතනෙන් වැඩක් නෑ. ශබ්ද යන්ත්‍ර කියලා තියනවා. ශබ්ද යන්ත්‍රවලට ඒ සද්දේ වදිනවා. ආන්ත ඒ වගේ කනට වදිනවා. ඒ වගේම තමයි නාසයට හිත යෙදුවා නම්, ඒකෙ ඒකාන්තයෙන්ම අත්දැකීමක් තියනවා. ඒ අත්දැකීම ඉස්සර වෙලාම ගන්නෙ සටහන. ඒ ඒ විත්තක්ෂණයෙ දළ සටහන. ඒ විත්තක්ෂණය ඊගාව විත්තක්ෂණයට සම කරනකොට ගළපනකොට, ඊගාව විත්තක්ෂණයට සම කරනකොට ගළපනකොට ඒ සටහන මොන මොන ආකාරවලට, මොන මොන විකාර තත්ත්වවලට පත් වෙනවද කියන කාරණේට කියනවා, ආකාර ප්‍රඥප්තිය කියලා. කවමදකවත් මේ විදිහට සටහන දකින්නෙ නැති කෙනාට ආකාරයක් දකින්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ.

මෙහෙම සටහන ආකාර දකිමින් යම් කිසි කෙනෙක් ඒ අරමුණම දසවාර දහස්වාර දිගට පවත්වනකොට ඒ ඒ විත්තක්ෂණයට

අදාළ සටහන් ආකාර සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙන බව පේනවා. අපි මේ එකක් ගුලියක් ඒකකයක් සතෙක් පුද්ගලයෙක් වශයෙන් ගත්තට ඒක ටිකක් ළං වෙලා බලන්ට ඕනෑ විවිධාකාරයෙන් වෙනස් වෙන බව දැනගන්න. ඒ ඒ අවස්ථාවේ එයින් නිපන් - කලින් හිතාගත්ත ඒවා නෙවෙයි, පොතින් බලපුවා නෙවෙයි ගිය පාර කමටහන් සුද්ධ කරනකොට කියපුවා නෙවෙයි - ඒ වෙලාවට උපන්, ඒ ඒ අවස්ථාවේ දෙයට තමයි කියන්නෙ අත්‍යන්ත ලක්ෂණ, ස්වභාව ලක්ෂණ, නැත්නම් තස් ලක්ෂණ කියලා.

ඒ නිසා එතන ආප්තයට මතක තියාගන්ට ඕනෑ සටහන් දකින්නෙ නැතුව කවදවත් ආකාර දකින්නට බෑ. සටහන් ආකාර දෙකෙන් තොරව ඒ වස්තුවේ ස්වභාව ලක්ෂණය දකින්න බෑ. ඒ නිසා කටපාඩම් කරගෙන ගිහිල්ලා මම පට්ඨි ධාතුව බලන්ඩ ඕනෑ ආපො ධාතුව බලන්ඩ ඕනෑ වායො ධාතුව බලන්ඩ ඕනෑ කියලා කියන්නේ, කරත්තේ ඉස්සර කරලා තියෙනවා ගොනාට ඉස්සරහින්. ඉතින් ගමනක් නෑ. හැමදම පටන් අරගන්ට ඕනෑ කවදවත් භාවනා නොකරපු කෙනෙක් වගේ. ගිහිල්ලා හිත යොදලා බලනවා කොහොමද මගෙ හිත නාසයට ගිය බව වැටහෙන්නේ? එතකොට මේ සටහන වැටහෙයි. වැටහෙන දේට තමයි සටහන කියන්නෙ. වෙන පැත්තකින් කියනවා නම්, ඒක දිහා බලාගෙන ඉන්නකොට නිත්‍ය සංඥ නැති කෙනා නම් කියාවි, හුස්ම 10 ක් 15 ක් ගිහිල්ලා, එකමයි. පැයක් භාවනා කළා, එකමයි. ඒකෙන් පැහැදිලිව තේරෙනවා හිත එතැන තිබිලා නෑ. අනිත්‍ය සංඥාවෙන් බලනවා නම් ඒ පුද්ගලයාට පේනවා හුස්මෙන් හුස්ම, හුස්මේ මුල මැද අග පවා වෙනස් වෙනවා. මෙන්න මේ ආකාරයට බලනකොට ඒ ඒ වෙලාවේ ඒ ඒ අවස්ථාවේ හුස්මේ මතු වෙන්නා වූ ලකුණුවලට ස්වභාව ලක්ෂණ කියලා කියනවා. මෙයින් මේ ස්වභාව ලක්ෂණ දක්වාම කිසිම විපස්සනාවක් නෑ. මේ භෞතික විද්‍යාව. මේකෙ ආධ්‍යාත්මික මොනම දෙයක්වත් නෑ. මේකෙ තියෙන්නේ ඒකට සුදුසු පාපුවරුව සටහන් කිරීම පමණයි. රථයට ගොඩ වෙන පාපුවරුව හැදුවා හුව බෝඩි එක හැදුවා විතරයි. තව ගොඩ වෙලා නෑ.

මෙන්න මේ ස්වාභාවික ලක්ෂණ හුඟාක් වෙලා දකිනකොට ඒ පුද්ගලයා අනිච්චාර්යයෙන්ම සංකීර්ණ ලක්ෂණය දකිනවා. සංකීර්ණ ලක්ෂණ කියලා කියන්නේ, මේවා පුද්ගලාකාර සීඝ්‍රයකින් වෙනස් වෙගෙන යනවා. මේ වෙලාවට යෝගාවචරයාට කියනවා අරමුණේ මේ තරමට සටහනුත් දකිමින් ආකාරත් දකිමින් කිඳු බහින ගතියට එනවා නම්, සීඝ්‍රයෙන් මෙතෙහි කරන්ඩයි කියලා. මෙතෙහි කරනකොට කරනකොට අරමුණ වෙගවත් වෙලා අන්තිමට යෝගාවචරයන් එක්කම බලා වක්‍රයට අහු වුණා වගේ දිය සුළියකට අහු වුණා වගේ කුණාටුවකට අහු වුණා වගේ ගින්නකට මැදි වුණා වගේ සහලවන්ට පටන්ගන්නවා. ඉතින් මේ වෙනකොට දුටුව යන්ට හදනව නම්, වතුර බිලා එන්නම්, පවන් සලාගෙන ඉඳලා එන්නම්, ඒ විදියට කරන්ට හදනව නම් ඒකෙන් තේරුම් අරගන්ට ඕනෑ මේ කොහොටද යන්ට හදන්නේ කියලා. එතකොට හොඳටෝම මේ කයන් එක්ක තමයි ගනුදෙනුව යන්නේ.

මෙන්න මේ විදියට යම් ආකාරයකට යෝගවචරයා මේ සංකීර්ණ ලක්ෂණය මුදුන්පත් කරගන්න නම් ඉන් ඉතිරි හරිය ඉබේ සිද්ධ වෙනවා. ඉතුරු ටික පිළිබඳව එව්වර මූලධර්ම අවශ්‍ය නෑ. නමුත් මූලධර්ම නැතුවා නෙවේ. යම් ආකාරයකට සංකීර්ණ ලක්ෂණ හරිගියා නම්, අනිච්චාර්යයෙන්ම සෑම රූපධර්මයකට අදාළ අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන සාමඤ්ඤ ලක්ෂණයට දෙර ඇරෙනවා. මේ තාක් කල්ම යෝගාවචරයා මේ සංයෝජනයට ඉඩ නොතබා අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන තුනට ඉඩ තබල, මුදුන් අදහස ඉදිරිපත් කරගෙන තමන්ගෙම හුස්මට මේ ධර්මය ළං කෙරුව නම්, එව්වර වෙලා යන වැඩක් නෙවෙයි මේක. ඒ නිසයි යෝගාවචරයා ඉස්සර පැයගණන් යන දේවල් පහු වෙනකොට විනාඩියෙන් දෙකෙන් සම්පූර්ණ කරගන්නේ. මේ ධර්මයේ එකිනෙකට යාදෙන ගතියක් තියනවා. අනුපුබ්බ ප්‍රතිපදාවක් තියනවා මේකෙ. ඒ නිසා ස්වභාව ලක්ෂණය, සංකීර්ණ ලක්ෂණය, සාමඤ්ඤ ලක්ෂණය කියන්නා වූ මේ තුන එකක් එකකින් යාදෙන, ගැඹුරකට ගෙන යන දෙයක්.

මේ ගැඹුරකට ගියාට පස්සේ, අර සංකීර්ණ භාවය ඉක්මවල සාමඤ්ඤ ලක්ෂණයට යනකොට එතනදී පැහැදිලිවම යෝගාවචරයා

අරමුණයි සිතයි අතර කිසි සංයෝජනයකට ඉඩ නොතබා, සම්පූර්ණ අරමුණත් එක්ක හිත උත්සන්න වෙලා, එහිම ඇලීගත්ත කාන්දුමට ඇලීගත්ත ස්වරූපයක් හිටිනවා. එතකොට ඔය සීලඛිත පරාමාස, සකකායදිට්ඨි ආදී සංයෝජන ධර්ම ඇවිල්ලා මේ අවස්ථාව කෙලෙසන්ට ව්‍යාකූල කරන්ට අවස්ථාවක් නෑ. නමුත් මුලදී මුලදී නම් තෙපරබබා බෝදිලිමෝ වාගේ ටිකක් දුවනවා ඔළුව හොල්ලනවා, ආයෙ ටිකක් දුවනවා ආයෙ ඔළුව හොල්ලනවා වාගේ දඩයම් අල්ලන කාලයක් තියෙනවානෙ භාවනාවෙ මුල් කාලෙ. ඒ කාලෙ නම් සංයෝජන ධර්ම ගොඩක් බාධා කරනවා. නමුත් අපි යෝගාවචරයන් වශයෙන් වේගයෙන් මෙනෙහි කරමින් අරමුණයි හිතයි අතර කිසිම කල්පනාවක් නැතිව, වෙන විදියකින් කියනවා නම් කිසිම කල්පනාවක් - කිසිම හිතක් 'ඥනයක්' නෙවෙයි. ඒවා ඔක්කොම සිතිවිලි පමණයි. ඥනය වෙන්තේ ප්‍රත්‍යක්ෂයමයි. ප්‍රත්‍යක්ෂයට යන්ඩ එක වර බෑ - මෙහෙම යනවා.

ඔය කියන තාලෙට වේග ගන්වාගෙන යනකොට ඒ යෝගාවචරයාට සංයෝජන නොතබා සම්පූර්ණ අරමුණ පිරිමදින්ට පුළුවන් තත්ත්වෙකට එනවා. එතකොට ඒ පුද්ගලයෙක් නෑ එතන, බලන්නෙක් නෑ එතන. එතකොට තමයි යෝගාවචරයා කියන්නෙ මොනවාදෝ වෙනවා. කියාගන්ඩ දන්නෙ නෑ. නැත්නම් පැය ගණන් හිටියා. මට දූනෙන්නෙ විනාඩියක් හිටියා වාගේ. මගෙ කය තිබුණද දන්නෙත් නෑ. සමහර විට ඇස් දෙක ඇරලා බලනවා භාවනාව යනකොට අතපය තියනවදෝ නැද්දෝ. ඒ තරමටම අපේ කය පිළිබඳ ආසාව ජීවිතය පිළිබඳ ආසාව තියනවා. නමුත් අර කියන විදියට ගැමිම ආව නම් යෝගාවචරයා ඒක විහිළුවක් විදියට තමන්ගෙම කය අනුන්ගෙ දෙයක් දිහා බලන තාලෙට බලන්ට පුළුවන් තරමට මේ සංයෝජන ධර්ම අනික් පැත්ත හැරෙනවා.

ඒ නිසා අන්තිමට සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා යම් කෙනෙකුට මෙන්න මේ ආකාර ක්ෂණික සමාධිය තුළින් උපදින්නා වූ විපස්සනාව පහළ වෙනවා නම්, අනිවාර්යයෙන්ම නිබ්බානය පහළ වෙනවා. ඒ නිසා 'අව්‍යයං අව්‍යයතො දිඤ්චා' වැරැද්ද වැරැද්ද වශයෙන් දැකගෙන ඒකට ධර්මානුකූල ප්‍රතිපත්ති පුරන්ඩ කැමති නම් සුසීම, මං

උඹ බාරගන්ඩ කැමතියි කියලා කියනවා. ඒ නිසා අපිටත් කියන්ඩ තියෙන්නෙ සංයෝජනයන් සංයෝජන වශයෙන් දැනගෙන ධර්මානුකූලව ඒකට ප්‍රතිපත්ති පුරන්ට කැමති නම් ඕනෑම සංයෝජනයක් අපිට ප්‍රශ්නයක් නෑ. බුදුහාමුදුරුවෝ ඒ කරල සඳහන් කරනවා මේක තමයි මුළු සාසනයෙම තියන ඉතාමත්ම විචිත්‍ර ඉතාම අභිවාද්ධිකර තත්ත්වය කියලා. වැරැද්ද අයින් කිරීම නෙවෙයි, වැරැද්ද වැරැද්ද වශයෙන් දැකීම. සංයෝජන සංයෝජන වශයෙන් දැකීම ඉතාමත්ම පහසු කාය ඉන්ද්‍රියේ. ඒ නිසා අපි මේ අද ඉදිරිපත් කරගත්ත කායානුපසුනා කොටස, නැත්නම් කාය ආයතනය ඉතාමත්ම වැදගත් සන්ධිස්ථානයක්.

නමුත් අපේ කාලය මේ වෙනකොට පමා වෙලා තියෙන නිසා අපි මෙතනින් ධර්ම දේශනාව නතර කරනවා. අපි බලමු අනික් දවසටත් ඒ පමා වෙච්ච අතපසු වෙච්ච කොටසක් තියෙනවා නම්, ඒකත් ඉදිරිපත් කරගෙන අපි මේ දැන් කරමින් ඇත්ත වශයෙන්ම හිත යොදගෙන ඉන්න කොටස් එන විස්තරය තවතවත් සජීවී කරගෙන, අත්දැකීමෙන් මේ ඉදිරිපත් කරපු මූලධර්මත් ඉදිරිපත් කරගෙන, ඒ ඒ සංයෝජන ධර්ම එතනින්ම ඉපදිලා එයට අදළ පිළිතුරු ධර්මානුකූලව සපයා දෙන්නට අපට අවශ්‍ය කරන ශුද්ධාව විරිය සති සමාධි ප්‍රඥ අනිවාර්යයෙන් වැඩේවා වැඩේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් යුක්තව ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

51 | කායායතනය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

පුත ව පරං භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු.

ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායඤච පජානාති, ඓධාධ්වෙඛෙ ව පජානාති, යඤච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනං තඤච පජානාති, යථා ව උප්පනනස්ස සංයොජනස්ස පභීනං හොති තඤච පජානාති, යථා ව පභීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති තඤච පජානාතීති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. අනෙකුත් යෝගාවචර පිරිස එක්ක ගිය වාගෙ වෙනකොට අපි අවස්ථා 50 ක් ඉක්මෙච්චා. අද අපි එළඹෙන්නේ 51 වෙනි වතාවටයි. අපි මේ උධාත කරන්නට යෙදිච්ච පාලි පාඨයම ගිය වතාවෙන් උධාත කරන්නට යෙදුණා. ඒක සතර සතිපට්ඨානයේ ධම්මානුපස්සනාවේ ආයතන පඛ්ඛයේ කායායතනයටයි යොමු වෙන්නෙ. එයට අදුළ විදිනටයි අපි දේශනාව ඉදිරිපත් කරගත්තෙ. ආයතන පඛ්ඛය නම් සම්පූර්ණ ආයතන හයම සම්බන්ධ වෙනවා.

අද අපි මේ අපට එළඹී තියෙන අදුළ කොටස විතරයි එයින් උධාත කරගන්නට යෙදුණෙ. ගිය වතාවේ ඒ අනෙකුත් චක්ඛායතනය,

සෝතායතනය, ඝානායතනය, ජීව්හායතනය කියන හතරේම යම් ආකාරයකට අවබෝධ කරගැනීමේ ඇති ප්‍රායෝගික පහසුකමක් සලකමින්, ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික ප්‍රයෝජනවත් භාවය වැඩි බව සලකලා එය හොඳටෝම ප්‍රායෝගික ප්‍රයෝජනවත් තැන වන මේ කාය ආයතනයටයි අපි පත් වෙලා තියෙන්නේ. ඒ ගමන ගැන අපි සැහෙන්ට විවරණය කරගන්නා.

කාය ආයතනයේ වැඩ පිළිවෙළ අභිධර්මයේත් පිළිගන්නවා. මූලධර්මවලත් පිළිගන්නවා. ඒක අවබෝධයේදී, එහෙම නැත්නම් අපට සාංසාරික දුක් ලබා දීමේදී, ඒ වාගේම සාංසාරික දුක්වලින් ගැලවී යාමේදී යම් විදිහක ප්‍රවේශයක් ලබාගන්ට හොඳ තැනක්. ඒක නිසා කායානුපස්සනාවෙන් තමයි සතර සතිපට්ඨානය පටන්ගන්නේ. ඒ වාගේම භාවනා ක්‍රම ඕනෑම දෙයක් පටන්ගන්නකොට කායානුපස්සනාවෙන් තමයි පටන්ගන්නේ. ඒකට හේතු කරුණු අපි පසුගිය දවසේ බලන්නට, දැකගන්නට, විස්තර කරන්නට උත්සාහ කලා. එයින් අපි පාදගත්තා කායානුපස්සනාව මාර්ගයෙන් ඊට වැඩිය ටිකක් සංකීර්ණ වූ යුහුසුලු වූ ජීව්හායතනය, ඊටත් වඩා යුහුසුලු වූ ඝානායතනය, ඊගාවට වඩා බොහෝම යුහුසුලු වන සෝතායතනය, අවසානයට සංසාර දුක් සුක්ෂ්ම ආකාරයෙන් නමුත් ඉතාමත්ම සංකීර්ණව වඩන වක්ඛායතනය ආදී වශයෙන් මෙව්වා, මේ කායානුපස්සනාවට සාපේක්ෂකව තේරුම්ගන්න පුළුවන්. එව්වා සාමාන්‍ය යෝගාවචරයාට යොමු කරවන්නේ එදිනෙදා වැඩ කරන වෙලාවක හෝ සක්මන් භාවනාවේදී. කායානුපස්සනාවේ ඉතාම ගැඹුරු කොටස්, සමාධියෙන්ම දැකගත යුතු ගැඹුරු කොටස් පර්යංක භාවනාවට තමයි සම්බන්ධ කරලා විස්තර කරන්නේ.

නමුත් පර්යංක භාවනාව සක්මන් භාවනාව මාර්ගයෙන් විස්ථාර වෙලා යනකොට කායානුපස්සනාවට, නැත්නම් කායානුපස්සනාවෙන් ලබාගත්ත දැනුමට නාසය සම්බන්ධ වෙලා, දිව සම්බන්ධ වෙලා, කන සම්බන්ධ වෙලා, ඇහැ සම්බන්ධ වෙලා, මනස සම්බන්ධ වෙලා, ටිකෙන් ටික සංකීර්ණ වෙනකොට, ඒ එක එකකුත් භාවනාවට නංවලා භාවනා මනසිකාරයට නංවාගැනීමට යෝගාවචරයා ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික පුහුණු කරනවා. අවසානයේ

එදිනෙදා වැඩ කටයුතු කරනකොට, ප්‍රධාන වශයෙන් ඒ යෝගාවචරයාට කායානුපස්සනා වශයෙන්ම වාසී වෙලා භාවනාව කරගත්තේ ඔහුට වුණත් භාවනාවට වාසී වෙලා භාවනා කරන වෙලාවේදී ලැබුවා වූ ඒ සියුම් භාවය, ඒ තුළින් ලැබුවා වූ පරිචය එහෙ මෙහෙ ඇවිදින වෙලාවක, වෙන අහන දකින වෙලාවක පතුරුවා දැකගැනීම තමයි ගිහි යෝගාවචරයින්ට, එහෙම නැත්නම් කෙටිකාලීන වශයෙන් භාවනා පංතිවලට සම්බන්ධ වන අයට උපකාර වෙන ආකාරය.

ඒ විදිහට දිගින් දිගටම සුක්ෂ්මව ලබාගන්නා වූ දැනුම එදිනෙදා දැනුමටත් එදිනෙදා දැනුම සුක්ෂ්ම දැනුමටත් හේතුභූත වෙන ආකාරයට තමන්ගේ දිනවසාව සකස් කරගන්න දක්ෂ නම්, බටහිර පැත්තෙන් බුද්ධාගමේ විකාශය දකින ඇත්තෝ පෙන්නට හදන මේ කාරණාව ප්‍රකටයි. ඒ කියන්නේ මෑත කාලේ බෞද්ධ භාවනාවේ දියුණුවට ප්‍රධාන වශයෙන්ම හේතු වුණේ මේකට සාමාන්‍ය ජීවිතය ගත කරන ගිහි ඇත්තන්ටත් සම්බන්ධ වෙන්ට පුළුවන්ය, ඒ පුළුවන් වෙනවා පමණක් නෙමෙයි, ඒ ඇත්තන්ටත් ඒ ගැඹුරු ධර්ම සදහා යාගැනීමේ සම්පූර්ණ මාර්ගය තියෙනවය, ඒ සදහා උත්සාහ කිරීම අතර්ථ නිරර්ථක වැඩක් නෙවෙයි කියන එක තේරුම්ගත්තට පස්සේ ඒ ගිහි ඇත්තෝ විවිධාකාර කාර්ය බහුල ජීවිත ගත කරද්දීත් බුද්ධාගමේ, බෞද්ධ භාවනාවේ, විපස්සනා භාවනාවේ, සතිපට්ඨාන භාවනාවේ සදහන් ගැඹුරු කොටස් අවබෝධ කරන්න පටන්ගත්තා. ඒක පූර්ණ කාලීන භාවනාවේ යෙදී ගත කරන ඇත්තන්ටත් ලොකු ධෙරියවත්ත කාරණාවක් වුණා. ඒ වගේම සංවේගය පහළ කරන කාරණාවක් වුණා.

මේ අනුව, අද පරිහානි ලක්ෂණයක්ද නැත්නම් උද්දීපන ලක්ෂණයක්ද කියන්න බෑ, විපස්සනා භාවනාව ගිහියන් අතට පත් වෙමින් පවතිනවා. ඒක විශාල වශයෙන් දැකගන්න පුළුවන් අද කම්මට්ඨානාවාර්යවරු වැඩියෙන් බිහි වෙන්නෙ ගිහියන් අතර. ඒ නිසා අර කලින් කීවා වගේ භාවනාවටම ගත කරන යෝගාවචර හික්ෂුන් වහන්සේලා සංවේග පහළ කරගන්ට ඕනෑ. ඇයි මේ විදිහට මේ එදිනෙදා කලබලකාර ජීවිත ගත කරන ඇත්තෝ නමුත් මේ

ලැබුණා වූ ඉඩ ප්‍රස්තාව ලබාගෙන මේ තරම්ම උනන්දු වී යෙදීලා ප්‍රයෝජනක් ලබාගන්නා අතර, ඒ වාගේම කාර්යබහුල තමන්ගේ සහෝදර සහෝදරියන්ට සහචාර සබුන්මවාටින් වහන්සේලාට උගන්වමින් මේ ගිහි ඇත්තන් විසින් කරගෙන යන ව්‍යාපාරය දිහා බලනකොට, ඒ සඳහාම කැප වෙලා ගත කරන ඇත්තන්ට නැවත සලකා බලන්ඩ වෙනවා. ඒ ඇත්තන්ට සිතා බලන්ඩ වෙනවා මොකක්ද අපේ අතින් මෙතන තියෙන අඩුපාඩුව කියලා. අන්න ඒ තේරුම්ගැනීම සඳහා මේ කායානුපස්සනාවේ අපි අද විස්තර කරගන්ඩ බලාපොරොත්තු වෙන කොටස බොහෝමක්ම වැදගත් වෙනවා. භාවනා කරමින් මූලධර්ම හදාරමින් යනකොට මතු කරගත යුතු මේ සියුම් කොටස් පිළිබඳ පරිචයක් නැති වුණොත් ඉතාමත්ම දුෂ්කර වෙනවා මේ නව බුද්ධාගම් රැල්ල තේරුම්ගන්න. ඒ ඇත්තෝ එතකොට ඒ නවරැල්ල මතු වෙන්න කලින් තිබුණ විදිහට සම්ප්‍රදයානුකූලව අර හණ්ඹටිය කරේ තියාගත්ත ඇත්තන් බවට පත් වෙලා, මේ සටනින් තරඟයෙන් පරදින ස්වරූපයකට පත් වෙනවා.

ඒක නිසා මේ තොරතුරු සමහර වෙලාවට ඕනෑවට වැඩිය සවිස්තරයි, ඕනෑවට වැඩිය රචනය කරපු දේවල් ආදී වශයෙන් හිතෙන්නන් ඉඩ තියෙනවා. ඒක හුඟක්ම හිතෙන්නේ භාවනාවට කාලය නොයොදපු ඇත්තන්ට. යොදපු ඇත්තන්ට නම් කොහොමට හරි මේක අත්වැලක් උනන්දුකාරක ධර්මයක් බවට පත් වෙනවා. මේ විදිහේ විස්තර ටික හුඟක්ම ගැළපෙන්නේ චක්ඛායතනයට, සෝතායතනයට, ඝානායතනයට හෝ ජීවිභායතනයට වඩා කායායතනයටමයි. ඒ විදිහට කායායතනය වඩා තේරුම්ගන්න පුළුවන් ගතිය, ඉස්සර කරගන්න ගතිය සර්වඥ දේශනාවේ පටන්ම පැවතෙන දෙයක්. ඒ නිසා සතර සතිපට්ඨාන භාවනාව, නැත්නම් සතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙන් පිටතට වෙනත් සූත්‍ර සඳහා වෙනත් සූත්‍ර වෙනුවෙන්, වෙනත් සූත්‍ර කෙරෙහි අවධානය යොමු කරලා බලනකොටත් විශේෂයෙන්ම සංයුක්ත නිකායේ බන්ධ සංයුක්තය වාගේ තැන්වල පංචස්කන්ධ වශයෙන්, නැත්නම් ආයතන වශයෙන් විග්‍රහ කරනකොට හොඳට පැහැදිලිවම දේශනාවේ සඳහන් වෙලා තියෙනවා.

‘රූපං භික්ඛවෙ යෝනිසොමනසිකරොථ.’ මේ රූපය කියන දේ පිළිබඳව මහණෙනි, නුවණින් සලකා බලවු, කාරණානුකූලව සලකා බලවු. ‘රූපානිච්චතඤ්ඤා යථාභුතං සමනුපසුඤ්ඤා.’ මේ රූපය අනිත්‍ය වශයෙන්ම ඇති හැටියෙන්ම දැකගන්න බලන්න. එතකොට මේක හරියට උසිගැන්වීමක්, කුළු ගැන්වීමක් කරනවා. මම එද බෝ මැඩ මුලදී සර්වඥතා ඥාන ප්‍රතිලාභයෙහිදී මේ රූපය කියන එක අනිත්‍ය වශයෙන් දැක්කා. ඒක අනිත්‍ය වශයෙන් දැකගත්තට උත්සාහ කරන්න කියලා කියනවා. වෙන විදිහකට කියනවා නම්, සංසාරේ අශාතවත් පාඨග්ජනයා මේ රූපය නිත්‍ය වශයෙන් තමයි සලකන්නේ. ඒ නිසා තමයි සැලසුම් හදන්නේ. ඒ නිසා තමයි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. ඒ නිසා තමයි බලාපොරොත්තු සුන් වීම, සෝක පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස උපදින්නේ. මේ නිසා මම කියනවා, නැත්නම් මම උපකල්පනයක් ඉදිරිපත් කරනවා ඇත්තදෝ නැත්තදෝ බලන්නට රූපය අනිත්‍යයි, මනා කොට යථාභුතං ඇති හැටියෙන්ම සමනුපසුඤ්ඤා. එතකොට ‘අනිච්චයෙව භික්ඛවෙ භික්ඛු රූපෙ අනිච්චාති පසුඤ්ඤා.’ මේ අනිත්‍ය වූම රූපය මහණෙනි, අනිත්‍ය යයි හරියට දැකගන්නවා නම් ‘සාසුඤ්ඤා භොති සමමාදිට්ඨි’. අන්ත ඔහුට සම්මා දිට්ඨිය වෙනවා.

ඒක නිසා මේ අනියම් මාර්ගයෙන් දැක්වීමක් මෙතන කෙරෙනවා. රූපය ඇති හැටියෙන් බලන්න. රූපායතනය, රූපය කියන එක, ඇති හැටියෙන් යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් මනා නුවණින් නියම ක්‍රමයෙන් සලකා බලන්න. ආන්න ඒ රූපය අනිත්‍ය වශයෙන් යම් කිසි කෙනෙක් ඇති හැටියෙන් දැක්කා නම් - දකින්නෙයි කියලා කියනවා ඉස්සර වෙලා - දැක්කා නම් ඒක තමයි සමයක් දෘෂ්ටිය වෙන්නේ. ඒක නිසා කායඤ්ඤා පජානාති කියලා කියනකොට ඒකට පොඨබඩ ව පජානාති. මේ දෙකේම රූප කොටස් තියෙනවා. කාය කියලා කිව්වහම අපේ නාම රූප දෙකේ මේ රූපකාය. ඊගාවට වායෝ ධාතුව තමයි. මේකට ආනාපාන භාවනාව, නැත්නම් මහා සී පිම්බීම හැකිලීම භාවනාව ගත්තත්, වායෝ ධාතුවේ ඇත්තා වූ පොට්ඨබ්බ රූපය හැපෙන ගතිය තමයි භාවනාවට අපි යොමු කරන්නේ. ඒ වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව ගිහිල්ලා කයේ ඇත්තා වූ කායප්‍රසාදයේ

හැපෙනකොට තමයි අපි ඒක හැපීමක් වශයෙන් දැකගන්නේ. උදරයේ පිම්බීමක් හැකිළීමක් දකින්නේ, බර හැල්ලකමක් දකින්නේ, ගොරෝසු සිනිඳුකම් දකින්නේ වායෝ පොට්ට්ඨිබ්බ ධාතුව නිසා. ඉතින් ඒකේදී කියනවා කායඤ්ච පජානාති. බන්ධ සංයුක්තයේ කියලා තියෙන්නේ 'රූපං භික්ඛවෙ යොනිසො මනසිකරොථ.'

මේ සංසිද්ධිය ගත්තහම - අපි චක්ඛායතනය ගැන විස්තර කරනකොටත් මතු කරගත්තා මේ වාගේ විපස්සනාවට ලක් කරගන්නම් එතන සංසිද්ධි තුනක් තියෙනවා. ද්වාර, ආරම්භණ, තදුපපන්න කියලා මේක පාළියේ විස්තර වෙන්නේ. ද්වාර කියලා කියන්නේ "චක්ඛුද්වාර, සොතද්වාර, ඝානද්වාර, ජ්වහාද්වාර, කායද්වාර, මනොද්වාර" කියලා. ඒ එක එකක් අරමුණු පිළිගැනීමට ඇති ඔපයක් තියෙනවා. සංවේදී භාවයක් තියෙනවා. ප්‍රසාද රූපය කියලා මේකට කියනවා. ඒ ඒ ප්‍රසාද රූපයට අදාළ බාහිර ආරම්භණ තියෙනවා. ඇහේ ඒ චක්ඛුප්‍රසාදයට රූපාරම්භණයමයි ආපාතගත විය යුත්තේ. ශබ්දරම්භණය නෙවෙයි, ගන්ධාරම්භණය නෙවෙයි, රසාරම්භණය නෙවෙයි, පොට්ට්ඨිබ්බාරම්භණය නෙවෙයි, ධම්මාරම්භණය නෙවෙයි. චක්ඛුප්‍රසාදයට නම් රූපාරම්භණයමයි. ඒ නිසා චක්ඛු, සෝත, ඝාන, ජ්වහා, කාය, මන කියන ද්වාර හයට එකිනෙකට සිද්ධියක් වෙන්වී නම් ආපාතගත විය යුතු රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ට්ඨිබ්බ, ධම්ම කියලා බාහිර ආයතන හයයි. ඒක තමයි ධම්මානුපස්සනාවේ 'ඡ' ආයතන කියනකොට 'කථඤ්ච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධමමෙසු ධමමානුපස්සී විහරති ඡස්ස අජ්ඣාතතිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු?'

මෙතනදී අජ්ඣාතතික ආයතන කියලා කියන්නේ ආධ්‍යාත්මික - ඇතුළත - ඒ කියන්නේ චක්ඛු, සෝත, ඝාන, ජ්වහා, කාය, මන. අපි මේක සන්තානය කියනවා. මේකට බාහිර ආයතන වෙන්නේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ට්ඨිබ්බ, ධම්ම. එතකොට මේක දෙළහක් වෙනවා. මේ දෙක ඇහැට රූපයත්, කට ශබ්දයත්, නැහැයට සුවදත්, දිවට රසත්, කයට පොට්ට්ඨිබ්බයත්, මනසට ධම්මත් කියන මේ එකිනෙක එකිනෙකා සමග ආපාතගත වෙනවයි කියන පදයයි මෙතැන තාක්ෂණික වචනය වශයෙන් පාරිභාෂික ශබ්ද මාලාවේ තිබෙන ශාස්ත්‍රීය වචනය වශයෙන් දක්වන්නේ. ඇහැට රූපය හමු

වීම, කනට ශබ්දය ගැටීම, නාසයත් ගන්ධයත් හැපීම, දිවත් රසත් වැදීම, කයත් පොට්ඨබ්බයත් දැනීම, මනසට ධර්මයක් අරමුණු වීම. මෙන්න මේ දේවල් වෙනකොට ඒ ඒ තැන ඒ ඒ තැනට අදළ සංසිද්ධියක් පහළ වෙනවා.

මේ අනුව ඇහැට රූපයක් වදිනකොට වක්ඛු විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා. ඒ නිසා ඇහැ ද්වාරය නම්, රූපය ආරම්භණය නම්, 'තදුපපන්න' - එයින් නිපන් දේ, ඒක හැපීම නිසා පහළ වුණා වූ එයින් නිපන් දේට - කියනවා වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියලා. අපි කැරකෙන ගිනිගලකට යකඩ තුඩක් වානේ තුඩක් තිබ්බහම ගිනි පුළිඟුවක් පනිනවා. ඒ කැරකෙන ගිනිගලේ තියෙනවා එහෙම ගිනි පුඬුදුවන ශක්තියක්. ඒ වාගේම ඒ ගිනි උපදවන්නට ලියක් තිබ්බට බෑ, යකඩයක් හෝ වානයක්ම තියන්ඩ ඕනෑ. වානේ තිබ්බ ගමන් ගිනි පුළිඟුවක් පනිනවා. ඒ නිසා යකඩයට වානය වැදිව්වාම නිසා පනින්නා වූ ගිනි පුළිඟුව වගේ ඇහැට රූපය වැදීම නිසා එයින් නිපන් දේ තමයි වක්ඛු විඤ්ඤාණය. එතකොට එතනත් හයයි නේ. ඒ හය එකතු වෙව්වාම අට්ඨාරස ධාතු කියලා කියනවා. වක්ඛු ධාතු, රූප ධාතු, වක්ඛු විඤ්ඤාණ ධාතු, සෝත ධාතු, ශබ්ද ධාතු, සෝත විඤ්ඤාණ ධාතු ආදී වශයෙන් එතකොට අට්ඨාරස ක්‍රමය ලෙස බෙදන්නේත් මේකමයි.

මේ සංසිද්ධිය විස්තරයක් කළේ මොකටද? සෑම ද්වාරයකටම අදළ අරමුණ වැදිව්වම එයින් නිපන් දෙයක් තියෙනවා. ඒක කායායතනයට ගත්තාම කයේ ප්‍රසාද රූපයට වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව වැදිව්වාම එයින් ඇති වෙන්නා වූ කාය විඤ්ඤාණයක් තියෙනවා. මේක තමයි අපි භාවනාවේදී චිත්තක්කන්නාඩියක් දලා විස්තර කරලා ලොකු කරලා බලන සංසිද්ධිය. මේ නිසා මේ සංසිද්ධිය සම්පූර්ණයෙන් දැකගන්ට නම් මේ අවස්ථා තුනම එක වෙලාවට එක බැගින් හෝ මේ තුනම දැකගන්ට ඕනෑ. නමුත් නුපුහුණු යෝගාවචරයා අශෘතවත් පෘථව්ජනයා, නැත්නම් ආධුනිකයා මෙව්වට එව්වරම දක්ෂ නෑ. ඒ මොකද හිත එතරම්ම කර්මණ්‍ය කරගෙන නෑ. භාවිත නෑ.

යෝගාවචරයා ඒ සංසිද්ධියේ කුමක් හෝ ඉතාම ප්‍රකට දෙයින් බැසගැනීම තමයි විපස්සනාව කියන්නේ. ඒකට පැවිදි වෙලා ඉන්ට ඕනෑ, ගිහි වෙලා ඉන්ට ඕනෑ මොනම දෙයක්වත් අවශ්‍ය නෑ. ඒකෙදි දැනගන්න ඕනෑ අපට මේ ජීවිතයේ මොනම සංසිද්ධියක් හෝ සිද්ධ වෙන්නට නම් ද්වාරයක් අදළයි, ආරම්භණයක් අදළයි, එයින් නිපන් දෙයක් තියෙන්නට ඕනෑ. මේ තුන පෙළ ගැහුණේ නැත්නම් ඉතිහාසයක් නෑ එතන. සිද්ධියක් නෑ එතන. සංසිද්ධියක් නෑ. එව්වා භාවනාවට අදළ වෙන්නෙත් නෑ, සංසාරට අදළ වෙන්නෙත් නෑ, නිවනට අදළ වෙන්නෙත් නෑ. අදළ වෙන්නේ ඒ ද්වාරයට ඒ ආරම්භණය වැදිලා එයින් නිපන් දෙයක් ඇති වෙන්නට ඕනෑ. ඒක තමයි ඉතිහාසගත වෙන්නේ. ඒක තමයි අපිට මතකයට යන්නේ, සංඥාවට යන්නේ, වේදනාවට යන්නේ. අනිත් ඒවා ධර්මවලට වැටෙන්නෙ නෑ.

ඒක නිසා මේ කාරණාව දැනගත්තොත් යෝගාවචරයාට ලොකුම ලොකු ශාන්තියක් ඇති වෙනවා. අපට නිවනට භාවනාවට අදළ වෙන්නේ අපි අත්දකින මේ සංසිද්ධි ටික විතරයි. අල්ලපු ගෙදර සිද්ද වෙන දෙයක්වත් වෙන මොනවක්වත් අවශ්‍ය වෙන්නේ නෑ. එව්ව අවශ්‍ය වෙනව නම් අවශ්‍ය වෙන්නේ අච්චරට මෙච්චර නම් මෙච්චරට කොච්චරයිද කියලා අංක ගණිතය හදන්නා වගේ මෙන්න මේ ඇහැට රූපයක් වැදිච්චහම ඇහේ උපන්නා වූ චක්ඛායතනය මෙහෙම නම්, මං ඉස්සරහ භාවනා කරන්නාගේ ඇහැටත් රූපයක් වැදිච්චහමත් ඕකමයි කියලා තර්ක ක්‍රමයට, නය ක්‍රමයට තේරුම්ගන්න පුළුවන්. ඒ වාගේම, මේ වර්තමාන මොහොතේ ඇහැට රූපයක් වැදිච්චහම චක්ඛු විඤ්ඤණය පහළ වෙනවා, පෙනීම ඇති වෙනවා වාගේ පෙනෙන්නෙක් දකින්නෙක් බවට පත් වෙන්නා සේ, ඊයෙත් මේක සිද්ධ වුණා, හෙටටත් මේක සිද්ධ වෙනවා ආදී වශයෙන් ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන මෙහෙයෙන් බාහිරයට පැතිරෙන ක්‍රමය විපස්සනාවමයි. ඒකට කියන්නේ නය විපස්සනාව කියලා. අනුමාන ක්‍රමය කියලා. ඒ අනුමාන ක්‍රමය එන්ඩ් නම් ප්‍රත්‍යක්ෂය මුල් වෙන්ඩ් ඕනෑ. ප්‍රත්‍යක්ෂය සෑහෙන ප්‍රදේශයක් ඇති වෙන්ඩ් ඕනෑ. එතකොට අනුමාන ඥානය ඉබේ පහළ වෙනවා. ඒ අනුමාන ඥානය පහළ වෙන

ආකාරය කියන ක්‍රමයට තමයි 'සුතය' කියලා කියන්නේ. කියලා දෙනවා තර්කයට අනුව පොතේ ලියලා තිබ්ලා. ඒකේ තියෙනවා ගොඩක් දේවල්. මොකද සුතමය ඥානය වශයෙන් ඒක පරිපූර්ණ කරන්න ගන්න උත්සාහයක් මේ බුද්ධ ශාසනයේ, දේශනාවෙන් පසු කාලයේ දැන් අවුරුදු දෙදහස් පන්සිය හතළිස්හතක් ඇතුළත කාලය තුළ බොහෝම තර වෙලා තියෙනවා. සන බහළ වෙලා තියෙනවා.

ඉතින් ඕවා දැකලා මේ සේරම දකින්නේ නැතුව කොහොමද භාවනා කරන්නේ කියලා හිතුවොත් ඒ අර නොකෙරෙන වෙදකමට කෝදුරු තෙල් කළ හතකුත් පතකුත් ඕනෑ කිව්ව වගේ තමයි. නමුත් ගිහි වේවා පැවිදි වේවා යම් කිසි කෙනෙක් තේරුම්ගන්නවා නම් මෙන්න මේක: භාවනාවට ලක් වෙන්නේ ඇහැට රූපයක් වැදිලා එහි වක්කු විඤ්ඤාණය පහළ වෙන අවස්ථාවක් වුණොත් ඒක ඒ පුද්ගලයා බෞද්ධයෙක් වුණත් අබෞද්ධයෙක් වුණත් ඒ මනුෂ්‍යයාට අදළයි. ඒ මනුෂ්‍යයාට ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන්න පුළුවන් ඒ වෙලාවේ. ඒකට සිල් අරගන්ටවත් වෙන ගිවිසුම් කරගන්ටවත් මොනවක්වත් ඕනෑ නෑ. ඒ මොහොතෙන් තොර මොන දැනුමක් තිබුණත් එක්කෝ ඒක වැටෙන්නේ සුතමය හෝ චිත්තාමය වශයෙන්. එව්ව ටොන් ගණන් තිබුණත් අර ප්‍රත්‍යක්ෂ එක කඳුළක් තරම් අවුන්සයක් තරම් වටින්න නෑ.

ඒ නිසා මෙයින් වක්ඛායතනයට වැඩිය කායායතනය පහසු නිසා කයේ ඇත්තා වූ ප්‍රසාද රූපයට යම් ස්පර්ශයක්, ගැටෙන දෙයක් වැදිව්වහම පොට්ඨබ්බයක් - එයින් ඇති වෙන්නා වූ හැපීම, පොට්ඨබ්බ කාය විඤ්ඤාණය, අපේ භාවනාවට ලක් වෙනවා. මේ භාවනාවට ලක් වීමේදී කයේ පයව්, ආපෝ, තේපෝ, වායෝ කියන මේ හතරෙන් වැදීමෙන් ඉතාමත්ම ප්‍රකට වැදීම වශයෙන් කවුරුත් පිළිගන්නේ වායෝ ධාතුව. ඒකේ තියෙනවා නලියන ගතිය, පුම්බන හකුළුවන ගතිය, දරන ගතිය. මේක තමයි ඇස් එනකොට ඉස්සෙල්ලාම පොඩි ළමයි දකින දේ. මොනවා හරි නලියන දෙයක් තිබුණහම ඒ දරුවට හොඳට පේනවා. ඒ නිසා ඇස් එහෙ මෙහෙ කර කර බලන්න පටන්ගන්නවා යාන්තම් ඇහේ බබා පදිංචි වෙන්න පටන්ගන්නකොටම. ආන්න ඒ වගේ තමයි ආධුනික යෝගාවචරයාත්

වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව තමයි ඉස්සෙල්ලාම තේරුම්ගන්නේ. එතනදී තමයි අර විපස්සනා න්‍යාය ධර්මය මතු වෙන්නේ. ‘යථා පාකටං විපස්සනාහිනිවෙසො.’ යම් තැනක් ප්‍රකටද එතනින් විපස්සනාවට බැසගන්න. අර කියන සුතමය තියෙන දේවල් හෝ වින්තාමය තියෙන දේවල් සේරම ලැස්ති කරගෙන එව්වත් එක්ක බහින්ඩි හදනවයි කියලා කිව්වොත් ඒක තොටුපොළ තියෙද්දී වෙන තැනකින් ගඟට බහින්ඩි හදනවා වගේ වැඩක්. තොටුපළ කියන්නේ හුඟදෙනෙක් බැහැලා පඩි කැපිලා හොඳට වැලි පෑදිලා මඩ අයිත් වෙලා තියෙන තැනක්. ආන්න ඒ වගේ තමයි මේ බුද්ධෝත්පාද කාලේ නෙමෙයි පෙර බුද්ධෝත්පාද කාලවල පවා කොච්චරදෝ නිවන් තොටට බැස්සේ වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව මතු කරගෙන. ඒ නිසා ඒකට අදළ තොරතුරු රාශියක් තියෙනවා. ඒ වගේම වැඩ කරපු ඇත්තෝ ගොඩක් ඉන්නවා. ඒ නිසා අපට අනතුරු අඩුයි.

ඒ නිසා වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව තමයි අරමුණු කරන්නේ. ඒ වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව අරමුණු කෙරුවෙයින් හිතත්ත භරකයි, නිවන් දකින්න හදන්නේ වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුවෙන් කියලා. මොකද වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුවට කවදකවත් තනිව හිටින්න බෑ. වායෝ ධාතුවට තනිව හිටින්නට බෑ. ඒක හිටින්නේ අනිකුත් පය්වි ආපෝ තේජෝ කියන මහා භූත හතර නිශ්‍රය කරගෙනයි. වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව ඉස්සර කරගන්නේ, යමක් ප්‍රකටද එතනින් බැසගැනීම ලේසි නිසා. හරියට භාෂාව උගන්වන්න ගියහම “අ” යන්න තමයි ඉස්සෙල්ලම තියෙන්නේ. නමුත් ඒකෙන් නෙමෙයි භාෂාව උගන්වන්නේ “ර” යන්නෙන්. එහෙම නැත්නම් “ට” යන්නෙන්. ඒ මොකද ඒක දරුවාට ලේසියි. “ර” යන්න “ට” යන්න ඉගෙනගෙන වර නඟාගෙන ඉදිරියට යනකොට ඊගාවට තියෙන ලේසි අකුරු දෙකකුනක් ගෙනල්ලා අන්තිමට තමයි “අ” යන්න උගන්වන්නේ, “ශ්‍රී” අකුර උගන්වන්නේ. ඒ ඔක්කොම ඉගෙනගන්නේ නැතුව අපට භාෂාවක් ඉගෙනගන්න බෑ. භූගෝලය ඉගෙනගන්න බෑ. ඉතිහාසය ඉගෙනගන්න බෑ. මේ දරුවට “ර” යන්නෙන් “ට” යන්නෙන් වගේ පටන් අරගන්නේ, ඒකෙන් පටන් අරගෙන මුළු

අක්ෂර වින්‍යාසයම අකුරු වර්ණ නාමාවලියම පෙන්නවලා ඊට පස්සේ අනිකුත් විෂයවලට යන්නයි.

මේ වාගේ යෝගාවචරයා හැමදම වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුවෙන් පටන්ගන්නට දැකගන්නට ඕනෑ ඒක මාර්ගයෙන් හැතිරීමක් සිසුයෙන් සිද්ධ වෙනවා. නමුත් අර තොටුපළින්ම ගඟට බැසගන්නවා සේ, බස් එකක වාහනයක පාපුවරුවෙන්ම නැගගන්නවා සේ හැමදම ඒකෙන් නැගින්නේ අනතුරු නැතුව මේ පරිවර්තනය සිද්ධ කරගන්නයි. ආන්න ඒ විදිහට වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුව මුල් කරගෙන මේ බැසගන්න ගමනේදී ඒ යෝගාවචරයාට 'රූපං භික්ඛවෙ යොනිසොමනසිකරොථ.' මහණෙනි මේ රූපය සිහි නුවණින් යථා මනසිකාරයෙන් යුක්තව යහපත් මනසිකාරයෙන් යුක්තව පථ මනසිකාරයෙන් යුක්තව බලන්න. එතකොට 'රූපානිච්චතඤ්ච යථාභුතං සමනුපසස්ථ.' මෙහෙම අනිත්‍ය වශයෙන් මේ රූපය ඇත්තා ඇති සැටියට දැකගන්නට නම් ආන්න අර විදිහේ දන්න තැනකින් පටන් අරගෙන එහි තියෙන්නා වූ, සුතමය වශයෙන් හෝ වින්තාමය වශයෙන් හෝ සඤ්ඤ විපල්ලාස වශයෙන් ඇත්තා වූ පුහු බොරු දේවල් සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවත් කරලා ඇත්ත ඇති හැටියට දකින්නට ඕනෑ. ඒ විදිහට ඇත්ත ඇති හැටියට දකින්න නම් වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුව ඒකේ ස්වභාවය වශයෙන්ම දැකගන්න වෙනවා. ඒ කියන්නේ අපි පෘථග්ජනකමෙන් වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුව මේක යයි හිතාගෙන තියෙන දේ නෙවෙයි, මෙහෙම විය යුතු යයි කියලා අපි සැලසුම් කරන දේ නෙවෙයි.

වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුව වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුව වශයෙන් දැකගන්නට නම්, යථා භුතං කියන්නේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකගන්නට නම්, එක සැරයක් වාගේ ධාතුව දැකලා බෑ. වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුවට යථාභුත ඥානය ඇති කරගැනීම හැම කෙනාටම අහම්බෙන් සිද්ධ වෙන දෙයක් නම් ඔය පඳුරක් පඳුරක් ගානේ කෙනා කෙනා නිවන් දකින්න ඉඩ තියෙයි. නමුත් එහෙම වෙන්නේ නෑ. වාගේ පොට්ටිබිබ්බ ධාතුව දකින්නෙම නිත්‍ය වශයෙන්, සුඛ වශයෙන්, සුඛ වශයෙන්, ආත්ම වශයෙන්. ඒකනෙ අපි මූලපරිශාය සූත්‍රයෙන් සඳහන් කරගන්නේ, 'මුතං මුතතො සඤ්ජානාති; මුතං මුතතො සඤ්ඤන්වා

මුතං මඤ්ඤති' ඒ විදියට තමයි ලෝකයා වායෝ ධාතුවක් විදියට දකින්නේ නෑ, ඒක මට වෙච්ච දෙයක් අභවලා කරපු දෙයක් විදියට ප්‍රඥප්තියෙන් දකින්න භියාම එච්චා හඳුනාගන්නේ මඤ්ඤනා කරන්නේ තෘෂ්ණා මාන දිට්ඨි ඇතුළයි. ඒ බව දැනගෙන තෘෂ්ණා මාන දිට්ඨිවලින් තොරව යථාභූත වශයෙන් වායෝ ධාතුව ඇති කරගන්න නම් දහස්වර දකින්න වෙනවා. 'රූපානිච්චකඤ්ච යථාභූතං සමනුපසංසථ' කියන බුද්ධ වචනෙට කිට්ටු වෙන්න නම්, අනිත්‍ය වශයෙන් මේක දකිනට නම් දහස්වර දකින්න වෙනවා. ඒ නිසා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන කෙනාට දසදහස්වර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය දිගේම දකපු දේම බලන්නය කියල කියනවා. පිම්බීම හැකිළීම කියල කියන්නේත් වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුවමයි. තෙරපීම, කම්පන බව, වංචල බව පිම්බෙන බව හැකිළෙන බව, ඒකම දසදහස්වර දකින්න කියනවා. මේ දසදහස්වර දකිනකොට ආධුනික පෘථග්ජනයා, නැත්නම් සමාධිය සම්පූර්ණ මෝරව්ච නැති කෙනා ඒක දකින්න අපි පුට්ටි කාලෙ අපිට මේ ලෝකය අඳුන්නලා දීලා තියෙන ප්‍රඥප්ති ආකාරයටමයි.

ඒ නිසා අපි වායෝ ධාතුව වැඩ කරනකොට ඒක සටහනක් විදියට දකිනවා. බැලුමක් පුම්බන්නා වාගෙ, දෙරක් අරින්නා වාගෙ, ගලක් පෙරළෙන්නා වාගේ ආදී වශයෙන් යම් සටහනකට නතු කරලා සටහනක් ආකාරයෙන් තමයි දකින්නේ. ඉතින් මේ සටහන ආකාර වශයෙන් දැකීමට ආධුනිකයා යොමු කරන්න හදනකොට අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම පිළිබඳව ගැඹුරු ධර්ම දැනගත්ත කෙනා බොහෝ විට ප්‍රතික්‍රියා කරනවා ඔය දෙකේ පන්තියේ ළමයෙක් කරන වැඩේ අපිට ආයෙ කරනට ඕනෑද්? අපිට වායෝ ධාතුව තේරෙන්නේ නෑද්ද? වායෝ ධාතුවේ එහෙම සටහන් තියෙනවද? ආදී වශයෙන්, නැත්නම් එහෙම මෙතෙහි කරන එකේ වටිනාකමක් තියෙනවද? ආදී වශයෙන් නා නා ප්‍රකාර තර්ක මතු කරනවා. මේවා තමයි වංචනික ධර්ම කියන්නේ. එක විදියකින් කියනවා නම් පණ්ඩිතකම් කියන්නේ මේවා තමයි. ඒක නිසා අපට සිද්ධ වෙනවා මුල ඉඳලාම ඒකෙ ඇති හැටිය මතු කරගන්න නම් හුස්ම වැටෙන හැටි දිහා බලාගෙන ඉන්න.

මේකට උපමාවක් පටිසම්භිද මාර්ගයේ පෙන්වනවා. සෘජු දිග ගහක් පැත්ත වැටිව්වාම ඒ ගහ කුට්ටි කිරීම සඳහා හරස් කියනකින් දෙන්නෙක් දෙපැත්තෙන් අදින්නා සේ, වායෝ ධාරාව අර ඇදෙන්නා වූ හරස් කියන වගේ කියලා අන්න උපමාවක් පෙන්වනවා. නැත්නම් බැලුමක් පුම්බන්නා සේ, දෙරක් ඇරෙන්නා වැහෙන්නා සේ ගලක් පෙරළෙන්නා සේ මොකක් හරි ආකාරයකට ඒකේ සටහන දකිනවා. ඒක හරියට ඉරන අවස්ථාවක් දර්ශනය නිරූපණය කරන්නට නිශ්චල ඡායාරූපයක් ගත්තා වගේ. ඒ ඡායාරූපය ගන්නකොට ඒ ඡායාරූපය විවෘත වෙන වෙලාවේ පැවතුණා වූ සටහන ඒ ඡායාරූපයේ තැන්පත් වෙනවා. ඕනෑ කාලයකට ඒක බලන්න පුළුවන්. අන්න ඒ වගේ ඒක වටිනා අවස්ථාවක් බවට පත් කරන හුස්ම දිහා ඒ සංසිද්ධියේ බලනවා. ඒ සංසිද්ධිය දිහා එක සැරයක් බලලා ඊගාව සැරේ බලනකොට අර ඉස්සෙල්ලා තිබුණ සටහන නෙවෙයි, ඒක වෙනත් සටහනක් බවට වෙනස් ආකාරයක් බවට පරිවර්තනය වෙනවා. හරියට කාටුන් චිත්‍රයක එක රූප රාමුවක් ඊගාව විත්තක්ෂණයේ ඒ ආසන්නයට තියෙන තව රූප රාමුවක් බවට පත් වෙව්වහම ඒකේ ඉන්න පුද්ගලයෝ දැගලන්නා නලියන්නා වාගේ සත්තු වැඩ කරන්නා වාගේ දිගින් දිගට යනකොට එතන විත්‍ර කතාවක් මැවෙනවා. පණ තියෙන මනුෂ්‍යයෙක් වාගේ ජේන්න පටන්ගන්නවා. නමුත් එක එක රූප රාමුව බැලුවොත් ඒ ඒ රූප රාමුවේ තියෙන්නේ අක්‍රිය මැරිව්ව රේඛා ස්වරූපයක්. අන්න ඒ රේඛා ස්වරූපය සීඝ්‍රයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙනකොට පුද්ගලයෙක් වැඩ කරන්නා වාගේ ජේන්න පටන්ගන්නවා. රූකඩ නටවන්නා වාගේ ජේන්ට පටන්ගන්නවා.

මේන්න මේ සංසිද්ධිය ගැඹුරටම දැක්ක, ඒ ගැඹුරටම ඇති හැටියෙන් දැකීම තව කෙනෙකුට පෙන්වන්නට ඕනෑ කරන කෙනෙක් මේ විදිහේ ආප්ත පද ඉදිරිපත් කරනවා. ඉස්සෙල්ලාම ඒ දකින දර්ශනයේ ස්වාභාවික ලක්ෂණයක් වෙන සටහන දැකගත්ට උත්සාහ කරන්නට. සෑම අවස්ථාවෙදීම ඒ ඒ වෙලාවේ පෙන්වන සටහන් දකින කොට විනාඩියක් දෙකක්, නැත්නම් හුස්ම වාර රාශියක්, පිම්බීම හැකිලීම වාර රාශියක් යනකොට මේ සටහන් සීඝ්‍රයෙන් වෙනස්

වෙමින් පවතින බව, එක ආකාරයකට වෙනස් වෙමින් පවතින බව, සතිපට්ඨාන සූත්‍රය අනුව සඳහන් කරනවා නම්,

‘දීඝං වා අසසසනො දීඝං අසසසාමී’ති පජානාති, දීඝං වා පසසසනො ‘දීඝං පසසසාමී’ති පජානාති’.

ඊගාවට කියනවා ‘රසසං වා අසසසනො රසසං අසසසාමී’ති පජානාති, රසසං වා පසසසනො රසසං පසසසාමී’ති පජානාති’.

අර කියන අදින්තා වාගේ දැකපු එක ටික වේලාවක් ශ්‍රද්ධාවෙන් ගෞරවයෙන් කරගෙන යනකොට ඒ කියන ළඟ ළඟ ඇදෙන්නා වාගේ, ඉස්සෙල්ලා දිගට ඇද්ද, දැන් කෙටියෙන් අදින්තා වගේ. මැණික් ගල් කපනකොට විණාව තල්ලු කරන්නේ පරණ ගිනි ගල් බැඳගෙන. ඒකත් ඒ මනුෂ්‍යයා හොඳට මුලදි මුලදි මැණික් ගල ගොරෝසු නිසා දීර්ඝ වශයෙන් ඒ විණාව අදිනවා. පහු වෙනකොට ළඟ ළඟ ඇද ඇද මැණිකෙ තියෙන මුණත් ඔප කරගන්නවා. ආන්න ඒ ගතිය දකින්න නම් ඉස්සෙල්ලාම සංසිද්ධිය දැකලා සටහන දැකලා ඒ සටහන නැවත නැවත අත්දැකීමෙන් එහි ඇත්තා වූ ආකාර දැකගන්න ඕනෑ. සටහන දකින්නෙ නැතුව කවදකවත් ආකාර දකින්න බැහැ. ආකාර දැකීම හරියට වීඩියෝ කැමරාවකින් ඊට ගන්නා වගේ. නිශ්චල ඡායා නෙවෙයි ඒ නිශ්චල ඡායා එකින් එක එකින් එක පෙළ ගැහුණට පස්සේ ඒක වංචල ඡායා බවට, වලන විත්‍ර බවට පත් වෙනවා. නමුත් මේ වලන විත්‍රය හැදිල තියෙන්නේ අර නිශ්චල ඡායා රාමු රාශියක් නිසා.

ඒ නිසා අපි ඉස්සෙල්ලාම දකිනකොටම තියෙන්නා වූ ඒ සටහන දැකලා ඒ සටහන ‘රූපානිච්චතඤ්ච යථාභූතං සමනුපසසථ’ කියන විදිහට මේක අනිත්‍යයි. ඒ නිසා ඊගාව සටහනේදී මේක මොන ආකාරයටද වෙනස් වෙන්නෙ කියන දේ දැකගන්නාසුලුව ආකාර ප්‍රඥප්තියට සිත යෙදෙන්නට ඕනෑ. සටහන දැක්කයි කියලා කියන්නේ අරමුණයි සිතයි එකිනෙකට මුහුණ දීමම. ඒ මුහුණ දපු විත්තක්ෂණ දෙකතුනක් එකට වැලේ අමුණාගන්නා කියල කියන්නේ ඒ සටහන, නැත්නම් ඒ අරමුණ කාලානුරූපව වෙනස් වන ආකාරය. මෙන්න මේ සටහන දකින්නෙ නැතිව ආකාරය කවදවත් දකින්න බැහැ.

මෙන් මේ කරමට භාවනාවේ ඉදිරියට යන බව තමන්ට වැටහෙනවා නම් භාවනාවේ ලොකු පෙළගැස්මක් දැන්. අරමුණටම මුහුණ දලා ඒ අරමුණ ක්‍රමයෙන් වෙනස් වෙමින් පවතින ආකාරය දකිනකොට හිතාගන්න ඕනෑ දැන් අරමුණයි සිතයි සමාන්තරව ගමන් කරනවා. මෙන් මේ ගමන් කිරීම දිගට දිගට යනකොට හොඳටෝම යෝගාවචරයා අරමුණේ සිත ගැවෙන නොගැවෙන මට්ටමටම උත්සන්න කරලා ළං කරලා බලනවා නම්, මේ ආකාරවල වෙනස් වීම ඉතාමත්ම යුහුසුලු බවක් පෙන්වන්න ගන්නවා. ඒක හරියට ඇත තියා කඩි වැලක්, කුඹි වැලක් පෙනෙන්නේ වේවැලක් වගේ. හැබැයි ළං වෙලා බලනකොට එහෙම නෙවෙයි. ඇතින් බලනකොට නම් පේන්නේ ඒ කුඹි වැල ලී කැල්ලක් ලඟුවක් වාගේ. මැරිච්ච එකක් වාගේ. නමුත් ළං වෙලා බලද්දී පේනවා එහෙම වැලක් ලඟුවක් ඇත්තෙන් නෑ. තියෙන්නේ එකා පිටිපස්සෙ එකා යන කුඹි රැළක් වගේ ඒකෙ සීඝ්‍ර ගමනක් ඇති වෙන්ට වෙනවා.

මෙන් මේක දකින්නට නම් සිත හොඳට කර්මණ්‍ය වෙලා තියෙන්න ඕනෑ. පුබ්බධ වෙච්චි කම්මැලි වෙච්චි හීතල වෙච්චි වීර්යයෙන් තොර වෙච්චි කුසීත හිතකට මේක දකින්න බෑ. කුසීත හිත හය වෙනවා මේකට. ඒ නිසා හිත රත් කරගන්නට ඕනෑ. ආතාප වීර්යය කිට්ටු කරන්නට ඕනෑ. ඒ නිසා ඒ වෙලාවට මතක් කරනවා යෝගාවචරයාට සීඝ්‍රයෙන් මෙනෙහි කරලා, අර සීඝ්‍රවත් වෙන්නා වූ අරමුණට ගැළපෙන තාලෙට සීඝ්‍රව සිත වෙනස් කරන්නෙයි කියනවා. එතකොට අර සීඝ්‍ර හිතට අර සීඝ්‍ර වැඩ පිළිවෙළ බොහොම යාචකමක් පැහෙන ගතියක් ඇති වෙනවා. අමුතුවම විදිහේ කාන්දම් බලයක් අමුතුවම විදිහේ නොදැක්ක දෙයක් මේ පුද්ගලයෙක් සතෙක් හේදයක් තොරව ඒ ඒ වෙලාවේ වහවහා ඒ ඒ චිත්තක්ෂණයේ ඇති කරගන්නා වූ රූප රාමු ඕනෑම දෙයක් මේ ආනාපානය තුළ මේ පිම්බීම හැකිලීම තුළ දැකගන්නට යෝගාවචරයාගේ සිත විවෘත භාවයකට පත් වෙනවා. මෙහෙම ඒ ඒ වෙලාවේ පටන්ගන්නකොට තියෙන ස්වරූපය නොවෙයි. සිතත් වේග වෙලා අරමුණත් වේග වෙලා, වෙන ලෝකයක් නෑ යෝගාවචරයාට. භාවනාවමයි. එහි ඇලී ගැලී වාසය කරනකොට මතු වෙන ලකුණුවලට කියනවා ස්වභාව ලක්ෂණ

කියලා. තර්ජන ලක්ෂණ කියලත් කියනවා - එයින් නිපන් ලකුණු කියලා. කවදකවත් නුපුහුණු හිතට අර 'රූපානිච්චතඤ්ච යථාභූතං සමනුපසස්ථ' කියන විදිහට අර සංකල්පය නැති කෙනාට මේක දැකගන්ඩ අමාරුයි. සංකල්පය තිබුණත් කියලා දෙන්නා වූ උපදෙස් පංතියට අනුව කම්මැලි නැතිව බුබ්බඩ නැතිව කුසීත නැතිව වේගයෙන් යන වෙලාවෙදි මේක දකිනවා. එහෙම දක්ෂ කෙනාටත් සමහර වෙලාවට නොපෙනී යනවා. කලාතුරකින් මේක වෙනවා.

ආත්ත එහෙම වෙන වෙලාවලදි සිතාගන්න ඕනෑ මේ වෙනකොට භාවනාව ඉතාමත්ම වැදගත් පියවරක් පැනලා බව. ඒ මොකක්ද, මේ ස්වභාව ලක්ෂණ දැකීමට භාවනා කරන යෝගාවචරයා පැහැදිලිවම අරමුණත් දකිනවා. අරමුණ දකින හිතේ වේගවත් වීමත් දකිනවා. මේ දැකීම පියවර තුනකට සිද්ධ වෙනවා. ඉස්සෙල්ලාම රූප ධර්මයේ සටහන පේනවා. ඊගාවට රූප ධර්මය වෙනස් වන ආකාර පේනවා. ඊට පස්සේ සිතත් අරමුණත් දෙකම වේග කැවිලා ඒ ඒ වෙලාවේ පැන පැන බලන්නා වූ සිතට ඒ ඒ වෙලාවේ මතු වෙන්නා වූ රූප රාමු දැකගන්ට පුළුවන් තරමට මේ සිත මේ අරමුණ වේග වෙනවා. මෙන්න මේ පියවර විෂයයෙහි යෝගාවචරයා අදක්ෂ නම් කොච්චර වෙලා වාඩි වෙලා හිටියත් හරියට තැම්බිවිච්ච නැති බතක් කන්නා වගේ තමයි. හොඳට හැඳිගැවිච්ච නැති කැඳක් බොන්නා වගේ තමයි. ඊට පස්සේ එන හරියේ අමුචන් තියෙනවා තැම්බිවිච්චන් තියෙනවා. ඒ නිසා ඒක ජීර්ණය පිණිස හේතු වෙන්නෙ නෑ. අජීර්ණය පිණිස හේතු වෙන්න ඉඩ තියෙනවා.

මේ නිසා මේ මට්ටමට එනව නම් 'කායඤ්ච පජානාති ඓධංඛෙඛෙ ච පජානාති' කියන එක දැකගන්ඩ කැමති යෝගාවචරයා සිත එහෙම අතුල්ලමින් වාගේ හොඳට පරිකර්ම කරමින් මහා සී ක්‍රමයට කියනවා නම් හොඳට වේගයෙන් මෙනෙහි කරමින් අරමුණට හිත බස්සන්න ඕනෑ. සමහර යෝගාවචරයෝ ඒකට බයයි. මෙතෙක්ට එනකොට සහලවලා ඇඟ රත් වෙලා අරමුණ රත් වේගෙන එනකොට හරියට යකැදුරා හොඳට මන්ත්‍රය මතුරලා පරල වීගෙන එනකොට බය වෙන්න වාගේ. එහෙම නැත්නම් පිල්ලියට - තුන්කුළුල්ල පිල්ලියට - මතුරනකොට පිල්ලිය නැගිටලා දිව

දිගආර්ථකකොට ඒ යකැදුරා ඕනෑ ඒ කටට අත දලා දිව කපලා ගන්න. එහෙම නැතිව පිල්ලිය නැගිටිනකොට දුවන්න ගත්තොත් ඉතින් යකැදුරාට කාගේ පිහිටක්ද? මේ භාවනාව කියන එකේ ප්‍රතිඵල තියෙනවා. අර කියන විදිහෙ හත් දවසක් වෙන්නත් පුළුවන්. උදේ පටන්ගත්තහම හැන්දෑවෙ වෙන්නත් පුළුවන්. නැත්නම් හත්අවුරුද්දක් වෙන්නත් පුළුවන්. නමුත් මේ කියන කාරණාව තේරුම්ගන්න නම් එව්වර පැය ගණන් යන්නෙ නෑ. යන්න හේතුව මේ සෑම පියවරකදීම යෝගාවචරයා පසුබසිමින් තෙපරබාමින් පිටිපස බලමින් සැකමුසුව ගමන් කරනවා නම් ඒ තරමටම භාවනාව සීතල වෙනවා. දැක්ක දේත් හයට හේතු වෙනවා.

නමුත් නිර්භයව අභීතව ඉදිරියට යනවා නම් අප්‍රසට්ඨානීව අසනතුටුව තව ගොඩක් දේවල් මට බලන්න තියෙනවා, වහාම මේක දකගන්න ඕනෑ කියලා විශේෂයෙන්ම විපස්සනා යෝගාවචරයා අරමුණේ වෙනස් වෙන සෑම පැතිකඩක්ම දකගන්න ඉස්සර වෙනවා නම්, හොඳට සමීප වෙලා මෙනෙහි කරනවා නම්, අරමුණේ තියෙන්නා වූ මේ විෂම ගති අන්තිම ස්වභාව ලක්ෂණය දක්වා යනකොට එතන බලන්නෙක් හෝ බලන දෙයක් නෙමෙයි ඉතුරු වෙන්නෙ, අර පය්වි ධාතු ස්වභාවය ඉතුරු වෙනවා. වායෝ ධාතු ස්වභාවය ඉතුරු වෙනවා, ආපෝ ධාතු ස්වභාවය ඉතුරු වෙනවා, තේජෝ ධාතු ස්වභාවය ඉතුරු වෙනවා. උඩද තියෙන්නේ පල්ලෙහද තියෙන්නේ දන්නෙ නෑ, උණුසුම් සිසිල් බව වැටහෙනවා. හොඳද නරකද තේරුමක් නෑ. කම්පන වංචල වැටහෙනවා. බඩේද දන්නෙත් නෑ, නහයෙද දන්නෙත් නෑ, කොහෙද දන්නෙත් නෑ. ඒ වාගේම බර ගති ගොරෝසු ගති හැල්ලු ගති මතු වෙනවා. ඒ වාගේම වැගිරෙන ගති පිඬු කරන ගති මතු වෙනවා. මේ මතු වෙන මතු වෙන හැම වෙලාවෙදීම ඇස් ඇරලා බලන්න ගියොත් මේක මගේ දකුණෙද වමේද උඩද පහතද මේක කොහොමද කියලත්, ඒ කියන්නෙ අප අර ශුද්ධ ධර්ම මතු වෙනකොට බය නිසා ප්‍රඥප්ති ළං කරගත්ඩි හදනවා.

වෙන විදිහකට කියනවා නම් අනිත්‍යතාව මතු වෙනකොට බය නිසා නිත්‍ය සංඥාව ගන්න හදනවා. හොඳට ජීවිතයේ සැප විඳපු සුකුමාර ජීවිත ගත කරපු, කාය ආශාව වැඩි කෙනාට මේ වෙලාවෙ

බය පහළ වෙනවා. කාය ජීවිතය නිරපේක්ෂව බලන කෙනාට මේ 'රූපානිච්චතඤ්ච යථාභූතං සමනුපසංසථ' කියන අනුශාසනාව අනුව කටයුතු කරපු කෙනාට නම් සතුටක් ඇති වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාල මෙව්වර කල් ගියත් ධර්මය නම් ධර්මයමයි. හරියට ඒ විදිහට මනසිකාරයේ යොදනව නම් මේ විදිහට මේ සෑම අරමුණකම මේකෙ වක්ඛු, සෝත, සාන, ජීවිතා, කාය කියන කොයිම ද්වාරයේත් සිදු කරන්න පුළුවන් ලේසීම තැන කායද්වාරය නිසයි මේ විස්තර සපයන්නේ. දෑකගන්ඩ පුළුවන් වෙනවා මෙනත පවතින්නේ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන කොටස් පමණයි. ඒ බලන සිතෙන් ඒ ස්වභාව අර ධාතු කොටස් වගේම සීඝ්‍ර වෙන්න පටන් ගන්නවා.

මෙන්න මේ තත්ත්වයට ගියාට පස්සේ, ඕනෑම රූප ධර්මයක් ඒ ස්වභාව ලක්ෂණවලින් පිරුණට පස්සේ ඒක උතුරන්ඩ ගන්නවා. අන්න ඒ උතුරලා වැගිරෙන ඥානයට කියනවා සංඛිත ලක්ෂණය කියලා. සංඛිත ලක්ෂණය කියලා කියන්නේ මේකයි: සකස් කරන ලද දෙයක ලක්ෂණයක් තියෙනවා - සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනවා. කිසිම ස්වභාවයකින් කිසිම ආකාරයකින් විත්තක්ෂණ දෙකක් එක සමාන නැති සීඝ්‍ර වෙනසක් අත්දැකගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා අර සටහන් දැකලා, ආකාර දැකලා එහි ඇත්තා වූ ඒ ඒ අවස්ථාවේ එයින් නිපන් ධර්ම දැකපු නැති කෙනාට කවදකවත් මේ සංඛිත ලක්ෂණය දැකගන්න ලැබෙන්නේ නෑ. සංඛිත ලක්ෂණය තමයි මේ බුද්ධ ශාසනයේ ඉතාමත්ම වැදගත් විදිහට සලකලා එයින් සමහරු ආපසු වැටෙනවා, සමහරු ඉදිරියට වැටෙනවා. මේ සංඛිත ලක්ෂණය දැකිනට නම් වැදගත්ම සාක්ෂියක් මෙනතදි ඉදිරිපත් කරගන්න වෙනවා. අරමුණ මතු වෙනවාත් හා සමගම හිත ඒ කෙරෙහි විහිදුවන්න ඕනෑ. අර බෝද්දිලිමා වාගේ ගොදුරට පනින්න ගිහිල්ලා මගක් දුර ගිහිල්ලා ඔළුව උස්ස උස්ස බලබලා ඉඳලා ආයෙන් පිම්මක් ගිහිල්ලා පනින විදිහේ බෝද්දිලිමා යෝගාවචරයන්ට මේක කරන්ඩ බෑ.

අරමුණ අර කියන තාලෙට ස්වභාව ලක්ෂණවලින් උච්ච අවස්ථාවට තප්ප ලක්ෂණ දකින අවස්ථාවට පත් වෙනකොට එහිම නිම් වළලු කැඩිලා බිඳගෙන එයට වැදගත්ට නම්, යෝගාවචරයා

දැනගන්නට ඕනෑ ස්වභාව ලක්ෂණ මාර්ගයෙන් තෙදවත් වෙච්චි හිත අරමුණ එනවත් එක්කම එයට විහිදුවීමට. එහෙම විහිදුවීමෙන්, සිතත් ඒ විදිහට කර්මණ්‍ය කරගැනීමෙන් ආතාප වීර්යෙන් රත් කරගැනීමෙන් යෝගාවචරයාට දැකගන්න පුළුවන් වෙනවා මේ තුළ පවතින්නේ පුදුමාකාර සංකීර්ණ ස්වරූපයක් බව. සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙන බවක් බව. අන්න ඒ සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වන බව සතියට යට කරන්නට පුළුවන්. ඉතාමත්ම සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වන බව දන්නවා, නමුත් හොඳට සතිමත්ව ඉන්න පුළුවන්. තමන් කලබල වෙන්න ඕනෑ නෑ. කලබල වෙලා පර්යංකයෙන් නැගිටලා යන්න ඕනෑකමකුත් නෑ. එහෙම නැත්නම් සිත අරමුණෙන් පටලවාගෙන විහිදුවාගෙන යන්න ඕනෑකමකුත් නෑ. ඒ නිසා සිත ඒකාග්‍ර වෙන ගතියකට පත් වෙනවා.

මේ දෙක සමථ පමණක් අදහන ඇත්තන්ට හිතාගන්න බෑ. මෙව්වර අරමුණ සීඝ්‍ර වෙනකොට හිත කොහොමද තැන්පත් වෙන්නෙ කියන කාරණාව දන්නේ නැති නිසා හුඟ වෙලාවට මේක පිළිබඳව තර්ක කරනවා. ඒ මොකද, අර හිටවලා තියෙන ලැල්ලකට වෙඩි තියන්න පුරුදු කරන කෙනා දන්නවා මැද හරියට තිතට වෙඩි තියන්න හුඟක් පුහුණු කරන්න ඕනෑ. ලැල්ල හිටවලා තියෙද්දි යාර දෙසීයක් ඇත තියෙද්දි වෙඩි තියන්ට පුරුදු කරන්ඩ ඕනෑ. නමුත් යම් කිසි දඩයක්කාරයෙක් ඉන්නවා නම් පනින පිම්මට හරියට වෙඩි තියන්න පුළුවන් කෙනා, අර ලැල්ලටවත් වෙඩි තියාගන්න බැරි ඇත්තො පුදුම හිතනවා කවදකවත් මේක වෙන්ඩ බෑ. එහෙම නෙමෙයි පනින පනින පිම්මට පනින පනින සතෙකුට වෙඩි තියාගන්න පුළුවන් වෙනවයි කියලා කියනවා නම් අදහන්නේ නැති තත්ත්වයකට පත් වෙනවා. නමුත් මේ හිතේ හැකියාවල් හිතේ දක්ෂතා කොහොමකටවත් අමාරුයි මේ භාවනා නොකරන හිතකට තේරුම්ගන්න. ඒක තේරුම්ගන්න නම් ඉහළම මට්ටමකට යන්න ඕනෑ. එහෙම ගිය කෙනා හොඳටම තේරුම් අරන් තියෙනවා හිතේ හැකියාවල්.

මේ විදිහට සීඝ්‍ර අරමුණු විෂයෙහි හිතත් හොඳටම කර්මණ්‍ය වෙලා තියෙද්දි හිත අරමුණටම ඇලී බැඳීගන්නා ස්වභාවය තුළ තමයි මේ සාමඤ්ඤ ලක්ෂණය ප්‍රකට වෙන්නේ. දකින දකින ඕනෑම දෙයක

සීඝ්‍ර භාවය ඇති වෙනවා. මේ නිසත් යෝගාවචරයාට සමහර විටෙක වැරදෙන්ම ඉඩ තියෙනවා. ඒ මොකද, ඕනෑ අරමුණක් බැලුවත් කොයි අරමුණක් දැන් සීඝ්‍ර භාවය දකින නිසා සමහර විටක යෝගාවචරයා මූල කර්මස්ථානය අතහැරලා ඇහෙන ශබ්දවලත් වේදනාවලත් ජේන රූපවලත් ඕනෑ දෙයක දැන් මට බලන්න පුළුවන් කියලා සමහර විටෙක නොගැලපෙන පර්යේෂණ කරන්න පටන්ගන්නවා. ඒක හැබැයි නරකයි කියලා කියන්නත් බෑ. සහජායක් එතන තියෙන්නේ. ඒක මෙහෙමයි. සාරිපුත්ත මහා ස්වාමීන් වහන්සේට මේ විදිහට වේග වෙන්න පටන්ගත්තට පස්සේ උන්වහන්සේ දඹදිව තලයේ තියෙන තාක් කල් සවේනනික අවේනනික අවිඤ්ඤාණක සවිඤ්ඤාණක සියලුම දේවල්වල මෙන්න මේ විදිහේ සංකීර්ණ ස්වභාවය දැකල තියෙනවා. සර්වඥයන් වහන්සේ දසදහසක් සක්වළ දැක්කා. මොග්ගල්ලාන ස්වාමීන් වහන්සේ එක සුමානෙන් රහත් වුණා. සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේට වැඩිපුර සුමානයක් භාවනා කරන්න සිද්ධ වුණා මේ සෑම බාහිර දේවල්වලත් මෙන්න මේ විදිහට සමනුපස්සනය කිරීමට.

ඒ නිසා ඒක සහජයෙන් සමහරු මෙතෙක්ට ආවට පස්සෙ යම් යම් දේවල්වලටත් මේ බෙදා බැලීමේ හැකියාව සීඝ්‍ර වැටිය හැටිය දකිමින් යන්න උත්සාහ කරනවා. සාමාන්‍ය සුක්ඛ විපස්සක භාවනා උපදේශකවරු ඒකට යෝගාවචරයා මන්දෝත්සාහී කරවනවා. යෝගාවචරයාට මතක් කරලා දෙනවා, ජේනව නම් බැලුවට කමක් නෑ. බලබලා යන්ට එපා. වහාම නැවතත් මූල කර්මස්ථානයටම හිත යොදවන්න, සාමඤ්ඤ ලක්ෂණය දැකගැනීමේ අදහස ඇතිව. ඒ මොකද, ස්වභාව ලක්ෂණය දැක්කට පස්සේ ඒ පුද්ගලයා මේ සංකීර්ණය වේගයෙන් වෙනස් වෙන ගතිය, අනිත්‍යතාව දැක්ක නම්, ඒ අනිත්‍යතාව මතමයි ඕනෑම ලෝකෙ තියෙන නාම රූප දෙකටම පොදු සාමාන්‍ය ලක්ෂණය වන අනිත්‍ය නම් දුකයි, දුක නම් අනත්තයි කියන විදිහට ත්‍රිලක්ෂණය මතු වෙන්නේ. අනිත්‍යතාව දැකීමට හිත කර්මණ්‍ය වේච්ච වෙලාවෙදි රූප ධර්මයක් වේවා අරූප ධර්මයක් වේවා මතු වෙන මතු වෙන දේ සීඝ්‍රයෙන් භාවය දැකගන්න හදනකොට රූප ධර්ම විෂයෙහි අරූප ධර්ම විෂයෙහි හිත පතුරුවා

බැලීම සුක්ඛ විපස්සක යෝගාවචර කර්මස්ථානාවාර්යවරු - ඒ කියන්නේ විපස්සකයන්ට කර්මස්ථාන දෙන කර්මස්ථානාවාර්යවරු - මන්දෝත්සාහී කරන්නේ, හැකි ඉක්මනින් ගත්ත මූල කර්මස්ථානය දිගේ ඒ සාමඤ්ඤ ලක්ෂණයට හිත ගොඩකරන්නයි.

නමුත් මේකෙ යම් කිසි කෙනෙක් මේ සාමඤ්ඤ ලක්ෂණය දැක්කට පස්සෙ, ඒ කියන්නේ සම්මස්සන ඤාණ අවස්ථාවේ අරමුණක අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම යන තුනේ සංකලන අවස්ථාවක් කලාප වශයෙන් දැකගන්න අවස්ථාවක් ඒකෙ තියෙන්නෙ. එක එකක් වෙන් කර දකිනවා නෙමෙයි, සංකලන අවස්ථාවක්. නමුත් ඒක බොහෝම විචිත්‍රයි. භාවනාව ඇදීගෙන යන අවස්ථාවක් තියෙන්නෙ. අන්න ඒ විදිහට දැක්වුවාම හොඳයි කියන අදහසකුත් පොත්පත්වල තියෙනවා. නමුත් ඒක තීරණය කළ යුත්තේ යෝගාවචරයා කියලයි මගේ පෞද්ගලික අදහස. කොහොම හෝ මෙන්න මෙතෙක්ට ආවට පස්සේ යෝගාවචරයට තව අර බත ඉදිලා මාළුව ඉදිලා ඉවර වුණාට පස්සේ ඒකට රස මසවුළු කිට්ටු කරන්නා වගේ ධර්ම කොට්ඨාශ අනන්තවත් කිට්ටු කරගත හැකියි ත්‍රිපිටකයේ සඳහන් වෙන. ඒ මොකද අපි රූප ධර්මයක් නම් ඒ රූප ධර්මය මේ වෙලාවේ දකින්නෙ ස්ත්‍රියාවක් හෝ පුරුෂයෙකුගේ හෝ උඹේ මගේ කියලා වෙන් වෙන් පුද්ගලයින් හෝ වස්තු හැටියට නෙවෙයි. ඒ ඒ ධාතු ගුණයන්ගේ සාමාන්‍ය ලක්ෂණයි. සඛිත ලක්ෂණයයි. අන්න ඒ අවස්ථාවෙදි ඒ ඒ මහා භූත ධර්ම ස්වාධීනව තමතමන්ගේ කෘත්‍ය කරනවා.

මේන්න මේ කෘත්‍ය කරන්ඩ පටන් අරගත්තට පස්සෙ යෝගාවචරයා මේ සඛිත ලක්ෂණය, අර සීඝ්‍ර වෙනස් වීම දකින්නා වගේම ගලනයක් වශයෙන් දකිනවයි කියනකොටත් සමහරුන්ට ඒක වැටහෙනවා. මොකක්ද ඕනෑම ධර්මතාවකට උත්පාදයක් තියෙනවා, යීතියෙහි වෙනස් වීමක් තිබෙනවා, භංගයක් තියෙනවා. පඨවි ධාතුවේ ඇත්තා වූ තද ගතියට ඒ ඒ වෙලාවේ ඒ විත්‍රයේ ඒ වේදිකාවේ ඒ තිරයේ මතු වීමක් තියෙනවා. ඒක ඒ යුහුසුලු හිතට දැකගන්න තරම් කාල ප්‍රමාණයක් ගත කරලා ලත් තැනම ලොප් වෙලා නැති වෙලා යනවා. එතනම ඒ විත්‍රයේම නැත්නම් ඒ වේදිකාවේම

තව නළුවෙක් විදිහට තේජෝ ධාතුව මතු වෙනවා. ඒක සම්පූර්ණ මතු වීමක්. කිසි සේත්ම දුර්වල මතු වීමක් නෙමෙයි. තේජෝ ධාතුව තියෙන බවට දැකගන්න කාල ප්‍රදේශයක් ඉන්නවා. ඉඳලා නැති වෙලා යනවා. ඊගාවට වායෝ ධාතුව වශයෙන් කම්පන බවක් ඇති බවට අනිවාසීයෙන්ම ස්වාධීන මතු වීමක් ඒකට තියෙනවා. ස්වාධීන කාලයක් ඒක ඉඳලා ස්වාධීනව නැති වෙලා යනවා.

ඒ වාගේම මේ ගති ඔක්කොම එකම වේදිකාවකට පිඬු කරන්න, එකම චිත්‍ර කැන්වස් එකක ඇඳෙන්න පිඬු කරන ගතියක්, එකට පවතින ගතියකුත් තියෙනවා. වැගිරිලා විහිඳෙන ගතියකුත් තියෙනවා. මෙව්වා අර පයවි ධාතුවට ස්වාධීනයි. ආපෝ ධාතුවට ස්වාධීනයි. ඒ නිසා විශාල චිත්‍රයක් අධික වේගයකින් වැඩ කරනවා. නමුත් යෝගාවචරයාට එක එක අංශුවක් - ඒ අංශු කියනකොට අපි තේරුම්ගත්ව ඕනෑ පයවි ලක්ෂණයක් තේජෝ ලක්ෂණයක් ආපෝ ලක්ෂණයක් වායෝ ලක්ෂණයක් - ස්වාධීනව ඇති වෙලා ස්වාධීනව පැවතිලා ස්වාධීනව නැති වෙලා යනවා. කවදකවත් දෙන්නෙක්ගෙ රණ්ඩුවක් නෑ. ගැටීමක්වත් නෑ. පුදුම හිතෙනවා. මේක සමාධි නැති හිතකට දකින්න බෑ යි කියන එක මේ කාරණාවෙන් වටහාගත්ව පුළුවන්. විශාල චිත්‍රයක්, පුළුල් චිත්‍රයක් යන්නේ. ඒ වාගේම සිද්ධි බහුලයි. බොහෝම සීඝ්‍රයෙන් ජවනිකා මාරු වෙනවා.

නමුත් යෝගාවචරයාගේ හිත කොච්චර යුහුසුලුද කියලා කියනවා නම්, ඒ එක එක තිතක් එක එක අංශුවක් එක එක ලක්ෂණයක් එක එක නළුවෙක් එක එක පුංචි චරිතයක් ස්වාධීනව මතු වෙලා, ස්වාධීනව ගලනයක් සිද්ධි වෙලා, ස්වාධීනව නැති වෙලා යන බව තේරෙනවා. මේ සෑම දෙයක්ම පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ, එහෙම නැත්නම් සමහර වෙලාවට නාම ධර්ම පවා මෙන්න මේ ලක්ෂණයට යටයි. එකම දහපහළොස් සැරයක් මතු වෙනවා නම් අපට ජේන්න තියෙනවා එයාට දීර්ඝායුෂයි වාගේ. නමුත් එකම එක් චිත්තක්ෂණයක් මතු වෙලා නැති වුණත් ඒ වගේ චිත්තක්ෂණ දහයක් දෙළහක් එකට පැවතුණත් මේ එක එකක් පුංචිවට කඩලා බලන ගතිය නම් සෑම දෙයටම සමානයයි. ඒ නිසා මේ සහිත ලක්ෂණයට එනකොට සිතේ ස්වභාවය, එස්ස වේදනා සංඥ වේතනා මනසිකාර

විත්ත යන මේ මූලික නාම ධර්ම වේවා, එහෙම නැත්නම් මේකට හේතු වෙච්ච බැහැගන්න හේතු වුණා වූ වායෝ පොට්ටියිබ්බ ධාතුව වේවා, අනෙකුත් ආපෝ තේජෝ පඨවි කියන රූප වේවා හැම තැනම ආකාශ ධාතුවට ඉඩ තියලයි වැඩ කරන්නේ. ඒ දෙන්නෙක් අතර ගැටීමක් නෑ. ඒ දෙක මැද අනිවාසියෙන් ම ආකාශ ධාතුව තියෙනවා. පඨවි අංශුවක් තේජෝ අංශුවක් එක්ක එකට මතු වෙලා එකට නැති වෙලා යනවා. නමුත් දෙන්නගෙ ගැටීමක් නෑ. හරිම නිරවුල් භාවයක් එන්න පටන් අරගන්නවා.

මේ නිරවුල් භාවය එන්ට නම් කොහොමටක්වත් හිතේ නීවරණ ධර්ම පවතින්න බෑ. මේක මගේ කියන්න විදිහක් නෑ. මේක වේවා කියන්න විදිහක් නෑ. මේක නොවේවා කියන්න විදිහක් නෑ. මේක මංගලයි කියන්න විදිහක් නෑ. මේක දුර්මංගලයි කියන්න විදිහක් නෑ. යෝගාවචරයෙකුත් නෑ. හුදු නිරීක්ෂණයක් පමණයි තියෙන්නේ. මෙන්න මේකේදී තමයි මේ සංකීර්ණ ලක්ෂණය මේරීමට පත් වෙන්නේ. එහෙම නැතුව අනිච්චං අනිච්චං අනිච්චං කියලා කිව්වටවක්වත් අනිත්‍ය වශයෙන් මට පෙනේවා කියලා පුර්වනා කළාවටත් නැත්නම් වේග කරලා බැලුවටවත් පේන්නේ නෑ. මෙන්න මේ බව පේනකොට ඒක තමයි 'යථාභූතං සමනුපසස්සති'. ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දකිනවා. මේකට තමයි අනිත්‍යතාව කියන්නේ. ඉතින් මේක එනකොට තමයි යෝගාවචරයා හුඟක් වෙලාවට කියන්නේ මොකක්දෝ වෙනවා, කියාගන්නඩ බෑ කියලා.

ඒ යෝගාවචරයාගෙන් ඇහුවොත් මේ වෙලාවේ ආශ්වාස පුශ්වාස දෙක අතර වෙනසක් නැතුව හුදු වේග අවස්ථාවක්ද මතු වෙන්නේ කියලා, එතකොට ඔව් කියනවා. එහෙම නැත්නම් යෝගාවචරයා විසින් සපයලා උත්තර දෙන්නඩ ගත්තොත් කියනවා දැන් ඉස්සර වගේ නෙමෙයි පිම්බීම හැකිලීම විතරක් නෙමෙයි අනෙකුත් අරමුණුත් පේනවා. සතියත් නෑ වාගේ, සමාධියත් නෑ වාගේ. භාවනාව කැඩිලා වගේ. මමෙකුත් නෑ. අතරමං වෙලා අසරණ වෙලා. යෝගාවචරයා පුවක් ඉත්තක් ගලේ ගැහුවා වගේ විසිරිලා ගියා වගේ කියලා හිතෙන්නඩ ඉඩ තියෙනවා. මොකද, මේ තුළ නිත්‍ය ලක්ෂණය හොයන්නයි යෝගාවචරයා මේ දැගලන්නේ. අශාතවත්කම නිසා.

අදක්ෂකම නිසා. නමුත් නිත්‍ය ලක්ෂණය නැති වෙනකොට ඉච්ඡා භංගත්වයට පත් වෙලා එක්කො පර්යංකය දමලා ගහලා නිකන් ඉන්නවා. නැත්නම් කියනවා කමටහන් ශුද්ධ කරලා කියන්න දෙයක් නෑ. ඇවිල්ලා කියන්න දෙයක් නෑ. හරියට දත් ගලවන්න ගිහිල්ලා පෝලිමේ ඉන්නකොට වගේ. දෑන් ගියහම ඉතින් කොරන වැඩේ දන්න නිසා එළියේ ඉදගෙන නලියනවා. ආන්න ඒ වගේ තත්ත්වයට පත් වෙනවා.

මෙන්න මේ නිසා මේ කාරණා දන්නවා නම්, තමන්ගේ අරමුණයි හිතයි වේග වෙලා මේ මට්ටමට එනකොට යෝගාවචරයා විශාල වශයෙන් සමීපව ඉතාමත්ම සාදරව ඒ තොරතුරු හකුළා හිතට වද්දගන්ඩ හදනවා. මොකද මේ 'යථාභූතං සමනුපසස්ති' කියන එක වෙලා නෑ මීට ඉස්සෙල්ලා අපේ. දෑන් මේ ඉස්සෙල්ලාම වෙනකොට කෝල ගති. ආන්න ඒ තත්ත්වය හොඳට මේරුවා නම්, නැත්නම් ඒකට හොඳට සමාදන් වුණා නම්, සිත පෙන්නනවා මෙන්න මේ තරම් වේගවත් වෙන එකක් තමයි ඊයෙන් තිබුණේ, හෙටත් තියෙන්නේ. මේ ඉස්සරහ ඉන්න යෝගාවචරයාගෙන් තියෙන්නේ මේ විදිහට නම්, මේ ධර්ම වහා ඇති වෙලා වහා නැති වෙනවා නම් කොහෙද මේක ඉස්සාසුවක්. කොහෙද මේක සැනසුමක්. ඒකෙ තියෙන්නේ පෙළනසුලු ගතිය, සන්තාපන ගතිය. ඒ නිසා යමක් අනිත්‍ය නම් එය කවදවත් සැප පිණිස හිටින්නේ නෑ, දුකමයි. ඒ නිසා යෝගාවචරයට හිතෙනවා භාවනාවත් දුකයි, කර්මස්ථානාවාර්යවරයාත් දුකයි, භාවනා මධ්‍යස්ථානයත් දුකයි. සෘතුවත් දුකයි, ආහාරත් දුකයි, ඉතින් ඇඟත් දුකයි. පුදුමාකාර විදිහට එක්කො බෙහෙත් කරන්න හදනවා, නා නා ප්‍රකාර දේවල්වලට පෙළඹෙනවා. ඒ පෙළඹෙන පෙළඹෙන වාරයක් පාසා මේ සංසිද්ධිය සීතල වෙනවා. ආයෙ නිත්‍ය ලක්ෂණ මතු වෙනවා. ආයෙ සැරයක් විශ්වාසයක් ඇති වෙනවා ජීවිතේ. අර මතු වෙමින් පැවතුණා වූ නිබ්බිදව දුරු වෙලා යනවා. නිබ්බිදව ආවත් ද්වේෂයට බර වෙලා එන්නේ.

නමුත් මේ ධර්ම අහලා ඒකට සාදර වෙලා ඒක හරියට තේරුම් අරන් භාවනාව හොඳට ක්‍රියාවත් වෙලා, හිත ක්‍රියාවත් වෙලා එනකොට මේ ධර්ම කොට්ඨාශත් ළං කරගත්තොත් යෝගාවචරයාට

හිතාගන්ධ පුළුවන් මේ වෙලාවේදී මම පුදුමාකාර ශුද්ධාවකින් මේ මතු වෙන ධර්මයේ ධර්ම ස්වභාවය, ධර්ම ඕනෑම උකහාගන්න හිතට ඉඩ දෙනවා මිස මේ ප්‍රවාහය කඩන්න නරකයි. දින වර්ෂාව කඩන්න නරකයි. භාවනා නොකර ඉන්න නරකයි. කමටහන් ශුද්ධ නොකර ඉන්න නරකයි. වහා වහා කමටහන් ශුද්ධ කරගනිමින් මේ අලුත් භාෂා ක්‍රමයට පුරුදු වෙන්න ඕනෑ කියලා. ඒ ක්‍රමයට යනවා නම්, අනිවාර්යයෙන්ම ඒ යෝගාවචරයා තුළ මේ සංසිද්ධිය කෙරෙහි තිබුණා වූ, මේ නිතරෝම ඇති වෙමින් පවතින නමුත් ඒකාකාරී ස්වභාවය, නිතරෝම ඇති වෙමින් පැවතෙමින් සිසු වශයෙන් තිබුණත් එපා කරවන ස්වභාවය, කම්මැලි කරවන ස්වභාවය ඥාන මට්ටමට වැටිවිච දවසේ, මෙතෙක් කල් නම් තිබුණේ බොහොම සිසුයෙන් මේක ඉවත් කරගෙන භාවනාව රසවත් කරගැනීමේ ආශාවක්.

නමුත් මේක ඥානයක්, මේක ඥානයෙන් දැකගන්ධ ඕනෑ, මේ වෙලාවේ ඇති වෙන්නා වූ කම්මැලිකම එපා කරවන ගතිය මෙතෙහි කරන්න ඕනෑ කියලා, අන්න ඒ තමා තුළින්ම ඇති වෙන්නා වූ මේ පශ්චාත්ත විරිය කියලා, ගත්ත දේ අත නැර දිගට පැවැත්වීමට අවශ්‍ය ඥාන ශක්තිය පහළ වුණා නම්, අන්න ඒකට කියනවා විපස්සනාව කියලා. මෙතෙක්ට එතකල් ගෙනියන්න පුළුවන් ඕනෑම කෙනෙක්. නමුත් මෙතෙක්ට ගියාට පස්සේ හැම කෙනෙක්ගෙම තියෙන පොල් ගහ කන්ඩද යන්නේ කෙහෙල් ගහ කන්ඩද යන්නේ කියලා සතා යන තාලෙන් කිව හැකියි. කවුරුවක්වත් නෑ මෙන න ස්වයං ඥානයෙන් බේරෙන කෙනෙක්. අනිවාසීයෙන්ම ගුරු උපදෙස් අවශ්‍යයි. ඒකට අවශ්‍ය කරලා තියෙන දේ අරමුණ මතු වෙනවත් එක්කම මෙතෙහි කරනවද? අරමුණේ වැටහෙන්නේ මොනවද? කාලානුරූපව අරමුණට මොකද වෙන්නේ කියන එක විතරමයි වැදගත් වෙන්නේ. ඔය යෝගාවචරයා හිතන දේවල්වක්වත් සුතයෙන්වත් ඇති වැඩක් නෑ. අර අත්දකින දේ හරියට ගොනු කරලා කියාගන්න බැරි නම්, ඒ සුතයත් ඒ දන්නා කියන ඔය අනිකුත් තර්ක ඥානත් ඔක්කොම වටිනාකමක් නැති දේවල් බවට පත් වෙනවා. යම්ම වෙලාවක

ප්‍රත්‍යක්ෂය ඉස්සරහට කරගෙන මෙන්න මේකයි යන්නේ කියලා දන්නවා නම්, සුත්‍රය හේතු වෙනවා. අනුමාන ඥානත් හේතු වෙනවා.

මේ කාරණා අනුව ගත්තාම වැදගත්ම වෙන්නෙ ප්‍රත්‍යක්ෂයයි. ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය හොඳටෝම වැදගත් වෙන්නෙ ප්‍රයෝජනවත් වෙන්නෙ අරමුණ මතු වෙනවාත් හා සමගම හිත වේගවත් වෙන එකයි. නමුත් ආධුනිකයාට ඒක කරන්න බෑ. ආධුනිකයා ඒක නාමරූප පරිච්ඡේද ඥානයේදී අල්ලන්නෙ නෑ. ඒකෙදි මැද විතරයි අහු වෙන්නෙ, අරමුණ මෝරලා මැදට ආවට පස්සේ. පච්චය පරිග්ගහ ඥානයට යනකොට මුලයි මැදයි දෙක අහු වෙනවා. ඊගාවට එන්නා වූ ඔය සමනුපස්සනා අවස්ථාවෙදි තමයි මුල මැද අග කියන මේ තුනම කලවමේ සීඝ්‍රව ඇති වෙන්න පටන්ගන්නෙ. තාම කලප්පියක් නෑ, වේගයෙන් එන්න පටන්ගන්නවා. මෙන්න මේ තත්ත්වය යටතේත් යෝගාවචරයා කලකොල නොවී මෙහෙම මෙහෙම වෙන්ට ඕනෑ, මේක දිගටම මම ඉවසලා දරාගෙන දිගට මේක පැවැත්වීමෙන් ඉදිරියට යන්ට ඕනෑ කියනකොට උදයබ්බය ඥාන මට්ටමට එනකොට නම් අන්න දේවල් කලප්පි වෙලා ලොකු සතුටක් ලොකු ප්‍රීතියක් ලොකු ධොර්සයක් ලොකු උපේක්ෂාවක් නා නා ප්‍රකාර දේවල් ගොජදමින් අන්න තමන්ට තේරෙන්න පටන්ගන්නවා විපස්සනාවෙ යම් වැඩි විය පත් වීමකට පත් වුණායි කියලා.

නමුත් වැඩේ ඉවර නෑ තවම. ඒ වුණාට මහා සී භාවනා ක්‍රමය ආදී ශුද්ධ විපස්සනා භාවනා ක්‍රමවල පෙන්නවා වැදගත්ම දේ නම් මේ සංකීර්ණ ලක්ෂණයවත් සාමඤ්ඤ ලක්ෂණයවත් නෙමෙයි. මේ ස්වභාව ලක්ෂණයට සිත පුරුදු කරන එකයි. හැමදුම ආධුනිකයෙකු සේ භාවනාවට බහින්න ඕනෑ. භාවනාවට බැහැලා ඒක දිගේ හිත වර්ධනය කර ගෙනයන්ඩ පුළුවන් නම් ඒකාන්තයෙන්ම ඒ සිත සංකීර්ණ ලක්ෂණයට වැඩෙනවා. සංකීර්ණ ලක්ෂණය, සාමඤ්ඤ ලක්ෂණයට වැඩෙනවා. මේ වැඩීම තුළින් කායානුපස්සනාවේ තිබුණු හිත කවදුවත් එතනින් නතර වෙන්නෙ නෑ. වේදනානුපස්සනාවත් මේ තාලයටම බලන්න පුරුදු වෙනවා. චිත්තානුපස්සනාවත් මේ තාලෙටම බලන්න පුරුදු වෙනවා. අවසානයේ මේ ධම්මානුපස්සනා කොටසට එන 'කායඤ්ච පජානාති, ඓධ්ධිබ්බෙ ව පජානාති, යඤ්ච

තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ඣති සංකොඤ්ඤානං තඤ්ඤා පජානාති' කියන විදිහට අනුසය කෙලෙස් දක්වාම ඒ සංයෝජන ධර්ම දස ආකාරයෙන් පහළ වුණත් අර රූප මුල් කරගෙන යන ක්‍රමය නිසා ස්වභාව ලක්ෂණය මුල් කරගෙන යන ක්‍රමය නිසා මොනම දේකින්වත් යට කරන්නේ නැතිව ඉස්සර කරගෙන යන්න පුළුවන් ශක්තියක් තියෙනවා.

ඒ නිසා මේ කොටස් දැනගැනීම ප්‍රධාන වශයෙන් මෙහිම කාලය ගත කරමින් වැඩ කරන ඇත්තන්ට බොහොම ප්‍රයෝජනවත් වෙනවා. නමුත් මේ කොටස්වල දැනීමට වඩා අවශ්‍ය කරන්නේ තමන් ලබපු අත්දැකීම් ප්‍රමාණයයි. ඒ අත්දැකීම් ප්‍රමාණයට මේ මූලධර්මය එකතු කිරීමෙන් නම් ලොකු පන්තරයක් ලොකු ශක්තියක් යෝගාවචරයාට ඇති වෙනවා. ඒකයි මේ පැයක පුරා කාලයේදී මේ ධර්මය එකතු කරන්ට යෙදුණේ. සියලුදෙනාටම තමතමන්ගේ භාවනා ශක්ති ප්‍රදේශය අනුව මේ කොටස් වැටහේවා, ඒ වටහාගෙන තමන්ම භාවනා පර්යංකයේදීම මෙහි ගත යුතු ආප්තෝපදේශ භාවනාවට කිට්ටු කරගැනීමෙන් නව භාවයක් අලුත් භාවයක් මමම දක්කා කියන අදහසක් ඇති කරගැනීමෙන් ධර්මය දූකලා, ධර්මය තුළින් බුදුන් දකින්න ලැබේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

52 | මනායතනය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

පුත ව පරං භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අජ්ඣන්තිකඛාහිරෙසු ආයතනෙසු.

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු මනඤච පජානාති, ධම්මෙ ව පජානාති. යඤච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනං තඤච පජානාති, යථා ව උප්පන්නස්ස සංයොජනස්ස පහීනං හොති තඤච පජානාති, යථා ව පහීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති තඤච පජානාතීති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝ රත්නයෙන් අවසරයි. අපි අද සතිපට්ඨානය කියන උතුම් සූත්‍ර විචරණය අනුව එකතු වෙන පනස්දෙවැනි අවස්ථාව. යෝගාවචර සංඝ පිරිසත් උපාසක පිරිසත් තමතමන්ගේ මූලික මූලධර්ම දැනුම සහ තමන්ගේ භාවනාමය ප්‍රායෝගික දැනුම එකතු කරගෙන, අපි දැන් එළඹෙන්න හදන්නේ තවත් වස්සාන සෘතුවකටයි. මේ වෙනකොට අපි සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ ප්‍රධාන වශයෙන් කැඩෙන සතර සතිපට්ඨානයේ කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා සහ චිත්තානුපස්සනා කියන කොටස් පියමං කරමින් දැන් එළඹිලා තියෙන්නේ ධම්මානුපස්සනා කොටසටයි. එතැනත් තියෙනවා පර්ව කිහිපයක්. එයින් අපි නීවරණ පර්වය, නැත්නම් නීවරණ පඬ්ඛයන් ස්කන්ධ පඬ්ඛයන් ගෙවලා දැන් මේ

හැසිරෙන්නේ ආයතන පබ්බය කියන කොටසේ. ඒක 'ඡසු අජ්ඣන්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු' කියන තාලොට නිවරණ නම් පහයි, ස්කන්ධ නම් පහයි, ආයතන හයයි. ඒ හයටම අදාළ පාඨය ගත්තොත් අපි අද මේ මාතෘකා කරගත්ත කොටසට වඩා තවත් පස්පැත්තක් ඒකට එකතු වෙන්න ඕනෑ. අපි ඒක වක්ඛායතනය වශයෙන්, සෝතායතනය වශයෙන්, ඝාණායතනය වශයෙන්, ජීවිතායතනය වශයෙන්, කායායතනය වශයෙන් පසුගිය සති කිහිපය තුළ දන්නා ප්‍රමාණයට හැකි ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් විවරණය කරගන්න යෙදුණා. අද අපි මේ මනායතනයටයි පැමිණිලා තියෙන්නේ. ඒ වගේම තමයි අපි ඊට කලින් විග්‍රහ කරමින් සිටි, සංග්‍රහ කරමින් සිටි, අර කායායතනයේ කොටසුත් තව ටිකක් ඉතුරුත් තියෙනවා. ඒ නිසා අද අපි ඒ කායායතනයේ අවසාන වලිගය කොටසත් මේ මනායතනය පටන්ගැනීමත් කියන අවස්ථාවල් තමයි මේ එළඹිලා ඉදිරිපත් කරගෙන තියෙන්නේ.

කායායතනය කියලා අපි මේ ආයතන ශීර්ෂයෙන් සාකච්ඡා කරපු දේ සතිපට්ඨාන ආරම්භයේදීම කායානුපස්සනාව වශයෙනුත් යම් ප්‍රමාණයකට එක පැත්තකින් එක දෘෂ්ටි කෝණයකින් අපි ඉදිරිපත් කරගත්තා. ඒකම කායායතනය වෙනකොට අපි තවත් පැතිවලින් විග්‍රහ කරලයි බලමින් හිටියේ. මේවා වැටෙන්නේ රූප ධර්මවලට. ඊගාවට වක්ඛායතනය, සෝතායතන, ඝාණායතන, ජීවිතායතන කියන එව්වා නාම-රූප කොටස් වශයෙන් එවුවත් බෙදිලා යනවා. නමුත් කායායතනය ප්‍රධාන වශයෙන්ම රූපවලට වැටෙනවා. ආයතන වෙනකොට නම් ඒකට නාම කොටස්වල අනුග්‍රහය තියෙනවා. ඊළඟට මනායතනයට යනකොට නාම කොටස්වලට බර වැඩියි. නමුත් ඒකට තනියම ඉන්නේ බෑ රූප කොටස් නැතුව. ඒ නිසා කායායතනයත් මනායතනයත් පිළිබඳව සාකච්ඡා කරනකොට රූප-නාම පරිච්ඡේදයක් මෙතන සිද්ධ වෙනවා. නමුත් යෝගාවචර පිරිස දන්නවා, මේ විපස්සනා ඤාණ ගැන විශේෂයෙන් කතා කරනකොට පූර්වංගම ඤාණ වන 'නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණ, පච්චය පරිග්ගහ ඤාණ, සම්මස්සන ඤාණ' කියන එව්වා විපස්සනාවට - ගැඹුරු විපස්සනාවට - පාදමක්, අත්තිවාරමක්

සකස් කරන දේවල්. එතනදී ඒක පෙන්නලා දීලා තියෙන්නේ නාම-රූප පරිච්ඡේද කියලා. නමුත් වැඩට බහිනකොට ඒක අපිට හම්බ වෙන්නෙ රූප කරලා, ඊළඟට නාම. ඒ නිසා රූප-නාම පරිච්ඡේදයක් වශයෙන් තමයි තේරෙන්නේ. ඒකටත් හේතුව, වඩා ප්‍රකට තැනින් පටන්ගන්නවා කියන අදහස. අපි එදා කාය ආයතනය වශයෙන්, නැත්නම් රූප කොටස් සම්බන්ධ කරගෙන මීට කලින් ගත්ත ආයතන කොටසෙදී තේරුම් කරගන්නා මේක තමයි සෑම විපස්සනා භාවනාවකටම මුල් කරගන්නේ, අරමුණු කරගන්නේ. මේක ඉස්සර කරගෙන තමයි මෙයින් මත්තට ඇත්තා වූ සියුම් සියුම් කොටස්වලට, යුහුසුලු කොටස්වලට, සුක්ෂ්ම කොටස්වලට, ඒ ඤාණය පැතීමෙන්ම අරින්නෙ. ‘යථා පාකටං විපස්සනාහිනිවෙසො’ කියන විදිහට යම් තැනකින් යම් තැනක් ප්‍රකටද, යම් තැනක් හොඳට තමන්ට ගෝචර වෙනවද, එතැනින් විපස්සනාවට බැසගන්නවා. ඊට පස්සෙ අප්‍රකට දේවලුත් ප්‍රයෝග ඤාණවලින් ප්‍රකට කරගෙන සම්පූර්ණ කිරීමෙන් තමයි, විපස්සනාව පරිපූර්ණ භාවයකට පත් වෙන්නේ.

ඒ නිසා රූප කොටස්වලින් තමයි පටන්ගන්නේ. ඒ රූප කොටස්වලින් පටන්ගත්තහම, එහිදී අපි එකඟ වූණා මේ රූපය ප්‍රධාන වශයෙන් ගත්තම පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මහා භූත සතර තමයි එයින් වඩාම ප්‍රකටම. ඊට අමතරව සවිස්තරව භොයනකොට අභිධර්ම ක්‍රමයට විසිභතක් හෝ විසිඅටක් වශයෙන් රූප කොටස් පෙන්නනවා. නමුත් විපස්සනා අභිනිවේශයට (පටන්ගැන්මට) කවුරුත් අහල තියෙන ප්‍රසිද්ධ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මේ හතර ප්‍රමාණවත් වෙනවා. මෙයින් වායෝ ධාතු ව තමයි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වශයෙන් හෝ පිම්බීම හැකිලීම වශයෙන් හෝ ඉස්සර කරගන්නෙ. එයින් වායෝ ධාතුවේ ආරම්භක වශයෙන් එහි ඇත්තා වූ ස්වභාව ලක්ෂණ (නැත්නම් අපි කියනවා ධාතු ස්වභාව) ධාතු ස්වභාවය දකගැනීම තමයි විපස්සනාවේ ආරම්භය. ඒ සඳහා වායෝ ධාතුවේ ඇත්තා වූ “සමුදිරණ, විසුඛන” කියන ලක්ෂණ දෙක තෙරපන, කම්පන වංචල කරන, දරන ගනී.

මේ ආකාරයට වායෝ ධාතුවේම ඒ වගේ ප්‍රතිපක්ෂ දෙකක් තියෙනවා. එක පැත්තක් තමයි යමක් දරා සිටින ගතිය. අනිත් එක

තමයි තියෙන දෙයක් හොල්ලො හරින ගතිය. අපි දන්නවා හුළං වදින තැනක පත්තු වෙන පහන් දූල්ලක් ගත්තොත් ඒ වායෝ ධාතුවේ ස්වභාවය අපිට පහන් දූල්ලේ ඇත්තා වූ වංචල කම්පන ගතියෙන් දැකගත්ට පුළුවන්. නමුත් මේ වායෝ ධාතුවෙන්ම තමයි මේ අපේ ඉරියව් පැවැත්වීම - හිටගෙන ඉන්නකොට ඒ හිටගෙන ඉන්න ඉරියව්ව, ඉඳගෙන ඉන්නකොට ඒ ඉඳගෙන ඉන්න ඉරියව්ව ආදී වශයෙන් - ඉරියව් පවත්වන්නේ. ඒ නිසා හුස්ම ගැනීමේ තියෙන වායෝ ධාතුව නිසා ඉඳගෙන ඉන්න ඉරියව්වේදී අපි හුස්ම හෙළනකොට හැකිලෙන ගතියත් හුස්ම ගන්නකොට පුම්බන ගතියත් තියෙනවා. ඒ වාගේම ඕනෑම යෝග ව්‍යායාම ආසනයක ඉන්නකොට ඒ ආසනයේ ඉඳගෙන, අවසාන තීව්‍ර අවස්ථාවක හුස්ම ටික ඇතුල් වෙනකොට ඒක තුළ ලොකු පිම්බීමක් ඇති වෙනවා. හුස්ම පිට කරන කොට හැකිලීමක් ඇති වෙනවා. මේ නිසා හුගක් ව්‍යායාම කරගෙන කරගෙන යනකොට, මීටත් වඩා ඇඟ එහාට නමන්ට පුළුවන් මෙහාට හකුළන්ට පුළුවන් ගතිය, අර හුස්මෙන් කරන වංචල කම්පන නිසා අවසාන බිංදුවේදී පවා ඇඟ හොල්ල හොල්ල අඩුක් කරන ගතියක් තියෙනවා. ඒ නිසා වායෝ ධාතුවේ මේ අංග දෙකම තියෙනවා.

මහා පෘථිවිය ගැන කතා කරනකොටත්, විශ්වය ගැන කතා කරනකොටත් සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරන්නේ මේ මුළු පෘථිවියම වායෝ ධාතුවෙන් තමයි පිහිටලා තියෙන්නේ. අපි සාමාන්‍ය භෞතික විද්‍යාවේදී දන්නවා, ඝන මත ද්‍රව හිටිනවා. ද්‍රව මත වායු හිටිනවා කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා, වායුව මත ද්‍රව හිටිනවා ද්‍රව මත ඝන හිටිනවා කියලා. පුළුවන් නම් පිළිගන්න වෙනවා, බැරි නම් පිළිගන්න වෙනවා. ඒ මොකද ඒක තමයි යථාභූත ඥාන දර්ශනයේ හැටි. ඒ වශයෙන් බලනකොට වායෝ ධාතුවට පුදුමාකාර දැරීමේ ශක්තියක් තියෙනවා. අපි වුණත් දන්නවා ඔය මහා වර්ෂාවක් වස්සන වායු, හුළං වලාකුළු දරා සිටින්නේ වාතය තමයි. ආන්න ඒ විදිහේ දරන ගති සහ කම්පන වංචල ගති, ඒ කියන්නේ වායෝ ධාතුවේ ඇත්තා වූ ස්වාභාවික ලක්ෂණ දකින්නට නම් ඊට ඉස්සර වෙලා සුළං වදින තැනක තියෙන පහන් දූල්ලක් වාගේ, එහෙම නැත්නම් ගහක තියෙන දූල්ලක් හෙලවෙනවා වගේ ඒ ඒ

වස්තු දැකලයි අපිට වායෝ ධාතුව දැකිනිට වෙන්නේ. ඒ මොකද වායෝ ධාතුව ස්වයං ප්‍රකාශිත වස්තුවක් නොවේ. ඒක නිසා අපිට ඉස්සෙල්ලාම වායෝ ධාතුව නිසා කම්පනය වන චංචල වන වස්තුවේ ඒ ස්වරූපය දැකගන්න වෙනවා. ඒ සටහන දැකගන්න වෙනවා. ඒ සටහන කම්පනය වෙනකොට චංචල වෙනකොට ඒ ආකාර ලීලාවන් වෙනස් වන හැටි දැකගන්න වෙනවා. අන්න ඔය දෙක තුළින් තමයි වායෝ ධාතුව ප්‍රකාශ වෙන්නේ. නැත්නම් වායෝ ධාතුව අපි හදරන්නේ. ඒ නිසා අපට වායෝ ධාතුව කෙළින්ම ඇස් දෙකට දැකගන්ට බැරි දෙයක් නිසා, වායෝ ධාතුවට සාපේක්ෂකව ඒක විසින් පුම්බන හකුළන පිරිමදින දේක මෙන්න මෙහෙම සටහනක් තිබ්බා කියලා, තමන් සිත යොදනකොටම දැකින සටහන මේ වායෝ ධාතුව දැනගැනීමේ ප්‍රධාන පළවෙනි පියවරයි.

ඒ සටහන දැකීමෙන් පස්සෙ ඊගාව විත්තක්ෂණය යනකොට අර සටහන එහෙට ඇද වෙනවා මෙහෙට ඇද වෙනවා හෙලවෙනවා කම්පන වෙනවා දරනවා චංචල වෙනවා දැකිනකොට ඒකට අපි කියනවා ආකාරය කියලා; ලීලාව කියලා. ඒ නිසා සටහන දැක්කෙ නැත්නම් අපිට කවමදවත් මේ ලීලාව දැකගන්න ලැබෙන්නේ නෑ, ආකාරය දැකගන්ට ලැබෙන්නෙ නෑ. සටහනක් දැකලා ඒ සටහන කාලානුරූපව වෙනස් වීගෙන යන හැටි, ආකාර ප්‍රඥප්තියටත් සීමාවකින් තොරව ආදරයකින් දිගටම බලාගෙන යනවා නම්, බලාගෙන ඉන්න කාලය පුරාම වායෝ ධාතුවේ විවිධාකාර ජවනිකා වෙස්මුහුණු අපිට දැකගන්ට පුළුවන්. මේන්න මේ අවස්ථාව වෙනකොට යෝගාවචරයා හැකි තාක් තමන්ගේ වීර්යය දියුණු කරලා අරමුණට හැකි තාක් ළං වෙලා, සාමාන්‍යයෙන් මේ භාවනා උපදේශයක් වශයෙන් කියන්නේ වේගයෙන් මෙනෙහි කරමින් මනසිකාරය පවත්වමින් අරමුණට හොඳටම ළං වුණොත්, අර සටහන්වල හෝ අර ආකාරවල මෙතෙකැයි කියලා ප්‍රමාණයක් නැතුව පුදුමාකාර සටහන්, පුදුමාකාර ආකාර ලීලාවන් දැකිමින් ඒ අවස්ථාවල යෝගාවචරයා ඉක්මවනවා. ඉක්මවන්නේ කොහොමද ඒ අවස්ථා මුදුන්පත් කරගන්නවා. ඒකෙ සම්පූර්ණයෙන්ම නිමග්න වෙනවා.

මෙහෙමී නිමග්න වෙච්චාම යෝගාවචරයාට ජේනවා කියාගන්න බැරි තරම් වේගයකින් කියාගන්න බැරි තරම් සමීප භාවයකින්, කියාගන්න බැරි තරම් උත්සන්න භාවයකින්, මේ වායෝ ධාතුව නිසා මේ අපි හිත යොදගෙන ඉන්නා වූ අරමුණ විවිධ හැඩතල, විවිධ අංග ප්‍රත්‍යාංග විවිධ ව්‍යඤ්ජන අනුව්‍යඤ්ජන පාමින් පුද්ගලාකාර රංගනයක් තියෙන්නෙ මේ ඇතුළත. මෙන්න මෙතෙතට ගියාට පස්සේ තමයි, මේ කියාගන්න බැරි තරම් චිත්තක්ෂණයෙන් චිත්තක්ෂණයට ඔය වාගෙ හැඩතල මාරු කරමින් ආකාර සටහන් වෙනස් කරමින් යන ස්වභාවය තමයි අපිට කියන්න පුළුවන් වෙන්නෙ වායෝ ධාතුවේ ධාතු ස්වභාවය, නැත්නම් ස්වභාව ලක්ෂණය කියලා. මේ ස්වභාව ලක්ෂණය දැකගැනීම වෙන තාක්ම කිසිම ආගමක් නෑ, මේකට ඇදහිල්ලක් එහෙම ඕනෑ නෑ. මේකට අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නේ හරියටම උපදෙස් පංතියක්. ඒ උපදෙස් පංතිය අනුව ගියා නම්, මෙන්න මෙතෙතට ගියාට පස්සේ තමයි මේ සද්චාරය ආගම සෑම දේම අවශ්‍ය කරන්නේ.

මේ විදිහට වායෝ ධාතුව තුළින් අපි ඒ ඇත්තා වූ වේග ගති එකකට එකක් සම කරන්න බැරි චිත්තක්ෂණ රාශියක පැවැත්ම දකිනකොට, මේ හොල්මන් කරන්නේ මොනවද? හොල්මන් කරන්නේ පඨවි ධාතුව, තේජෝ ධාතුව, ආපෝ ධාතුව තමයි. වායෝ ධාතුවට තනියම ඒ මොනවක්වත් හොල්මනක් කරන්ට බෑ. ඒ හොල්මන් ප්‍රකාශ වෙන්නෙ වායෝ ධාතුව විසින් පඨවි ධාතුව විසින් කම්පනය කරනවා, වංචල කරනවා. තේජෝ ධාතුව විසින් තේජෝ ධාතුව එහාට මෙහාට කරනවා. ආපෝ ධාතුවෙ තියෙන පිඬු කරන වැගිරෙන ගති තමයි මේ වායෝ ධාතුවෙන් හොල්ලන්තේ. මේ නිසා වායෝ ධාතුව දිහා හොඳට ඇස් දෙක ළං කරලා සමීප කරලා උත්සන්නව ආසන්නව වෙන දෙයක් ගැන මොනවත්ම හිතන්න නැතිව මුළු හදින්ම බලාගෙන ඉන්නකොට මේ වායෝ ධාතුව හොල්මන් කරවන්නේ කම්පන කරවන්නේ විරූප බවට පත් කරවන්නේ ස්වරූප බවට පත් කරවන්නේ ඔක්කොම කරන්නේ අනෙකුත් ධාතු ත්‍රිත්වය තමයි.

මේනන් මේ විදිහට පහසු තැනින් පටන් අරගෙන මේ ධාතු ස්වභාවයට යනකොට වායෝ ධාතුව යම් තාක් යුහුසුලු බවකින් කටයුතු කරනවද, එහි යුහුසුලු බවට සාපේක්ෂකව පශ්චි ධාතුවත් මේ උණුසුමෙන් බර ගතියෙන් සැහැල්ලු ගතියට මාරු වෙනවා. මේ ගොරෝසු ගතියෙන් සියුම් ගතියට මාරු වෙනවා. මේ තද ගතියෙන් මෙළෙක් ගතියට මාරු වෙනවා. උණුසුම සිසිලසක් වෙනවා. සිසලස උණුසුමක් වෙනවා. පිඬු කරන ගතිය වැගිරෙන්න ගන්නවා. වැගිරෙන ගතිය පිඬු වෙන්න ගන්නවා. මේ වාගේ වායෝ ධාතුවේ තියෙන්නා වූ සමානව වේග ගති අනිකුත් ධාතු ස්වභාවවලත් තියෙනවා. එතකොට අපි කියනවා ඒ යෝගාවචරයා සන්නති ලක්ෂණය දැක්කයි කියලා. ස්වභාව ලක්ෂණය අන්තිම මුදුන්පත් වෙච්චහම තමයි, අපිට ඒක කිව හැකි වෙන්නෙ. මුල ඉඳලම කියපු ටික පෙළගස්වනවා නම්, සටහන හොඳට දැකලා නැත්නම් සටහන හොඳ විස්තර සහිතව දැකපු කෙනාට ඒ සටහන චිත්තක්ෂණයක් පාසා වෙනස් වන ආකාරය ජේනවා. ආකාරය දැකගන්ට අවස්ථාවක් ලැබෙනවා. සටහනක්වත් දැක්කෙ නැත්නම් ආකාරයක් ගැන කතා කරන්න දෙයක් නෑ. සටහන් ආකාර දෙකේ හොඳටම සමීප වී දැකීමක් තමයි ස්වභාව ලක්ෂණය කියලා කියන්නේ. ධාතු ස්වභාවය දැකීම. ඒක අනිකුත් ධාතු දක්වාම විහිදුවන දෙයක්. මේ අපි කතා කරන්නේ රූප ක්ෂේත්‍රය.

මේ ඔක්කොම දැක්කට පස්සේ යෝගාවචරයාට තේරෙන්න පටන්ගන්නවා මේක තුළ තියෙන්නේ ප්‍රධානවම ගලන ගැල්මක්. සන්නතියක්. අතොරක් නොතබා දිගට ගලා යන ගතියක්. කම්පන චංචල ගති අතොරක් නැතිව දිගට ගලනවා. උණුසුම් සිසිල් ගතිවල මාරු වීමත් අතොරක් නැතුව ගලනවා. බර ගති, හැල්ලු ගති, මෙළෙක් ගති, තද ගති, ගොරෝසු ගති, සියුම් ගතිත් අතොරක් නැතිව ගලනවා. වැගිරෙන, පිඬු කරන ගති අතොරක් නැති ගතියක් තියෙනවා. මේනන් මේක සන්නතියක්. වායු ධාරාවක් වගේ, දූවිලි අංශු ධාරාවක් වගේ. අපි පොල් අතුටලින් වහලා තියෙන වහලක හිලක් ඇති වෙච්චහම ඒ හිලෙන් ආලෝක කදම්බයක් පල්ලෙනාට එනවා නම් ඒ ආලෝක කදම්බය තුළට ගමන් කරන්නා වූ දූවිලි, දුම් වෙනත් අංශු

තියෙනවා නම් ඒවා හරියට ඒ ආලෝකය පහු කරගෙන යනකොට හොඳට ජේනවා. ප්‍රකාශ භාවයට පත් වෙනවා.

වෙනත් විදිහකට කියනවා නම්, මුළු අභ්‍යවකාශයම සම්පූර්ණයෙන්ම දිදුල දිදුල තියෙන්නේ. නමුත් ඒකේ හැප්පෙන දෙයක් නැති නිසා අපිට ආකාශය ජේන්නේ අන්ධකාරයට. හඳ ගියාට පස්සේ හඳට ආලෝකය වැටීවිචහම ඔන්න හඳ බබලනවා ජේනවා. චන්ද්‍රිකාවක් ඉහළට ඇරියා නම් ඒ චන්ද්‍රිකාවට ආලෝකය වැටුණොත් පහළට ජේනවා. එහෙම නැත්නම් අභ්‍යවකාශය තියෙන්නේ අන්ධකාරයේ වගේ. ඒ වගේ තමයි මේ මුළු ලෝකයටම භාවනා ලෝකය යොමු කළා නම්, එහෙම නැත්නම් භාවනා මනසිකාරය යොමු කළා නම්, එහි ඇත්තා වූ ධාතුවල ස්වභාව හරියට අර වහලෙන් ආපු පුංචි සිදුර හරහා යන්නා වූ ආලෝක ධාරාව හරහා යන දූවිලි අංශු අනික් තැන්වල නොපෙනී තිබිලා මෙතනින් පෙනෙන්න ගන්නවා වගේ, අභ්‍යවකාශය සම්පූර්ණයෙන්ම දිදුලැව්වත් ආකාශ වස්තු නැති නිසා ජේන්නේ නැතුවා වගේ තියෙන මේ අන්ධකාර ලෝකය මේ භාවනා මනසිකාරය නිසා තමන් හිත යොදන දේ, අර දූවිලි අංශු ටිකක් පෙන්නුවා වගේ, ඒ ආකාශ වස්තු ජේනවා වාගේ, මෙන්න මේ විදිහට තමන්ට ජේන්න පටන්ගන්නවා, එව්වගෙ අතෝරක් නැතුව ගලනවා. ආලෝක කදම්බයක් කුස්සියේ වහලෙන් බිමට වැටෙනවා. දූවිලි ටිකක් හෝ කුස්සියෙන් නැගෙන දුමක් තියෙනවා නම්, ඒකේ ජේන්න තියෙන්නේ ආලෝක ධාරාව හරහා අතෝරක් නැති වෙන්න ගලන දූවිලි කදම්බයක් හැටියටයි. නමුත් ඒ ආලෝකයෙන් පිටතට ගියාම ඒ දූවිලි ජේන්නෙන් නැ, දුම් ජේන්නෙන් නැති වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ආලෝක කදම්බය තුළදී නම් හොඳට ජේනවා.

අන්න ඒ වගේ යෝගාවචරයාට ජේනවා නම් යම් තාක් සම්පව මනසිකාරය පවත්වනවද? ඒ තාක් දුරට මේක බලවේග යන්ත්‍රාගාරයක් වගේ, ගලා හැලෙන දිය ඇල්ලක් වගේ අතෝරක් නැතුව ගලනවා, මේකට තමයි කියන්නේ සන්තති ලක්ෂණය කියලා - ගලනවා. මේ ගැල්ම තුළ පටලැවිල්ල එන්නේ, වරදවාගැනීම සිද්ධ වෙන්නේ, සංඥා ගැනෙන්නේ, මේක ඝනයක් විදිහට ආපු වෙලාවට

තමයි. අතෝරක් නැතුව ගලන ගැල්මකුත් ඒකෙ දිග පළල මනින්න පුළුවන් සන ආකාරයෙන් කෘත්‍ය රාශියක් සිද්ධ වෙනකොට මේ සේරම එකයි කියලා බාරගැනීමෙන් තමයි අපි සතෙක් පුද්ගලයෙක්, හොඳක් නරකක්, දිගක් පළලක්, වමක් දකුණක් ගන්නේ.

නමුත් අර එක එක අංශු එක එක කෘත්‍යය එක එක විත්තක්ෂණවලට කඩලා ගත්තොත්, මේක කාටවත්ම අයිති දෙයක් එහෙම නෙමෙයි. ඒ වගේම එහි ඇති කම්පන වංචල ගතිය කාටවත්ම වේග කරන්නත් බෑ. වේගය අඩු කරන්නත් බෑ. කවමදකවත් ඒ ක්‍රියාවලිය තුළ ඉස්පාසුවක් නම් නෑ. ඉස්පාසු ගතියක් ජේනවා සේරම එකට කරලා බැලුවහම. සේරම එකක් කියලා හිතනකොට. කාලයක් පුරා සිද්ධ වෙන දේවල් එකින් එකට යන බන්ධනයක් තියෙනවා කියලා හිතනකොට තමයි, ඕකේ අපිට සත්ත්ව පුද්ගල සංඥාව ඇති වෙන්නේ. ඒ නිසා සන්තති ලක්ෂණය දකින්න නම්, ස්වභාව ලක්ෂණ දැකිය යුතු වගේම ස්වභාව ලක්ෂණය ආසන්නව දකින්නත් ඕනෑ. හොඳට සමීප වෙලා දකින්න ඕනෑ. හොඳට මනසිකාරය යොදවලා දකිනව නම්, එක සන්තතියක් හැර මේ ඇති මීට එහා ගන්න වෙන ආකාර සටහන් - ප්‍රඥප්ති, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාව, ගැනු පිරිමි, අත පය, කට බඩ - මොනවක්වත් නෑ.

මෙතෙන්ට යනකොට නම් ප්‍රධාන වශයෙන්ම අර මූලික දසසඤ්ඤ, ගිරිමානන්ද සූත්‍රයේ සඳහන් කරලා තියෙන විදිහට, අශුභ සඤ්ඤ, ආදීනව සඤ්ඤ, විරාග සඤ්ඤ, නිරෝධ සඤ්ඤ ආදී මේ සඤ්ඤ බලපෑවේ නැත්නම් අපි ස්වභාවයෙන් යන්නේ මේ දේවල් සත්ත්ව පුද්ගල ප්‍රඥප්ති ක්ෂේත්‍රයට දගෙන මේක නිත්‍යයි සුඛයි සුභයි කියලා පටන් අරගෙන තමයි. ඒක එහෙම කවුරුවක්වත් කියලා දෙන්න ඕනෑකමක් නෑ, ඒක සංසාරේ. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ වෙනකොට මේ දේට බහින පුද්ගලයා සුනමය වශයෙන් හෝ වින්තාමය වශයෙන් අනිත්‍ය සඤ්ඤාව, දුක්ඛ සඤ්ඤාව, අශුභ සඤ්ඤාව, අනාත්ම සඤ්ඤාව වඩලා තියෙනවා නම්, ඔහුට මේ තමන් ඉදිරිපිට ඇස්පනාපිට ජේන මේ සීග්‍ර වෙනස තුළ, වෙන විදිහට කියනව නම් මට කියා ගන්න බැරි මොකක්දෝ දෙයක් වේගෙන් සිද්ධ වෙනවා කියලා, යෝගාවචරයා අසරණ වෙන්නේ මෙන්න මේ

අනිත්‍ය සඤ්ඤාව නැතිකම නිසයි. ඔහු ඒක තුළ නිත්‍ය බව භොයන්ඩ ගත්තොත් පටලවලා කරකවලා අතැරියා වගේ අන්ද මන්ද වෙනවා, කලකොල වෙනවා. මේ තුළ සුඛයක් සුභයක් භොයන්ඩ ගත්තොත් අන්ද මන්ද වෙනවා. කලකොල වෙනවා. මේ තුළ ආත්මයක් භොයන්ඩ ගත්තොත් මේක මම වැඩි කරන්ට ඕනෑ, අඩු කරන්න ඕනෑ, ළං කරන්ට දුරස් කරන්ට ඕනෑ කියලා බැලුවොත් ආත්මයක් එනවා. මේ ඇති හැටියෙන් දැක්කා නම් ඒ පුද්ගලයාට ඒ වෙලාවට අනිත්‍ය සඤ්ඤාව, දුක්ඛ සඤ්ඤාව වගේ දේවල් හරියට නයි විෂට ප්‍රතිවිෂක් ලැබුණා වගේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි විශාල ගෞරවයක් ඇති කරන සත්‍ය නිරූපණය කරන ලොකු ඇස් ඇරවීමක් සිද්ධ වෙනවා.

ඒ නිසා මේ සන්තති ලක්ෂණය දැකපු කෙනාට මේ සන්තතිය උදේ ඉඳලා හැන්දෑ වෙනකල්, නැත්නම් ඉඳගන්න ඉඳගන්න පර්යංකයක් පාසා සක්මන් කරන සක්මනක් පාසා අහන දකින වාරයක් පාසා මේක දැකගන්න පුළුවන්. නමුත් මනසිකාරය අවශ්‍යයි. ඒ මනසිකාරය යෝනිසෝ මනසිකාරයක් වෙන්ට ඕනෑ. අයෝනිසෝ මනසිකාරයක් නම්, අනුවණින් නම් මෙතෙහි කරන්නේ, නොමගින් නම් මෙතෙහි කරන්නේ ඔහු ඒ තුළින් සත්ත්ව පුද්ගල සංඥාව ඇති කරගන්නවා. නුවණින් මෙතෙහි කරනවා කියලා කියන්නේ, ක්‍රමයට මෙතෙහි කරනවයි කියලා කියන්නේ මේ තුළ ඇත්තා වූ අනාත්ම භාව, දුක්ඛ භාව, අසුභ භාව දැකගන්ට උත්සාහ කරනවා. මෙහෙම උත්සාහ කරනකොට ජේන්න පටන් අරගන්නවා, කොයි පැත්තෙන් බැලුවත් කොයි වෙලාවට බැලුවත්, කොයි ආකාරයෙන් බැලුවත්, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන කෙනා පිම්බීම හැකිලීමට දලා බැලුවත්, පිම්බීම හැකිලීම කරන කෙනා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට දලා බැලුවත්, එහෙම නැත්නම් ධාතු මනසිකාරයට දලා බැලුවත්, මේ තුළ පවතින්නේ මේ වගේ සීග්‍ර වෙනස් වෙන ගතිය නම් කිසි සේත්ම අස්වැසිල්ලක් ඉස්පාසුවක් නැති, පෙළෙන සන්නාපන ගතියමයි. ඒක උදේ ඉඳන් හැන්දෑ වෙනකල් ජේන තරමට හොඳයි. ඉඳගන්න ඉඳගන්න පර්යංකයක් පාසා දකින ප්‍රමාණයට හොඳයි. හොඳ කොහොමද? ආර්යයන් වහන්සේලාගේ පැත්තෙන්. බුන්ම පාටේ යන

කට්ටියට හෝ ශීල මාර්ගයේ යන කෙනෙකුට හෝ දැන මාර්ගයේ යන කෙනෙකුට නම්, මේකට බය උපදවන කෙනෙක් වෙන්ව ඉඩ තියෙනවා. ඒ මොකද හේතුව, භාවනා කරන්ඩ කරන්ඩ ඉන්න පදනම දෙදරනවා. ඉන්න පදනම අභියෝගයට ලක් වෙනවා. ඉන්න පදනම නැවත සලකා බැලීමකට ආයාචනයක් තියෙනවා. එන්න ඒ ආයාචනයෙන් තොරව තමයි, සෑම සියලු ආගමක්ම - බුද්ධාගම ඇර - ගොඩනැගිලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා ඒ ඇත්තන්ට මේ භාවනාව කරන්ඩ කරන්ඩ ඒකෙ නිබ්බිදවකට, නිර්වින්දනයකට, එහෙම නැත්නම් පාළු තැනකට ගෙනියන, නොදන්නා තැනකට ගෙනිහින් අතැරියා වගේ, අන්ද මන්ද කරන්න පටන්ගන්නවා.

ඒ මොකද, සාමාන්‍ය සන්නති ලක්ෂණය මත සාමාන්‍ය සෑම රූප ධර්මයකටම ආවේණික වූ අනිත්‍ය දුක්ඛ ලක්ෂණ දැකගැනීම ඔහුට පේන්නේ ඉව්ණ භංගත්වයක් වාගේ. ඔහුට පේන්නේ වැරදිල්ලක් වාගේ, පටලැවිල්ලක් වාගේ. හිටපු තැන අන්ද මන්ද වීමක් වාගේ, එහෙම නැත්නම් පදනම දෙදරා යාමක් වාගේ. ඒ නිසා දිගින් දිගටම මේ වෙනකොට කලාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය, යෝනිසෝමනසිකාරය, ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්ති වගේ හුඟාක් ගුණ ධර්ම අවශ්‍යයි මේ ලැබෙන්නා වූ තොරතුරු පංතියට හරි හැටියට අර්ථකථනයක් දිගන්ඩ. මේ තොරතුරු පංතිය ලැබීමත් අර්ථකථනය වැරදි වීමත් සංසාරයේ කිසිම ගෙවීමක් නැතිව ඉබේම සිද්ධ වෙනවා. අයෝනිසෝ මනසිකාරය ඉබේම සිද්ධ වෙනවා. ඒ නිසා මේ කටයුත්ත භාවනා කරන කෙනාට පමණක් සිදු වෙනවා කියන්ට අමාරුයි. භාවනා කරන කෙනාට සිද්ධ වෙන්නේ මේක යෝනිසෝමනසිකාරයට දමාගැනීම පමණයි. මෙන්න මේ නිසා මේ රූප ධර්ම පිළිවෙලක් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිමින් පටි මනසිකාරය දිගේ යෝනිසෝමනසිකාරය දිගේ ඉදිරියට ගමන් කරන ස්වභාව ලක්ෂණවලින් සන්නති ලක්ෂණයටත් සන්නතියෙන් සාමාන්‍ය ලක්ෂණවලටත් ගියහම, එය බොහෝම සෘජු වැඩ පිළිවෙලක්.

නමුත් මේ ධාතු, රූප ධාතු කොටස් වැඩ කරනකොට මීට හාත්පසින්ම නොපෙනෙන නාම ධර්ම රාශියකුත් මේත් එක්ක ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ඒ නාම ධර්ම රාශිය නොදැනීමෙන් පාලනයකින්

තොරව සංවරයකින් තොරව පාවිච්චි වෙනවා කියලා කියන්නෙ අයෝනිසෝ මනසිකාරයමයි, සංසාරයමයි, බැඳීමමයි. ඒ නිසා ඒ නාම ධර්ම කොටස් යෝනිසෝමනසිකාරයට හරවන්ඩ නම්, 'මනඤ්ච පජානාති, ධමෙම ච පජානාති. යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයෝජනං තඤ්ච පජානාති' කියන අර ඉතාම සුක්ෂ්ම ගැටේ, මේ රූප ධර්මත් එක්කම යාදෙමින් යාදෙමින් හැත් බැඳෙමින් හැත් බැඳෙමින් යන මේ නාම ධර්ම පිළිබඳ අවබෝධයක් අවශ්‍යයි. ඒ මොකද නාම-රූප කියන දෙක අපි ඔය දැනගැනීමේ මූල ධර්මමය පහසුවක් හැටියට වෙන් කරගත්තට, මේ දෙන්නට වෙන්ව ජීවත් වෙන්න බෑ. මේ දෙක එකටමයි ක්‍රියාත්මක වෙන්නෙ. ඒ නිසා රූප ධර්මවල මේ විදිහේ සන්තති ලක්ෂණය දකිනකොට ඒ දකින දකින සන්තතිය ඊට මෑත් කරලා නැවතත් ප්‍රඥප්තිවලට යොදවන්ඩත් අපි භාවනාව කැඩුණා, සතිය කැඩුණා, සමාධිය කැඩුණා කියලා බය කරමින් විවිධාකාර දේවල්වලටත් හේතු වෙන්නෙ නාම ධර්මමයි.

ඒ නිසා නාම ධර්මවලින් තොරව අපට යන්න බෑ. ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ මේ ඡඩින්දිය දක්වන වෙලාවෙදී අවසාන වශයෙන් මනඤ්ච පජානාති, ධමෙම ච පජානාති. යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයෝජනං කියලා වෙනමම ආයතනයක් පෙන්වලා දීලා තියෙනවා. බලනකොට මේ ආයතනයෙන් තමයි සෑම දේම වර්ණ ගන්වන්නෙ, වෙස් බන්දන්නෙ. ඒ වෙස් බැන්දීම කරන තැන, අර ඇහේ කනේ නාසයේ දිවේ ශරීරයේ වෙන සෑම දෙයටම වඩා බොහොමත්ම විචිත්‍ර ආයතනයක් බවට පත් වෙනවා මේ මනායතනය. මේක තුළ තමයි සෑම නළුනිලියෙක්ම ඒ වර්තයට අවශ්‍ය විදිහට වෙස්ගැන්වීම කරන්නෙ. සම්පූර්ණ විජ්ජාකාරයෙකුගේ වැඩ පිළිවෙල මෙතන තමයි තියෙන්නෙ. ඒ නිසා මේක ඉතාමත්ම වැදගත් වෙනවා. සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරපු පටිච්චසමුප්පාදය වගේ ධර්ම, ඇත්ත නැත්ත තේරුම් කරගැනීමේ ව්‍යාකරණ පද්ධතිය, සමීකරණ පද්ධතිය, මේකෙයි තියෙන්නෙ. නමුත් ඒ නිසා හැමකෙනාම භයක් උපදවාගන්ඩ අවශ්‍ය කාරණාවක් නෑ, මේවිච සේරම දැනගෙන ඉන්ඩ ඕනෑයි කියලා; භාවනා කරන්ඩෙයි කියලා. මොකද ඒ නාම ධර්ම පද්ධති ගැන දැනුමක් ඇති ගුරුවරයෙක්

අනුකම්පාවෙන් දෙන උපදෙස් පංතිය අනුව ක්‍රියාත්මක වෙනවා නම්, විපස්සනාව කියලා කියන්නේ තමන්ට පහසු තැනකින් පටන්ගන්න එක. පටන් අරගෙන ඒක ආසේවනය කරනවා. ආශ්‍රය කරනවා. ආශ්‍රය කරනකොට අපිට මේ වැඩ පිළිවෙළ යම් ප්‍රමාණයකට තමන් තුළ ක්‍රියාත්මක වන බවත් මගට යනකොට එක්කෝ කම්මැලිකම නිසා, එහෙම නැත්නම් මේක පටලැවිලා වැරදුණා කියලා සිතෙන නිසා හෝ මොකක් හරි එකකින් නතර වෙන බවත් දැනෙනවා.

භාවනා කරනකොට මේක තමයි හිත හදනවයි කියන්නේ. අමාරුවේ වැටෙන්න ඉස්සර වෙලා මැරෙන මොහොත එන්ඩ ඉස්සර වෙලා මේක නැවත නැවතත් මම ආශ්‍රය කරන්ට ඕනෑ, කම්මැලිකම ආවත් ඒකාකාරීකම ආවත් බය ඇති වුණත් කියලා, ඒක නැවත නැවතත් භාවිත මනසක් බවට, අප්ට ලෝක ධර්මයෙන් කම්පා නොවන මනසක් බවට පත් කරගන්නකොට මේ නාම ධර්මවලටත් ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික ඒ පුද්ගලයා නොදැනම මුණ දෙන්න පටන්ගන්නවා. ඒ වුණත් ඒක සාක්ෂාත්කරණයක් සිද්ධ වෙන්ට, හරි හැටි සර්වඥයන් වහන්සේ බෝ මැඩ මුලදී සාක්ෂාත් කළ දේ අපට අනුමාන වශයෙන්වත් සිතාගන්ට නම්, ඒක බහුලිකත කරන්ට ඕනෑ. නැවත නැවතත් මේ රූප ධර්මය දිහාම බලන්ට ඕනෑ. ආනාපානය ගත්ත නම් දිගටම ආනාපානය කරන්න ඕනෑ. පිම්බීම හැකිලීම ගත්ත නම් ඒක දිගටම කරන්න ඕනෑ.

ඒ මොකද, මුලින් මුලින් ආනාපානය හෝ චේවා, පිම්බීම හැකිලීම හෝ චේවා ඒ සෑම දෙයක්ම අපි, අපිට රූපි අපේ තෘෂ්ණා, මාන, දෘෂ්ටි, එහෙම නැත්නම් ආශ්‍රව ධර්ම - කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, දිට්ඨාශ්‍රව කියන මේ ආශ්‍රව ධර්ම - තුළිනුයි අපි මේ රූප ධර්ම දකින්නේ. නැවත නැවතත් ඒ හරි සංඥාවකින් යෝනිසෝ මනසිකාරයකින් නැවත නැවතත් ඒ ආනාපානයම, ඒ පිම්බීම හැකිලීමම බලනකොට අර අඩු වුණා වූ තුනී වුණා වූ ආශ්‍රව ධර්ම තුළින් මේ රූප ධර්ම බලනකොට ඒ යෝගාවචරයාටම ඒ තුළ යම් ප්‍රමාණයක පරිණාමයක් සිද්ධ වෙනවා. පටන්ගන්නකොට කාගෙන් තියෙන්නේ ඉතාමත් කලවං වෙච්ච, කෙලෙස් හරිත, ආශ්‍රව ධර්මයන්ගෙන් පිරිවිච ආකල්පයක්. ඒ කන්නාඩියෙන් තමයි

පෙනෙන්නේ. වැඩ කරගෙන කරගෙන යනකොට ඒ ආශ්‍රව ධර්ම ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික කැපිකැපී කැපී කැපී යනකොට, ඒක යෝගාවචරයා නොදැනයි සිද්ධ වෙන්නේ. භාවනාමය පංතිය නොකැඩී අඛණ්ඩව පවතිනවා නම් ආශ්‍රව ධර්මයන්ගෙන් පාට නොවුණු, නොකෙලෙසුණ ධර්ම කොට්ඨාශ දැකගන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා නැවත නැවතත් නැවත නැවතත් මේ යාන්ත්‍රණය කරන්ට ඕනෑ. නොකළොත් ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ ගොඩක් කල් ශරීරය තුළ පැහිලා එන එන ඕනෑම අලුත් දෙයක් කෙලෙසන්ඩ පුළුවන් ධර්මයක්. එයින් කෙලෙසෙනවා. මේකට අද ඔය එක එක පරිවෘත්තිමය ක්‍රියා, ඒ වගේම බාහිර ලෙඩ රෝග පැතිරෙන ආකාරය වගේ සොයාගෙන යනකොට, අද සොයාගෙන තියෙනවා පුදුමාකාර දේවල්. එව්වර පැරණි සොයාගැනීම් නෙවෙයි, නමුත් එහි ඇත්තා වූ සංකීර්ණ ස්වභාවය තේරුම් අරගත්තට පස්සෙ අපි මේ සිතනවට වඩා මේ ප්‍රශ්නය බොහොමත්ම සංකීර්ණ බව වැටහෙනවා. නිදර්ශනයක් වශයෙන් ගත්තොත් අපි හැමදම ආහාරයට ගන්න අපිට ගන්න පුළුවන් උපරිම පිරිසිදුවට හදගත්ත රස මසවුළක් තමයි. ඒකට අත් දෙකක් සෝදගන්නවා. පිගානත් සෝදගන්ට ඕනෑ. උයන මනුෂ්‍යයන් අත් සෝදගෙන ඉන්ට ඕනෑ. එළවළුත් හෝදලා තියෙන්නට ඕනෑ. ඒක තම්බලා සම්පූර්ණයෙන් විෂ බීජවලින් තොරව උණු උණුවේ වළඳන්න ඕනෑ. මේ විදිහට මුඛය පිරිසිදු වෙලා තියෙන්නට ඕනෑ. දත් පිරිසිදු වෙලා තියෙන්නට ඕනෑ. උගුර පිරිසිදු වෙලා තියෙන්නට ඕනෑ. ආමාශයේ විෂ, පරණ අජීරණ විෂ බීජ නොතිබෙන්නට ඕනෑ. ඉතින් අපි පුදුමාකාර පිරිසිදුකමක් බලාපොරොත්තු වෙනවා, මේ ශරීරයට වැටෙන ආහාර ටික පිරිසිදු කරන්න. ඉතින් ඊට පස්සේ ඒ ආහාරයේ තියෙන්නා වූ ඕජාව පුළුවන් තරම් උරාගැනීම තමයි, මේ ආහාර ජීර්ණ පද්ධතියෙන් කෙරෙන්නේ.

ඉතින් එහෙනම් එළියට යන ඒවත් පිරිසිදුවට එළියට යන්න එපායෑ. අපි හැමදම දන්නේ පිරිසිදු දේවල් නම් ඒ ආහාර දිරවලා ඉතුරු වෙන රොඩු ටික බොහොම පිරිසිදුවට යන්න ඕනෑ. නමුත් පුදුමාකාර ගදයි. හැමදම කෙනෙකුට පූජා කරන්න පුළුවන් තරම් දෙයක් තමයි අපි වළඳන්නේ. අපි අනුන්ට දෙන්නේ. නමුත් ඒවා

ඇසුරින් පිට වන දෙයට මොකද වෙන්නේ? හැමදම ආවේණික ගඳක් තියෙනවා. යන්නන් නියපොත්තේ කොනකට ගැවුණත් ඇල්පෙනෙත්ති තුඩකට ගැවුණොත් ඕනෑම ලොකු ආහාර ගොඩක් කෙලෙසන්ඩ පුළුවන් තරම් ජරාවක් මේ අසුවියේ තියෙනවා. ඉතින් මේ අසුවී හැමදම කොහොමද ගඳ වෙන්නේ? මේ ශරීරයට මෙව්වර සුවද දුම් අල්ලනවා නම් මෙව්වර නාවනවා නම්, මෙව්වර අතුල්ලලා උලනවා නම්, ගන්න ගන්න දේවල් පෙරලා හත්කඩේ පෙරලා පිරිසිදු කරලා ගන්නවා නම් කොහෙන්ද මේවා කෙලෙසෙන්නේ?

මේ ශරීරයේ අර කුඩා බඩවැල් ප්‍රදේශයේ දිගටෝම මේවා උරාගෙන උරාගෙන උරාගෙන, ඒකේ තියෙන පෝෂණීය සේරම උරාගන්නවා. උරාගත්තට පස්සේ ඒ ඇතුළේදී ආමාශයේ තැන්පත් කරලා තියලා පරිවෘත්තීය ක්‍රියාවට යොදාගත්තට පස්සේ, අර උරාගත්ත දේවල්වල යම් යම් පරිවෘත්තීය ක්‍රියා නිසා උපදින යම් යම් විෂ ද්‍රව්‍ය එකතු වෙව්වහම ඒවා සේරම අරගෙන ගෙනිහිල්ලා, මහ බඩවැලේදී අර පිට වෙන්න තියෙන අසුවියට වත් කරනවා. ඒ නිසා පැයගණන් මහ බඩවැලේ අසුවී තැන්පත් කරගෙන ඉඳලා ඒ අසුවී ටිකට තමයි අර ශරීරයේ පරිවෘත්තීය ක්‍රියාවලින් ඉතුරු වන අපද්‍රව්‍ය ටිකක් ආහාරයෙන් යම් කිසි විෂ දෙයක් හෝ පරණ වීමක් නිසා හෝ නොගැලපෙන ආහාර ද්‍රව්‍ය එක දෙකක් එකතු වීම නිසා හෝ හැදෙන සෑම විෂ කොටසක්මත් අර පිට වෙන්න ඔන්න මෙන්න කියලා තියෙන අසුවියට පිට කරනවා. ඒ නිසා ඒක එකම වර්ණයකට එනවා. එකම ගඳකට එනවා.

ඉතින් ඒ නිසා අපි ඒ කෘත්‍යයට යනකොට කොහොමද? ආහාර මේසෙට නම් යනකොට යන්නේ මල් මාලා පලන්දවාගෙන ස්ත්‍රී පුරුෂයන් සිනා වෙවී සම්භාෂණයකට යනවා වගේ. නමුත් ශරීර කෘත්‍යය කරන්නට යනකොට ඉන්ද්‍රියාවේ නම් කතා කර කර වැඩේ කරනවා. ලංකාවේ නම් වහගෙන තමයි කරන්නේ. හරිම අප්පිරියයි ඒක දකින්න. අප්පිරියයි ඒක ගැන හිතන්න. ඉතින් සමහරු ඒකට බුලත්විට හපනවා. සමහරු බීඩ් සුරුට්ටු බොනවා. මොකද ඒ තරම්ම මේක පුදුම අප්‍රිය කරන දෙයක්. කොහොමද මේ අප්‍රිය දේ හැමදම එකතු වෙන්නේ? ආහාර ජීර්ණ පද්ධතිය කියලා කියන්නේ උරාගන්න

දෙයක් පමණක් නෙවෙයි, පිට කරන දෙයකුත් තියෙනවා. මුළු ආහාර ජීර්ණ පද්ධතිය පුරාම කරන්නේ උරාගැනීම තමයි. නමුත් අවසාන කොටසෙදි අනවශ්‍ය අපද්‍රව්‍ය ටික ඒකට එකතු කරනවා. එකතු කෙරුවට පස්සෙ, ඒ ස්ත්‍රියාවට ඒ පුරුෂයාට ආවේණික වූ ගඳක් ඒ අසුවියේ තියෙනවා.

ඒ නිසා මොන ජරාව කැවත් ඒ මනුෂ්‍යයාගේ අසුවී එකම ගඳයි. අශ්වයාගේ අසුවී ඒ ගඳයි. හරකාගේ අසුවී ඒ ගඳයි. බල්ලාගේ අසුවී ඒ ගඳයි. රිලවාගේ අසුවී ඒ ගඳයි. ඌ කන දේවල් විවිධ වුණාට, දවසින් දවස ඒ අසුවීවල එකම ගඳක් තියෙනවා. ඒ මොකද, ආහාරයට අර විෂ ටිකක් එකතු කිරීම ජීර්ණ පද්ධතියේ අනිවාර්ය අංගයක්. ඒ වගේම තමයි මදුරුවා ලේ බොන්ට ගියහම. අපි ලේ දන් දෙන්ට කිසිම අකමැත්තක් නෑ. නමුත් ඒකා ලේ බොන්ට ගියහම උරනවා විතරක් නෙමෙයි. ඒකා ළග තියෙන විෂබීජ ටිකක් ඉස්සර වෙලාම ශරීරයට විදිනවා. එතන තමයි ඌ මැලේරියා මදුරුවාද? බරවා මදුරුවාද? එහෙම නැත්නම් අහිංසක මදුරුවෙක්ද කියලා තීන්දු වෙන්නේ. එහෙනම් ලේ ඉරීම නෙමෙයි ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ. ලේ උරන්ඩ නම් ඌ අනිවාර්යයෙන්ම උගේ ඒ නළය සම්පූර්ණයෙන්ම කෙළවලින් පුරවලා, ඒ කෙළ ටිකක් ඇගේ රුධිර ධාරාවට තල්ලු කරලා ඒ පාරටම තමයි ආයේ අනික් පැත්තට උරන්නේ. අන්න අර ඒ සම්බන්ධතාව ඇති කිරීමට තල්ලු කරන කෙළ බිංදුවේ තමයි සම්පූර්ණ විෂ බීජ තියෙන්නේ.

ඒ නිසා ඌ සම්පූර්ණ මනුෂ්‍ය දේහයක් කෙලෙසන්න පුළුවන් තරම් විෂ බීජ ටිකක් ඇතුල් කරලයි ඉරීම පටන්ගන්නේ.

ඒ නිසා මේ සෑම පද්ධතියකම උරාගැනීම වගේම ශ්‍රාවය කිරීමත් තියෙනවා. ඒ නිසා ඇහෙන්න සම්පූර්ණ රූප උරාගන්නවාමයි කියලා හිතන්ඩ අමාරුයි. වක්ඛු විඤ්ඤුණය පහළ වෙච්චහම ඒ වක්ඛු විඤ්ඤුණය කරන්නේ ඒ රූපාරම්මණය උකහාගැනීමයි. නමුත් ඒ උකහාගැනීම එහෙමම තියෙනවා නම් මං හිතන්නේ නෑ සංසාරේ මෙච්චර ගැටගැහෙයි කියලා. අපි මේ රූපෙට අපිට ඕනෑ තරම් දේවල් අපිට අවශ්‍ය කරන දේවල් වෙස් ගැන්වීමක් කරනවා. අපිට

ඕනෑ තාලෙට වෙස් ගැන්වීමක්. ඒ වගේම කනට ඇහෙන ශබ්ද, ඇහෙන දේම ඇහෙන තාලෙන් අපිට ඇහෙනවා නම් මෙව්වර ජන සන්නිවේදන අවශ්‍ය කරන්නෙ නෑ. එක්කෙනයි බණ කියන්නේ, දහපහළොස්දෙනෙක් අහනවා, නමුත් දහපහළොස්දෙනාට ඕනෑ තාලෙටයි ඇහෙන්නේ.

මේක ඔප්පු කරලා පෙන්නන්න බෑ මොනම තාලෙකටවත්. නමුත් බොරුවක් නම් නෙමෙයි. ඒ වගේම තමයි එකම කෑම මේසෙන් තමයි කෑම බෙදගන්නේ. ඔක්කොමලා රස බලනවා. එක් එක්කෙනාගේ රස පිළිබඳව ඇති අදහස වෙනස්. එකම ගඳක් සුවඳක් එක එක් කෙනාට විවිධයි. එකම ස්පර්ශය එක එක් කෙනාට විවිධයි. එක එක අවස්ථාවල විවිධයි. මේ මොකද හේතුව, ස්පර්ශය කියන ඒ මූලික සන්නිවේදනය මතට අපි මොනවදෝ වක් කරලා තමයි ඒක වළඳන්නෙ. වක් කරලා තමයි අපි ඒක ආහාර කරගන්නෙ. මේ ආහාර කිරීම සඳහා ඇති වෙන්නා වූ අපි ඒකට කරන දේ, එන රූප රූප වශයෙන් දකින්නෙ නෑ. දැක්කට අපි මොනවද එකතු කරනවා. එන ශබ්දය, ශබ්දය වශයෙන් අහන්නෙ නෑ. ඒකට අපේ ආවේණික ගති එකතු කරලයි අපි ගන්නේ. ඊගාවට නාසයෙන් එන, දිවෙන් එන, ශරීරයෙන් එන, සෑම සංඥාවකටම අපි මෙන්න මේ විදිහට මොනවදෝ සෑම අරමුණකටම මොනවදෝ එකතු කරන ගතිය, මේ සංඥ විත්ත දිට්ඨි කියන මට්ටමට ගතබල වෙනවා.

මේ සංසිද්ධිය පෙන්නන්නට තමයි මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයේ මහා කච්චාන මහා රහතන් වහන්සේ සඳහන් කරන්නේ,

“වකඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වකඛුවිඤ්ඤාණං”

ඇහැට රූපයක් ආපුවාම වක්ඛු විඤ්ඤාන පහළ වෙනවා. ‘තිණණං සඛාති එසසො’ මේ ඇහැත් ඇරිලා තියෙනවා නම් ආලෝකය තියෙද්දී රූපයත් පේනවා නම්, ඒ මනුෂ්‍යයාගේ හිත තියෙන්නෙත් ඇහේ නම්, මේ වැඩ පිළිවෙළ දිගට යන තාක් කල් මේ ස්පර්ශය සිද්ධ වෙනවා. ‘එසසපච්චයා වෙදනා’ මේ ස්පර්ශය නිසා මේ පුද්ගලයා එතනදී වින්දනයක් ලබනවා. ‘යං වෙදෙති, තං සඤ්ජානාති.’ ඒ වේදනා කරන දේ ඒ පුද්ගලයා හඳුනාගන්ඩ හදනවා.

මේ ස්ත්‍රියාවක්, පුරුෂයෙක්, ඊයෙ දෑකපු අම්මා, එහෙම නැත්නම් මේ අම්මා කුඩම්මා මේ හතුරා ආදී වශයෙන් හඳුනාගන්න හදනවා. 'යං සඤ්ජානාති තං චිතකෙකති.' ඒක මත ඊට පස්සෙ ආවා හොඳයි නරකයි, දුක්කා හොඳයි නරකයි ආදී වශයෙන් ඒ මත චිතක්ක කරනවා. 'යං චිතකෙකති තං පපඤ්චෙති.' ඒකට කොහෙන්දෝ අර පරණ පුරුදු මතකවලින් එකතු කරලා අර දෑකපු දේ අපි හොඳක් වශයෙන් නිත්‍ය දෙයක් වශයෙන් සුභ වශයෙන් ආත්ම වශයෙන් පුදුමාකාර විදිහට මෙතෙන්දි සරසා ගැනීමක් සිද්ධ වෙනවා. 'යං පපඤ්චෙති තතොනිදනං පුරිසං පපඤ්චෙසඤ්ඤසංඛා සමුදවරනති.'

අර අපි පුරවන දේ, අපි වගුරුවන දේ අපි දෑකපු ප්‍රත්‍යක්ෂය සම්පූර්ණයෙන්ම ආවරණය කරලා අපි ආයිත්තම් කරන චිත්‍රය තමයි අපි දකින්නේ. ඊට පස්සේ ඒ පුද්ගලයා කියනවා මම දුක්කා, මම ඇහුවා, මම කතා කළා. ඔක්කොම ඇත්ත. ඇත්ත තමයි ඒකට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වෙච්ච ප්‍රත්‍යක්ෂයක් තියෙනවා. නමුත් ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂයේ මතුපිට සායම ආලින්තම ඔක්කෝම කරලා තියෙන්නේ අර සංඥ මට්ටමෙන්. ඒ වගේම ප්‍රපඤ්චවලින්. මේ ක්‍රියාවලිය හැමදුම සිද්ධ වෙන්නට අපි කිසිම ගෙවීමක් කරන්නේ නෑ. මේක තමයි සංසාරේ කියන්නේ. ඒ කොන මේ කොන දෙකොන එකතු කරලා ගැට ලනවා සංයෝජන මාර්ගයෙන්. මේ සංයෝජන මාර්ගය දිහා බුදුහාමුදුරුවෝ කොච්චර පිරිසිදුව දුක්කත් පෘථග්ජන ලෝකෙට සත පහකවත් අවශ්‍යතාවකුත් නෑ. ඕනෑකමකුත් නෑ. ඕනෑකමක් තිබුණත් දැනගන්න පුළුවන්කමකුත් නෑ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකේ පහළ වෙන්නේ, මේ පෘථග්ජන ලෝකයාට මෙන්න මේ තත්ත්වේ කියලා දෙන්නයි: උඹ දකින දේ නෙමෙයි ඔය කතා කරන්නේ, උඹ දුක්කයි කියලා හිතෙන දේ. ඒ නිසා අපි අහනවා කමටහන් ශුද්ධ කරන්න ගියාම කොහොමද අරමුණ පේන්නේ. ඉතින් යෝගාවචරයා නා නා ප්‍රකාර දේවල් කියනවා. හුඟාක් වෙලාවට කියන්නේ අරමුණ අඛණ්ඩව මෙනෙහි කිරීමෙන් දෑකපු දේ නෙමෙයි, දුක්කයි කියලා හිතෙන දේ. ඒක කවමකවදකවත් ඥානයක් වෙන්නෙ නෑ. ඒ කවමකවදවත් ප්‍රත්‍යක්ෂයවත් පේන්නෙ නෑ.

ඒ නිසා මේ යෝගාවචරයා බොරු කියන්නට හදනවා නෙමෙයි. සම්පජාන මුසාවාද නෙමෙයි. මේ තමයි යෝගාවචරයාගේ ආරම්භයේ හැටි. මේක යෝගාවචරයා සියසැරයක් කියයි. දහස්සැරේ කියන්නට ඕනෑ. දසදහස්සැරේ නැවත බලන්නට ඕනෑ. ඇත්තටම මං මේ පිම්බෙනකොට මෙහෙමයි කියලා කියපු එක ඉතින් එහෙමමද? ඊයේ මම කියපු එකමද? ආන්න හොයාගෙන හොයාගෙන හොයාගෙන යනකොට අපි මේකට කියන්නේ සතිය කියලා නේ. ඒ සතියෙන් කරන්නේ මොකක්ද, අරමුණම මෙතෙහි කරමින් ප්‍රත්‍යක්ෂයට ඉඩ දෙන්න හදනවා. අර හිතින් ඒකට වගුරුවන ආශ්‍රව ධර්ම සංඥවල් පුළුවන් තරම් කපා හැරලා, චිත්තාමය ඥාන, සුතමය ඥාන හැකි තාක් කපා හැරලා, ප්‍රත්‍යක්ෂයම මතු කරගන්නට උත්සාහ කරනවා. මේ ප්‍රත්‍යක්ෂය මතු කරගැනීමට ගන්නා උත්සාහයට තනිකරම බාධා කරන්නේ ගලන්නා වූ මේ ආශ්‍රව ධර්ම තමයි. ඒ ප්‍රපඤ්ච ධර්ම තමයි. ඒ සංඥ තමයි. මේ සතිය තුළ සක්‍රිය පැත්තකුත් තියෙනවා, අක්‍රිය පැත්තකුත් තියෙනවා. සක්‍රිය පැත්ත තමයි අරමුණේ හැම සටහනක්ම, හැම ආකාරයක්ම, හැම ස්වාභාවික ලක්ෂණයක්ම, ඇති හැටියෙන්ම දැකගන්නට, එනකොටම අරමුණ මතු වෙනකොටම අල්ලාගැනීමට සූදනම් හිතක් සතියෙන් සක්‍රියව ඇති කරල දෙනවා. මේ වෙනකොට හැඩගස්වන්නට රූප ලාවණ්‍ය කිරීම සඳහා පෙළගැහී සිටින්නා වූ මේ සංඥ, මේ ප්‍රපඤ්ච, මේ ආශ්‍රව ධර්ම කරන හොල්මන් අනන්තයි අප්‍රමාණයි. ආන්න ඒ දිහාට වැඩි අවධානයක් යොමු කරන්නට එපා, ඒක අක්‍රියව දැනගන්න. සක්‍රියව ගෝචර අජ්ඣාත්ත අරමුණේ සිත නැවත නැවත යොදවන්නට ඕනෑ. ඒ යොදවනකොට සිත නා නා ප්‍රකාර කනන්දර පටන්ගන්නවා. මේක මෙහෙම වුණා නම් හොඳයි මෙහෙම වුණා නම් නරකයි ආදී වශයෙන්. එහෙම නැත්නම් මේක තමයි මේ කියන්නේ ආදී වශයෙන් තමන්ගේ අර චිත්තාමය ඥාන, සුතමය ඥාන වැගිරෙන්න පටන්ගන්නවා මේකට. ආන්න ඒ ප්‍රවාහය පිළිබඳවත් අක්‍රිය අවබෝධයක් යෝගාවචරයා තුළ තිබිය යුතුයි. අන්න ඒ අක්‍රියව සිදු වන දෙයට සක්‍රිය අවධානය යොමු වුණොත් සතිය විකෘති වෙනවා.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා නැවත නැවතත් සිත යෙදිය යුත්තේ, සිත යොමු කළ යුත්තේ, සිත දමා ගැසිය යුත්තේ මූල කර්මස්ථානයේ ප්‍රත්‍යක්ෂයටමයි. ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය වසා ලත්ට, ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය හැඩ ගන්වන්ට වෙස් මුහුණු අන්දන්ට තමයි අපේ පරණ මතක සංඥාවල් ඒ ප්‍රපඤ්ච, මේ ආශ්‍රව, මේ සංයෝජන ධර්ම මතු වෙන්නෙ. ඒවා මතු වෙන බව නැත්නම් නිවන් දකින්නට කවදකවත් බැහැ. ඒවා මතු වෙනවමයි. මේ මතු වෙන දේ ව්‍යඤ්ජන අනුව්‍යඤ්ජන වශයෙන් බලන්ට යන්ඩ එපා. ව්‍යඤ්ජන අනුව්‍යඤ්ජන වශයෙන් අරමුණම බලන්න ඕනැ. 'න නිමිත්තග්ගාහි හොති. නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහි හොති.' ඒ අරමුණ මෙහෙම එනකොටම, ආව හොඳයි, මේක මෙහෙමයි කියලා එන දේ අනුව කවදකවත් නිමිති ගන්න නරකයි. ඒවා ඔක්කෝම ඒ වෙලාවට වැක්කෙරෙන කෙලෙස් ප්‍රවාහ. ඒ කෙලේසෙක යන්තන් හරි ගැවුණොත් කිරි කළයක් දෙවලා ගොම කඳුළක් වැටුණා වගේ අර ටික ඔක්කෝම කෙලෙසනවා. ප්‍රත්‍යක්ෂය යට ගිහිල්ලා ඒ වෙනුවට අනුමාන ඥාන, චිත්තාමය ඥාන පුදුමාකාර විදිහට පුරවාගෙන තමන් බුදු වුණා වගේ හිතනවා. හිතන හිතන දේ සිද්ධ වෙන්න පටන් අරගන්නවා. එවිට ඒ නිසා ප්‍රඥ නෙවෙයි පඤ්ඤාත්ති කියලා කියනවා. ප්‍රඥව විසින් ප්‍රක්ෂේපණය කරන ලද දේ පඤ්ඤාත්තියයි.

සමහර ඇත්තන්ට මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස හෝ මූල කර්මස්ථානයට සිත දලා ඒක හොඳට තුනී වේගෙන යනකොට ඇහෙන් රූප ජේත්තා වාගේ වෙනවා. චක්ඛු විඤ්ඤාණයට මොනවක්වත් ආහාර නැති වෙනකොට චක්ඛු විඤ්ඤාණය රූප හදගෙන බලනවා. මේක ඇත්ත රූපෙකට වැඩිය බොහෝම සජ්චියි. ඒ චිත්තක්ෂණ හොඳටෝම පෙනෙනවයි කියලා යෝගාවචරයා කොච්චරදෝ රණ්ඩු කරනවා. හොඳටම එකක් පැහැදිලියි, අරමුණේ නම් හිත නෑ. ඒ වගේම ශබ්ද ඇහෙනවා, හිතා වෙනවා ඇහෙනවා, සෝෂාවල් ඇහෙනවා. කනට අපි ආහාර නැති කරනකොට, ඒ මොකද ප්‍රධාන වශයෙන් මෙනෙහි කරමින් මූල කර්මස්ථානයේ සිත පවත්වනකොට, කනට ශබ්ද ඇහෙන්නට පටන්ගන්නවා. ඒ කියන්නෙ කන ශබ්ද හදනවා. ඒවට ශබ්ද විඤ්ඤාත්ති කියලා කියන්නට පුළුවන්.

එවිවා පඤ්ඤාප්තියම තමයි. ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන දේට වඩා ප්‍රකටව, තමන්ට ඕනෑ දේම තමන් දකිනවා. ඒ නිසා පඤ්ඤාව විසින් ප්‍රක්ෂේපණය කරන දේ පඤ්ඤාත්ති කියනවා. විඤ්ඤාණය විසින් ප්‍රක්ෂේපණය කරන දේ විඤ්ඤාත්ති කියනවා. අපි කාය විඤ්ඤාත්ති කියනවා, වචී විඤ්ඤාත්ති කියලා කියනවා අනුන්ට අඟවන්න කරන ඉඟි.

ආත්ත ඒ වගේ ඉඟි රාශියක් සෑම ආයතනකම තියෙනවා. මේ නිවනෙන් මෙපිට නිවන ගැන නොසලකා, මම මේ සෘද්ධියෙන් යන්ඩ ඕනෑ. එහෙම නැත්නම් අනුන්ට බණ කියන්න ඉගෙනගන්ඩ ඕනෑ. අනුන්ට කමටහන් දෙන්න ඉගෙනගන්ඩ ඕනෑ ආදී වශයෙන් ලාමක ආශාවකින් යන ඇත්තො, අනිච්චයෙන්ම මෙන් මේ වැඩට අහු වෙනවා. ඒ ඇත්තො ඇඟ වෙවුලනකොට තවත් හොල්ලලා පටන් අරගත්තට පස්සේ, අන්තිමට තමන් අර "පිස්සා නම් අතාක් දමයි අතාක් දමයි" කියලා අර පොඩි ළමයින්ට කියනකොට ඒ ළමයා අතක් දනවා. "පිස්සා නම් ඔළුව වනයි ඔළුව වනයි" කියලා කියනකොට ඒ ළමයා ඔළුව වනනවා. ආත්ත ඒ වගේ භාවනා කරන කට්ටියටත් ඒ අර පුංචි පුංචි එන සංඥවල්, මේවිවා මේ අනිච්චය වැඩ පිළිවෙළේදී ඇතුළේ තියෙන ආශ්‍රව අනුශය ධර්ම මේ අලුත් ප්‍රත්‍යක්ෂ අරමුණ කෙලසන්ට හදන හැටි, ඒ නිසා ඒ වැඩ පිළිවෙළ මං හොඳට අක්‍රියව (සක්‍රියව නෙවෙයි සචේතනිකව නෙවෙයි) අචේතනිකව දැකගන්ට ඕනෑ කියලා බලාගන සිටියොත් කාලයක් යනකොට තේරෙන්න පටන් අරගන්නවා මේවිවා අපි ඉස්සර කොච්චර උද්දීපනය කරලා උඩ තියාගෙන මේවට නම්බුකාරද? මේකෙන් වෙන්නෙ මොකක්ද? ප්‍රත්‍යක්ෂ අරමුණට යවන සිත නැති වෙන එක විතරයි. අර එන රූප විඤ්ඤාත්ති, එහෙම නැත්නම් ශබ්ද විඤ්ඤාත්ති, ගඳ, රස, පහස සෑම දෙයක්ම පුදුමාකාර විදිහට අපි මේ කයට ඇති ආශාව නිසා හරියට හොයනවා.

භාවනාව හොඳට යමින් විපස්සනාවෙහි හිත තැන්පත් වෙනකොට ඇඟ දිගේ කුඹි නලියන්න වගේ තේරෙනවා. ඇහෙන් කදුළු වැක්කෙරෙන්නා වගේ තේරෙනවා. දෙකන්සෙන් දඩිය වැගිරෙන්නා වාගේ තේරෙනවා. ඇඟ ඇතුළේ හිරි වැටෙන්නා සේ,

හිරි ඇරෙන්නා සේ නා නා විධ ඒ ඒ කට්ටියගේ සිංදු, ඒ ඒ කට්ටිය සංදර්ශන පවත්වනවා. ඉතින් අපි මෙව්වා හොයනවයි කියලා කියන්නේ, එකක් මූල කර්මස්ථානය අමතක කරනවා. දෙක මේ කයට ලෙඩ වෙයිදෝ සත්තු කයිදෝ ආදී වශයෙන් අර නිත්‍ය සංඥාවෙන් කුමාර සැපයෙන් හදගෙන ආපු මේ කය පිළිබඳව ලොකු කලබලයක්, ලොකු ප්‍රතික්‍රියාවක්, ලොකු අසංවර භාවයක්, ලොකු අක්ෂාන්ති බවක්. නමුත් මේක මේ දුර්වලකමක් නෙමෙයි. යෝගාවචරයෝ විසින් නොවිදිය යුතු දෙයක් නෙවෙයි. මේ වෙලාවේදී කරන්න තියෙන්නේ මෙහෙමයි: එන්ඩ එන්ඩ සතිය වැඩි කරන්ඩ වැඩි කරන්ඩ, ඒ යෝගාවචරයාට කරන්ඩ වෙන්නේ මූල කර්මස්ථානය ප්‍රකට වුණත් අප්‍රකට වුණත් රුචි වුණත් අරුචි වුණත් ඇතුළත වුණත් පිට වුණත් වර්තමානයේ තිබුණත් නැතත් එහිම හිත පවත්වමින් මේ වෙලාවට ඇහෙන් කනෙන් නාසයෙන් දිවෙන් ශරීරයෙන් එන හොල්මන් තියෙනව නේ, ආන්ත ඒ හොල්මන්, හොල්මන් වශයෙන් දැකගෙන ඒවා සංඥ වශයෙන් ගෙන ගෝචර අප්‍රකාන්තික අරමුණේ පවතින්නා වූ සතිය දිගට පවත්වනකොට, අරගොල්ලො ඇවිල්ලා නටලා නටලා නටලා නටලා මේ යෝගාවචරයාගේ සිත ඉස්සර ඉස්සර වෙලා නම් කඩාගන්නවා. පහු වෙනකොට කඩාගන්න බැරි වෙනකොට නිකම්ම පව වෙනවා.

ඒක හරියට සිද්ධාර්ථ කුමාරයා ගිහි ගෙය හැරලා යන්න ඉස්සර වෙලා දවසේ මේ රජ්ජුරුවන්ගේ නියෝගය පරිදි ඇවිල්ලා නටන්න පටන්ගත්ත නාටිකාංගනාවන් වගේ. මේ යශෝධරා දේවිය ඉන්නවා. ඒ සිටියට වෙනමම නාටිකාංගනාවො ඉන්නවා කුමාරයා ඇඳට ගියාට පස්සෙ එයා පිනවන්ට ගායනය කරන්ට නලවන්ට ඉඟි බිඟි කරන්ඩ. කුමාරයා බිත්තිය දිහාවට හැරිල කරබගෙන හිටිය. අරගොල්ලො හැති වැටෙනකල් නැටුවා නැටුවා නැටුවා නැටුවා. නමුත් ඒක රස විඳින්න කෙනෙක් නැති නිසා අන්තිමට ඒ ඒ විණා මත ඒ ඒ සංගීත භාණ්ඩ මත මුනින් වැටිලා කෙළ වගුරවාගෙන කට ඇරගෙන ඔක්කෝම නිදියගත්තා. කුමාරයා නැගිටලා බලනකොට දැන් ජේන්න පටන්ගත්තා මේක අමුසොහොනක් වාගේ. මෙතෙක් කල් විභූෂණ පාමින් සිත ආශාවලින් නැගිට්ටවන්නට කොච්චරදෝ

කුල්මත් කරන්ට දඟලපු නාවිකාංගනාවන්ට දෑන් මොකද වෙලා තියෙන්නෙ. බැරි වෙලාවත් කුමාරයා කීවා නම් ඒ වෙලාවේ පලයල්ලා යන්ඩ කියලා, මීට වැඩියේ හාත්පසින් වෙනස් දෙයක් වෙනවා. කුමාරයා කෙරුවේ ඇති වෙන්න නටන්න ඇරියා.

තවත් උපමාවක් අටුවාවේ පෙන්නනවා, කැලෙන් ගෙනාපු කුළු මීමෙක් හොඳ හයිය කණුවක ගම්මැද්දේ බැඳලා හොඳ වරපටකින් බැන්දට පස්සෙ උගේ අර කුළු ගතිය නිසා බෙල්ල කඩාගෙන පුළුවන් තරම් නටනවා. ඒ වෙලාවේ උගට ගහන්ඩවක්වත් හිටපන් කියන්ඩවක්වත් මත් කරන්ඩවත් අවශ්‍ය නෑ. උගේ ශික්ෂණයේ එක අංගයක් තමයි ඒක. හොඳටෝම නටලා නටලා නටලා කණුව ගලවාගන්ඩත් බෑ. වරපට කඩාගන්ඩත් බැරි නම් අන්තිමට උග කණුව මුලම ලගිනවා. මේ වගේම තමා මේ මූල කර්මස්ථානවලට හිත යොදන්ඩ ගත්තහම මේ සංඥ, මේ ප්‍රපඤ්ච මේ සංයෝජන ධර්ම පුදුම විදිහට උඩ දන්න ගොජදන්න පටන්ගන්නවා. ඒකට යෝගාවචරයා, විශේෂයෙන්ම විපස්සනා යෝගාවචරයා සුදනම් වෙන්ට ඕනෑ. සුදනම් වෙලා මෙන්න මෙතන තමයි සංවරය ඇති කරගන්ට ඕනෑ. 'න නිමිත්තගාහි හොති, නානුබ්‍යඤ්ජනගාහි. යකාධිකරණමෙතං මනිඤ්ඤං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣා දෙමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය පටිපස්සති' සිත මූල කර්මස්ථානෙම තියාගන ඉන්නකොට විවිධ උහුලු විහිළු පානවා. නිමිති පානවා. විවිධ අංග පාන්ඩ පටන් අරගන්නවා. මෙව්වා ව්‍යඤ්ජන අනුච්ඡාදන හොඳට පැහැදිලිව පෙන්වන්ඩ පටන් අරගන්නවා. යෝගාවචරයා හරියට අර සිද්ධාර්ථ කුමාරයාගේ උපමාව හරි, එහෙම නැත්නම් කැලෙන් ගෙනැල්ලා බැඳපු මීමගෙ උපමාව හෝ නැත්නම් තණ්හා රති රගා කියන තුන්දෙනාගෙ නැටිල්ලෙදී සර්වඥයන් වහන්සේ බුදු වෙන්න පොඩ්ඩකට ඉස්සර බුද්ධාංකුරයන් වහන්සේ කොහොමද හැසිරුණේ, අන්න ඒ වගේ උඹලා ඕන නැටිල්ලක් නටපං මම ඇහැක් නොවේ ඇරලා බලන්නේ කියලා ඒ දිගටම ඉන්නකොට ඉතාමත්ම වේගයෙන් මෙව්ව හති වැටෙනවා. මෙව්වා ඉල්ලන්නෙම අපේ කුප්පන ගතිය, මොකකින් හරි ප්‍රතික්‍රියා කරන්න ගත්තොත් ඒවාට පණ එනවා.

ප්‍රතික්‍රියාවක් නැතුව පුද්ගලයා ඉන්නවා, අක්‍රිය බැල්මකින් ඒක දිහා බලාගෙන ඉන්නවයි කියන එක තමයි ක්ෂාන්ති ප්‍රත්‍යන්තිය කියන්නේ. ඒකට තමයි උපේක්ෂාව කියලා කියන්නේ, එක විදිහකට ඒක තමයි සංවරය කියලා කියන්නේ. මේක විපස්සනාවේදී පමණක්ම සිදු වන දෙයක්.

ඒ නිසා විපස්සනා යෝගාවචරයා ‘මනඤ්ච පජානාති, ධමමෙච පජානාති. යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනං,’ කියන විදිහට අපි වක්ඛු විඤ්ඤුණය පහළ වෙන්ට, රූපයක් ඇවිල්ලා ඇහැට ආපාතගත වෙනකොටම ඔන්න අභිධර්මයේ විත්ත වීථි හැටියට කියනවා නම් හවච්ච වලනය, හවච්චපච්චේදය සිද්ධ වෙලා ඔන්න පඤ්චද්වාරාවච්චන සිත පහළ වෙනවා. කොහෙන්දැ මේ ශබ්දෙ ආවේ? එතකොට දුවගෙන පණිවිඩකාරයෙක් ඇවිල්ලා කියනවා ඇහැට. එතකොට ඇහේ සිත පහළ වෙනවා. ඒ ඇහේ සිත පහළ වෙලා ඒ රූපේ භාරගන්නවා. එතෙක්ට යනකම්ම අපි කියන්නේ සිංහලෙන් සුදු දැක්කා විතරයි. ස්ත්‍රියාවක්ද පුරුෂයෙක්ද කියන්න දන්නේ නෑ. සුදු දැක්කා විතරයි. සම්පට්ච්ඡනය ඇති වුණැයි කියලායි මේකෙන් කියන්නේ. දැන් ඇහේ වැඩ පටන්ගත්තා. අන්න ඊට පස්සේ තමයි සන්තීරණය, වොත්ථපනය, ජවන ආදී ඒ ඇති වුණා වූ ඒ රූප නිමිත්ත මත තීරණයක් ගන්නේ. ආ මේ ඊයේ දැකපු කෙනාමයි, මේ හතරෙක් මේ මිතුරෙක් ආදී වශයෙන් තීරණයක් ගන්නේ. තීරණයක් අරගෙන ඊට පස්සේ විවස්ථාපනය කරනවා; වොත්ථපනය කරනවා.

ඊට පස්සේ මේ මත්තේ පැන පැන ඒක රසවිඳලා අන්තිමට තදරම්මණ වශයෙන් තවත් විත්ත වීථි දුවනවා අර දැකපු දේ මත තමන් ඇති කරගත්ත සංඥාව මත. ඒ නිසා ‘මනඤ්ච පජානාති, ධමමෙච පජානාති.’ කියනකොට මනෝ ධාතු මනෝ විඤ්ඤුණ ධාතු වශයෙන් මේක වෙන් කරලා පෙන්නනවා. අර මුල් අවස්ථාව වක්ඛු විඤ්ඤුණය පහළ වීම “සම්පට්ච්ඡනය” කියන ඔක්කෝම මනෝ ධාතුවේ කෙලෙස් කිසි දෙයක් ඇත්තෙම නෑ, ඉතාමත්ම මූලිකම අවස්ථාව. මෙන්න මේතනදී මේ යෝගාවචරයා දකිනවා කියලා මෙතෙහි කරන්න පටන්ගත්තොත් අර මතු වෙන්නා වූ රූපයේ වාඤ්ඡන ගැනීම, නිමිති ගැනීම නතර වෙලා මෙතෙහි කිරීමට හිත

යනවා. දකිනවා කියලා මෙනෙහි කරන්න පටන් අරගන්නවා. මෙනෙහි කරන තාක් කල් ඒ දකින රූපේ ස්ත්‍රීද පුරුෂද හොඳද නරකද කියලා ඒ මත හිතීන් ප්‍රපඤ්ච කිරීම, දිගින් දිගට දිගින් දිගට ඒ මත්තේ රමණය කිරීම නතර වෙනවා.

ඉතින් මේක ඇත්තටම සාමාන්‍ය කාමාවචර කාම ලෝකයේ පුද්ගලයෙකුට දඬුවමක් වගේ තමයි පෙනෙන්නේ. ඒ මනුෂ්‍යයා හිතාගෙන ඉන්නේ පෙර පින් කරලා ලැබීවිච ඇස් දෙක හොඳ නිසා මෙව්වර වටිනා රූපයක් හම්බ වුණා කියල. මේක රස විඳගන්න දෙන්නේ නැතුව ඒ වෙනුවට දකිනවා දකිනවා කියලා මෙනෙහි කරන්න ගියාම ඒ මනුෂ්‍යයාට පේන්නේ ඒක නිකං මහ උයාගන්න බත කන්න දෙන්නේ නැති ඊරිසියාකාරයෙක් වගෙයි. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ කියන්නේ, මතක් කරන්නේ මෙන්න මේ ආකාරයට ඒ දකින රූපය මත තණ්හා දෘෂ්ටි මාන වශයෙන් ප්‍රපඤ්ච කළොත් ඒකාන්තයෙන්ම අයෝනිසෝමනසිකාරයයි. ඒකාන්තයෙන්ම චේතනා පහළ වෙනවායි ඒකාන්තයෙන්ම කර්ම පථ වෙනවා. ඒකාන්තයෙන්ම මේ රූපය අපි මවාගත්ත, ඒ රූපයට ප්‍රතික්‍රියා කරන නිකං වහලෙක් බවට, ඒ ප්‍රපඤ්ච සඤ්ඤ සච්චාර විසින් යටපත් කරන වහලෙක් බවට පත් වෙනවා.

ඉතින් ඒක නම් මේ රසාස්වාදය කියලා කියන්නේ, ඒක නම් මනුෂ්‍යකමේ උසස්ම දෙය කියලා හිතනවා නම්, සර්වඥයන් වහන්සේ කවදකවත් ඒ ඇත්තන්ට ඒ ධර්ම දේශනා කරන්නඩවත් ශික්ෂා පද පනවන්නඩවත් යන්නේ නෑ. උන්වහන්සේ මතු කරලා දෙනවා මේක තමයි සංසාරෙ කියන්නේ. මේක ස්වභාවයෙන් සහජයෙන් වෙන දේ. මේන්න මේක කඩාගන්න පුළුවන් එකම එක පුද්ගලයා මනුෂ්‍යයා පමණයි. එහෙම නම් ඔහු දැනගන්ට ඕනෑ මම දූන් අහු වෙලා ඉවරයි. මම සංඥ ඇති කරලා ඉවරයි. මම ප්‍රපඤ්ච ඇති කරලා ඉවරයි. මම සංයෝජන ඇති කරලා ඉවරයි. මට මේ දවසේ මීට කලින් මේන්න මේ සංසිද්ධියට වැටෙන්න ඉස්සර වෙලා මේක දූකගන්න ලැබේවා කියලා, අර යෝනිසෝමනසිකාරය කියෙන, ඇති වෙනකොටම ඇති හැටියෙන් දකගැනීමේ ස්වභාවයට රූපය දකිනකොටම මෙනෙහි කරන්න කටයුතු කරනවා නම්, ඒ පුද්ගලයට

සංයෝජන ඇති නොවෙනවා නොවේ. කොච්චරදෝ සංයෝජන ඇති වෙනවා. නමුත් ඒ කෙරෙහි පූර්ණ හෝ සක්‍රිය අවධානයක් යොමු කරන්නේ නෑ.

මෙතැනදී සතියෙ සක්‍රිය අවධානය යොමු කරන්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂයට. දකිනවා කියන ධර්මතාවට. එතකොට ඒ දකින දේ මත ඇති වන ආශාවල් තරහවල් ඔහුට අක්‍රිය වෙනවා. සිදු වෙන්න පටන්ගන්නවා. මේක බොහෝ කාලයක් රූපය මත දකිනවා කියලා මෙනෙහි කරමින් ඉන්නකොට ඉන්නකොට තමයි මේක මට මම ඉස්සර හිතාගෙන හිටියෙ හතුරෙක් කියලා නේ. නැත්නම් අර භාවා බුදියාගන ඉන්නකොට එක පාරටම ඩෝං ගාලා ශබ්දයක් ආප්‍රවාම භාවා හිතුවේ අහස පෙරළෙනවා කියලා තමයි. නමුත් ඌ ආපහු ගිහිල්ලා එතැනට ගිහින් බලනකොට තේරෙනවා, අර නින්දේදී බය වීමක් මිසක්කා, බෙලි ගෙඩියක් වැටිලා තියෙනවා තල් අත්තක් උඩට. ඌ ආපසු ගිය නිසයි දූක්කෙ. ආන්න ඒ වගේ මේ සිංහයාගේ විශාල උපකාරයකින් තොරව භාවා කවදකවත් යන්නේ නෑනේ.

එන්න ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සිංහ උපකාරයක් තමයි කරන්නේ. ඒ දූකපු දේම නැවතත් නැවතත් මුල ඇති තාලෙන්ම දකගැනීම සඳහා දකින බව මෙනෙහි කරන්න. කවදකවත් ඒ තමන් හිතාගත්තු, ඒ තමන් මවාගත්තු රූපෙ දිගේ ගියොත් කවමදකවත් ගොඩ එන්න වෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා මේ වෙලාවේදී මනස වැඩ කරන්නේ කොහොමද, ඒකට ඇති වුණා වූ ධර්මතා වැඩ කරන්නේ කොහොමද, ඒ ධර්මතා කවදකවත් නරකයි, හොඳයි නරකයි කියලා වෙන් කරන්න. අනිච්චයයෙන්ම අවශ්‍ය කරලා තියෙනවා හොඳ හොඳ වශයෙනුත් නරක නරක වශයෙනුත් සිතට දැනගන්න අරින්න. එතකොට තමයි ඒ පුද්ගලයට මනස කියන්නේ මේකයි, ඒකට ආව ධර්මතාව කියන්නේ මේකයි, ඒ මැද ඇති වුණා වූ ප්‍රත්‍යත්පන්න ධර්ම වන සංයෝජනය කියන්නේ මේකයි ආදී වශයෙන් හොඳට විසඳගන්න ඕනෑ. මේ කාලය තුළ යෝගාවචරයාගේ මොනම ගුණ විශේෂයක්වත් ඇති වෙන්නේ නෑ. හුගදෙනෙක් හිතනවා මේ භාවනා කරන්න පටන් ගත්තම අං එන්න ඕනෑ. මේ විදිහට මේ විදිහට සංවර වෙන්ට ඕනෑ. සංවර වෙනවා නම් හැබැයි, සත්‍යය තේරුම්ගන්නට

තමන්ට පහසුයි. නමුත් ඒක හුදු රඟපෑමක් පමණයි. නමුත් මේ රඟපෑම පහු වෙනකොට ඔහුට ලොකු වාසියක් වෙනවා, හේතුවක් වෙනවා. එහෙම නැත්නම් අපිට මේ සිද්ධිය සහසුද්දෙන් දැකගන්න බැරි වෙනවා.

නමුත් මේක නෙමෙයි භාවනාවෙන් ඇති වෙන ශික්ෂණය. භාවනාවෙන් ඇති වෙන ශික්ෂණය නම්, මේ වගේ වෙලාවක සංසාර මෙතෙක් කල් අපි මේ භාවනා නොකර කොච්චර නම් සංයෝජන ධර්ම පහළ කරන්න ඇද්ද? කොච්චර ඇත්ත කියකියා අපි ඇත්ත බොරු වශයෙන් තේරුම්ගන්න ඇද්ද? මේ සතිය විසින් ඇති කර දෙන ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂයේ හැටි මෙහෙමයි. ප්‍රත්‍යක්ෂය මත අපි වගුරුවන ආශ්‍රව ධර්ම මෙහෙමයි, අනුසය ධර්ම මෙහෙමයි. සංඥවල් මෙහෙමයි. ප්‍රපඤ්ච මෙහෙමයි කියලා තේරුම්ගන්න දේවල් දකිනකොට අපිට ආයේ දුක මවන්ට වෙන කවුරුවක්වත් දෙවි කෙනෙක් ඕනෑ නෑ. සම්පූර්ණ මැවීම කරන්නෙ අපිමයි. අවිද්‍යාව පලු දෙකකට තේරෙනවා, ඇත්ත ඇති හැටියෙන් නොදැනීමේ අවිද්‍යාව සහ නැත්ත ඇත්ත කර පෙන්වන අවිද්‍යාව කියලා දෙකක්. ඒකෙ භයානක දේ තමයි නැත්ත ඇත්ත කරලා පෙන්වන්න හදන අවිද්‍යාව. ඒක නම් කවමදකවත් කෙනෙකුට තව කෙනෙක් සුව කරන්න බෑ.

මේ නැත්ත ඇත්ත කරලා දෙන, නැත්නම් ඇත්ත නැත්ත කරලා දෙන මේ මිච්ඡා පටිපත්ති අවිජ්ජා කියන එක පුද්ගලයෙකුට අයිති දෙයක් නෙමෙයි. අපි හිතුවට, ඒක අපි තුළ ක්‍රියාත්මක වුණාට ඒක අපිට අයිති දෙයක් නෙමෙයි. අපිට කරන්න පුළුවන් එකම දේ තමයි, ක්‍රියාත්මක වෙනකොටම ඒක දැනගන්නවා. ඒ තරම් විශිෂ්ට ඥානයක් වෙන මොනම සතෙකුටවත් නෑ. මනුෂ්‍යයාට ලබන්න පුළුවන්. ඒක තමයි ශ්‍රේෂ්ඨම දේ. ඒ නිසා අවිද්‍යාව තිබිය යුතුමයි, නැත්නං නිවනක් නෑ. නමුත් මේ අවිද්‍යාව, අවිද්‍යාව වශයෙන්ම දැකගන්න ඕනෑ. ඒ වගේම තමයි කාටවත් වෙන කෙනෙකුට උදව් කරන්නත් බෑ මේ අවිද්‍යාව සම්බන්ධයෙන්. ඒ නිසා අවිද්‍යාව සම්බන්ධයෙන් නිතරෝම සෑම දැකීමක්ම ක්‍රියාත්මක වෙනවා. මට මේක දැකගන්න ලැබේවා, මේක පහු වුණොත් අල්ලන්න අමාරුයි, එනකොටම දැකගන්න ලැබේවා කියලා මේ අදහස තියෙන්න ඕනෑ.

මෙව්වත් අනිත්‍යයි. මේකක් දුකයි මේකත් අනාත්මයි. ඒ නිසා මට මේක එනකොටම දූකගන්න පුළුවන්කමක් තියෙන නිසයි, සර්වඥයන් වහන්සේ බාහියට කථා කරලා කිව්වේ 'දිට්ඨිය දිට්ඨිමත්තං භවිස්සති'. දැකීම හුදු දැකීමෙන්ම නතර වෙන්න පුළුවන්. ඒ මතුමත්තෙ ප්‍රපඤ්ච කිරීම අනිවාර්යය නෑ. ඒ නිසා බාහිය, දැකීම දැකීම පමණින් නතර කරන්න. නතර කළොත් මෙතනත් නෑ එතනත් නෑ, ඒ දෙක අතරමැදත් නෑ. මනසත් නෑ ධර්මත් නෑ. ඒ දෙක අතරමැදි ඒ සංයෝජන ධර්මත් නෑ.

ඒ නිසා මේක මේ බුදුරජානන් වහන්සේ ඇති කරපු දෙයක් නෙමෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ පුරුද්ද නිසා අපි දකින දේට කරුණු එකතු කරලා. ඒක අපේ තාලෙට වනසගෙන අපේ තාලෙට කෙලෙසගෙන ඒ මතුමත්තේ රණ්ඩු කරන නිසා තමයි මේ වාද විවාද කලහ තුවං තුවං පෙසුඤ්ඤං ඔක්කොම තියෙන්නෙ. අපි අර මූලට හිත ගෙනිව්වා නම් චිත්ත විචියේ අපට හොඳට තේරෙනවා, මේක ඕනෑ නම් සුබ්බේට දකින්න පුළුවන්, ඕනෑ නම් අසුබ්බේට දකින්න පුළුවන්, එහෙමත් නැත්තං සුභ අසුභ නැති තැනටත් දකින්න පුළුවන්. රහතන් වහන්සේගෙ තියෙන ශ්‍රේෂ්ඨත්වය, වන්දනීයත්වය එව්වරයි. පෘථග්ජනයා පටන්ගන්නෙ රහත් වෙලා තමයි. වෙන විදිහකට කියනවා නම් චිත්ත විචියේ මූලදි කිසිම ක්ලේශයක් නෑ. නමුත් ඉතාම සීග්‍රයෙන් අර පුරුදු තාලෙට කෙලෙස් වගුරුවලා අර විචියේ අපිට ඕනෑ ගඳගස්සවලා ඒ මතු මත්තේ ඒක ඔප්පු කරලා දෙන්නට දැලෙන දැලිල්ලක් නිසා තමයි, මේ ලෝකෙ මේ වාද විවාද රාශියක් වෙලා තියෙන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය වාදෙකට තුඩු දෙනවා නම්, ඒ තියෙන්නේ වලිගෙ අල්ලලා. ආඥ යවා වල්පත ගත්තා සේ පස්සෙන් වලිගෙ ඇල්ලුවොත් නම් අමාරුයි. නමුත් වෙන ක්‍රමයකුත් නෑනෙ, අපිට තියෙන්නෙ වරද්ද වරද්ද වරද්ද වලිගෙන් අල්ලගෙන මීට පහුවෙනිද, මේ වලිගය මීට වඩා ටිකක් මූලින්, තව දවසක කඳින් තවත් ටිකක් ඉස්සරහට ගිහිල්ලා බෙල්ලෙන්ම අල්ලගන්නට ඕනෑ කියලා, අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාවට යනකොට මේ නාම රූප ධර්ම දෙකේම සංසිද්ධිය දූකගන්නවා. මෙතෙන්නට යනකොට ඉතාම ගැඹුරුයි

ධර්මය. මේ ධර්මය කවදකවත් පටන්ගත්ත මූලක් නෑ. මේ ධර්මය කවදකවත් කෙළවර වෙන තැනක් නෑ. මේ ධර්මයේ ජාති දෙකකුත් නෑ. මේ ධර්මයෙන් අපිට තියෙන්නෙ, ඒ ඇති තාක් තත්ත්වය ඇති සැටියෙන්ම දැකගැනීම පමණයි. ඒ සඳහා අනිවාර්යයෙන්ම අපේ ඇති අඩුපාඩුකම්, අවිද්‍යාව වගේ දේවල් අවශ්‍ය කරනවා. නමුත් ඒ දේ වක්‍රියකරණය කරලා, නැවතත් ඒක විද්‍යාව පිණිස පිහිටුවාගැනීමේ එකම හැකියාව තියෙන්නේ මනුෂ්‍යයාටයි. විශේෂයෙන්ම සමාස් දෘෂ්ටික ඇත්තන්ටයි. එයින් ඒ සඳහා ගත කරන යෝග්‍යවචර පිරිසක් වෙච්චහම ඒ කරන උත්සාහය පවා පුදුමාකාර විදිහේ ආර්ය පර්යේෂණයක් බවට පත් වෙනවා.

ඒ නිසා අපිට මෙතෙක් කරගෙන ගිය වැඩපිළිවෙළේදී යම් තාක් ඩිංගිත්තක් හෝ පහු වෙලා හෝ සතිය පිහිටුවාගන්න පුළුවන් ශක්තියක් ඇති වෙලා තියෙනවා නම් අධිෂ්ඨාන කරන්ට ඕනෑ, ඒ අරමුණ මතම හැකි තාක් මීට කලින්, මීට පොඩ්ඩකට කලින් සතිය ඇති කරගැනීම තමයි යෝනිසෝමනසිකාරයට දෙන්න පුළුවන් හොඳම අර්ථකථනය. ඒ නිසා යෝනිසෝමනසිකාරය ඇති කරගැනීම තමයි, මේ විද්‍යාව. මේ අවිද්‍යාව නැති කරගැනීමේ පරතොෂෝෂයත්, යෝනිසෝමනසිකාරයත්. අනුන් කියන දේ ඇහුම්කන් දෙන්න ඕනෑ, මෙන්න මෙහෙම ව්‍යාකරණයකට මේක වැඩ වෙන්නෙ, මෙන්න මෙහෙම සමීකරණයට යන්න කියලා. ඒ වාගේම යෝනිසෝමනසිකාරය ඇති කරගන්න ඕනෑ. එතකොට ඔන්න සමාස් දෘෂ්ටිය පහළ වෙනවා. ඒ නිසා අපි මේ මනස පිළිබඳව ඉගෙනගත්තත් කය පිළිබඳව ඉගෙනගත්තත් ඒ ඉගෙනගන්නා කරුණු වගේම අපි කරගෙන යන භාවනාව මීට වඩා සමීපව උත්සන්නව ඇති වෙනකොටම දැකගැනීමේ ශක්තිය එළඹ සිටීමේ සතිය වැඩි වෙන්නට වැඩි වෙන්නට මේ ධර්මයේ ඇත්තා වූ රසවත් බවත් වැඩි වෙනවා.

සියලුදෙනාටම ඒ විදිහට මේක පරතොෂෝෂයක් වේවා, යෝනිසෝමනසිකාරයට රුකුලක් වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් අවසන් කරනවා.

මෙම උතුම් ධර්ම දනයට
දයකත්වය.

- නාවල පදිංචිව සිටි ආදරණීය දෙමාපියන් වන බර්ටි මෙන්ඩිස් මහතාටත් බන්දු මෙන්ඩිස් මහත්මියටත් ගාල්ලේ පදිංචිව සිටි ආදරණීය දෙමාපියන් වන අයි. ජී. පියතිලක මහතාටත් ගුණවතී පියතිලක මහත්මියටත් ලොකු අම්මා වන විමලා ද සිල්වා මෙනවියටත් නිවන් සුව පතා දරු මුණුපුරන් විසින් මෙම උතුම් ධර්ම දනයට දයකත්වය සලසන ලදී.
- අම්බලන්ගොඩ ධර්මාශෝක විද්‍යාලයේ විශ්‍රාමික ආචාර්යවරුන් වූ පරලෝ සැපත් ඒ. කරුණාරත්න ද සිල්වා (ඒ. කේ. සර්), ධර්මා ද සිල්වා (ඒ. කේ. මිස්) සද්දර දෙමව්පියන්ට නිවන් සුව පතා එම දියණිවරු.
- මෙල්බර්න් නුවර පදිංචි කුසුමා ජයසිංහ මහත්මිය - පරලෝ සැපත් තම ස්වාමී පුරුෂයාට සහ දෙපාර්ශ්වයේම මාපියන්ට පින් පිණිස.
- මෙල්බර්න් නුවර පදිංචි වෛද්‍ය අබේගුණරත්න මහතා සහ වෛද්‍ය ඉන්ද්‍රානී ගුණරත්න මහත්මිය - අංක 259, තලාතුමය පාර, ගුරුදෙණිය පදිංචිව සිටි පරලෝ සැපත් කැප්ටන් ගුණරත්න මහතා සහ ඩී. එම්. ගුණරත්න මහත්මිය සහ අංක 638, මුල්ලේරියාව, අංගොඩ පදිංචිව සිටි ඒ.පී. සිල්වා මහතා සහ ඩේසි කුලතුංග මහත්මියට පින් පිණිස.
- බම්බලපිටියේ, මල්ලිකා නිවාසය - සෙත් මැදුරෙහි පදිංචිව සිටි වසරකට පෙර පරලෝ සැපත්, ජීවිතයේ අවුරුදු 30 ක පමණ කාලයක් ධර්ම ගුරුවරියක හා උපදේශිකාවක සේ කටයුතු කළ සුවිනීතා ප්‍රනාන්දු මෙනෙවිය කෘතඥතා පූර්වකව අනුස්මරණය කරමින්, එතුමියටත් දෙපාර්ශ්වයේම පරලෝ සැපත් දෙමාපියන් සහ සියලු නෑදෑ හිත මිතුරන්ටත් පින් පිණිසද, ඒ සැමටත් අපට ශ්‍රී සද්ධර්මය පහද දෙන සියලු ගරු ස්වාමීන් වහන්සේලාටත් සියලු කල්‍යාණ මිත්‍රයන්ටත් ලෝ වැසි සියලුදෙනාටමත් ධර්මාවබෝධය පිණිසද කරනු ලබන මෙම ධර්ම දනයට දයක වන්නේ ප්‍රේමින්ද සහ දිල් රුක්මි ප්‍රනාන්දු දෙපළයි.

- බලන්ගොඩ වසන පින්වත් කේ. කේ. සිරිසේන මහතා සහ උමා ද මෙල් මැතිනිය විසින් - ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරන යෝගාවචර භික්ෂු, භික්ෂුණී, උපාසක, උපාසිකාවන්ගේ සතිය දියුණු වී නිවන් දෙරටුව විවෘත වී, ශාසනය දිදුළුවමින් බැබළේවා! යන ප්‍රාර්ථනය ඇතිව, එසේම 'ඒ' පින් මහිමයෙන්, සන්පුරුෂ කලාංග මිත්‍ර ඇසුර හරහා නිර්මල සද්ධර්මය ශ්‍රවණයෙන්, අප්‍රමාද වීර්යයෙන්, යෝනිසෝ මනසිකාරය පිහිටුවමින් ධර්ම මාර්ගයේම යාමට මේ දෙපළට මේ පිනම මූලික වේවා'යි අපි පතමු.
- උඩහමුල්ලේ පදිංචි වෛද්‍ය එස්. ආර්. සමරතුංග මහතා - පරලෝ සැපත් තම පියාණන්ට පින් පිණිස සහ මවට දීර්ඝායුෂ පැතීම පිණිස; වෛද්‍ය පද්මා සමරතුංග මහත්මිය - පරලෝ සැපත් තම දෙමාපියන්ට පින් පිණිස.
- නිලු දිසානායක මහත්මිය - ධර්ම දනමය කුසලානිසංසය පිණිස
- නවසීලන්තයේ පදිංචි ලතා රාජපක්ෂ මහත්මිය විසින්, මිය ගිය සියලු ශ්‍රේණීන්ට පින් පිණිසත් සසර දුකින් මිදී නිවනින් සැනසීම පිණිසත් මෙම ධර්ම දනමය කුසලය හේතු වේවා!
- නවසීලන්තයේ පදිංචි සමන් සොහොයුරා සහ සමුද්‍රා සොහොයුරිය විසින්, තම දෙමාපියන්ට සහ පවුලේ දුදරුවන් ඇතුලු සියලු ශ්‍රේණීන්ට ධර්මාවබෝධය පිණිස
- කැන්බරා නුවර පදිංචි අරුණ විජේතුංග මහත්මිය විසින් - මියගිය සියලු ශ්‍රේණීන්ට පින් පිණිසත් සසර දුකින් මිදී නිවනින් සැනසීම පිණිසත් මෙම ධර්ම දනමය කුසලය හේතු වේවා!
- සංජීව අබේරත්න සොයුරා - පරලෝ සැපත් නිහාල් අබේරත්න පියාණන්ට පින් පිණිස
- නිස්කා ජයකොඩි සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- ප්‍රේමා ප්‍රනාන්දු සොයුරිය - තම රුක්මන් පුතාට ධර්මාවබෝධය පිණිස

- මල්ලිකාරවච්චි සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- කුසුමා නානායක්කාර සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- ඩොරීන් වීරසිංහ සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- මානෙල් කපුරුගේ සොයුරිය - පරලෝ සැපත් පුන්වි අම්මලා (සලිනා සහ චන්ද්‍රා) මහත්මීන්ට පින් පිණිස
- ඩී. එම්. ඉලංගකෝන් සොයුරිය - පරලෝ සැපත් තම කේ. ඩී. එස්. ගුණරත්න ස්වාමී පුරුෂයාට පින් පිණිස
- කුලියාපිටියේ වසන වයෝවෘද්ධ සුභසිංහ මැණියන්ට වීර ජීවනය පුර්වනා කර සිටිමු.
- පාදුක්ක ජයන්ති පාලේ පදිංචිව සිටි තරිඳු හසන්ත චන්ද්‍රසිරි පුතාට උතුම් නිවනින් සැනසීම ලැබේවා.

දයකත්වය දුන් සැමට තෙරුවන් සරණින් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ වී ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් නිවනින් සැනසීම උදා වේවා! යි මෙන් සිතීන් ප්‍රාර්ථනා කරමු.

2020 ඉල් මස 25 වන දා.

ධර්මදේශනා සකස් කිරීමට සහාය දුන් පින්වතුන් හට කරන පුණ්‍යානුමෝදනාව

අප අරණ්‍ය සේනාසනයේ භාවනා වැඩසටහන් සම්බන්ධීකාරක මහත්ම මහත්මීන්ගෙන් මීට ඉහතදී කරන ලද ඉල්ලීමක් අනුව, අරණ්‍ය සේනාසනයට සම්බන්ධ දායක දායිකාවන් බොහෝ පිරිසක් ධර්ම දේශනා පිටපත් කිරීම, නිවැරදි කිරීම, ටයිප් කිරීම ආදී කටයුතුවලින් අපට උපකාර කළහ. මෙම දේශනා කාණ්ඩය ඉතාම කෙටි කාලයකදී ඔබ අතට පත් වන්නේ ඔවුන් අපට දැක්වූ එම කාරුණික සහයෝගයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. ඉදිරි කාණ්ඩද මෙලෙස ඔබ අතට පත් කිරීම අපගේ අභිලාෂයයි.

ඒ මහඟු කාර්යය වෙනුවෙන් පහත නම් සඳහන් දායක දායිකාවන්ට අපි ගෞරව පූර්වකව පුණ්‍යානුමෝදනා කරමු. මෙම නාම ලේඛනය සකැසීමේදී කිසි යම් අතපසු වීමක් සිදු වී ඇතොත් ඒ ගැන අපගේ කනගාටුව ප්‍රකාශ කරන අතරම, එම අතපසු වීම් දන්වා එවන මෙන් අපි ගෞරවයෙන් ඉල්ලමු. ඉදිරි කාණ්ඩවලදී ඒවා නිවැරදි කිරීමටද බලාපොරොත්තු වෙමු.

- අනුලා ප්‍රේමවන්දු සොයුරිය - ඩනෙඩින්, නවසීලන්තය
- අයිරින් සුබසිංහ සොයුරිය- මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- භාමනී කුමාරසේන සොයුරිය - මහරගම
- පද්මා රත්නායක සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- ඩොරීන් වීරසිංහ සොයුරිය - බත්තරමුල්ල
- තශිකා මහනාම සොයුරිය- අලුබෝමුල්ල
- එම්. මාරසිංහ සොයුරිය- මාලබේ
- උදේනී තිලකරත්න සොයුරිය - නක්කාවත්ත
- මාලනී වික්‍රමාරච්චි සොයුරිය - උදම්මිට
- ලිලන්ගා බාලවන්දු සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- මැණික් බස්නායක සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව

- ගංගා ජයවික්‍රම සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- පද්මා සමරතුංග සොයුරිය - උඩහමුල්ල
- ඩයනා සමරසිංහ සොයුරිය - කෑගල්ල
- නන්දනී වනිගසේකර සොයුරිය - ඕක්ලන්ඩ්, නවසීලන්තය
- අරුණ ලක්මාල් සොයුරා - නවසීලන්තය
- ඉෂංකා සමරවීර සොයුරිය - හෝමාගම
- ලක්මාල් නන්දසිරි සොයුරා - මාබෝදල
- විජේ අලංකාරගේ සොයුරා - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- විමල් ගමගේ සොයුරා- මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- බන්දු ගමගේ සොයුරා- මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- චම්ලා ජයවර්ධන සොයුරිය - සිඩ්නි, ඕස්ට්‍රේලියාව
- ප්‍රියංකා මොල්ලිගොඩ සොයුරිය- බොරලැස්ගමුව
- නදීෂා දිලිනි සොයුරිය - ඇඹිලිපිටිය
- අනුෂා ගුණරත්න සොයුරිය - කුරුණෑගල
- උදනී හිරන්තිකා සොයුරිය - කැළණිය
- නදීෂා සමරකෝන් සොයුරිය - උලපනේ
- දමිත් අමරකෝන් සොයුරා - බියගම
- ඉසුරු කොඩිතුචක්කු සොයුරිය- රාවතාවත්ත, මොරටුව
- ෂෙහාන් සංජීව සොයුරා - මීනිරිගල
- සුනිතා දිසානායක සොයුරිය - කොළඹ
- ගයනී සුමතිපාල සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- මදුෂිකා නිමේෂා සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- මදුෂිකා අලුත්ගේ සොයුරිය - සිඩ්නි, ඕස්ට්‍රේලියාව
- දිලිනි ද අල්විස් සොයුරිය - සිඩ්නි, ඕස්ට්‍රේලියාව
- සුරන්ගනී සමරසිංහ සොයුරිය- බ්‍රිස්බේන්, ඕස්ට්‍රේලියාව

- ධම්මිකා වෙල්ගම සොයුරිය - මැදගොඩ, නාත්තන්ඩිය
- සුනිල් රත්නායක සොයුරා - මැදගොඩ, නාත්තන්ඩිය
- මල්කාන්ති ජයසිංහ සොයුරිය- නුගේගොඩ
- චම්පා කන්නන්ගර සොයුරිය - මහරගම
- දේවිකා මෙන්ඩිස් සොයුරිය - නාවල
- නිලූ දිසානායක සොයුරිය - තලවතුගොඩ
- රෝහිනී හෙට්ටිගේ සොයුරිය - ඕක්ලන්ඩ්, නවසීලන්තය
- චතුරිකා කාරියවසම් දූව ඇතුළු ටයිප් කිරීම කළ කණ්ඩායම
- සමන් සොයුරා සහ කුමුදු සමරනායක සොයුරිය - හෝමාගම, ධර්ම දේශනා ටයිප් කර දී එම දයකත්වය දැරීම වෙනුවෙන්
- චේතක ජයසෝම පුතා ඇතුළු (කොලිට්ටි ප්‍රින්ටර්ස්) සහායක කණ්ඩායම

ඒකායනෝ අයං, භික්ඛවේ, මගෙනා සත්තානං චිත්ඤ්ඤියා,
සොකපරිඤ්ඤාවානං සමතික්කමාය, දුක්ඛදොමනස්සානං ආච්චිගමාය,
ඤ්ජයස්ස අධිගමාය, හිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරිගාය,
යද්දිදුං චත්තාරො සතිපට්ඨානා.

ISBN 978-624-5512-09-6

9 786245 151209 6

Quality Printers
0114870333